

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΒΙΩΣΙΜΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΑΓΩΓΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

«ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ
ΤΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ ΦΟΙΤΗΣΗΣ»

ΜΑΓΑΛΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Επιβλέπων : Γεώργιος Χονδρογιάννης, Καθηγητής

Μέλη: Άννα Σαΐτη, Επίκουρη καθηγήτρια

Ελένη Σαρδιανού, Διδάκτωρ

ΑΘΗΝΑ, 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ABSTRACT	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα

1.1 Η λειτουργία Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων στην Ελλάδα.....	8
1.2 Δίδακτρα και χρηματοδότηση φοιτητών.....	9
1.3 Ακαδημαϊκό έτος.....	10

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Θεωρία του Ανθρωπίνου Κεφαλαίου

2.1 Το κόστος επένδυσης στην εκπαίδευση.....	11
2.2 Εισόδημα και συσσώρευση ανθρωπίνου κεφαλαίου.....	12
2.3 Η συμμετοχή στην αγορά εργασίας των φοιτητών και η σχέση της με το ανθρώπινο κεφάλαιο.....	13

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Θετικές και αρνητικές επιπτώσεις της συμμετοχής των φοιτητών στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης

3.1 Θετικές επιπτώσεις της εργασίας.....	15
3.2 Αρνητικές επιπτώσεις της εργασίας.....	17
3.3 Κοινωνική ενσωμάτωση των φοιτητών.....	19
3.4 Επιπτώσεις στην ψυχική υγεία.....	21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Βιβλιογραφική ανασκόπηση των παραγόντων που επιδρούν στην απόφαση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας των φοιτητών κατά τη διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης

4.1 Περιγραφή υπάρχουσας κατάστασης σε χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	24
4.2 Περιγραφή υπάρχουσας κατάστασης στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής	

και στο Καναδά.....	44
4.3 Περιγραφή υπάρχουσας κατάστασης στην Κίνα.....	47

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Μεθοδολογική Προσέγγιση και Στατιστικά δεδομένα

5.1 Στόχοι της έρευνας.....	49
5.2 Περιγραφή της δειγματοληψίας.....	50
5.3 Κατάρτιση ερωτηματολογίου.....	51
5.4 Εμπειρική μεθοδολογία.....	53
5.5 Εξειδίκευση υποδειγμάτων.....	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Τα χαρακτηριστικά του δείγματος

6.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά.....	61
6.2 Κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά.....	65
6.3 Ακαδημαϊκά χαρακτηριστικά.....	71
6.4 Κατάσταση απασχόλησης & χαρακτηριστικά εργασίας.....	75

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Η διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν την απόφαση των φοιτητών να εισέλθουν στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της φοίτησης.....	84
---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ

Η διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν το επίπεδο εισοδήματος από την εργασία.....	93
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

Η διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν τις εβδομαδιαίες ώρες εργασίας των φοιτητών.....	103
---	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ

Η διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν τη δυσκολία των φοιτητών να συνδυάσουν τις σπουδές με την εργασία τους.....	111
--	-----

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	118
--------------------------	------------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	126
--------------------------	------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παράρτημα 1: Κωδικοποίηση και πίνακες περιγραφικής στατιστικής των μεταβλητών.....	130
Παράρτημα 2: Πίνακες συχνοτήτων.....	151
Παράρτημα 3: Πίνακες διπλής εισόδου.....	167
Παράρτημα 4: Ερωτηματολόγιο.....	194

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η καταγραφή και η εμπειρική προσέγγιση των προσδιοριστικών παραγόντων της συμμετοχής των φοιτητών στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της φοίτησης. Με τη χρήση διαστρωματικών δεδομένων, που αφορούν δείγμα 403 φοιτητών Ανώτατης Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης εξετάστηκαν: α) οι προσδιοριστικοί παράγοντες της συμμετοχής των φοιτητών στην αγορά εργασίας β) οι προσδιοριστικοί παράγοντες της έντασης της συμμετοχής και γ) οι προσδιοριστικοί παράγοντες της δυσκολίας στο συνδυασμό των σπουδών με την εργασία. Τα αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι η απόφαση για συμμετοχή στην αγορά εργασίας παράλληλα με σπουδές εξαρτάται κυρίως από τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, τις αυξημένες ανάγκες για αγαθά και τις εναλλακτικές πηγές εσόδων, όπως είναι οι μηνιαίες δαπάνες και η γονική χρηματοδότηση. Η ένταση της συμμετοχής που προσδιορίστηκε από το επίπεδο του μηνιαίου εισοδήματος από εργασία εξαρτάται κυρίως από τις ώρες εργασίας, τη χρηματοδότηση από φοιτητικό επίδομα, τη γονική χρηματοδότηση και τις δαπάνες. Το επίπεδο του μηνιαίου μισθού και το πεδίο σπουδών είναι στατιστικά σημαντικοί παράγοντες στη συνάρτηση της έντασης που προσδιορίστηκε από τις εβδομαδιαίες ώρες εργασίας. Η δυσκολία των φοιτητών να συνδυάσουν τις σπουδές τους με την εργασία προσδιορίζεται κυρίως από τις ώρες απασχόλησης και το πεδίο σπουδών του φοιτητή. Επίσης, τα αποτελέσματα καταγράφουν κάποιες σημαντικές ανισότητες μεταξύ των φοιτητών και θα ήταν εύλογο από την μεριά της πολιτείας να επικεντρώσει μεγαλύτερη προσοχή στο συγκεκριμένο ζήτημα, έτσι ώστε τουλάχιστον οι φοιτητές να έχουν να διαθέσουν περισσότερο χρόνο για πιο εποικοδομητικές δραστηριότητες, παρά για ανειδίκευτες και χαμηλόμισθες εργασίες. Οι φοιτητές από την μεριά τους τείνουν να υιοθετούν μια ορθολογική συμπεριφορά και επιβεβαιώνουν το θεωρητικό πλαίσιο του Levy Garbouda (1976), το οποίο υποδεικνύει ότι ο χρόνος που αφιερώνεται στην εργασία καθορίζεται εν μέρει από τις μελλοντικές προσδοκώμενες αποδόσεις των σπουδών των φοιτητών.

ABSTRACT

The aim of this study is to shed light on the determinants of the decision to participate in the labor force while studying and of the intensity of this participation as measured by the wages earned and the hours of work by students, employing cross data of 403 students from Higher Education for Greece. The empirical results suggest that the decision to work while studying depends on student's socioeconomic status, material needs and external financial resources, such as monthly cost of life and their parental support. The intensity of the wages earned depends on the hours of work, student grant, parental support and expenses. Wages earned and fields of study are statistical significant factors of the working hours. Another important parameter is the difficulty to combine work and education, which depends on the hours of work and the field of study. In addition, the empirical results imply that social inequalities exists between students and this situation can improve by allowing students to spend more time on more constructive activities rather than unskilled and low paid jobs. The results with respect to the rational behavior of students are in line with the theoretical framework proposed by Levy-Garboua's (1976), who pointed out that the time allocated to paid work was determined partly by the relative return of university studies.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τις τελευταίες δεκαετίες η εισαγωγή των ατόμων στην ανώτατη εκπαίδευση έχει αυξηθεί κατά μεγάλο ποσοστό. Η ανώτατη εκπαίδευση σταμάτησε να είναι προνόμιο μόνο των υψηλών κοινωνικών στρωμάτων και χιλιάδες φοιτητές συμμετέχουν πλέον στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα. Οι αλλαγές αυτές δημιούργησαν νέα δεδομένα στο χώρο της παιδείας.

Όλο ένα και περισσότεροι φοιτητές συμμετέχουν στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια των σπουδών τους. Οι φοιτητές πλέον είναι ένα αξιοπρόσεκτο κομμάτι του εργατικού δυναμικού και η φοιτητική εργασία είναι ένα μεγάλο ζήτημα εξαιτίας των ωφελειών και απωλειών που δημιουργούνται για το άτομο αλλά και την κοινωνία γενικότερα και αυτό δεν μπορεί να αφήσει την πολιτεία αδιάφορη. Ένα ερώτημα που δημιουργείται, είναι ποιο θα είναι το μέγεθος της επίδρασης στη συσσώρευση του ανθρωπίνου κεφαλαίου και στην πιθανότητα μελλοντικής επαγγελματικής επιτυχίας του φοιτητή. Υπάρχει περίπτωση η εργασία να αποσπά τους φοιτητές από χρήσιμες γνώσεις που σχετίζονται με το αντικείμενο των σπουδών τους και να επιδρά αρνητικά στην ακαδημαϊκή τους απόδοση. Ωστόσο όμως η εργασία κατά την διάρκεια της φοίτησης μπορεί να είναι μία καλή επένδυση στη συσσώρευση του ανθρωπίνου κεφαλαίου τους, εξαιτίας των γνώσεων και της προϋπηρεσίας που θα αποκτήσουν στην αγορά εργασίας.

Επίσης, ενδεχομένως να προκύπτουν και θέματα ισότητας μεταξύ των φοιτητών, γιατί η εργασία παράλληλα με τις σπουδές μπορεί να διαφέρει ανάλογα με την κοινωνική τάξη του φοιτητή και το πρόβλημα μπορεί να είναι πιο σοβαρό, σε περίπτωση όπου η εργασία επιδρά αρνητικά στις ακαδημαϊκές υποχρεώσεις του φοιτητή.

Ο κυρίως σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν ο προσδιορισμός των παραγόντων που επηρεάζουν τη συμμετοχή των φοιτητών στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης καθώς και την ένταση της συμμετοχής, η οποία προσδιορίζεται με το επίπεδο του μισθού και τις εβδομαδιαίες ώρες εργασίας. Επίσης πραγματοποιήθηκε προσπάθεια να ερευνηθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά τους φοιτητές, στην προσπάθεια τους να συνδυάσουν τις σπουδές τους με την εργασία τους.

Στα πρώτα κεφάλαια, παρουσιάζεται η λειτουργία των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων στην Ελλάδα, η θεωρία του ανθρωπίνου κεφαλαίου και η

σύνδεση του με το θέμα της μελέτης και η βιβλιογραφική ανασκόπηση των θετικών και αρνητικών επιπτώσεων που έχει η εργασία παράλληλα με τις σπουδές στους φοιτητές.

Στη συνέχεια, γίνεται μια διεθνής βιβλιογραφική ανασκόπηση των παραγόντων που επιδρούν στην απόφαση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας των φοιτητών κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης. Αφορά κυρίως χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις ΗΠΑ, τον Καναδά και την Κίνα.

Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται η περιγραφή της δειγματοληψίας και του ερωτηματολογίου που μοιράστηκε στους προπτυχιακούς φοιτητές και παράλληλα παρουσιάζεται η εμπειρική μεθοδολογία που ακολουθείται στην παρούσα έρευνα και η εξειδίκευση των υποδειγμάτων.

Στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η περιγραφική ανάλυση του δείγματος, η οποία περιλαμβάνει τέσσερις ενότητες: τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, τα ακαδημαϊκά χαρακτηριστικά και τα χαρακτηριστικά εργασίας.

Στο έβδομο κεφάλαιο γίνεται η εμπειρική εκτίμηση των παραγόντων που επηρεάζουν την απόφαση των φοιτητών να εισέλθουν στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της φοίτησης. Στη συνέχεια αναπτύσσονται ογκομετρικά υποδείγματα του εισοδήματος από την εργασία και των εβδομαδιαίων ωρών εργασίας, με σκοπό την εμπειρική εκτίμηση των προσδιοριστικών παραγόντων της έντασης της συμμετοχής.

Στο δέκατο κεφάλαιο πραγματοποιείται η διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν τη δυσκολία των φοιτητών να συνδυάσουν τις σπουδές με την εργασία τους. Με την ολοκλήρωση της παρουσίασης των ανωτέρω υποδειγμάτων, παρουσιάζονται τα κυριότερα συμπεράσματα της μελέτης.

Στο παράρτημα της παρούσας εργασίας παρατίθενται πίνακας με την κωδικοποίηση των μεταβλητών, πίνακες συχνοτήτων και διπλής εισόδου που αφορούν την παρουσίαση των χαρακτηριστικών του δείγματος και το ερωτηματολόγιο που μοιράστηκε στους φοιτητές του δείγματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα

Η Ανώτατη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση αποτελείται από δύο τομείς: τον Πανεπιστημιακό, ο οποίος περιλαμβάνει τα Πανεπιστήμια, τα Πολυτεχνεία και την Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών και τον Τεχνολογικό, ο οποίος περιλαμβάνει τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Οργανωτική παραλλαγή πανεπιστημιακής εκπαίδευσης αποτελεί το Ελληνικό Ανοικτό πανεπιστήμιο. Μη πανεπιστημιακή Τριτοβάθμια Εκπαίδευση παρέχεται από ορισμένες Σχολές που χαρακτηρίζονται «Ανώτερες». Οι σχολές αυτές παρέχουν Τριτοβάθμια Επαγγελματική ή Ειδική Εκπαίδευση ορισμένων κατηγοριών, είναι τριετούς κατά ανώτατο όριο φοίτησης και δεν υπάγονται σε κανέναν από τους δυο τομείς Πανεπιστημιακής ή Τεχνολογικής Εκπαίδευσης. Εξαιτίας του θέματος το οποίο ερευνά η παρούσα εργασία, κρίνεται σκόπιμο να πραγματοποιηθεί μία σύντομη περιγραφή της λειτουργίας των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.

1.1 Η λειτουργία Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων στην Ελλάδα

Σύμφωνα με το σύνταγμα της Ελλάδος (Άρθρο 16, παράγραφο 5), η πανεπιστημιακή εκπαίδευση παρέχεται από το κράτος σε ιδρύματα που είναι πλήρως αυτοδιοικούμενα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Η κρατική εποπτεία ασκείται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ο γενικός στόχος διδασκαλίας στα τμήματα των πανεπιστημίων αποβλέπει στην υψηλή θεωρητική και σφαιρική κατάρτιση του μελλοντικού επιστημονικού και ακαδημαϊκού δυναμικού της χώρας. Στα προγράμματα σπουδών των πανεπιστημίων δίνεται έμφαση στη θεμελίωση, παραγωγή, ανάπτυξη και μετάδοση της επιστήμης και της τεχνολογίας, στη βασική και εφαρμοσμένη έρευνα καθώς επίσης και στην ανάπτυξη σύγχρονων μεταπτυχιακών σπουδών. Ο απώτερος στόχος της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης είναι η δυνατότητα προσαρμογής των πτυχιούχων στις συνεχείς μεταβαλλόμενες και αυξανόμενες απαιτήσεις του οικονομικού και κοινωνικού γίγνεσθαι.

Υπάρχουν 20 πανεπιστήμια στην ελληνική επικράτεια. Τα πανεπιστήμια αποτελούνται από σχολές. Οι σχολές καλύπτουν ένα σύνολο συγγενών επιστημών, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η ανάγκη για την επιστημονική εξέλιξη, η αλληλεπίδραση τους και ο αναγκαίος για την έρευνα και τη διδασκαλία συντονισμός.

Οι σχολές διαιρούνται σε τμήματα. Το τμήμα αποτελεί τη βασική λειτουργική ακαδημαϊκή μονάδα και καλύπτει τα γνωστικά αντικείμενα μιας επιστήμης. Το πρόγραμμα σπουδών του τμήματος οδηγεί σε ένα ενιαίο πτυχίο. Κάθε τμήμα μπορεί να χορηγεί πτυχία που πιστοποιούν μία ή περισσότερες ειδικεύσεις του ενιαίου πτυχίου του. Τα τμήματα διαιρούνται σε τομείς. Ο τομέας συντονίζει τη διδασκαλία, μέρος του γνωστικού αντικείμενου του τμήματος που αντιστοιχεί σε συγκεκριμένο πεδίο της επιστήμης. Τα πανεπιστήμια λειτουργούν και με ανεξάρτητα τμήματα τα οποία δεν υπάρχουν σε σχολές ή και με την ύπαρξη μόνο τμημάτων χωρίς να υπάρχουν σχολές. Για την καλύτερη λειτουργία κάθε πανεπιστημίου ιδρύονται εργαστήρια και κλινικές οι οποίες ανήκουν στον τομέα ή στο τμήμα και κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις στη σχολή. Η λειτουργία τους διέπεται από τον εσωτερικό κανονισμό τους.

Σε κάθε πανεπιστήμιο ιδρύεται ενιαία βιβλιοθήκη για την εξυπηρέτηση των σκοπών της έρευνας και της διδασκαλίας. Λειτουργεί ως αυτοτελής και αποκεντρωμένη υπηρεσία και αποτελείται από την κεντρική βιβλιοθήκη του πανεπιστημίου και τις βιβλιοθήκες των τμημάτων.

Οι σχολές και τα τμήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ομαδοποιούνται σε πέντε επιστημονικά πεδία ομοειδών ή συγγενών γνωστικών αντικειμένων:

- I. Ανθρωπιστικές, Νομικές και Κοινωνικές επιστήμες
- II. Θετικές επιστήμες
- III. Επιστήμες Υγείας
- IV. Τεχνολογικές Επιστήμες
- V. Επιστήμες Οικονομίας και Διοίκησης

Ο αριθμός των φοιτητών που εισάγονται σε κάθε τμήμα των ΑΕΙ και των ΤΕΙ καθορίζεται από το Υπουργείο Παιδείας κάθε έτος σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 1351/83.

1.2 Δίδακτρα και χρηματοδότηση φοιτητών

Η φοίτηση στα πανεπιστήμια είναι δωρεάν. Τα συγγράμματα χορηγούνται δωρεάν σε όλους τους φοιτητές. Παρέχονται επίσης δωρεάν σίτιση, υποτροφίες, χρηματικό επίδομα ανάλογα με την προσωπική ή οικογενειακή οικονομική κατάσταση του κάθε φοιτητή και υποτροφίες, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη καθώς επίσης και μειωμένο εισιτήριο στα δημόσια μέσα μεταφοράς.

1.3 Ακαδημαϊκό έτος

Το ακαδημαϊκό έτος αρχίζει την 1η Σεπτεμβρίου κάθε χρόνου και λήγει την 31η Αυγούστου του επομένου. Το εκπαιδευτικό έργο κάθε ακαδημαϊκού έτους διαρθρώνεται χρονικά σε δύο εξάμηνα. Κάθε εξάμηνο περιλαμβάνει τουλάχιστον δεκατρείς πλήρεις εβδομάδες για διδασκαλία και τρεις εβδομάδες για εξετάσεις. Το πρώτο εξάμηνο αρχίζει το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Σεπτεμβρίου και το δεύτερο εξάμηνο λήγει το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Ιουνίου.

Αξιολόγηση και τίτλοι σπουδών

Σε κάθε μάθημα η βαθμολογία του φοιτητή καθορίζεται από το διδάσκοντα, ο οποίος υποχρεώνεται να οργανώνει κατά την κρίση του γραπτές ή και προφορικές εξετάσεις ή να στηριχθεί σε θέματα ή σε εργαστηριακές ασκήσεις. Σε περίπτωση αποτυχίας σε υποχρεωτικό μάθημα, ο φοιτητής υποχρεούται να το επαναλάβει σε επόμενο εξάμηνο. Σε περίπτωση αποτυχίας σε μάθημα επιλογής, ο φοιτητής πρέπει ή να το επαναλάβει σε επόμενο εξάμηνο ή να το αντικαταστήσει με άλλο μάθημα επιλογής.

Ο φοιτητής ολοκληρώνει τις σπουδές του και παίρνει πτυχίο όταν επιτύχει στα προβλεπόμενα μαθήματα. Το πτυχίο, ο τύπος του οποίου καθορίζεται από τον εσωτερικό κανονισμό των πανεπιστημίων, έχει ισχύ για την αγορά εργασίας χωρίς καμία περαιτέρω πιστοποίηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Θεωρία του Ανθρώπινου Κεφαλαίου

Το κάθε άτομο φέρει στην αγορά εργασίας ένα μοναδικό σύνολο ικανοτήτων και ιδιαίτερων δεξιοτήτων, το οποίο ονομάζεται *ανθρώπινο κεφάλαιο*. Οι μελλοντικοί εργαζόμενοι που επενδύουν σε εκπαίδευση είναι πρόθυμοι να παραιτηθούν από απόλαβες του σήμερα, προκειμένου να έχουν υψηλότερες απολαβές στο μέλλον. Συγκεκριμένα ένας φοιτητής μπορεί να κερδίζει σχετικά χαμηλό μισθό όσο βρίσκεται στο πανεπιστήμιο ή συμμετέχει σε επίσημα προγράμματα κατάρτισης. Ωστόσο, αναμένεται να ανταμειφθεί με υψηλότερο εισόδημα αργότερα όταν αποκομίσει την απόδοση της επένδυσής του με γνώση. Η ανταλλαγή μεταξύ του εισοδήματος που εγκαταλείπεται σήμερα έναντι της εισαγωγής στην εκπαίδευση με σκοπό την αύξηση των προσδοκώμενων εισοδημάτων στο μέλλον, καθώς και οι οικονομικές και θεσμικές παράμετροι που περιορίζουν την πρόσβαση στη μόρφωση και την κατάρτιση, καθορίζουν την κατανομή της εκπαίδευσης στον πληθυσμό (Boixas, 2003).

Η συμμετοχή του μελλοντικού εργαζόμενου στο εκπαιδευτικό σύστημα θεωρείται ως μορφή επένδυσης τόσο από ατομική οπτική, δηλαδή από την οπτική του εκπαιδευόμενου και από την οπτική του οικογενειακού του περίγυρου, όσο και από την οπτική της κοινωνίας (Schultz, 1960). Η απόκτηση γνώσεων θεωρείται ότι συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγικότητας και της αποδοτικότητας της εργασίας, με αποτέλεσμα ο μεν εργαζόμενος να αποκτά ή να προσδοκά ότι θα αποκτήσει, υψηλότερα επίπεδα εισοδήματος, η δε οικονομία να παράγει αποτελεσματικότερα μεγαλύτερες και καλύτερες ποσότητες προϊόντων και υπηρεσιών (Δεδουσόπουλος, 1998).

2.1 Το κόστος επένδυσης στην εκπαίδευση

Η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου υποστηρίζει, ότι η ζήτηση για ανώτερη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι υπεύθυνη για τις διακυμάνσεις του άμεσου και έμμεσου ιδιωτικού κόστους της εκπαίδευσης και για τις διακυμάνσεις στις άνισες αποδοχές που σχετίζονται με τα επιπλέον έτη εκπαίδευσης.

Το κόστος αυτής της επένδυσης αποτελείται από δύο βασικά τμήματα. Πρώτον, συνιστάται από το *άμεσο οικονομικό κόστος* των υπηρεσιών της εκπαίδευσης, δηλαδή από το μέγεθος των δαπανών που αναλαμβάνει το άτομο και η

οικογένεια του και το κράτος προκειμένου να ολοκληρώσει ο μελλοντικός εργαζόμενος κάποια βαθμίδα εκπαίδευσης και να εισέλθει στην αγορά εργασίας.

Δεύτερον, συνιστάται από το *έμμεσο οικονομικό κόστος* ή το *κόστος ευκαιρίας* της εκπαίδευσης (Becker, 1962). Το κόστος αυτό, για το άτομο και την οικογένεια του αφορά σε απώλεια εισοδημάτων και υπηρεσιών, που θα ήταν άμεσα διαθέσιμα, αν το άτομο δε σπούδαζε, αλλά εργαζόταν και αν οι οικογενειακοί πόροι δε διατίθονταν για την κάλυψη των δαπανών που συνεπάγεται η εκπαίδευση, αλλά έβρισκαν διαφορετική χρήση από την οικογένεια, παραδείγματος χάρη, για την κάλυψη άμεσων καταναλωτικών αναγκών ή για την αγορά περιουσιακών στοιχείων.

Η θεωρία του ανθρωπίνου κεφαλαίου υποστηρίζει ότι η παραγωγικότητα και άρα τα εισοδήματα από εργασία κάθε εργαζομένου προσδιορίζονται από το απόθεμα του συσσωρευμένου ανθρωπίνου κεφαλαίου. Με άλλα λόγια, το εισόδημα από προσωπική εργασία είναι οι αποδόσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο που υπάρχει.

Η βασική επένδυση στον άνθρωπο είναι η επίσημη εκπαίδευση. Ωστόσο κάθε δραστηριότητα που ενισχύει την ικανότητα του ατόμου να κερδίζει μεγαλύτερες απολαβές μπορεί να θεωρηθεί ως σχηματισμός ανθρωπίνου κεφαλαίου.

2.2 Εισόδημα και συσσώρευση ανθρωπίνου κεφαλαίου

Η Θεωρία του ανθρωπίνου κεφαλαίου αναφέρεται λεπτομερώς στην σχέση ανάμεσα στην εκπαίδευση και την παραγωγικότητα και κατ' επέκταση στα κέρδη, τα οποία εκφράζονται μέσω του μισθού. Υποστηρίζει ότι η εκπαίδευση οδηγεί σε υψηλότερες απολαβές λόγω της επιρροής της στην παραγωγικότητα. Οι ικανότητες, η εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση προσδιορίζουν την ποσότητα και την ποιότητα του ανθρωπίνου κεφαλαίου, που το άτομο ενσωματώνει και κατά συνέπεια την παραγωγικότητα στην εργασία του. Όταν αυξάνεται η εκπαίδευση ενός ατόμου, αυξάνεται η παραγωγικότητά του στην εργασία του και η αύξηση της παραγωγικότητας επιφέρει υψηλότερο μισθό (Rumberger, 1987).

Ο Becker (1964), έδωσε έμφαση στο κόστος της επένδυσης στον άνθρωπο, ανέλυσε την σχολική και μετασχολική επένδυση και εξήγαγε συμπεράσματα για την κατανομή του εισοδήματος από εργασία μεταξύ ατόμων, ομάδων ηλικιών, επαγγελμάτων και γεωγραφικών περιοχών. Η βασική ιδέα του ανθρωπίνου κεφαλαίου είναι η αρχή ότι οι άνθρωποι ξοδεύουν για τους εαυτούς τους κατά διάφορους τρόπους. Κάθε είδος επένδυσης στον άνθρωπο υποστηρίζεται ότι αναλαμβάνεται ύστερα από μια ορθολογική απόφαση, βασισμένη στις εκτιμήσεις της

πιθανής παρούσας αξίας των εναλλακτικών αναμενόμενων αποδόσεων προεξοφλημένων με κάποιο επιτόκιο. Η θεωρία αυτή αναπτύσσεται μέσα στα πλαίσια της πλήρους ανταγωνιστικής αγοράς εργασίας και υποθέτει ότι τα άτομα συμπεριφέροντε ορθολογικά.

Με την ίδια επιχειρηματολογία για ένα άτομο με S έτη εκπαίδευσης κερδίζει Y_S που, υποθέτοντας μια συνεχή συνάρτηση αμοιβών, δίνονται από την εξίσωση:

$$Y_S = Y_0 e^{rs} \quad \text{ή} \quad \ln Y_S = \ln Y_0 + rS$$

Η παραπάνω εξίσωση δείχνει ότι οι ποσοστιαίες αυξήσεις στις αμοιβές είναι ανάλογες των απόλυτων διαφορών του χρόνου στο σχολείο ή στο πανεπιστήμιο και, όσο μεγαλύτερες είναι οι αποδόσεις της εκπαίδευσης (r), τόσο μεγαλύτερες είναι οι αμοιβές.

2.3 Η συμμετοχή στην αγορά εργασίας των φοιτητών και η σχέση της με το ανθρώπινο κεφάλαιο

Η σχέση ανάμεσα στο εκπαιδευτικό σύστημα και την αγορά εργασίας υπήρξε ένα πολύ σημαντικό ζήτημα που απασχόλησε για αρκετές δεκαετίες τους εκπαιδευτικούς, πολιτικούς και τους κοινωνικούς επιστήμονες.

Πριν τη δεκαετία του '60, οι οικονομολόγοι υποστήριζαν ότι η ζήτηση για ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση ήταν ζήτηση για ένα καταναλωτικό αγαθό, το οποίο εξαρτιόταν από τις προτιμήσεις των ατόμων, το εισόδημα της οικογένειας και το κόστος εκπαίδευσης. Οι προτιμήσεις και η ικανότητα των μαθητών να καταναλώσουν αυτό το αγαθό επηρεάζονταν από το κοινωνικό τους υπόβαθρο και το επίπεδο μόρφωσης των γονέων τους. Σύμφωνα όμως με τον Windolf (1997), πολύ περισσότεροι νέοι και νέες συμμετέχουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σήμερα από ότι σαράντα χρόνια πριν και πολλοί από αυτούς δεν προέρχονται από υψηλά εισοδηματικά στρώματα.

Αυτό το φαινόμενο σε συνδυασμό με την συμμετοχή στην αγορά εργασίας των φοιτητών κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης, δεν μπορεί να αφήσει το κράτος αδιάφορο. Μπορεί να υπάρχουν σημαντικές επιπτώσεις αυτού του συνδυασμού στη συσσώρευση ανθρώπινου κεφαλαίου και στην ακαδημαϊκή απόδοση του φοιτητή. Η εργασία παράλληλα με τις σπουδές μπορεί να αποσπά τους φοιτητές απ' το να αποκτούν ακριβής και χρήσιμη γνώση. Μπορεί όμως, ο συνδυασμός αυτός να είναι μια καλή επένδυση (εργασιακή εμπειρία και απόκτηση

εργασιακών δεξιοτήτων) για τους φοιτητές αλλά και τις εταιρείες που μπορεί αργότερα να τους προσλάβουν.

Ο Levy-Garboua (1976) κατέδειξε ότι ο χρόνος που αφιερώνεται από τους φοιτητές σε αμειβόμενη εργασία καθορίζεται εν μέρει από τη μελλοντική σχετική απόδοση των σπουδών του φοιτητή. Ο ερευνητής κατέληξε σε ένα θεωρητικό οικονομικό πλαίσιο, όπου οι φοιτητές αντισταθμίζουν έναν μειωμένο ρυθμό προσδοκώμενης απόδοσης (αμοιβής) που οφείλεται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με την απόφαση να συμμετέχουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά να αφιερώνουν λιγότερο χρόνο για ακαδημαϊκή προετοιμασία (π.χ. διάβασμα) και περισσότερο χρόνο για άλλες δραστηριότητες και για αμειβόμενες εργασίες. Η αμειβόμενη εργασία κατά την διάρκεια της φοίτησης θεωρείται ως ένας αντισταθμιστικός παράγοντας για τις μελλοντικές χαμηλές αμοιβές που είναι αποτέλεσμα των σπουδών (συσσώρευση ανθρωπίνου κεφαλαίου) του φοιτητή.

Η θεωρία του Levy-Garboua (1976) αναφέρει ότι οι φοιτητές που προσδοκούν υψηλές αποδοχές από το αντικείμενο σπουδών τους (επικερδής ειδικότητες), θα ασχολούνται περισσότερο με τις σπουδές τους και θα εργάζονται λιγότερο ή καθόλου κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Θετικές και αρνητικές επιπτώσεις της συμμετοχής των φοιτητών στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης

Οι φοιτητές είναι ένα αξιοπρόσεκτο κομμάτι του εργατικού δυναμικού και η φοιτητική εργασία είναι ένα μεγάλο ζήτημα εξαιτίας των ωφελειών και απωλειών που δημιουργούνται για το άτομο αλλά και την κοινωνία γενικότερα. Από την μεριά της κοινωνίας, οι φοιτητές εξασφαλίζουν ένα ευέλικτο και εφεδρικό εργατικό δυναμικό (Hakkinen, 2006). Οι εργαζόμενοι φοιτητές συχνά εργάζονται σε εργασίες μερικής απασχόλησης και έχουν την δυνατότητα να προσαρμόζουν τις ώρες εργασίας τους σύμφωνα με τις τρέχουσες ανάγκες της αγοράς εργασίας. Οι φοιτητές τείνουν να αυξάνουν την προσφορά εργασίας όταν η οικονομία βρίσκεται σε άνοδο, επειδή οι εργασίες βρίσκονται πιο εύκολα. Αντίθετα η προσφορά εργασίας μειώνεται όταν η οικονομία περνάει ύφεση.

Ένα άτομο μπορεί να επιλέξει να συμμετέχει στην αγορά εργασίας πριν την αποφοίτηση για πολλούς λόγους. Σκοπός όμως αυτού του κεφαλαίου είναι να ερευνηθούν οι επιπτώσεις που θα έχει αυτή η επιλογή στην ακαδημαϊκή απόδοση του φοιτητή. Υπάρχουν σημαντικές διαφωνίες στη διεθνή βιβλιογραφία στο ζήτημα για το αν η εργασία κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης επηρεάζει θετικά ή αρνητικά την ακαδημαϊκή απόδοση των φοιτητών.

3.1 Θετικές επιπτώσεις της εργασίας

Η εργασία κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης μπορεί να έχει κάποιες αρνητικές επιδράσεις στην ακαδημαϊκή απόδοση των φοιτητών, εντούτοις όμως μπορεί να προσφέρει την δυνατότητα στους φοιτητές να αποκτήσουν κάποιες επιδεξιότητες. Οι φοιτητές που συμμετέχουν σε εργασίες μπορεί να βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση, σε σχέση με τους φοιτητές που δεν εργάζονται, μετά την αποφοίτηση στην αγορά εργασίας (Harvey, 1998).

Η διεθνής βιβλιογραφία έχει ασχοληθεί εκτενέστερα για τις επιδράσεις που έχει η εργασία μερικής απασχόλησης στους φοιτητές. Οι έρευνες έχουν παρατηρήσει αρνητικές επιπτώσεις που σχετίζονται με χαμένες διαλέξεις, κόπωση και την αφιέρωση λιγότερου χρόνου στην ακαδημαϊκή προετοιμασία (Leonard, 1995, National Union of Students, 1996). Άλλες όμως παρατήρησαν χρήσιμα οφέλη, όπως για παράδειγμα η έρευνα των Winn και Stevenson (1993) όπου τόνισαν ότι όταν η

εργασία των φοιτητών έχει σχέση με το αντικείμενο των σπουδών τους, αυτό τους βοηθάει να έχουν καλύτερη απόδοση στα μαθήματα και να κάνουν πράξη στον εργασιακό τους χώρο τη θεωρία που έχουν διδαχτεί στο πανεπιστήμιο. Επίσης οι Harvey *et al.* (1998) υποστήριξαν ότι η εργασία μερικής απασχόλησης κατά την διάρκεια του εξαμήνου βοηθάει τους φοιτητές να αναπτύξουν εργασιακές επιδεξιότητες που θα τους είναι χρήσιμες στην μετέπειτα επίπονη διαδικασία εύρεσης εργασίας. Γενικά οι θετικές επιπτώσεις έχουν να κάνουν συνολικά με την απόκτηση επιδεξιοτήτων, την ενθάρρυνση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας, την αύξηση της οικειότητας και άνεσης στο εργασιακό περιβάλλον και τη βελτίωση των δεξιοτήτων σχετικά με θέματα διαχείρισης του χρόνου και της οργάνωσης της εργασίας (Smith and Wilson, 1992, Liloyd-Langton and Portwood, 1994, Lucas and Lammont, 1998, Watts and Pickering, 2000).

Πολλοί φοιτητές είναι εξαρτημένοι από τα εισοδήματα που προέρχονται από εργασία και επίσης θεωρούν ότι η εργασία είναι μια ευκαιρία να αποκτήσουν δεξιότητες που δεν μαθαίνουν στα πανεπιστήμια. Η εργασιακή εμπειρία που σχετίζεται με το πεδίο σπουδών του φοιτητή, μπορεί να λειτουργήσει σαν συμπληρωματικό κομμάτι των σπουδών του και να βελτιώσει τα κίνητρα και τους στόχους του φοιτητή. Οι εργαζόμενοι φοιτητές λέγεται ότι είναι ικανότεροι (Hakkinen, 2006) στην εύρεση εργασίας και έχουν καλύτερες διαπροσωπικές ικανότητες, νιώθουν μεγαλύτερη οικειότητα με τους εργασιακούς χώρους, αναπτύσσουν μεγαλύτερη υπευθυνότητα και όλα αυτά είναι πολύτιμες δεξιότητες στην μετέπειτα καριέρα τους.

Οι μελλοντικοί πιθανοί εργοδότες εκτιμούν την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας κατά την διάρκεια των σπουδών σαν ενδείξεις για άλλα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που παίζουν θετικό ρόλο στις ευκαιρίες και στην απόκτηση εργασίας μετά την αποφοίτηση.

Στα περισσότερα πεδία σπουδών η πανεπιστημιακή εκπαίδευση δεν προετοιμάζει τους φοιτητές για μια συγκεκριμένη εργασία και για αυτό το λόγο η κατάλληλη εργασιακή εμπειρία μπορεί να συμβάλλει καθοριστικά στην εύρεση εργασίας μετά την αποφοίτηση. Η έρευνα του Harkonen (2001) σε φοιτητές στο Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι, έδειξε ότι ο κύριος λόγος για τον οποίο εργάζονται οι φοιτητές στην διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης ήταν για να έχουν άμεση επαφή με την αγορά εργασίας και το 42% από αυτούς που εργάζονται, έχουν εργασία που σχετίζεται με το αντικείμενο σπουδών τους.

Περαιτέρω, η έρευνα των Tam Oi I και Morrison (2005) στη Κίνα δεν έδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές στην ακαδημαϊκή απόδοση ανάμεσα σε εργαζόμενους φοιτητές και μη, πράγμα το οποίο δεν επιβεβαιώνεται από τη διεθνή βιβλιογραφία, η οποία υποστηρίζει ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των ωρών εργασίας των φοιτητών τόσο μεγαλύτερες θα είναι και οι αρνητικές επιπτώσεις στην απόδοση των φοιτητών. Στην έρευνα όμως των Tam Oi I και Morrison (2005) δεν ισχύει, δηλαδή δεν δείχνει να σχετίζονται σημαντικά οι ώρες απασχόλησης με την απόδοση των φοιτητών.

Επίσης τα ευρήματα της εμπειρικής έρευνας δείχνουν ότι οι θετικές επιπτώσεις υπερκαλύπτουν τις αρνητικές. Και αυτό επιβεβαιώνεται με το γεγονός ότι οι φοιτητές έχουν θετική άποψη στο να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της φοίτησης, επειδή θέλουν να είναι καλά προετοιμασμένοι για την μελλοντική τους εργασία. Τα αποτελέσματα δεν έδειξαν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην απόδοση των φοιτητών στα μαθήματα, σε σύγκριση με τις πολλές δυτικές έρευνες που έδειξαν το αντίθετο. Το χάσιμο των μαθημάτων και η έλλειψη συγκέντρωσης στην τάξη δεν έδειξαν να ήταν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις για τους φοιτητές. Παράλληλα οι φοιτητές δεν θεωρούσαν ότι σε περίπτωση που δεν εργάζονταν θα είχαν καλύτερες βαθμολογίες. Αυτό δεν βρίσκει πάλι σύμφωνη την διεθνή δυτική βιβλιογραφία, η οποία ισχυρίζεται ότι οι φοιτητές θα κέρδιζαν καλύτερους βαθμούς εάν δεν συμμετείχαν στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης.

3.2 Αρνητικές επιπτώσεις

Η φοιτητική εργασία έχει και αρνητικές πτυχές. Οι εργαζόμενοι φοιτητές αφιερώνουν λιγότερο χρόνο στην προετοιμασία των μαθημάτων τους. Οι Lempinen και Tiilikainen (2001) παρατήρησαν ότι οι φοιτητές που δεν εργάζονται αφιερώνουν 35 ώρες την εβδομάδα σε δραστηριότητες που έχουν σχέση με τις σπουδές, ενώ οι εργαζόμενοι φοιτητές αφιερώνουν 19 ώρες την εβδομάδα αντίστοιχα.

Οι έρευνες των Sorensen και Winn (1993) και Paton-Saltzberg και Lindsay (1993) υποδεικνύουν ότι τα δύο τρίτα και τα τρία τέταρτα αντίστοιχα των προπτυχιακών που εργάζονται κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης σχετίζονται με αρνητικές ακαδημαϊκές επιπτώσεις. Αυτές έχουν να κάνουν με μείωση του χρόνου που αφιερώνουν για διάβασμα, με χαμένες προθεσμίες παράδοσης των εργασιών, χαμένες διαλέξεις και σεμινάρια. Οι Ford *et al.* (1995) ανέφεραν ότι περισσότερο από

το ένα τέταρτο των φοιτητών που εργάζεται κατά τη διάρκεια του εξαμήνου, θεωρεί ότι η εργασία επηρέασε πολύ αρνητικά τις επιδόσεις τους στα μαθήματα.

Η έρευνα των Barke *et al.* (2000) έδειξε ότι το 57% των εργαζόμενων φοιτητών θεωρεί ότι εργασία κατά τη διάρκεια του εξαμήνου δεν είχε καμία επίπτωση στην ακαδημαϊκή τους απόδοση, ενώ το υπόλοιπο 43% θεωρεί πως είχε αρνητικές επιπτώσεις στην ακαδημαϊκή τους απόδοση. Το 63% των φοιτητών παραδέχτηκε ότι βρίσκεται αντιμέτωπο με ληξιπρόθεσμες παραδόσεις των εργασιών ως αποτέλεσμα των υποχρεώσεων τους στην εργασία τους και χαμένες διαλέξεις, ειδικότερα εκείνοι που εργάζονται πολλές ώρες.

Η εργασία κατά την διάρκεια του εξαμήνου επεμβαίνει στην ακαδημαϊκή απόδοση του φοιτητή και μερικές φορές μπορεί να ενθαρρύνει το φοιτητή να παραιτηθεί από τις σπουδές του, συνήθως όμως οδηγεί σε πρόσθετα ακαδημαϊκά έτη για την απόκτηση του πτυχίου. Ο Astin (1994) παρατήρησε πολλές αρνητικές πτυχές της εργασίας παράλληλα με τις σπουδές, με κυριότερη την επίπτωση που έχει στο χρόνο απόκτησης του πτυχίου.

Οι φοιτητές έχουν δηλώσει ότι η εργασία ασκεί επιζήμια επίδραση στις σπουδές τους, επηρεάζοντας την φυσική παρουσία στα μαθήματα και στη ανάθεση των εργασιών, στην αφιέρωση λιγότερου χρόνου για διάβασμα και αύξηση του άγχους (Lewin-Epstein, 1981, D'Amico, 1984, Marsh, 1991, Paton-Saltzberg and Lindsay, 1993, Ford *et al.*, 1995, Barke *et al.*, 2000, Callender and Kemp, 2000). Η έρευνα των Ford *et al.* (1995) παρατήρησε ότι εκείνοι που εργάζονται λίγες ώρες ανέφεραν μικρές και περιορισμένες επιπτώσεις στην ακαδημαϊκή και κοινωνική τους ζωή. Οι φοιτητές όμως που εργάζονται από 8 ώρες και άνω την εβδομάδα δήλωσαν ότι αντιμετωπίζουν προβλήματα με τις πανεπιστημιακές τους υποχρεώσεις, αλλά χωρίς το εισόδημα από την εργασία δεν θα είχαν την δυνατότητα να συνεχίσουν τις σπουδές τους. Προκύπτουν δηλαδή και θέματα ισότητας μεταξύ των φοιτητών που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες.

Οι εργαζόμενοι φοιτητές παραπονιούνται ότι νιώθουν πολύ κουρασμένοι και οι καθηγητές αναφέρουν ότι οι φοιτητές που εργάζονται συμπεριφέροντε πιο υποτονικά στην παράδοση των μαθημάτων (Bills *et al.*, 1995). Περισσότεροι από τους μισούς φοιτητές στις έρευνες των Smith και Taylor (1999) και Curtis και Shani (2002) δήλωσαν ότι οι βαθμοί από τις εξετάσεις θα ήταν καλύτεροι εάν δε εργάζονταν. Οι φοιτητές δύσκολων ειδικοτήτων που απαιτούν πολλές ώρες ακαδημαϊκής προετοιμασίας, είναι πολύ πιθανό να παρουσιάζουν εξασθετισμένη

ακαδημαϊκή απόδοση εάν εργάζονται κατά την διάρκεια του εξαμήνου (Lindsay and Paton-Saltzberg, 1996).

Οι Hunt *et al.* (2004) ανέφεραν ότι η ακαδημαϊκή επιτυχία καθώς και η συσσώρευση ανθρωπίνου κεφαλαίου θυσιάζονται στην απόκτηση βραχυπρόθεσμου εισοδήματος κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης. Οι εργαζόμενοι σπουδαστές είναι απόντες από τα πανεπιστήμια συχνότερα, επενδύουν λιγότερο χρόνο στην ακαδημαϊκή προετοιμασία και κερδίζουν τους χαμηλότερους βαθμούς (Hunt *et al.*, 2004). Ο Singh (1998) εντόπισε ότι η εργασία μερικής απασχόλησης επηρεάζει αρνητικά τη βαθμολογία των φοιτητών στα τυποποιημένα τεστ και συγκεκριμένα όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των ωρών εργασίας των φοιτητών τόσο μεγαλύτερες θα είναι οι αρνητικές επιπτώσεις στην απόδοση των φοιτητών στις εξετάσεις (Singh, 1998, Mark, 1998, Humphrey, 2001, Hunt *et al.*, 2004, Lindsay and Paton-Saltzberg, 1996).

Οι Paton-Saltzberg και Lindsay (1993) εξασφάλισαν μια πιο αντικειμενική μέθοδο με την οποία συγκρίνανε τους βαθμούς ανάμεσα σε φοιτητές που εργάζονται και σε εκείνους που δεν εργάζονται. Παρατήρησαν ότι οι εργαζόμενοι είχαν χαμηλότερους βαθμούς στα μαθήματα, με αποτέλεσμα το πιθανότερο να έχουν και μικρότερο βαθμό πτυχίου στην αποφοίτηση. Οι Barke *et al.* (2000) επεξεργάστηκαν τα αποτελέσματα των εξετάσεων του 1999 και βρήκαν ότι ο μέσος όρος των βαθμών των εργαζόμενων φοιτητών ήταν κατά 1,7 μονάδες χαμηλότερος από το μέσο όρο των φοιτητών που δεν εργάζονταν την συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Η διαφορά ήταν μεγαλύτερη ανάμεσα στους άντρες εργαζόμενους και μη εργαζόμενους φοιτητές έναντι των γυναικών (2,7 μονάδες διαφορά στους άντρες και 1,4 μονάδες για τις γυναίκες).

Τέλος, σημαντική παρατήρηση έγινε και στην έρευνα των Ehrenberg και Sherman (1987), οι οποίοι διαπίστωσαν θετικές επιπτώσεις της εργασίας στην απόδοση των φοιτητών όταν η δουλειά βρίσκεται εντός του χώρου του πανεπιστημίου και αρνητικές επιδράσεις όταν η εργασία βρίσκεται εκτός του πανεπιστημιακού χώρου.

3.3 Κοινωνική ενσωμάτωση των φοιτητών

Άλλες αρνητικές επιπτώσεις είναι η αδυναμία των εργαζόμενων φοιτητών να συμμετέχουν σε δραστηριότητες εκτός του πανεπιστημίου και τη θυσία της κοινωνικής ζωής με σκοπό την εργασία (D'Amico, 1984, Greenberger and Steinberg,

1986, Mark, 1998, Watts and Pickering, 2000, Callender and Kemp, 2000). Εκτός από την επίδραση που έχει η εργασία κατά την διάρκεια του εξαμήνου στην ακαδημαϊκή απόδοση των φοιτητών, υπάρχει επίσης και η ανησυχία ότι οι φοιτητές συμμετέχοντας στην αγορά εργασίας παράλληλα με τις σπουδές τους, δεν θα έχουν ελεύθερο χρόνο για να ασχοληθούν με άλλες έξω-πανεπιστημιακές δραστηριότητες, οι οποίες θα τους βοηθήσουν στην κοινωνική τους ολοκλήρωση. Αυτό μπορεί να σχετίζεται άμεσα με την αυξανόμενη απάθεια και αδιαφορία που δείχνουν οι φοιτητές προς τα εκπαιδευτικά και πολιτικά ζητήματα. Στην έρευνα των Ford *et al.* (1995) όταν ζητήθηκαν να υποδείξουν σε ποιους τομείς δυσκολεύονται περισσότερο, οι φοιτητές απάντησαν τις αρνητικές επιπτώσεις που έχει η εργασία στις έξω πανεπιστημιακές δραστηριότητες, και στην κοινωνική τους ζωή.

Η κοινωνική ενσωμάτωση είναι ένα βασικό στοιχείο της πανεπιστημιακής ζωής, για παράδειγμα οι φοιτητές που έχουν επιτυχώς ενσωματωθεί στο ακαδημαϊκό και κοινωνικό σύστημα έχουν την τάση όχι μόνο να εκπληρώνουν τις σπουδές τους, αλλά αντίθετα να καταφέρνουν να έχουν πολύ καλές επιδόσεις (Tinto, 1975, Mutter, 1992).

Για αυτό το λόγο, υπάρχει η ανάγκη να ερευνηθεί η αλληλεπίδραση μεταξύ της εργασίας κατά την διάρκεια της φοίτησης με την κοινωνική ενσωμάτωση της πανεπιστημιακής ζωής. Η βιβλιογραφία έχει δείξει ότι η εργασία μπορεί να έχει θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις στην κοινωνική ενσωμάτωση. Από την πλευρά των θετικών επιπτώσεων, η εργασία κατά την διάρκεια του εξαμήνου σπουδών έχει καταγραφεί ως απολαυστική (Ford *et al.*, 1995) και ενθαρρύνει τους φοιτητές να έχουν περισσότερη κοινωνικότητα (Ford *et al.*, 1995, Lucas, 1997, Lucas and Lamont, 1998). Από την άλλη πλευρά των αρνητικών επιπτώσεων, θεωρείται ότι ο φοιτητής ή φοιτήτρια που εργάζεται κατά την διάρκεια του εξαμήνου σπουδών δεν βιώνει πραγματικά την φοιτητική ζωή, με ότι συνεπάγεται αυτό (McCartan, 1998, Leonard, 1995).

Οι φοιτητές που εργάζονται δείχνουν να υποφέρουν από την μεγάλη αρνητική επίδραση που έχει η εργασία τους στις εξωσχολικές τους δραστηριότητες και συγκεκριμένα στην κοινωνική τους ζωή (Paton-Saltzberg and Lindsay, 1993, Winn and Stevensen, 1997, Taylor and Smith, 1998). Περαιτέρω, οι εθελοντικές (Silver and Silver, 1997, Meyer, 2001) και οι αθλητικές δραστηριότητες (Humphrey *et al.*, 1998, Meyer, 2001) μειώνονται ή δεν υφίσταται εξαιτίας της αυξανόμενης πίεσης των χρονοδιαγραμμάτων.

Έτσι ενώ η εργασία μπορεί να διευκολύνει τη μετάβαση στην πλήρη απασχόληση και να εκθέσει τους σπουδαστές στην απόκτηση περισσότερων δεξιοτήτων, μπορεί και να εμποδίσει την απόκτηση άλλων χρήσιμων δεξιοτήτων που προσφέρει η πανεπιστημιακή ζωή, εξίσου σημαντικές και απαραίτητες για την μετέπειτα ζωή του φοιτητή. Το επίπεδο συμμετοχής στις εκτός διδακτέας ύλης δραστηριότητες, όπως σε κοινωνικές, αθλητικές και άλλες δραστηριότητες είναι ένα ζήτημα που θα πρέπει να ερευνηθεί και πώς μπορεί αυτό να επηρεάζεται από την απασχόληση στα διαφορετικά σημεία της πανεπιστημιακής σταδιοδρομίας των φοιτητών.

3.4 Επιπτώσεις στην ψυχική υγεία

Διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις στη μελέτη των σπουδαστών και της πανεπιστημιακής ζωής έχουν υιοθετηθεί στην επιστήμη της Εκπαίδευσης και Ψυχολογίας. Η επιστήμη της ψυχολογίας επικεντρώθηκε κυρίως στις αρνητικές πτυχές που έχει η εργασία στην σωματική και ψυχική υγεία, όπως το υπερβολικό άγχος που δημιουργείται (Abouserie, 1994, Roberts *et al.*, 2000), τη μοναξιά που αισθάνονται οι εργαζόμενοι φοιτητές (Fisher, 1994., Halamandaris and Power, 1997) και πολλούς άλλους μεμονωμένους παράγοντες που δημιουργούνται, με αποτέλεσμα να επιδρούν αρνητικά στην ποιότητα της φοιτητικής ζωής.

Προηγούμενες έρευνες παρατήρησαν αρνητικές επιδράσεις, οι οποίες περιελάμβαναν γενικές ανησυχίες και άγχος με αποτέλεσμα να επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την συναισθηματική κατάσταση των εργαζόμενων φοιτητών (Leonard, 1995, Charlton, 1995). Η έρευνα των Humphrey *et al.* (1998) έδειξε ότι οι φοιτητές αντιμετωπίζουν υψηλό άγχος και δυσκολία στο να διαχειρίζονται αποτελεσματικά το χρόνο σε σχέση με τις πανεπιστημιακές τους υποχρεώσεις όπως στην παράδοση των εργασιών και στην προετοιμασία της εξεταστικής περιόδου. Αν σκεφτεί κανείς ότι η συγκεκριμένη έρευνα αφορούσε όλους τους φοιτητές (εργαζόμενους ή μη), φανταστείτε ποια θα ήταν τα αποτελέσματα για τους φοιτητές που επωμίζονται και άλλους ρόλους όπως ο συνδυασμός πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και εργασία κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης.

Οι φοιτητές αντιμετωπίζουν μια μετάβαση στη ζωή τους και σύμφωνα με τους Cohen *et al.* (1987) οι προπτυχιακοί είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι ψυχολογικά από τις επιδράσεις που έχει το άγχος στον ψυχικό τους κόσμο. Αυτή η ευαισθησία μπορεί να μειωθεί ή να αυξηθεί σε σχέση με τις αυξανόμενες εργασιακές υποχρεώσεις.

Παρόλα αυτά, υπάρχει εκτενής βιβλιογραφία (Smith and Wilson, 1992, Lioyd-Langton and Portwood, 1994, Lucas and Lammont, 1998, Watts and Pickering, 2000) η οποία δείχνει θετικές επιδράσεις της εργασίας στους φοιτητές, όπως είναι η ικανοποίηση και η ποιότητα ζωής. Οι θετικές επιδράσεις στην ψυχική ευημερία των φοιτητών δεν έχουν ερευνηθεί συστηματικά. Οι πιθανές θετικές επιδράσεις στην ψυχολογική ευημερία των φοιτητών περιλαμβάνουν την μείωση των οικονομικών δυσκολιών, την αυξανόμενη πνευματική αλληλεπίδραση σε εργασιακά και μη ζητήματα και την κοινωνική καταξίωση.

Έχει βρεθεί (Sorensen and Winn, 1993, Lucas, 1997, Winn and Stevensen, 1997, McKechnie *et al.*, 1998, Callender and Kemp, 2000) ότι οι θετικές επιδράσεις που έχει η εργασία κατά την διάρκεια του εξαμήνου στους φοιτητές σε σχέση με την ακαδημαϊκή τους επίδοση, υπάρχουν όταν η εργασία των φοιτητών σχετίζεται με το αντικείμενο των σπουδών τους. Παρόλα αυτά πολλοί φοιτητές αναφέρουν αρνητικές επιπτώσεις στην πανεπιστημιακή τους απόδοση όταν συμμετέχουν στην αγορά εργασίας (Sorensen and Winn, 1993, Leonard, 1995, Silver and Silver, 1997, Smith and Taylor, 1997, Barke *et al.*, 2000), σε θέματα όπως μειωμένη ακαδημαϊκή απόδοση (Booth, 1993, Paton-Saltzberg and Lindsay, 1993, Hakim, 1998, McKechnie *et al.*, 1998, Buie, 2001), αφύερωση λιγότερου χρόνου για εκπαιδευτική προετοιμασία (Sorensen and Winn, 1993, Silver and Silver, 1997, Winn and Stevensen, 1997), εξάντληση (Sorensen and Winn, 1993, Smith and Taylor, 1997, Winn and Stevensen, 1997, Broadbridge *et al.*, 2000, Buie, 2001), χαμένες διαλέξεις και χρονοδιαγράμματα εργασιών (Sorensen and Winn, 1993, Ford *et al.*, 1995, Leonard, 1995, Smith and Taylor, 1997, Barke *et al.*, 2000, Meyer, 2001) και σε θέματα σχετικά με την διαχείριση του χρόνου (Smith and Taylor, 1997, Lucas and Lamont, 1998, Broadbridge *et al.*, 2000).

Ωστόσο, η έρευνα των Sorensen και Winn (1993) παρατήρησε ότι ένα σημαντικό ποσοστό των φοιτητών (31%) δεν κατέγραψε καμία επίδραση (ούτε θετική και ούτε αρνητική) της εργασίας κατά τη διάρκεια της φοίτησης στην ακαδημαϊκή του απόδοση.

Οι επιδράσεις που μπορεί να έχει η εργασία στην ακαδημαϊκή απόδοση (θετικές ή αρνητικές) ίσως τελικά να επηρεάζονται έμμεσα ή άμεσα από τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού που εξετάζεται. Για παράδειγμα οι φοιτητές που προέρχονται από χαμηλό κοινωνικοοικονομικό καθεστώς, έχουν οικογενειακές υποχρεώσεις ή δεν ζουν μαζί με την οικογένεια τους, θα περιμένουμε

να τους διακατέχει υψηλότερη ψυχολογική πίεση (περισσότερο άγχος) από ότι τους φοιτητές που δεν βρίσκονται σε αυτές τις κατηγορίες (Universities UK, 2003). Τα ατομικά ψυχολογικά χαρακτηριστικά παίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στην σχέση εργασίας και ακαδημαϊκής απόδοσης. Αυτά περιλαμβάνουν πτυχές της προσωπικότητας ενός ατόμου όπως αν είναι αισιόδοξος ή απαισιόδοξος χαρακτήρας, εάν έχει αυτοέλεγχο, αυτοεκτίμηση κ.α. (Calderon *et al.*, 2001, Michie *et al.*, 2001).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Βιβλιογραφική ανασκόπηση των παραγόντων που επιδρούν στην απόφαση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας των φοιτητών κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης

Το θέμα της συμμετοχής στην αγορά εργασίας είναι σημαντικό τόσο λόγω των σοβαρών επιπτώσεων που έχει στην οικονομία, όσο και για σκοπούς μέτρησης του ποσοστού ανεργίας. Αύξηση του εργατικού δυναμικού και της απασχόλησης, λόγω αυξημένης συμμετοχής στην αγορά εργασίας, οδηγεί σε ψηλότερο δυνητικό ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ και χαμηλότερη ανεργία. Ταυτόχρονα, το ποσοστό ανεργίας, δηλαδή ο λόγος του αριθμού των ανέργων ως προς το σύνολο του εργατικού δυναμικού, επηρεάζεται άμεσα λόγω της αυξημένης απασχόλησης αλλά και της διεύρυνσης του εργατικού δυναμικού (Κοντολαίμης, Χατζησπύρου και Κωμοδρόμου, 2006).

Ένα άτομο θεωρούμε ότι συμμετέχει στην αγορά εργασίας, ή είναι μέρος του εργατικού δυναμικού, όταν εργάζεται, είναι άνεργο ή είναι εισοδηματίας. Αντίθετα, ένας σημαντικός αριθμός ατόμων επιλέγουν να μην εργαστούν, αλλά ούτε και να επιζητήσουν εργασία. Στην παρούσα μελέτη με τον όρο συμμετοχή στην αγορά εργασίας θα περιλαμβάνονται οι φοιτητές που εργάζονται κατά την ακαδημαϊκή περίοδο. Ο σκοπός αυτού του κεφαλαίου είναι η διεθνής βιβλιογραφική επισκόπηση των παραγόντων που επηρεάζουν τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας των φοιτητών κατά τη διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης.

4.1 Περιγραφή υπάρχουσας κατάστασης σε χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ανάμεσα στις χώρες μέλη δεν έχει ακόμη πραγματοποιηθεί, με αποτέλεσμα να υπάρχουν μεγάλες θεσμικές διαφορές στα εργασιακά και εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών μελών. Το γεγονός αυτό έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον σε σχέση με τον αντίτυπο που προκαλεί στο θέμα με το οποίο ασχολείται η παρούσα μελέτη στην κάθε χώρα μέλος. Εξαιτίας όμως της περιορισμένης βιβλιογραφίας που υπάρχει για τους παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση των φοιτητών για συμμετοχή στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης, είναι δύσκολο να καταγραφεί η παρούσα κατάσταση σε κάθε χώρα μέλος. Ωστόσο έγινε προσπάθεια, έτσι ώστε να συγκεντρωθούν και

καταγραφούν οι έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί για το συγκεκριμένο θέμα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Όπως αναφέρθηκε η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ανάμεσα στις χώρες μέλη δεν έχει ακόμη πραγματοποιηθεί, είναι φυσικό να υπάρχουν θεσμικές διαφορές στα εργασιακά και εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών μελών. Ο Wolbers, (2001) θέλησε να δείξει τις επιπτώσεις αυτών των διαφορών στην συμμετοχή στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια της φοίτησης.

Ο ερευνητής χρησιμοποίησε δυναμικά διαστρωματικά δεδομένα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την περίοδο 1992-1997, ατόμων ηλικίας από 15 έως 39 ετών. Οι χώρες της Ε.Ε. κατηγοριοποιήθηκαν ανάλογα με το θεσμικό εκπαιδευτικό και εργασιακό πλαίσιο, έτσι ώστε ο ερευνητής να ήταν σε θέση να εξετάσει την επίδραση των χωρών στην πιθανότητα συμμετοχής των φοιτητών στην αγορά εργασίας. Τρεις ήταν οι κατηγορίες χωρών: α) οι χώρες με αγορές εργασίας που συνδυάζουν την απασχόληση με τη συνεχή κατάρτιση – εκπαίδευση των εργαζομένων (Βέλγιο, Γαλλία, Ιρλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο), β) οι χώρες με αγορά εργασίας όπου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση έχει ενσωματωθεί μία επαγγελματική κατεύθυνση - κατάρτιση, δηλαδή οι απόφοιτοι είναι ήδη αρκετά ειδικευμένοι στο αντικείμενο εργασίας (Αυστρία, Γερμανία, Δανία και Ολλανδία) και γ) οι χώρες της Νότιας Ευρώπης, οι οποίες έχουν διαφορετικά θεσμικά πλαίσια από τις δύο προηγούμενες κατηγορίες (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία). Οι εκτιμήσεις έγιναν με την χρήση λογιστικού υποδείγματος. Ως εξαρτημένη μεταβλητή ήταν η συμμετοχή στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της φοίτησης και οι ανεξάρτητες ήταν η κατηγοριοποίηση των χωρών ανάλογα με το θεσμικό πλαίσιο, η ηλικία, το επίπεδο εκπαίδευσης και το φύλο.

Τα συμπεράσματα της έρευνας έδειξαν ότι η πιθανότητα να ήταν κάποιος εργαζόμενος φοιτητής σε εργασία μερικής απασχόλησης υπήρξε μεγαλύτερη σε χώρες με αγορά εργασίας όπου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση έχει ενσωματωθεί μία επαγγελματική κατεύθυνση - κατάρτιση, από ότι σε χώρες με αγορές εργασίας που συνδυάζουν την απασχόληση με τη συνεχή κατάρτιση – εκπαίδευση των εργαζομένων. Στις χώρες της *Νότιας Ευρώπης* οι φοιτητές είχαν τις λιγότερες πιθανότητες να εργαστούν κατά την διάρκεια της φοίτησης τους. Επίσης οι νέοι σε ηλικία 20 έως 24 ήταν εκείνοι που είχαν περισσότερες πιθανότητες να εργάζονται παράλληλα με τις σπουδές. Σε περίπτωση που ο φοιτητής είχε ήδη ένα πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είχε περισσότερες πιθανότητες να εργαστεί. Η επίδραση

του φύλου δεν βρέθηκε να ήταν στατιστικά σημαντική, αν και υπάρχει η τάση όπου στις χώρες με αγορές εργασίας που συνδυάζουν την απασχόληση με τη συνεχή κατάρτιση υπάρχει θετική σχέση ανάμεσα στις γυναίκες και στην πιθανότητα συμμετοχής στην αγορά εργασίας και αντίθετη σχέση με τις υπόλοιπες χώρες.

Οι περισσότερες μελέτες που έχουν γίνει στην Ευρώπη για το συγκεκριμένο ζήτημα έχουν πραγματοποιηθεί στην Μεγάλη Βρετανία. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι στη συγκεκριμένη χώρα τις τελευταίες δύο δεκαετίες το κόστος των σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχει μεταφερθεί από το κράτος στους φοιτητές (Metcalf, 2003, Oakey *et al.*, 2002, Barke *et al.*, 2000, Callender and Kemp, 2000, Watts and Pickering, 2000, Bailey and Mallier, 1999, Lee *et al.*, 1999, Lucas and Lammont, 1998, Lucas and Ralston, 1996, Ford *et al.*, 1995).

Αυτή η μεταβίβαση της δαπάνης πραγματοποιήθηκε μέσω της επιβολής διδάκτρων και της μείωσης των φοιτητικών επιχορηγήσεων και της βαθμιαίας αντικατάστασης τους από τα φοιτητικά δάνεια. Αυτή η αλλαγή στη χρηματοδότηση των φοιτητών έχει αυξήσει την απασχόληση μεταξύ των σπουδαστών και μέχρι το 1998/99, σχεδόν τα δύο τρίτα των σπουδαστών είχαν εργαστεί κάποια στιγμή κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους (Callender and Kemp, 2000).

Καθώς λοιπόν το κόστος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Αγγλία έχει μεταφερθεί όλο και περισσότερο από το κράτος στους φοιτητές (και στους γονείς τους) και πιο πολλοί φοιτητές συμμετέχουν στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια των σπουδών, η Metcalf (2003) θέλησε να προσδιορίσει συνολικά τους παράγοντες εκείνους που επίσης επιδρούν στην απόφαση για συμμετοχή στην αγορά εργασίας χρησιμοποιώντας διαστρωματικά δεδομένα 782 φοιτητών τριτοβάθμιας πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.

Η ερευνήτρια εκτίμησε δύο υποδείγματα με την χρήση λογιστικής πολλαπλής παλινδρόμησης. Στο πρώτο υπόδειγμα η εξαρτημένη μεταβλητή ήταν “*Δυσκολία στο συνδυασμό εργασία παράλληλα με τις σπουδές*” και οι ανεξάρτητες ήταν η συχνότητα εργασίας (κάθε εβδομάδα / σχεδόν κάθε εβδομάδα), οι ώρες εργασίας ανά εβδομάδα, η ηλικία, η εθνικότητα, το φύλο, αν ο άντρας είναι από εθνική μειονότητα, αν η γυναίκα είναι από εθνική μειονότητα, το Πανεπιστημιακό Ίδρυμα, το αντικείμενο των σπουδών του φοιτητή και το είδος της εργασίας. Στο δεύτερο υπόδειγμα η εξαρτημένη μεταβλητή ήταν “*Συμμετοχή στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια του εξαμήνου*” και ως ανεξάρτητες το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων, η ηλικία, η οικογενειακή χρηματοδότηση, η εθνικότητα, το φύλο, αν ο άντρας είναι

από εθνική μειονότητα, αν η γυναίκα είναι από εθνική μειονότητα, τα πάγια μηνιαία χρέη, τη χρήση δανείου από τον φοιτητή, αν χορηγείται στο φοιτητή επιδότηση από το κράτος, οι προσδοκώμενες μελλοντικές αποδοχές και η ικανότητα ευρέσεως εργασίας.

Τα συμπεράσματα της έρευνας υποδείκνυαν ότι η εργασία παράλληλα με τις σπουδές επηρεάζει την ποιότητα των σπουδών. Η εργασία μαζί με τις σπουδές έχει την τάση να επηρεάζει το ατομικό διάβασμα και όχι τόσο την παρουσία στα μαθήματα. Προβλήματα φάνηκαν να υπάρχουν στην χρήση της πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης, των εργαστηρίων και άλλων διευκολύνσεων που παρέχει το πανεπιστήμιο στους φοιτητές.

Τα ανωτέρω αποτελέσματα δείχνουν ότι οι φοιτητές που συμμετέχουν στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια του εξαμήνου των σπουδών τους μειονεκτούν εκπαιδευτικά και αυτό το μειονέκτημα μπορεί να είναι μεγαλύτερο σε πανεπιστήμια όπου η εργασία παράλληλα με τις σπουδές είναι λιγότερο συνηθισμένη. Εάν εκείνοι που είναι ήδη σε μειονεκτική θέση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (π.χ. εθνικές μειονότητες, παιδιά από γονείς χαμηλής εκπαίδευσης και εισοδήματος κ.α.) έχουν μεγαλύτερη κλίση να εργαστούν, η εργασία παράλληλα με τις σπουδές μεγαλώνει την ανισότητα ανάμεσα στους φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Όσον αφορά τους φοιτητές που δε λαμβάνουν χρηματοδότηση από τους γονείς τους έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να εργαστούν. Οι φοιτητές που προερχόντουσαν από γονείς με χαμηλό επίπεδο μόρφωσης και εισοδήματος καθώς επίσης οι φοιτητές από εθνικές μειονότητες είχαν την τάση να συμμετέχουν περισσότερο στην αγορά εργασίας. Τα προηγούμενα συμπεράσματα δηλώνουν ότι υπάρχει ένας βαθμός ανισότητας ανάμεσα στο τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό σύστημα της Μεγάλης Βρετανίας.

Τους παράγοντες που επιδρούν στη συμμετοχή στη αγορά εργασίας των φοιτητών στη Μεγάλη Βρετανία ερεύνησαν και οι Oakey *et al.* (2002) χρησιμοποιώντας διαστρωματικά δεδομένα. Στο πρώτο στάδιο της έρευνας 2180 ερωτηματολόγια μοιράστηκαν (ταχυδρομικώς) σε φοιτητές σχεδόν όλων των σχολών του πανεπιστημίου Σάλφορντ. Ο αριθμός των φοιτητών που ανταποκρίθηκαν στην έρευνα ήταν 291, το οποίο αντιστοιχεί στο 13%. Το 40% του δείγματος ήταν γυναίκες. Η επεξεργασία των δεδομένων έγινε με τη χρήση του SPSS.

Στο δεύτερο στάδιο της έρευνας πραγματοποιήθηκαν 4 προσωπικές συνεντεύξεις με φοιτητές, τρεις από τις οποίες ήταν με φοιτητές όπου ήταν

εργαζόμενοι. Οι εργαζόμενοι φοιτητές ερωτήθηκαν για τους λόγους για τους οποίους δουλεύουν και τις εμπειρίες που αποκτούν από την εργασία τους και για τις επιπτώσεις που είχε εργασία στην ακαδημαϊκή και προσωπική ζωή τους. Ο φοιτητής που δεν ήταν εργαζόμενος ερωτήθηκε πως επιβιώνει χωρίς το εισόδημα από εργασία και εάν αυτό έχει επίδραση στη ζωή του, όπως με το να θυσιάζει πράγματα από την ακαδημαϊκή και προσωπική του ζωή. Οι ερμηνευτικές μεταβλητές ήταν το φύλο, η κοινωνική τάξη, οι οικονομικές δυσκολίες (αγορά αγαθών πρώτης ανάγκης, αποπληρωμή χρεών, πληρωμή διδάκτρων κ.α.), οι συνθήκες κατοικίας (αν ζούσε με γονείς ή με συγγάτοικο ή μόνος, εάν πλήρωνε ενοίκιο ή όχι), εάν ο φοιτητής είχε λάβει φοιτητικό δάνειο, το ύψος της γονικής χρηματοδότησης και οι ανάγκες κοινωνικοποίησης.

Το 54% των φοιτητών ήταν εργαζόμενοι κατά την διάρκεια του εξαμήνου τη στιγμή που πραγματοποιήθηκε η έρευνα. Επίσης το 89% των εργαζόμενων φοιτητών ήταν υπάλληλοι, το 7% προϊστάμενοι σε κάποιο τμήμα και το 4% είχαν διευθυντική θέση. Το 88% απασχολούνταν σε εργασίες που είχαν σχέση με πωλήσεις, εστιατόρια και ξενοδοχεία. Ο μέσος όρος των ωρών εργασίας των φοιτητών ανά εβδομάδα ήταν 16 ώρες. Το 65% των φοιτητών που δεν εργάζονταν δήλωσε ότι ο κύριος λόγος που δεν είχαν κάποια απασχόληση ήταν ότι ήθελαν να αφιερώνουν πολύ χρόνο στις σπουδές τους. Το 21% δήλωσε ότι θα ήθελε να εργαστεί αλλά δεν έβρισκε απασχόληση. Ο σημαντικότερος λόγος που οδηγεί τους φοιτητές στην αγορά εργασίας είναι οι οικονομικές δυσκολίες. Το 83% των φοιτητών που εργάζονταν δήλωσε ότι το έκανε για να αγοράσει τα απαραίτητα και το 80% για να ρυθμίσει τα χρέη. Το 65% για λόγους κοινωνικοποίησης, το 44% για να ξεχρεώσει διάφορα χρέη που είχε, το 20% για να πληρώσει τα δίδακτρα, το 2% για να αποκτήσει εργασιακή εμπειρία και το 11% για άλλους λόγους.

Η έρευνα έδειξε ότι οι βασικές πηγές εισοδήματος για ένα φοιτητή ήταν κατά σειρά τα φοιτητικά δάνεια, τα έσοδα από εργασία και η γονική χρηματοδότηση. Επίσης τα αποτελέσματα έδειξαν ότι όσο τα έσοδα από δάνεια μειώνονταν τόσο αυξάνεται η πιθανότητα να εργαστεί ο φοιτητής, δηλαδή οι φοιτητές έδειξαν μία αποστροφή στο δανειακό κίνδυνο.

Τα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι μια μεγάλη οικονομική στήριξη από τους γονείς μειώνει την πιθανότητα να εργαστεί ο φοιτητής. Επίσης το ύψος της γονικής χρηματοδότησης έδειξε ότι επηρέαζε και τον αριθμό των ωρών εργασίας (αρνητική σχέση). Ένας άλλος παράγοντας που επηρέαζε την εργασιακή κατάσταση του

φοιτητή ήταν η κοινωνική τάξη των γονιών του. Όσο πιο χαμηλή η κοινωνική τάξη, τόσο αυξάνονταν και οι πιθανότητες να εργαστεί ο φοιτητής. Όμως στις υψηλές κοινωνικές τάξεις οι φοιτητές που εργάζονταν έδειχναν να δουλεύουν περισσότερες ώρες.

Οι φοιτητές που ζούσαν με τους γονείς τους είχαν περισσότερες πιθανότητες να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας. Οι ερευνητές κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι αρνητικές επιπτώσεις στην ακαδημαϊκή και προσωπική ζωή ενός φοιτητή από την συμμετοχή στη αγορά εργασία ήταν περισσότερες από θετικές, παρόλα αυτά οι φοιτητές που εργάζονται κατά την διάρκεια της φοίτησης τους βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση όταν αποφοιτήσουν σε σχέση με την αγορά εργασίας γιατί το πτυχίο από μόνο του δεν αποτελεί πλέον το διαβατήριο από το πανεπιστήμιο στην αγορά εργασίας. Ωστόσο, οι εργασίες κατά τη διάρκεια των σπουδών χαρακτηρίζονται από χαμηλές αμοιβές και χαμηλές επιδεξιότητες (σερβιτόροι, πωλητές κ.α.).

Την επίδραση στη συμμετοχή στην αγορά εργασίας που έχουν οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες μεταξύ των φοιτητών στο Ηνωμένο Βασίλειο θέλησαν να εξετάσουν οι Barke *et al.* (2000) κάνοντας χρήση διαστρωματικών δεδομένων 879 φοιτητών του Πανεπιστημίου Northumbria στο New Castle. Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση ερωτηματολογίων. Για την ανάλυση των δεδομένων οι ερευνητές χρησιμοποίησαν την μέθοδο της περιγραφικής στατιστικής.

Οι λόγοι συμμετοχής των φοιτητών στην αγορά εργασίας είχαν να κάνουν με την επίτευξη ενός επιθυμητού τρόπου ζωής, με την απόκτηση εσόδων από εργασία ως εναλλακτική επιλογή σε σχέση με έσοδα από δανεισμό, με το γεγονός ότι η εργασία ήταν απαραίτητη κατά την διάρκεια της φοίτησης για την πληρωμή των σπουδών, με την ύπαρξη ελεύθερου χρόνου και με το γεγονός ότι η εργασία είχε σχέση με αυτό που θα ήθελαν να κάνουν μετά τις σπουδές τους οι φοιτητές.

Ο πιο κοινός λόγος για τον οποίο οι φοιτητές εργάστηκαν κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης είναι η *επίτευξη ενός επιθυμητού τρόπου ζωής* (το 60,7% των εργαζόμενων φοιτητών) και ο δεύτερος ήταν τα *έσοδα από εργασία ως εναλλακτική επιλογή σε σχέση με έσοδα από δανεισμό* (49% των εργαζόμενων φοιτητών). Το 43% που εργάζεται δηλώνει ότι η *εργασία είναι απαραίτητη κατά την διάρκεια της φοίτησης για την πληρωμή των σπουδών*. Πολλοί φοιτητές δήλωσαν ότι εργάζονται με σκοπό να κερδίσουν ένα βαθμό οικονομικής ανεξαρτησίας από τους γονείς τους. Λίγοι

φοιτητές εργάζονται με σκοπό η τωρινή τους απασχόληση να έχει σχέση με την μελλοντική καριέρα τους (9% των εργαζόμενων φοιτητών).

Το 60% των φοιτητών που δεν εργάζονται δήλωσε ότι ο σημαντικότερος λόγος που δεν συμμετείχαν στην αγορά εργασίας ήταν ο *φόβος για το γεγονός ότι η εργασία μπορεί να μειώσει την απόδοση τους στα μαθήματα*. Το 25% είχε αρκετά χρήματα από δωρεές, υποτροφίες και δάνεια και δε χρειάστηκε να εργαστεί. Ωστόσο, μόνο το 2,3% εκείνων που δεν εργάζονταν πίστευαν πως είχαν αρκετά χρήματα από αποταμιεύσεις του παρελθόντος και από τους γονείς και έτσι δεν χρειάζεται να εργαστούν. Το 69% δεν έβρισκε απασχόληση που να τους ταιριάζει και το 19% δεν ήταν ικανό να βρει καμία απασχόληση. Επίσης το 33,4% των φοιτητών που δεν εργάζονταν έψαχναν για απασχόληση την στιγμή που πραγματοποιούταν η έρευνα.

Επίσης η έρευνα δεν έδειξε σημαντικές διαφορές ανάλογα με το φύλο στη απόφαση για συμμετοχή ή όχι στην αγορά εργασίας, αν και οι γυναίκες δείχνουν να έχουν την τάση να συμμετέχουν περισσότερο στην αγορά εργασίας και με μεγαλύτερη ένταση.

Οι αλλαγές στη χρηματοδότηση των φοιτητών στη Μεγάλη Βρετανία ώθησε τους Callender και Kemp (2000) να ερευνήσουν τους παράγοντες που επιδρούν στην απόφαση των φοιτητών να εργαστούν, κάνοντας σύγκριση ανάμεσα στους φοιτητές πλήρους και μερικής απασχόλησης. Η μελέτη πραγματοποιήθηκε με τη χρήση διαστρωματικών δεδομένων 2.054 φοιτητών προπτυχιακών προγραμμάτων πλήρους απασχόλησης και από 747 φοιτητών προπτυχιακών προγραμμάτων μερικής απασχόλησης. Οι παράγοντες που εξετάστηκαν ήταν η ηλικία, το φύλο, η κοινωνική τάξη, τα εισοδήματα, η οικογενειακή κατάσταση, οι συνθήκες κατοικίας, τα επιδόματα και τα δάνεια των φοιτητών.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι το εισόδημα από εργασία αντιπροσωπεύει το 14% του συνολικού εισοδήματος των φοιτητών πλήρους απασχόλησης, ενώ το εισόδημα από εργασία για τους φοιτητές μερικής απασχόλησης αντιπροσωπεύει το 83% του συνολικού τους εισοδήματος για το λόγο ότι το έχουν περισσότερο ανάγκη ως οικονομικά ανεξάρτητα άτομα, ωστόσο και για τις δύο ομάδες φοιτητών παίζει σημαντικό ρόλο στην απόφαση για συμμετοχή στην αγορά εργασίας.

Ανάμεσα στους πλήρους και μερικής απασχόλησης φοιτητές, αυτοί που ζούσαν με τους γονείς τους συμμετείχαν περισσότερο στην αγορά εργασίας, τα $\frac{3}{4}$ των οποίων είχαν εργασία κατά την διάρκεια των εξαμήνων των σπουδών και οι μισθοί

ήταν διπλάσιοι από αυτούς των φοιτητών που ζούσαν μόνοι τους (οικονομική ανεξαρτησία) γιατί είχαν την τάση να δουλεύουν συνεχόμενα και πολλές ώρες για τον ίδιο εργοδότη. Επίσης οι γυναίκες με παιδιά εργαζόντουσαν λιγότερο από τους άλλους φοιτητές ειδικότερα εάν δεν είχαν σύζυγο.

Σχεδόν οι μισοί φοιτητές πλήρους απασχόλησης εργάζονταν κατά τη διάρκεια των εξαμήνων σπουδών (κατά μέσο όρο 11 ώρες την εβδομάδα). Η έρευνα έδειξε ότι οι νέοι σε ηλικία φοιτητές είχαν την τάση να εργάζονται περισσότερο (κάτω από την ηλικία των 25) και αυτό γιατί οι μεγαλύτεροι σε ηλικία φοιτητές όπως π.χ. οι γυναίκες ήταν μητέρες.

Δεν βρέθηκαν σημαντικές ενδείξεις που να δείχνουν ότι η ανάληψη δανείου ή η παροχή επιδόματος και η κοινωνική τάξη να παίζουν σημαντικό ρόλο στην απόφαση για συμμετοχή στην αγορά εργασίας. Ωστόσο οι μισθοί των φοιτητών έδειξαν να αυξάνονται καθώς κατεβαίνουμε σε χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα. Αυτό δείχνει ότι οι φοιτητές που προέρχονται από φτωχές οικογένειες θα πρέπει να βασίζονται περισσότερο στην προσωπική εργασία και να εργάζονται περισσότερες ώρες για να συμπληρώσουν το εισόδημα τους για να επιβιώσουν και για να μειώσουν τα βάρη των εξόδων. Αντίθετα οι φοιτητές που προέρχονται από υψηλά κοινωνικά στρώματα εξαρτώνται οικονομικά από τους γονείς τους και έχουν λιγότερη ανάγκη να εργαστούν.

Έρευνες όπως των Watts και Pickering (2000) στη Μεγάλη Βρετανία διαπίστωσαν ότι οι περισσότεροι φοιτητές απασχολούνταν σε εργασίες που δεν είχαν άμεση ή σχεδόν καθόλου σχέση με το αντικείμενο των σπουδών τους. Οι περισσότεροι φοιτητές που συμμετείχαν στην έρευνα εργαζόντουσαν σε ξενοδοχεία, εστιατόρια, μπαρ και καταστήματα λιανικής πώλησης (π.χ. πωλητές, σερβιτόροι κ.α.). Η έρευνα βασίστηκε σε μία σειρά προσωπικών συνεντεύξεων 60 πρωτοετών φοιτητών. Όλοι οι φοιτητές που συμμετείχαν στην έρευνα εργαζόντουσαν κατά την διάρκεια του εξαμήνου των σπουδών.

Τα συμπεράσματα της έρευνας τόνισαν ότι ο βαθμός γονικής χρηματοδότησης επίδρασε σημαντικά στην απόφαση για συμμετοχή στην αγορά εργασίας. Επίσης η πληρωμή ενοικίου και τα έξοδα διαβίωσης είχαν σημαντική επίδραση σε αυτήν την απόφαση. Μερικοί φοιτητές δήλωσαν ότι εργάζονταν για να πληρώσουν τα χρέη που είχαν από τις πιστωτικές κάρτες. Ενώ κάποιοι άλλοι για να χρηματοδοτήσουν τα έξοδα του αυτοκινήτου που διαθέτουν (π.χ. έξοδα σε καύσιμα, σέρβις κ.α.) και τον τρόπο ζωής τους.

Η μελέτη των παραγόντων που επιδρούν στην απόφαση για τον αριθμό των ωρών που θα εργαστεί ο φοιτητής κατά την διάρκεια των καλοκαιρινών διακοπών εξετάστηκε από τους Bailey και Mallier (1999). Χρησιμοποιήθηκαν διαστρωματικά δεδομένα 1440 φοιτητών του Πανεπιστημίου Coventry, οι οποίοι βρίσκονται στο δεύτερο έτος των σπουδών τους.

Σκοπός της δειγματοληψίας ήταν η εξασφάλιση αντιπροσωπευτικού δείγματος από όλες τις ειδικότητες του πανεπιστημίου. Επειδή τα δεδομένα περιέχουν και άτομα τα οποία δεν εργάζονται, ο ερευνητής χρησιμοποίησε την τεχνική εκτίμησης Tobit, η οποία δεν επηρεάζεται από τα άτομα που δεν εργάζονται καμία ώρα. Οι εκτιμήσεις αφορούσαν δύο ομάδες ατόμων: εκείνους που εργάζονται με πλήρη απασχόληση και εκείνους που εργάζονται με μερική απασχόληση.

Ένα πλήθος ερμηνευτικών μεταβλητών χρησιμοποιήθηκε για την εκτίμηση του υποδείγματος: το φύλο του ατόμου, η ηλικία, η οικονομική ανεξαρτησία, η εργασία από το σπίτι, η διευθυντική εργασία, η τεχνική εργασία, η εργασία που χρειάζεται ειδίκευση, η ανειδίκευτη εργασία, αν εργάζεται ως προϊστάμενος, αν εργάζεται ως πωλητής, η γεωργική εργασία, αν εργάζεται ως οικοδόμος, η εργασία σε εργοστάσιο, αν εργάζεται ως διανομέας, η εργασία σε τουριστική επιχείρηση, η εργασία σε τράπεζα, η εργασία στο δημόσιο τομέα, η εργασία σε άλλο βιομηχανικό κλάδο και ο μισθός, οποίος χωρίζεται σε δύο κατηγορίες: μισθός πλήρης και μερικής απασχόλησης.

Οι ερευνητές συμπέραναν ότι τα προσωπικά χαρακτηριστικά, η ηλικία, το επίπεδο των επιδοτήσεων, η οικονομική ανεξαρτησία και το φύλο δεν επηρεάζουν σημαντικά το συνολικό αριθμό ωρών πλήρους ή μερικής εργασίας κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών διακοπών. Κατά τη συγκεκριμένη περίοδο οι φοιτητές μεταχειρίζονται από την αγορά εργασίας σαν ομοιογενής ομάδα. Μία πιθανή εξήγηση κατά τον ερευνητή είναι οι ομοιότητες που έχουν οι εργασίες που εμπλέκονται οι φοιτητές, πράγμα που σημαίνει ότι οι φοιτητές μεταξύ τους είναι κοντινά υποκατάστατα σε θερινές εργασίες.

Μία άλλη εξήγηση είναι η περίπτωση που μπορεί η σύνταξη του ερωτηματολογίου να απέτυχε να συγκεντρώσει τις κατάλληλες πληροφορίες. Ο μισθός ως προσδιοριστικός παράγοντας της εξαρτημένης μεταβλητής, ασκεί σημαντική θετική επίδραση. Αυτό αντανακλά τον περιορισμένο χρόνο που έχουν οι φοιτητές για να εργαστούν και τον πειρασμό για την απόκτηση περισσότερων χρημάτων, για να αντισταθμίσουν τις δανειακές ανάγκες τους.

Ακόμη μια έρευνα που πραγματοποιήθηκε στη μεγάλη Βρετανία ήταν των Lee *et al.* (1999). Χρησιμοποιήθηκαν διαστρωματικά δεδομένα 120 πρώην φοιτητών της Νοσηλευτικής Σχολής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σκοπός του ερευνητή ήταν να βρει τα κίνητρα των φοιτητών που τους οδήγησαν στη συμμετοχή στην αγορά εργασίας μερικής απασχόλησης κατά τη διάρκεια των σπουδών τους. Οι εργασίες μερικής απασχόλησης από τους φοιτητές που συμμετείχαν στην παρούσα εργασία δεν περιελάμβαναν την εργασία που είχε σχέση με το αντικείμενο σπουδών.

Το κυριότερο κίνητρο που οδήγησε τους φοιτητές σε εργασία μερικής απασχόλησης κατά τη διάρκεια των σπουδών τους ήταν οι οικονομικές δυσκολίες. Περισσότεροι από τους μισούς φοιτητές εργάζονταν 12 ώρες την εβδομάδα για οικονομικούς λόγους. Ένας μικρός αριθμός ατόμων ως σημαντικό λόγο δήλωσε την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας και την προσωπική ικανοποίηση. Τα χρήματα που κάλυπταν τις βασικές ανάγκες περιλάμβαναν πληρωμές δανείων, ενοικίου, φαγητού και λογαριασμών του νοικοκυριού. Στη κατηγορία των χρημάτων που κάλυπταν τις επιθυμητές ανάγκες υπάγονταν τα χρήματα που χρειάζονταν για διακοπές, κοινωνικές δραστηριότητες και για αγορά ρούχων. Στη μεταβλητή αυτοκίνητο περιλαμβάνονταν τα χρήματα που χρειάζονταν για αγορά, σέρβις και έξοδα κίνησης. Τα κίνητρα σε σχέση με τις σπουδές περιλαμβάνουν την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας και σε σχέση με την καριέρα ήταν η γνωριμία με εργοδότες. Η προσωπική ευχαρίστηση αναφέρεται στη γνωριμία ατόμων μέσω της εργασίας και την ευχαρίστηση που μπορεί να νιώθει κάποιος που εργάζεται.

Η έρευνα των Lucas και Ralston (1996) και Lucas και Lammont (1998) στο Ηνωμένο Βασίλειο παρατήρησε ότι η πιθανότητα για συμμετοχή στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια φοίτησης ήταν μεγαλύτερη για τις γυναίκες και καθώς αυξάνεται η ηλικία του φοιτητή. Η έρευνα βασίστηκε σε διαστρωματικά δεδομένα 1145 φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η απόκτηση χρημάτων από προσωπική εργασία, οι ανάγκες χρηματοδότησης και η οικονομική ανεξαρτησία είναι οι σημαντικότεροι λόγοι για τους οποίους οι φοιτητές εργάζονται. Λιγότερο σημαντικοί στην απόφαση για εργασία ήταν η ανάγκη απόκτησης χρημάτων για χρηματοδότηση των σπουδών και η απόκτηση εργασιακής εμπειρίας, καθώς πολλές δουλειές των φοιτητών χαρακτηρίζονται από ανειδίκευτη εργασία. Οι ανάγκες κοινωνικοποίησης και η απόκτηση υλικών αγαθών δεν έπαιξαν τόσο σημαντικό ρόλο στην απόφαση των φοιτητών για συμμετοχή στην αγορά εργασίας στην συγκεκριμένη έρευνα.

Μία από της σημαντικότερες μελέτες πάνω στο θέμα της συμμετοχής των φοιτητών στην αγορά εργασίας μερικής απασχόλησης ήταν των Ford *et al.* (1995), η οποία ουσιαστικά έθεσε τις βάσεις για την πρόσφατη διεθνή βιβλιογραφική έρευνα. Η μεθοδολογία με την οποία εργάστηκε ο ερευνητής ήταν σε δύο στάδια. Στο πρώτο στάδιο μοιράστηκαν ταχυδρομικώς 1800 ερωτηματολόγια σε φοιτητές τεσσάρων πανεπιστημίων. Ο αριθμός των φοιτητών που ανταποκρίθηκαν στην έρευνα ήταν 1059, το οποίο αντιστοιχεί στο 60% των ερωτηματολογίων που μοιράστηκαν. Το δεύτερο στάδιο της έρευνας ήταν 40 προσωπικές συνεντεύξεις με φοιτητές.

Οι ερμηνευτικές μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν για να εξηγήσουν την συμμετοχή ήταν το εισόδημα, ο επιθυμητός τρόπος ζωής, η αποπληρωμή δανείων, η γονική χρηματοδότηση, οι ανάγκες κοινωνικοποίησης και η περίπτωση που ο φοιτητής συμμετείχε σε εργασία πριν τις σπουδές του.

Ο κυριότερος λόγος για τον οποίο οι φοιτητές συμμετείχαν σε εργασίες μερικής απασχόλησης ήταν η ανεπάρκεια του τρέχοντος εισοδήματος τους. Το 48% δήλωσε ότι τα επιδόματα που λάμβαναν ήταν ανεπαρκή για να ζήσουν (έχουν δηλαδή χαμηλά εισοδήματα). Επίσης το 18% δήλωσε ότι το εισόδημα από την εργασία τους παρείχε τον επιθυμητό τρόπο ζωής π.χ. ρούχα, χόμπι, διασκέδαση, βιβλία, μουσική, διακοπές κ.α.. Ένας άλλος σημαντικός λόγος για τον οποίο εργάστηκαν ήταν για να μπορέσουν να αποπληρώσουν δάνεια (π.χ. από πιστωτικές κάρτες). Οι προσωπικές συνεντεύξεις με τους φοιτητές που δεν εργάζονταν έδειξαν ότι λάμβαναν στην πλειοψηφία τους περισσότερα χρήματα από τους γονείς τους σε αντίθεση με εκείνους που εργάζονταν και σε κάποιες περιπτώσεις υπήρχε η συμφωνία με τους γονείς τους, οι οποίοι απαγόρευαν την εργασία στα παιδιά τους κατά την διάρκεια των σπουδών τους με αντάλλαγμα την μεγαλύτερη χρηματοδότηση. Το 15% των φοιτητών που εργάζονταν απολάμβαναν την εργασία και αυτός ήταν συχνά ένας τρόπος για να διατηρούν και να εμπλουτίζουν την κοινωνική ζωή τους. Επίσης πολλοί φοιτητές εργαζόντουσαν πριν εισέλθουν στο πανεπιστήμιο και συνέχιζαν να εργάζονται κατά τη διάρκεια των σπουδών τους στην ίδια ή σε άλλη απασχόληση. Αυτό σημαίνει ότι η εργασία πριν το πανεπιστήμιο επιδρά θετικά στην προοπτική για συμμετοχή στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια των σπουδών.

Το εκπαιδευτικό σύστημα της Βόρειας Ιρλανδίας καθώς και η χρηματοδότηση του είναι πανομοιότυπο με των υπολοίπων περιοχών της Μεγάλης Βρετανίας. Ωστόσο, εκτός από τις κοινωνικοοικονομικές διαφορές που μπορεί να υπάρχουν ανάμεσα στους φοιτητές της Βόρειας Ιρλανδίας και της υπόλοιπης Μεγάλης

Βρετανίας, παρατηρείται και μια ιδιαιτερότητα στη συγκεκριμένη χώρα. Το 69% των φοιτητών της Βόρειας Ιρλανδίας συνεχίζει να σπουδάζει, να ζει και να μένει στην ίδια περιοχή που ζούσε και πριν την εισαγωγή του στο πανεπιστήμιο. Το γεγονός αυτό μπορεί να σημαίνει ότι είναι πιο πιθανό για τους φοιτητές που εργαζόντουσαν πριν εισαχθούν στο πανεπιστήμιο να συνεχίσουν να εργάζονται και κατά την διάρκεια των σπουδών τους. Αυτή η ιδιαιτερότητα αποτέλεσε το κίνητρο για τους McVicar και McKee (2002) και Bailey (2003) να μελετήσουν μεμονωμένα την συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή της Βόρειας Ιρλανδίας.

Στην έρευνα των McVicar και McKee (2002) χρησιμοποιήθηκαν διαστρωματικά δεδομένα που αφορούσαν 450 νέους και νέες ηλικίας από 16 έως 19 χρονών. Η συλλογή των στοιχείων έγινε με τη χρήση ερωτηματολογίου. Οι εκτιμήσεις πραγματοποιήθηκαν με την μέθοδο της μέγιστης πιθανότητας. Η πιθανότητα συμμετοχής σε εργασία μερικής απασχόλησης και η επίδραση που είχε η συμμετοχή αυτή στην απόδοση των μαθητών και σπουδαστών στις εξετάσεις τους, αποτέλεσαν τις εξαρτημένες μεταβλητές της έρευνας.

Στο υπόδειγμα της πιθανότητας συμμετοχής σε εργασία μερικής απασχόλησης χρησιμοποιήθηκαν έξι ανεξάρτητες μεταβλητές, η μεταβλητή του ανθρωπίνου κεφαλαίου, η οποία είχε τρεις συνιστώσες που ήταν ο τελικός βαθμός στη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, ο τελικός βαθμός στη μετά-δευτεροβάθμια εκπαίδευση και ο τύπος του σχολείου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (κάποιοι τύποι σχολείων στη Βόρειο Ιρλανδία απαιτούν υψηλότερα προσόντα από κάποια άλλα), η μεταβλητή του κοινωνικού κεφαλαίου, η οποία είχε δύο συνιστώσες που ήταν η επαγγελματική θέση του γονέα και η εργασιακή κατάσταση του γονέα (άνεργος ή όχι) και οι υπόλοιπες μεταβλητές ήταν το φύλο, η ηλικία, το θρήσκευμα (καθολικός ή προτεστάντης) και η περιοχή όπου ζούσε ο φοιτητής.

Οι μεταβλητές οι οποίες βρέθηκαν μη στατιστικά σημαντικές στην συνάρτηση της συμμετοχής ήταν του ανθρώπινου κεφαλαίου και το θρήσκευμα.

Οι μεταβλητές κοινωνικού κεφαλαίου βρέθηκαν να είναι στατιστικά σημαντικές. Οι νέοι άνθρωποι των οποίων ο πατέρας ήταν σε διευθυντική θέση είχαν περισσότερες πιθανότητες να μην εργαστούν. Στην περίπτωση όπου ο πατέρας είναι άνεργος τότε οι νέοι έχουν μεγάλες πιθανότητες να συμμετάσχουν στην αγορά εργασίας μερικής απασχόλησης.

Η πιθανότητα συμμετοχής σε εργασία αυξάνεται καθώς μεγαλώνει η ηλικία και αυτό είναι συνήθης αποτέλεσμα στην βιβλιογραφία (π.χ. Hodgson and Spours,

2000, Dustman *et al.*, 1996). Το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να εξηγηθεί από τις αυξημένες ανάγκες που έχουν οι νέοι όταν μεγαλώνουν για ανεξάρτητες πηγές οικονομικών εσόδων καθώς και την ικανότητα τους να εργαστούν. Επίσης οι άντρες έδειξαν λιγότερες πιθανότητες να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια των σπουδών τους.

Ο ερευνητής συμπέρανε ότι αν ο νέος/νέα δουλεύει λίγες ώρες τη βδομάδα, τότε η εργασία παράλληλα με τις σπουδές δεν επηρεάζει αρνητικά την απόδοση στις εξετάσεις. Αντίθετα εάν εργάζονται πολλές ώρες (15 ώρες και άνω) μειώνεται το επίπεδο της απόδοσης. Κατά την επεξεργασία των δεδομένων, η μεταβλητή επαγγελματική κατάσταση του γονέα στην συνάρτηση της απόδοσης βρέθηκε μη στατιστικά σημαντική.

Ο Bailey (2003) στη δικιά του έρευνα για τη Βόρειο Ιρλανδία χρησιμοποίησε τριμηνιαίες χρονολογικές σειρές (Μάρτιος 1998 – Φεβρουάριος 1999) 541 παρατηρήσεων (φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης). Εργάστηκε με το υπόδειγμα της λογιστικής παλινδρόμησης για την εκτίμηση των παραμέτρων που καθορίζουν την απόφαση για συμμετοχή στην αγορά εργασίας. Στο λογιστικό υπόδειγμα η εξαρτημένη μεταβλητή “πιθανότητα συμμετοχής στην αγορά εργασίας” είχε διακριτή μορφή και συγκεκριμένα είναι 0 εάν ο φοιτητής δεν εργαζόταν και 1 στην περίπτωση που εργαζόταν.

Οι ερμηνευτικές μεταβλητές του υποδείγματος ήταν το φύλο, η ηλικία, το θρήσκευμα, αν είχε άλλο πτυχίο ο φοιτητής, η οικογενειακή κατάσταση (έγγαμος ή άγαμος, παιδιά ή όχι), η εποχή, αν ο φοιτητής ζούσε στο σπίτι των γονιών του, ο συνδυασμός του φύλου και αν ο φοιτητής ήταν γονιός και η πραγματική ή προβλεπόμενη αμοιβή ανά ώρα.

Τα συμπεράσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι φοιτήτριες έτειναν να συμμετέχουν περισσότερο στην αγορά εργασίας από τους φοιτητές. Λιγότεροι φοιτητές άνω των 21 χρονών εργαζόντουσαν σε σύγκριση με τους φοιτητές που ήταν κάτω των 21. Οι Ρωμαιοκαθολικοί φοιτητές είχαν λιγότερες πιθανότητες να εργαστούν από τους αλλόθρησκους. Οι φοιτητές που ζούσαν με τους γονείς τους είχαν περισσότερες πιθανότητες να εργαστούν από εκείνους που σπούδαζαν μακριά από το σπίτι τους. Επίσης μια αύξηση στην πραγματική ή προβλεπόμενη αμοιβή ανά ώρα, αυξάνει την πιθανότητα συμμετοχής στην αγορά εργασίας.

Το θέμα της συμμετοχής στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια των σπουδών είναι αρκετά σημαντικό ζήτημα σε χώρες όπως το Βέλγιο (OECD, 1993),

όπου η τριτοβάθμια εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από έναν υψηλό ρυθμό αποτυχίας στα ακαδημαϊκά καθήκοντα των φοιτητών, με αποτέλεσμα να αυξάνεται ο αριθμός των σπουδαστών που εγκαταλείπουν το πανεπιστήμιο. Αυτά τα δύο συνδέονται στενά, όταν ένας φοιτητής αποφασίσει να εργαστεί, θα έχει λιγότερο ελεύθερο χρόνο να αφιερώσει για εκπαιδευτική προετοιμασία, με αποτέλεσμα να αυξάνονται οι πιθανότητες ακαδημαϊκής αποτυχίας. Οι Demeulemeester και Rochat (2000) ερευνήσαν τους παράγοντες εκείνους που επηρεάζουν την συμμετοχή και την ένταση της συμμετοχής στους φοιτητές του Βελγίου.

Χρησιμοποιώντας διαστρωματικά δεδομένα 1.186 φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία προέρχονται από τις αρμόδιες αρχές του Γαλλικού τμήματος του Βελγίου, οι ερευνητές εργάστηκαν με το υπόδειγμα δύο σταδίων του Heckman (1979), το οποίο αποτελείται από μια πρώτη συνάρτηση που δείχνει αν υπάρχει και ερμηνεύει την είσοδο στην αγορά εργασίας των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της φοίτησης τους και από μια δεύτερη συνάρτηση (εφόσον ικανοποιείται η πρώτη συνθήκη), η οποία δείχνει τη σχέση μεταξύ των αποδοχών που λαμβάνουν οι εργαζόμενοι φοιτητές (η εξαρτημένη μεταβλητή είναι το εισόδημα) και του πλήθους των παραγόντων (ανεξάρτητων μεταβλητών) που επηρεάζουν το ύψος των αποδοχών.

Το υπόδειγμα της συμμετοχής στην αγορά εργασίας είχε ως ανεξάρτητες μεταβλητές το φύλο, την ηλικία, την οικονομική βοήθεια από τους γονείς (το ύψος της χρηματικής βοήθειας και αν υπάρχει), συνθήκες διαβίωσης (π.χ. συγκατοίκηση), εθνικότητα, υποτροφία (αν υπάρχει ή όχι), κατοχή αυτοκινήτου από τον φοιτητή, τις προσδοκώμενες μελλοντικές αποδοχές από εργασία που έχει σχέση με το αντικείμενο σπουδών του φοιτητή, τη διάρκεια σπουδών (το τρέχων εξάμηνο του φοιτητή), η μεταβλητή που συνδύαζε την ηλικία με τις συνθήκες διαβίωσης, τις ώρες διδασκαλίας θετικών επιστημών ανά εβδομάδα στο λύκειο, την κατοχή άλλων πτυχίων.

Η συνάρτηση του εισοδήματος είχε ως ερμηνευτικές μεταβλητές το φύλο, την ηλικία, τη διάρκεια σπουδών (το τρέχων εξάμηνο του φοιτητή), την κατοχή άλλων πτυχίων, τις εξωτερικές πηγές εσόδων, την πληρωμή ενοικίου, την κατοχή αυτοκινήτου, τις προσδοκώμενες μελλοντικές αποδοχές από εργασία που έχει σχέση με το αντικείμενο σπουδών του φοιτητή και τις ώρες διδασκαλίας θετικών επιστημών ανά εβδομάδα στο λύκειο.

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας συμφωνούν μερικώς με την έρευνα του Leny Garboua (1976) που πραγματοποιήθηκε στη Γαλλία, ως προς το γεγονός ότι

οι φοιτητές που προσδοκούν υψηλά μελλοντικά έσοδα, τείνουν να αποφεύγουν να εργάζονται κατά την διάρκεια των σπουδών τους ή όταν επιλέγουν να το κάνουν δουλεύουν λίγες ώρες. Δηλαδή προτιμούν να επενδύουν στις σπουδές τους στο παρόν, με σκοπό να αυξήσουν τη συσσώρευση του ανθρώπινου κεφαλαίου τους και να κερδίσουν περισσότερα χρήματα στο επόμενο στάδιο του κύκλου ζωής τους (Porath, 1967).

Ένας βασικός προσδιοριστικός παράγοντας συμμετοχής στην έρευνα των Demeulemeester και Rochat (2000) είναι το μέγεθος των υλικών αναγκών των φοιτητών, το οποίο καθορίζεται έμμεσα από την ηλικία και άμεσα από το γεγονός αν ζουν μόνοι. Επίσης οι φοιτητές που δέχονταν οικονομική βοήθεια από τους γονείς τους, έτειναν να αποφεύγουν να εργάζονται ή εργάζονται με λιγότερη ένταση. Η ένταση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας φαίνεται να επηρεάζεται περισσότερο από τις πηγές εσόδων των φοιτητών (π.χ. είτε από τους γονείς είτε από υποτροφίες) παρά από τα ποσά των δαπανών. Με λίγα λόγια, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι την απόφαση για συμμετοχή στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια των σπουδών και την ένταση της, την καθορίζει το κοινωνικοοικονομικό προφίλ του φοιτητή και οι υλικές του ανάγκες, καθώς επίσης και οι πηγές εσόδων.

Όπως αναφέρθηκε, η πλειοψηφία των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει μεταφέρει το κόστος των σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από το κράτος στους φοιτητές. Στην Ολλανδία η μεγάλη αύξηση των διδάκτρων και η μείωση της σπουδαστικής βοήθειας από το κράτος είναι γεγονός, με αποτέλεσμα τα ατομικά κόστη των φοιτητών και των γονιών τους να έχουν αυξηθεί. Οι Vossensteyn και De Jong (2005) χρησιμοποιώντας διαστρωματικά δεδομένα 1.974 νεοεισερχόμενων φοιτητών από το χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Ολλανδίας και βασιζόμενοι στη θεωρία των “*Behaviourial Economics*”, προσπάθησαν να ερευνήσουν τις συνέπειες που έχει η μεταφορά του κόστους στους φοιτητές και συγκεκριμένα στην απόφαση τους για συμμετοχή στην αγορά εργασίας.

Η θεωρία των “*Behaviourial Economics*” βασίζεται στην ιδέα ότι οι άνθρωποι συστηματικά αποκλίνουν από ορθολογικές συμπεριφορές και προσπαθεί να εξηγήσει γιατί πολλές οικονομικές αποφάσεις δεν λαμβάνονται με τον ορθολογικότερο τρόπο. Τα *Behaviourial Economics* ασχολούνται κυρίως με οικονομικές αποφάσεις, οι οποίες λαμβάνονται σε συνθήκες αβεβαιότητας. Οι φοιτητές ζουν σε συνθήκες αβεβαιότητας, π.χ. τους απασχολεί το γεγονός για το αν θα καταφέρουν να αποκτήσουν το πτυχίο τους, αν θα καταφέρουν να εργαστούν όταν αποφοιτήσουν σε

εργασίες που έχουν άμεση σχέση με το αντικείμενο των σπουδών τους και άλλες ανησυχίες που έχουν να κάνουν με οικονομικές και επαγγελματικές ανασφάλειες.

Οι ερευνητές θεώρησαν ότι ένα πλήθος εξαρτημένων μεταβλητών, όπως οι *συνθήκες συγκατοίκησης* (αν ζούσε με τους γονείς ή όχι και αν ζούσε ή όχι με συγγάτοικο), η *συμμετοχή στην αγορά εργασίας* (ναι ή όχι, το ποσό της αμοιβής και ώρες απασχόλησης), η *προθυμία για λήψη δανείου από τον φοιτητή* (ναι ή όχι και το ποσό) και το *αντικείμενο σπουδών* (επιστήμη και μηχανολογία ή όχι και πανεπιστημιακό ή τεχνολογικό) εξηγούνται από το ίδιο πλήθος των ανεξάρτητων μεταβλητών.

Οι εκτιμήσεις έγιναν με την χρήση λογιστικού υποδείγματος όπου η εξαρτημένη μεταβλητή είχε διακριτή μορφή και συγκεκριμένα ήταν 0 εάν ο φοιτητής δεν εργαζόταν και 1 στην περίπτωση που εργαζόταν.

Οι ερμηνευτικές μεταβλητές χωρίστηκαν σε τρεις βασικές κατηγορίες, από τις οποίες η κάθε μία περιλάμβανε ένα πλήθος μεταβλητών. Πιο συγκεκριμένα η κατηγορία **κοινωνικοοικονομικές μεταβλητές** εμπεριείχε το επίπεδο εκπαίδευσης, το εισόδημα των γονέων (καθαρό μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα) και την εθνικότητα. Η κατηγορία **προσωπικές μεταβλητές** περιελάμβανε το φύλο, τα προσόντα (πτυχία, εργασιακή εμπειρία κ.α.), το μέσο όρο βαθμού της τελευταίας τάξης του λυκείου, τα εξωτερικά κίνητρα δηλαδή σε πια έκταση ο/η φοιτητής/τρια επιδιώκει την απόκτηση πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με σκοπό την απόκτηση μίας καλοπληρωμένης, κοινωνικά καταξιωμένης και διευθυντικής εργασίας. Η τρίτη κατηγορία ήταν οι μεταβλητές που σχετίζονται με τη **χρηματοδότηση, τις χρηματικές αξίες και απολαβές**. Αυτές ήταν οι μεταβλητές όπου εξέταζαν για το αν ο φοιτητής θεωρεί την συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση οικονομικά ριψοκίνδυνη επένδυση, την ευαισθησία στις μεταβολές των διδάκτρων, δηλαδή αν ο φοιτητής διαλέγει αντικείμενο σπουδών ανάλογα με το ύψος των διδάκτρων, τη σημασία των υποτροφιών (ο φοιτητής θα επιλέξει αντικείμενο σπουδών ανάλογα με το αν υπάρχει υποτροφία), το προσδοκώμενο μελλοντικό εισόδημα (το μηνιαίο καθαρό εισόδημα που προσδοκούν να λαμβάνουν από την εργασία τους μετά την αποφοίτηση) και την προθυμία για δανεισμό (το μέγιστο ποσό χρέους, το οποίο ο φοιτητής θα συσσώρευε με σκοπό την απόκτηση πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης).

Η ανάλυση υποδεικνύει ότι οι κοινωνικό-οικονομικές μεταβλητές σε πολλές περιπτώσεις συνδέονται σε μεγάλο βαθμό με την επιλογή της συμμετοχής στην αγορά εργασίας, δηλαδή οι φοιτητές που προέρχονται από γονείς με υψηλό επίπεδο

μόρφωσης και εισοδήματος, πιο συχνά σπουδάζουν μακριά από το σπίτι των γονιών τους και ζουν μόνοι τους αλλά όμως αποφεύγουν να εργάζονται. Επίσης οι αυτόχθονες φοιτητές έχουν την τάση να εργάζονται λιγότερες ώρες.

Οι φοιτητές που έδειξαν απροθυμία να λάβουν κάποιο δάνειο συμμετείχαν περισσότερο στην αγορά εργασίας. Οι φοιτητές που θεωρούσαν την συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση οικονομικά ριψοκίνδυνη επένδυση, συμμετείχαν σε μικρότερο βαθμό σε κάποια απασχόληση αλλά και όταν επέλεγαν να εργαστούν κέρδιζαν λιγότερα χρήματα από την εργασία τους επειδή εργάζονταν λιγότερες ώρες. Ωστόσο οι μη οικονομικοί παράγοντες όπως είναι το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων, τα εξωτερικά κίνητρα, η ενθάρρυνση από τα κοντινά πρόσωπα και οι μελλοντικές εργασιακές ευκαιρίες δείχνουν να είναι πιο σημαντικοί παράγοντες από ότι ήταν τα οικονομικά κίνητρα. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι η ολλανδική τριτοβάθμια εκπαίδευση έχει ομοιογενής δομή όσον αφορά το επίπεδο των διδασκτρών και τις επιδοτήσεις των φοιτητών. Τέλος και οι προσωπικές μεταβλητές έδειξαν ουσιαστική επίδραση στην εξαρτημένη.

Η Hakkinen (2006) στην έρευνα της στη Φιλανδία θεώρησε ότι εκτός από την μεταβλητή της συμμετοχής στην αγορά εργασίας, θα έπρεπε να εξεταστεί και η εξαρτημένη μεταβλητή *“χρονική διάρκεια συμμετοχής στην αγορά εργασίας”*. Εργάστηκε με δυναμικά διαστρωματικά δεδομένα φοιτητών για την περίοδο 1987 μέχρι 1998. Για την επεξεργασία των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η ανάλυση πολλαπλής παλινδρόμησης, με την μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων.

Οι ερμηνευτικές μεταβλητές ήταν η ηλικία, το φύλο, ο συνδυασμός του φύλου και γονιού, ο τοπικός ρυθμός μεταβολής της ανεργίας (ο δείκτης ανεργίας έδειξε τις τοπικές ευκαιρίες για εργασία των φοιτητών), το έτος φοίτησης, το πεδίο σπουδών, η χρονική στιγμή που πραγματοποιήθηκαν κάποια γεγονότα και μπορεί να επηρεάσουν την εξαρτημένη μεταβλητή, το οικογενειακό εισόδημα και η περιοχή που βρίσκεται το πανεπιστήμιο (ο λόγος ήταν για να εξεταστεί και η επίδραση του τοπικού κόστους ζωής και του τοπικού δείκτη ανεργίας).

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μεγαλύτεροι σε ηλικία φοιτητές, οι άντρες με παιδιά και οι γυναίκες φοιτήτριες χωρίς παιδιά, εργαζόντουσαν περισσότερο κατά την διάρκεια των σπουδών. Η εργασία αύξανε την διάρκεια των σπουδών και το έτος φοίτησης είχε αρνητική σχέση με τη χρονική διάρκεια της συμμετοχής μέχρι τον έκτο χρόνο και από τον έβδομο και μετά θετική. Η εργασία είναι πιο συνηθισμένη σε πεδία σπουδών όπως π.χ. την Μηχανολογία και την Διοίκηση Επιχειρήσεων και λιγότερο

συνηθισμένη σε πεδία όπως π.χ. Ιατρική και Θεολογία. Επίσης οι φοιτητές που ζουν στο Ελσίνκι δουλεύουν περισσότερο εξαιτίας του αυξημένου κόστους ζωής και τις αυξημένες εργασιακές ευκαιρίες σε σχέση με τις άλλες πόλεις.

Το σημαντικό ζήτημα της συμμετοχής στην αγορά εργασίας έχει δώσει κίνητρο σε Έλληνες ερευνητές να εξετάσουν ομάδες ατόμων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση στην ελληνική πραγματικότητα όπως είναι οι γυναίκες (Νικολίτσα, 2006). Η Νικολίτσα (2006) θέλησε να εξετάσει τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή της γυναίκας στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα.

Για την πραγματοποίηση της έρευνας χρησιμοποίησε διαστρωματικά δεδομένα από το Ευρωπαϊκό Πάνελ Νοικοκυριών για το 2001. Ειδικότερα χρησιμοποιήθηκε δείγμα γυναικών ηλικίας μεταξύ 18-59 ετών.

Το υπόδειγμα εκτιμήθηκε με την μέθοδο της μέγιστης πιθανοφάνειας. Η εξαρτημένη μεταβλητή ήταν η συμμετοχή της γυναίκας στην αγορά εργασίας, η οποία λάμβανε την τιμή 1 όταν η γυναίκα συμμετείχε στην αγορά εργασίας και όταν δε συμμετείχε την τιμή 0. Επίσης εκτιμήθηκε η συνάρτηση εισοδήματος των εργαζόμενων γυναικών η οποία δείχνει την σχέση μεταξύ των αποδοχών που λάμβαναν οι εργαζόμενες γυναίκες (η εξαρτημένη μεταβλητή είναι το εισόδημα) και του πλήθους των παραγόντων (ανεξάρτητων μεταβλητών) που επηρεάζουν το ύψος των αποδοχών. Στην εκτίμηση του υποδείγματος έχει γίνει διόρθωση με τη μέθοδο Heckman, για την μεροληψία στην επιλογή του δείγματος.

Οι ανεξάρτητες μεταβλητές ήταν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά (ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, ο τόπος διαμονής, ο αριθμός παιδιών, το μέγεθος νοικοκυριού), το εκπαιδευτικό επίπεδο της γυναίκας, το εκπαιδευτικό επίπεδο του συζύγου, τα χαρακτηριστικά της εργασιακής δραστηριότητας του συζύγου (αυτοαπασχολούμενος, εβδομαδιαίες ώρες εργασίας), τα οικονομικά χαρακτηριστικά του νοικοκυριού, η χρήση παιδικού και βρεφονηπιακού σταθμού.

Η έρευνα κατέληξε στα συμπεράσματα όπου η πιθανότητα συμμετοχής αυξανόταν σημαντικά όσο ανερχόταν το εκπαιδευτικό επίπεδο της γυναίκας σχεδόν το ίδιο για τις έγγαμες και άγαμες γυναίκες. Το εκπαιδευτικό επίπεδο του συζύγου δεν επιδρούσε σημαντικά στην απόφαση της συμμετοχής. Ο αριθμός των παιδιών μεταξύ 0 και 6 ετών μειώνει την πιθανότητα συμμετοχής αλλά η αρνητική επίδραση του αριθμού των παιδιών δεν φαίνεται να είναι στατιστικά σημαντική για παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας. Το μέγεθος του νοικοκυριού δεν φαίνεται να επηρεάζει την πιθανότητα συμμετοχής. Ο αριθμός των εβδομαδιαίων ωρών εργασίας του συζύγου

επηρεάζει αρνητικά την πιθανότητα συμμετοχής. Αρνητική ήταν και η επίδραση στην περίπτωση που ο σύζυγος ήταν αυτοαπασχολούμενος. Οι μητέρες των οποίων τα παιδιά πήγαιναν σε παιδικό ή βρεφονηπιακό σταθμό, είχαν αυξημένες πιθανότητες να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας (θετικό πρόσημο).

Σημαντικό είναι να σημειωθεί ότι στην εκτίμηση της συνάρτησης του εισοδήματος των γυναικών από εργασία προστέθηκαν εκτός από τις μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν στην συνάρτηση της συμμετοχής και άλλες τρεις μεταβλητές: α) το εισόδημα του συζύγου, β) ο μισθός του συζύγου και γ) το οικογενειακό εισόδημα από πηγές εκτός εργασίας.

Δυστυχώς όμως στην ελληνική βιβλιογραφία δεν υπάρχει προηγούμενη έρευνα που να μελετά τους προσδιοριστικούς παράγοντες της απόφασης για συμμετοχή στην αγορά εργασίας φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης, με εξαίρεση την έρευνα των Mihail και Karaliopoulou (2005). Οι ερευνητές χρησιμοποίησαν διαστρωματικά δεδομένα 466 φοιτητών από το Πανεπιστημίου Μακεδονίας και το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση ερωτηματολογίου). Για την ανάλυση των δεδομένων οι ερευνητές χρησιμοποίησαν την μέθοδο της περιγραφικής στατιστικής.

Οι εργαζόμενοι φοιτητές έπρεπε να επιλέξουν τους λόγους για τους οποίους εργάζονταν όπως η οικονομική ανεξαρτησία, η απόκτηση εργασιακής εμπειρίας έτσι ώστε να αυξηθούν οι πιθανότητες ευρέσεως εργασίας μετά την αποφοίτηση, η απόκτηση δεξιοτήτων, οι νέες γνωριμίες που θα προκύψουν μέσα από τον εργασιακό χώρο, λόγοι δημιουργικότητας, για λόγους αυτοπεποίθησης και η παραμονή στη συγκεκριμένη εργασία και μετά την αποφοίτηση.

Οι φοιτητές που δεν συμμετείχαν στην αγορά εργασίας έπρεπε να απαντήσουν για ποιους από τους παρακάτω λόγους δεν εργάζονταν και οι οποίοι ήταν ότι η εργασία θα τους αποσπούσε σημαντικό χρόνο που θα αφιέρωναν για την ακαδημαϊκή τους προετοιμασία, η έλλειψη φυσικής παρουσίας στις παραδόσεις εξαιτίας των εργασιακών υποχρεώσεων, η προτίμηση του φοιτητή να επιλέγει να είναι παρών πολλές ώρες στο πανεπιστήμιο, η μη εύρεση εργασίας που να ταιριάζει στο φοιτητή, η δυσκολία ευρέσεως εργασίας από τον φοιτητή και η έλλειψη επιθυμίας του φοιτητή να εργαστεί.

Η έρευνα έδειξε ότι ένας στους τρεις φοιτητές του δείγματος εργαζόταν και ένας στους πέντε εργαζόταν με κάποια αμοιβή. Ο κυριότερος λόγος για τον οποίο οι

φοιτητές αναζητούσαν απασχόληση κατά την διάρκεια των σπουδών τους είναι η απόκτηση εργασιακής εμπειρίας, έτσι ώστε να γίνουν πιο ανταγωνιστικοί και να αυξήσουν τις πιθανότητες εύρεσης εργασίας μετά την αποφοίτηση τους . Επίσης, πολύ σημαντική είναι και η παράμετρος του εργοδότη, δηλαδή αν μετά την αποφοίτηση ο φοιτητής ή η φοιτήτρια θα συνεχίσει να εργάζεται για τον ίδιο εργοδότη. Οι φοιτητές του δείγματος αντιμετώπιζαν οικονομικές δυσκολίες, ωστόσο δεν είχαν λόγο να εργάζονται για να χρηματοδοτούν τις σπουδές τους και αυτό είναι λογικό γιατί δεν προβλέπεται από το Ελληνικό Σύνταγμα η πληρωμή διδάκτρων στα ελληνικά πανεπιστήμια.

Οι φοιτητές που δεν εργάζονταν, δήλωσαν ότι οι κυριότεροι λόγοι ήταν η μη εύρεση εργασίας που να ταιριάζει με την προσωπικότητα τους και η δυσκολία στο να συνδυάσουν τις υποχρεώσεις που έχουν στο πανεπιστήμιο και με την εργασία.

Στην κυπριακή βιβλιογραφία δεν υπάρχουν έρευνες μέχρι στιγμής που να εξετάζουν την συμμετοχή των φοιτητών στην αγορά εργασίας, αλλά μόνο μελέτες που εξετάζουν τη συμμετοχή του Κυπρίων πολιτών στην αγορά εργασίας στο σύνολο τους όπως η έρευνα των Κοντολαίμη, Χατζησπύρου και Κωμοδρόμου (2006). Οι ερευνητές χρησιμοποίησαν στοιχεία από τις Έρευνες Οικογενειακού Προϋπολογισμού των ετών 1996/1997 και 2002/2003. Το δείγμα ήταν 13.642 άτομα ηλικίας 15 και άνω. Η οικονομετρική ανάλυση έγινε σε δύο στάδια. Στο πρώτο στάδιο εκτιμήθηκαν οι προσδιοριστικοί παράγοντες της πιθανότητας συμμετοχής στην αγορά εργασίας και στο δεύτερο στάδιο εκτιμήθηκαν οι παράγοντες που επηρεάζουν τις ώρες εργασίας των ατόμων που απασχολούνται. Το υποδείγματα εκτιμήθηκαν με την μέθοδο της μέγιστης πιθανοφάνειας. Το μοντέλο Heckman χρησιμοποιήθηκε στην εκτίμηση των παραγόντων που επηρεάζουν το χρόνο απασχόλησης κάποιου ατόμου που συμμετέχει στην αγορά εργασίας.

Οι ερμηνευτικές μεταβλητές ήταν το φύλο, η ηλικία, ο τόπος διαμονής, το μορφωτικό επίπεδο, ο συνδυασμός του φύλου και μορφωτικού επιπέδου, το είδος του νοικοκυριού (π.χ. μονό-γονική οικογένεια), ο συνδυασμός του φύλου και του είδους του νοικοκυριού, το εισόδημα από άλλες πηγές, το ποσό δανείων αν υπάρχουν, η εργασιακή κατάσταση του συζύγου ή της συζύγου, το έτος (1997 ή 2003), η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη (δημόσια ή ιδιωτική), το επάγγελμα και ο τομέας εργασίας (δημόσιος ή ιδιωτικός).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας η ηλικία ήταν ένας σημαντικός παράγοντας που επηρέαζε την απόφαση για συμμετοχή στην αγορά εργασίας. Οι

εκτιμήσεις της έρευνας επιβεβαίωσαν σημαντικά την τάση μείωσης της συμμετοχής ατόμων ηλικίας 55 και άνω. Την μεγαλύτερη πιθανότητα συμμετοχής είχαν οι ηλικίες 26 μέχρι 40. Η πιθανότητα συμμετοχής γυναίκας αντί του άντρα στο εργατικό δυναμικό ήταν μειωμένη κατά 33%. Οι γυναίκες όμως με επίπεδο εκπαίδευσης από το γυμνάσιο και πάνω είχαν μεγαλύτερη πιθανότητα να συμμετέχουν από ότι οι γυναίκες με πρωτοβάθμια ή καθόλου μόρφωση. Επίσης οι γυναίκες στο έτος 2003 συμμετείχαν περισσότερο από ότι οι γυναίκες στο έτος 1996. Η ύπαρξη παιδιών μέχρι και έξι ετών αύξανε την πιθανότητα συμμετοχής. Άτομα που είχαν δάνεια συμμετέχουν περισσότερο στην αγορά εργασίας από άτομα χωρίς οικονομικές υποχρεώσεις, ενώ ταυτόχρονα η ύπαρξη εισοδήματος από άλλες πηγές εκτός εργασίας έτεινε να μειώνει την πιθανότητα συμμετοχής. Τα άτομα που είχαν κάποιο είδος ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης (δημόσια ή ιδιωτική) έχουν λιγότερες πιθανότητες να εργαστούν.

Η έρευνα φανερώνει μια αρνητική χρονική τάση αφού τα άτομα που έλαβαν μέρος στην έρευνα του 2003 είχαν μειωμένη πιθανότητα συμμετοχής από ότι τα άτομα της έρευνας του 1996, με πιθανότητα συμμετοχής χαμηλότερη κατά 7%. Το επίπεδο μόρφωσης επηρέαζε τις ώρες εργασίας μόνο για υψηλότερα μορφωτικά επίπεδα. Τα άτομα που είχαν μόρφωση λυκείου και κολεγίου εργάζονται περισσότερες ώρες, ενώ άτομα που είχαν μόρφωση πανεπιστημίου εργάζονται λιγότερες ώρες, σε σχέση με τα άτομα που δεν έχουν μόρφωση. Τα άτομα ηλικίας 41 μέχρι 55 ετών εργάζονται τις περισσότερες ώρες. Επίσης άλλος ένας σημαντικός παράγοντας ήταν το επάγγελμα και ο τομέας (δημόσιος ή ιδιωτικός) εργασίας. Τέλος τα εισοδήματα από άλλες πηγές εκτός εργασίας μείωναν τις ώρες εργασίας.

4.2 Περιγραφή υπάρχουσας κατάστασης στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και τον Καναδά.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και οι υπόλοιπες χώρες που ανήκουν στον Ο.Ο.Σ.Α. ακολούθησαν τα βήματα που έκαναν οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής στη μεταφορά του κόστους εκπαίδευσης από το κράτος στους σπουδαστές. Αρκετές έρευνες στις Η.Π.Α. ασχολήθηκαν με την χρηματοδότηση των φοιτητών και κατά πόσο αυτή επηρεάζει την απόφασή τους για αγορά εργασίας (Christou and Haliassos, 2006, Cuccaro and Choy, 1998).

Η έρευνα των Christou και Haliasso (2006) επεξεργάστηκε δεδομένα προερχόμενα από την Εθνική Έρευνα για τη στήριξη των φοιτητών τριτοβάθμιας

εκπαίδευσης (22.587 φοιτητές, από 1074 τριτοβάθμια ιδρύματα). Η οικονομετρική ανάλυση έγινε με την χρήση σταθμισμένου πολυωνιμικού λογιστικού μοντέλου: α) αν δεν εργάζονται και δε δανείζονται, β) αν εργάζονται, γ) αν δανείζονται, δ) αν εργάζονται και δανείζονται ταυτόχρονα. Η εξαρτημένη μεταβλητή του υποδείγματος ήταν η συμμετοχή του φοιτητή στην αγορά εργασίας για την χρηματοδότηση της συσσώρευσης του ανθρωπίνου κεφαλαίου.

Οι ανεξάρτητες μεταβλητές του υποδείγματος ήταν η ηλικία, η οικονομική ανεξαρτησία (ψευδομεταβλητή), το φύλο, η εθνικότητα, η οικογενειακή κατάσταση των ερωτηθέντων, το επίπεδο εκπαίδευσης (αν είχε και άλλα πτυχία), το επίπεδο εισοδήματος των γονέων, το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων, το επίπεδο επιδότησης από όλες της πηγές χρηματοδότησης (π.χ. υποτροφίες), η οικονομική βοήθεια από τους γονείς, η οικονομική βοήθεια από συγγενείς και φίλους, η οικονομική στήριξη από τον/τη σύζυγο και το οφειλόμενο ποσό από προηγούμενα δάνεια.

Τα αποτελέσματα της έρευνας των Christou και Haliasso (2006) δηλώνουν ότι οι φοιτητές από οικογένειες χαμηλού εισοδήματος, από μειονότητες και εκείνοι που είναι παντρεμένοι είχαν περισσότερες πιθανότητες να εργαστούν. Επίσης η αύξηση της χρηματοδότησης από την οικογένεια αποθάρρυνε την συμμετοχή στην αγορά εργασίας. Τα υψηλά ποσά συσσώρευσης χρέους ωθούσαν τους φοιτητές στην αναζήτηση εργασίας.

Η συμμετοχή ή όχι στην αγορά εργασίας των φοιτητών στις Η.Π.Α. απασχόλησε και τους Cuccaro και Choy (1998). Τα διαστρωματικά δεδομένα που χρησιμοποίησαν στην μελέτη τους ήταν από έρευνα που είχε διεξάγει το Υπουργείο Παιδείας των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής (National Postsecondary Student Aid Study) την περίοδο 1992-1993 (στρωματοποιημένο δείγμα 52.000 φοιτητών από 1.100 Ιδρύματα).

Οι ανεξάρτητες μεταβλητές του υποδείγματος ήταν ο τύπος του ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (δημόσιο ίδρυμα διετούς φοίτησης, δημόσιο ίδρυμα τετραετούς φοίτησης, ιδιωτικό μη κερδοσκοπικό ίδρυμα τετραετούς φοίτησης, ιδιωτικό κερδοσκοπικό ίδρυμα), το φύλο, η ηλικία, η εθνικότητα, η οικογενειακή κατάσταση, οι συνθήκες διαμονής και το επίπεδο οικονομικής ανεξαρτησίας.

Η έρευνα έδειξε ότι η πλειοψηφία των εργαζόμενων φοιτητών δεν εργάζεται μόνο σε περιόδους διακοπών. Την περίοδο 1992-1993 περίπου τα τρία τέταρτα (72%) των φοιτητών εργαζόντουσαν κατά την διάρκεια των εξαμήνων σπουδών και το έκαναν με μεγάλη ένταση (μέσος όρος 31 ώρες την εβδομάδα) σε εργασίες εκτός της

πανεπιστημιούπολης. Η συμμετοχή στην αγορά εργασίας ποικίλει ανάλογα με το τύπο του Ιδρύματος. Οι σπουδαστές που φοιτούσαν σε δημόσιο Ίδρυμα διетуός φοίτησης είχαν περισσότερες πιθανότητες να εργαστούν, με μεγαλύτερη ένταση και διάρκεια. Επίσης οι φοιτητές κάτω 24 χρονών, οι ανύπαντροι και εκείνοι που ζούσαν σε φοιτητικές εστίες είχαν τη τάση να εργάζονται λιγότερο και σε μικρότερη ένταση. Οι φοιτητές που είχαν οικονομική εξάρτηση από τους γονείς τους αλλά όμως προέρχονταν από οικογένειες χαμηλού εισοδήματος είχαν μεγαλύτερη πιθανότητα να εργαστούν και με μεγαλύτερη ένταση.

Το 1979 το 30% των φοιτητών στο Καναδά εργαζόντουσαν κατά την διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους. Το 2000 το ποσοστό αυτό αυξήθηκε στο 45%. Επίσης υπήρξε διπλασιασμός των διδάκτρων από το 1979 μέχρι το 2003. Αυτά τα δεδομένα ώθησαν την Neil (2006) να ερευνήσει την επιρροή που είχε η μεγάλη αύξηση των διδάκτρων στη ακαδημαϊκή ζωή των φοιτητών στον Καναδά και στην απόφαση για συμμετοχή στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης.

Η ερευνήτρια χρησιμοποίησε χρονολογικές σειρές από το 1979 μέχρι το 2003 360.000 νέων ηλικίας 18 μέχρι 24, από τους οποίους 50.000 ήταν φοιτητές. Τα δεδομένα ήταν από την “Canada’s Labour Force Survey (LFS)”. Οι εκτιμήσεις έγιναν με την χρήση λογιστικού υποδείγματος όπου η εξαρτημένη μεταβλητή είχε διακριτή μορφή και συγκεκριμένα ήταν 0 εάν ο φοιτητής δεν εργαζόταν και 1 στην περίπτωση που εργαζόταν.

Οι ανεξάρτητες μεταβλητές ήταν το φύλο, η ηλικία, η πληρωμή των διδάκτρων, ο αριθμός άνεργων μελών στην οικογένεια του φοιτητή, το επίπεδο γονικής εκπαίδευσης, το επίπεδο του κατώτατου μισθού, το επίπεδο ανεργίας, η χρονολογία και η περιοχή.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι όσο πιο υψηλό είναι το επίπεδο της γονικής εκπαίδευσης των γονέων και το επίπεδο ανεργίας, ο φοιτητής έχει λιγότερες πιθανότητες να εργαστεί. Οι υπόλοιπες μεταβλητές έδειξαν να ασκούν θετική επίδραση στην εξαρτημένη. Οι γυναίκες συνδυάζουν περισσότερο τις σπουδές με εργασία από ότι οι άντρες (42% των γυναικών εργάζονται κατά τη διάρκεια του εξαμήνου έναντι 34% των αντρών). Οι νέοι σε ηλικία φοιτητές είχαν την τάση να εργάζονται λιγότερο από ότι οι μεγαλύτεροι φοιτητές κατά την διάρκεια του εξαμήνου, το αντίθετο συμβαίνει τους καλοκαιρινούς μήνες. Η αύξηση του κόστους εκπαίδευσης και διαβίωσης των φοιτητών μέσω π.χ. από μια αύξηση των διδάκτρων, είχε άμεση σχέση με την αύξηση της φοιτητικής εργασίας και των ωρών εργασίας.

Μια αύξηση των διδάκτρων θα μειώσει την αγοραστική δύναμη και το εισόδημα του φοιτητή από άλλες πηγές εκτός εργασίας, έτσι οι εργαζόμενοι φοιτητές για να αντισταθμίσουν αυτήν την απώλεια θα αυξήσουν τις ώρες εργασίας.

4.3 Περιγραφή υπάρχουσας κατάστασης στην Κίνα

Η δυτική βιβλιογραφία έχει να επιδείξει όπως αποδείχθηκε από τα προηγούμενα μια σημαντική έρευνα σχετικά με το συγκεκριμένο ζήτημα της συμμετοχής των φοιτητών στην αγορά εργασίας. Ωστόσο πολύ μικρή έρευνα έχει πραγματοποιηθεί σε χώρες της Ανατολικής Ασίας (Morrison and Oi I, 2005). Η έρευνα των Morrison και Oi I (2005) μελέτησε τη φύση, το μέγεθος και τις επιπτώσεις της συμμετοχής των φοιτητών στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους στη Κίνα. Η έρευνα βασίστηκε σε διαστρωματικά δεδομένα. 700 ερωτηματολόγια μοιράστηκαν σε φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, από τα οποία 417 επεστράφησαν. Τα δεδομένα επεξεργάστηκαν με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS.

Το 64% των φοιτητών που συμμετείχαν στην έρευνα είχαν εργαστεί σε μία ή περισσότερες εργασίες μερικής απασχόλησης κατά τη διάρκεια των σπουδών τους και οι περισσότεροι (66,9%) εργαζόντουσαν κατά τη διάρκεια του εξαμήνου. Το 60% των φοιτητών που δεν εργαζόντουσαν κατά την διάρκεια της διεξαγωγής της έρευνας, είχαν εργαστεί στο παρελθόν. Η έρευνα έδειξε ότι οι γυναίκες φοιτήτριες συμμετείχαν περισσότερο σε εργασίες (66,2%) μερικής απασχόλησης από τους άντρες (33,8%). Το 57,9 % των φοιτητών που εργάζονταν, δεχόντουσαν οικονομική βοήθεια από τους γονείς τους (κηδεμόνες). Επίσης πολύ σημαντικό στοιχείο της έρευνας ήταν το γεγονός ότι το 58% των φοιτητών που συμμετείχαν σε εργασία μερικής απασχόλησης είχαν πάνω από το συνολικό μέσο όρο του βαθμού της συνολικής απόδοσης των φοιτητών, δηλαδή είχαν πολύ καλή επίδοση στα μαθήματα.

Οι κυριότεροι λόγοι για τους οποίους οι φοιτητές συμμετείχαν στην αγορά εργασίας ήταν η “απόκτηση εργασιακής εμπειρίας και επιδεξιότητας” (ο πιο σημαντικός λόγος), τα “έξοδα διαβίωσης” και η “απόκτηση επιπρόσθετων χρημάτων για να ξεοδέψουν”. Σε σύγκριση με την διεθνή βιβλιογραφία η οποία λέει ότι ένας από τους κυριότερους λόγους για τους οποίους οι φοιτητές εργάζονται είναι γιατί χρειάζονται χρήματα για να μειώσουν το βάρος από τα χρέη τους, αυτό όμως δεν ισχύει στην παρούσα εργασία γιατί πολλοί φοιτητές χρηματοδοτούνται από τους γονείς τους. Ο κυριότερος λόγος για τον οποίο δεν εργάζονταν ήταν ο φόβος ότι η

εργασία θα επηρεάσει αρνητικά τις σπουδές τους. Αν και το 82,1% των φοιτητών ανέφερε ότι η εργασία μερικής απασχόλησης παράλληλα με τις σπουδές τους θα τους φέρει οφέλη. Τα θετικά οφέλη τα οποία αποκομίζονται από την συμμετοχή στην αγορά εργασίας υπερσχύουν των αρνητικών επιπτώσεων που θα είχε αυτή η συμμετοχή στην απόδοση και τη ζωή των φοιτητών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Μεθοδολογική Προσέγγιση και Στατιστικά δεδομένα

Στα κεφάλαια που προηγήθηκαν, έγινε μια αναφορά στις έρευνες που έχουν αναπτυχθεί γύρω από το ζήτημα της συμμετοχής των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην αγορά εργασίας, σε χώρες της Ευρωπαϊκής ένωσης, στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και στη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας. Σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται η περιγραφή της μεθοδολογικής προσέγγισης της πρωτογενούς έρευνας που ακολουθήθηκε στην παρούσα μελέτη. Ειδικότερα, γίνεται εκτενέστερη περιγραφή της μεθόδου δειγματοληψίας και της κατάρτισης του ερωτηματολογίου. Αναφορικά με τη συλλογή του τελικού αριθμού του δείγματος, ορίστηκαν τετρακόσια τρία (403) ερωτηματολόγια.

5.1 Στόχοι της έρευνας

Σύμφωνα με το θεωρητικό πλαίσιο που αναπτύχθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια, αναφορικά με τη συμμετοχή των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην αγορά εργασίας, γίνεται στην παρούσα μελέτη μία προσπάθεια αποτύπωσης του εν λόγω φαινομένου στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στα Πανεπιστήμια της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας και του Πειραιά.

Προκειμένου να αναλυθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν την *συμμετοχή των φοιτητών πανεπιστημιακής εκπαίδευσης στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης*, θα πρέπει να αναφερθούν τα χαρακτηριστικά τους (δημογραφικά, κοινωνικοοικονομικά, ακαδημαϊκά και εργασιακά), να διερευνηθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν την συμμετοχή καθώς και η ένταση της συμμετοχής (η οποία εκτιμάται από το επίπεδο των μισθών και τις ώρες εργασίας) και τέλος να ερμηνευτούν.

Για την ανάλυση των παραπάνω ακολουθήθηκαν τρία στάδια στην επεξεργασία των πρωτογενών δεδομένων της έρευνας: (α) η παρουσίαση των στοιχείων που προέκυψαν από την έρευνα (περιγραφικά μέτρα, πίνακες διπλής εισόδου και πίνακες συχνοτήτων), τα οποία περιγράφουν τα ατομικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων, (β) η διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν την συμμετοχή των φοιτητών πανεπιστημιακής εκπαίδευσης στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης και την ένταση της και (γ) η ανάπτυξη οικονομετρικών υποδειγμάτων.

5.2 Περιγραφή της δειγματοληψίας

Η δειγματοληπτική διαδικασία πραγματοποιήθηκε με πρωτογενή έρευνα με τη μέθοδο συλλογής ερωτηματολογίων για τυχαίο στρωματοποιημένο δείγμα. Με τη συγκεκριμένη μέθοδο της τυχαίας δειγματοληψίας, κάθε άτομο από το σύνολο του πληθυσμού έχει την πιθανότητα να συμπεριληφθεί στο τελικό δείγμα. Στρωματοποιημένη είναι η μέθοδος τυχαίας δειγματοληψίας, όπου ο ερευνητής για μεγαλύτερη ακρίβεια και αντιπροσωπευτικότητα διαχωρίζει τον πληθυσμό σε στρώματα (ομάδες). Τα στρώματα αυτά αντιπροσωπεύουν διαφορετικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού, στη παρούσα έρευνα διαφορετικά πανεπιστήμια. Στη συνέχεια, για τη διεξαγωγή της έρευνας με τυχαίο τρόπο (random) παίρνουμε ποσοστά από κάθε στρώμα (αναλογία ποσοστών σύμφωνα με το πλήθος του κάθε στρώματος)¹.

Για την τελική επιλογή της δειγματοληψίας ακολουθήθηκε η παρακάτω διαδικασία. Από τους εισακτέους στα ελληνικά πανεπιστήμια για το έτος 2006 (Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, 2007), επελέγησαν εκείνοι οι οποίοι εισήχθησαν στα πανεπιστήμια της Αττικής και συγκεκριμένα στο *Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*, στο *Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο*, στο *Πανεπιστήμιο Πειραιώς*, στο *Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών*, στο *Πάντειο Πανεπιστήμιο*, στο *Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών*, στην *Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών* και στο *Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο*. Στο σύνολο τους ήταν 12.925 φοιτητές/τριες.

Το επιθυμητό σύνολο του δείγματος είχε αρχικά οριστεί στα 400 ερωτηματολόγια. Δεν τέθηκε κανένας περιορισμός ως προς το φύλο και την ηλικία των φοιτητών, ωστόσο έγινε προσπάθεια να τηρηθεί ισομετρική ποσόστωση στη μεταβλητή του φύλου. Για να βρεθούν τα ποσοστά και οι τελικοί αριθμοί του δείγματος του κάθε τμήματος των πανεπιστημίων, διαιρέθηκε το σύνολο των εισακτέων κάθε τμήματος σχολής του έτους 2006 (αριθμητής) με το γενικό σύνολο των εισακτέων (12.925) των πανεπιστημίων της Αττικής του έτους 2006. Τα αποτελέσματα έδειξαν τα ποσοστά εισακτέων κάθε τμήματος ως προς το σύνολο των εισακτέων. Τα ποσοστά αυτά πολλαπλασιάστηκαν με τον αριθμό του επιθυμητού

¹ Για την καλύτερη επιτυχία της μεθόδου αυτής, ο ερευνητής θα πρέπει να δίνει μεγάλη προσοχή, έτσι ώστε το ύψος των δειγμάτων να αντιπροσωπεύει τα διαφορετικά στρώματα του πληθυσμού, σύμφωνα με εκείνα της εθνικής στατιστικής κατανομής (Πετράκης, 1989).

συνόλου του δείγματος (400) και τα γινόμενα που βρέθηκαν ήταν τα τελικά δείγματα κάθε τμήματος όλων των σχολών των πανεπιστημίων (λόγω των στρογγυλοποιήσεων, ο τελικός αριθμός δείγματος ήταν 403 ερωτηματολόγια).

Η διαδικασία της διανομής και συλλογής των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε στους μήνες Μάιο, Ιούνιο και Ιούλιο του έτους 2007 και δεν προέκυψαν σημαντικές δυσκολίες, αφού υπήρχε ευχάριστη διάθεση συνεργασίας από την μεριά των φοιτητών.

5.3. Κατάρτιση ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει εξήντα τέσσερις (64) ερωτήσεις (βλ. παράρτημα 4), οι οποίες επιλέχθηκαν με ιδιαίτερη προσοχή βάσει του θεωρητικού πλαισίου, το οποίο παρουσιάστηκε στο κεφάλαιο της βιβλιογραφική ανασκόπησης. Από τις ερωτήσεις, οι σαράντα πέντε (45) ήταν *κλειστού τύπου* (26 από τις οποίες ήταν *διχοτομικές*), ενώ οι υπόλοιπες δέκα εννέα (19) ήταν *ανοικτού τύπου* και το αρχικό σύνολο των μεταβλητών έφθασε στις 106. Η τοποθέτηση των ερωτήσεων, κατά τη δημιουργία του ερωτηματολογίου, έγινε με την κατηγοριοποίηση τους σε τέσσερις ενότητες, όπου διερευνώνται τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: α) τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των φοιτητών, β) τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των φοιτητών, γ) τα ακαδημαϊκά χαρακτηριστικά και τέλος δ) τα χαρακτηριστικά εργασίας και η κατάσταση απασχόλησης.

Στην πρώτη ενότητα των *δημογραφικών χαρακτηριστικών* οι ερωτήσεις αφορούσαν το φύλο, την ηλικία, την εθνικότητα, την οικογενειακή κατάσταση, τον τόπο διαμονής εκείνων και το νομό όπου ήταν η μόνιμη κατοικία των γονέων των ερωτώμενων φοιτητών.

Στην ενότητα των *κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών* οι φοιτητές ερωτήθηκαν για το θρήσκευμα, το ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης και των δύο γονέων τους, τα επαγγέλματα των γονέων τους, τον αριθμό άνεργων μελών στην οικογένεια τους, το μηνιαίο εισόδημα και των δύο γονέων, το εισόδημα των γονέων το οποίο προερχόταν και από άλλα περιουσιακά στοιχεία (εάν υπήρχε), οι συνθήκες κατοικίας (π.χ. συγκατοίκηση), οι φοιτητές που κατοικούσαν σε ενοικιαζόμενο σπίτι έπρεπε να καταγράψουν το ποσό του ενοικίου.

Υπήρχαν ερωτήματα στην ίδια ενότητα προς τους φοιτητές που είχαν σκοπό να καταγράψουν της πηγές χρηματοδότησης τους καθώς και τις μηνιαίες δαπάνες τους. Σ' αυτά συμπεριλαμβάνονται το ύψος της οικονομικής βοήθειας από τους

γονείς (αν υπήρχε), αν λαμβάνανε φοιτητικό επίδομα, υποτροφίες, οικονομική βοήθεια από συγγενείς, φίλους ή από τον σύζυγο σε περίπτωση που ο/η ερωτώμενος/η ήταν παντρεμένος/η, αν έκαναν χρήση πιστωτικής κάρτας και φοιτητικού δανείου, το ποσό των συνολικών μηνιαίων δαπανών, που δαπανούσαν το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων τους, αν ήταν κάτοχοι αυτοκινήτου ή μηχανής ή και τα δύο και τον αριθμό.

Σκοπός της ενότητας των *ακαδημαϊκών χαρακτηριστικών* ήταν η καταγραφή κάποιων μεταβλητών του ανθρωπίνου κεφαλαίου, καθώς και οι ειδικότητες, το έτος φοίτησης και οι πανεπιστημιακές επιδόσεις των φοιτητών. Τα ερωτήματα που τέθηκαν στους φοιτητές ήταν η τελική βαθμολογία στη τελευταία τάξη λυκείου, το Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα που φοιτούσαν, το πεδίο σπουδών, το τμήμα, το έτος εισαγωγής, το έτος φοίτησης, ο αριθμός των μαθημάτων που χρωστούσαν από προηγούμενα εξάμηνα, ο μέσος όρος βαθμολογίας μέχρι και το τρέχων εξάμηνο, αν ήταν κάτοχοι και άλλων πτυχίων μετά-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αν πίστευαν και σε ποιο βαθμό ότι το πτυχίο τους θα συμβάλλει στην απόκτηση καλοπληρωμένης, κοινωνικά καταξιωμένης και διευθυντικής εργασίας μετά την αποφοίτηση και τις μηνιαίες καθαρές αποδοχές που προσδοκούν να έχουν από εργασία σχετική με το πτυχίο τους μετά την αποφοίτηση.

Στην τελευταία ενότητα *κατάσταση απασχόλησης και χαρακτηριστικά εργασίας*, οι φοιτητές έπρεπε αρχικά να απαντήσουν αν εργάζονταν τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή όπου πραγματοποιήθηκε η παρούσα έρευνα. Οι εργαζόμενοι φοιτητές έπρεπε μετέπειτα να απαντήσουν σε μια σειρά από ερωτήματα που είχαν να κάνουν με τα χαρακτηριστικά της εργασίας τους και σε ερωτήματα που αφορούσαν τον συνδυασμό εργασία παράλληλα με τις σπουδές (π.χ. αν δυσκολεύονται και πόσο να τα συνδυάζουν). Πιο συγκεκριμένα οι ερωτήσεις ήταν αν εργάζονταν σε μισθωτή εργασία, αν ήταν πλήρης ή μερικής απασχόλησης εργασία, πόσο καιρό εργάζονταν, πόσες ώρες εργάζονταν την εβδομάδα, σε δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα, το είδος του επαγγέλματος, το ύψος του μισθού, πως βρήκαν την εργασία τους, αν θεωρούσαν ότι η εργασία τους είχε σχέση με το αντικείμενο σπουδών τους, για ποιους λόγους εργάζονταν (μπορούσαν να επιλέξουν περισσότερους από ένα λόγους, αλλά στο τέλος έπρεπε να αναφέρουν τον σημαντικότερο), αν δυσκολευόντουσαν να συνδυάσουν την εργασία με τις σπουδές και σε ποιους τομείς (μπορούσαν να επιλέξουν περισσότερους από ένα λόγους, αλλά στο τέλος έπρεπε να αναφέρουν τον σημαντικότερο).

Οι φοιτητές που δεν συμμετείχαν στην αγορά εργασίας έπρεπε να απαντήσουν για ποιους λόγους δεν εργάζονταν (μπορούσαν να επιλέξουν περισσότερους από ένα λόγους, αλλά στο τέλος έπρεπε να αναφέρουν τον σημαντικότερο).

Οι τελευταίες ερωτήσεις της ενότητας αφορούσαν και τις δύο κατηγορίες φοιτητών (εργαζόμενων ή μη εργαζόμενων), όπου έπρεπε να απαντήσουν αν θεωρούσαν ότι μπορούσαν να βρουν εύκολα εργασία που να είχε άμεση σχέση με το αντικείμενο σπουδών τους, αν μπορούσαν να βρουν εύκολα οποιαδήποτε εργασία, αν είχαν προηγούμενη εργασιακή εμπειρία, αν εργαζόντουσαν πριν εισέλθουν στο πανεπιστήμιο, αν εργάζονταν κατά την διάρκεια των διακοπών (το είδος και τις εβδομαδιαίες ώρες εργασίας).

Η διαδικασία που ακολουθήθηκε μετά την συλλογή του απαιτούμενου αριθμού ερωτηματολογίων, περιελάμβανε την κωδικοποίηση των απαντήσεων και την καταγραφή τους σε στατιστικούς πίνακες, έτσι ώστε ο ερευνητής να ήταν σε θέση να ξεκινήσει την ευχάριστη διαδικασία της επεξεργασίας των δεδομένων.

5.4 Εμπειρική μεθοδολογία

Ο κυρίως σκοπός της παρούσας έρευνας είναι ο προσδιορισμός των παραγόντων που επηρεάζουν την απόφαση για συμμετοχή στην αγορά εργασίας και το επίπεδο των μισθών και των ωρών αυτών που επιλέγουν να εργάζονται. Το πρόβλημα που προκύπτει δεν είναι ανόμοιο με αυτό που καθορίζει τις ερμηνευτικές μεταβλητές των μισθών (ή των ωρών εργασίας) των εργαζόμενων γυναικών (Heckman, 1976), ή τις αμοιβές των μεταναστών (Nakosteen and Zimmer, 1980). Και στις δύο περιπτώσεις αντιμετωπίζουμε ένα πρόβλημα επιλογής των δεδομένων του δείγματος (Heckman, 1979, Maddala, 1983) και μεροληψίας των αποτελεσμάτων. Η μεροληψία αφορά την επιλογή του δείγματος που θα χρησιμοποιηθεί για την επαγωγή των αποτελεσμάτων στο υπόδειγμα των μισθών. Δηλαδή, για τον υπολογισμό των υποδειγμάτων των μισθών και των ωρών θέλουμε να συμπεριλάβουμε μόνο τους μισθούς και τις ώρες εκείνων που είχαν επιλέξει να εργάζονται. Αυτό το πρόβλημα της επιλογής του δείγματος είναι πολύ συνηθισμένο στην οικονομετρική βιβλιογραφία και παρουσιάζεται σε δύο στάδια: “στη επιλογή της συμμετοχής” και “την παλινδρόμηση του εισοδήματος (ή των ωρών)” (Heckman, 1979).

Αρχικά, υπολογίζεται η συνάρτηση της επιλογής της συμμετοχής, η οποία εξετάζει τους παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση για ένταξη στην αγορά

εργασίας των φοιτητών, διαχωρίζοντας το δείγμα ανάμεσα σε εργαζόμενους και σε μη εργαζόμενους φοιτητές:

$$z^* = \gamma' \cdot w_i + u_i. \quad [1]$$

Η συνάρτηση της συμμετοχής [1] περιγράφει τα καθαρά οφέλη από την εργασία (z^*), τα οποία καθορίζονται από ένα σύνολο ερμηνευτικών μεταβλητών (w^*). Το z^* έχει θετικό πρόσημο όταν οι φοιτητές επιλέγουν να εργαστούν ($z_i = 1$):

$$z_i = 1 \quad \text{αν } z^* \geq 0 \text{ (εργαζόμενοι φοιτητές)} \quad [2]$$

$$z_i = 0 \quad \text{αν } z^* \leq 0 \text{ (μη εργαζόμενοι φοιτητές)} \quad [3]$$

Το επόμενο στάδιο καθορίζει τους παράγοντες (x_i) που επιδρούν στους μισθούς (ή τις ώρες) των εργαζόμενων φοιτητών (y_i):

$$y_i = \beta' \cdot x_i + \varepsilon_i, \text{ αν } z_i = 1 \quad [4]$$

Αν u_i , ε_i ακολουθούν κανονική κατανομή με μέσο 0 και συσχέτιση ρ , τότε (Greene, 1993., Maddala, 1983):

$$E(y_i / z_i = 1) = \beta' \cdot x + \rho \cdot \sigma_\varepsilon \lambda(\gamma' \cdot w), \quad [5]$$

όπου $\lambda(\gamma' \cdot w)$ είναι η μεταβλητή επιλογής (Green, 1993).

Προσδιοριστικοί παράγοντες της συνάρτησης της συμμετοχής εκτιμώνται με τη μέθοδο της μέγιστης πιθανοφάνειας (maximum likelihood, ML). Ο Heckman (1979) πρότεινε την διαδικασία των δύο βημάτων, στην οποία το πρώτο βήμα είναι ο υπολογισμός ενός δυαδικού probit υποδείγματος [1] το οποίο υπολογίζει και την μεταβλητή της επιλογής:

$$\lambda_i = \phi(\gamma' \cdot w) / \Phi(\gamma' \cdot w). \quad [6]$$

Το δεύτερο βήμα της διαδικασίας του Heckman (1979) περιλαμβάνει την συνάρτηση των ελαχίστων τετραγώνων των μισθών (και των ωρών) των εργαζόμενων φοιτητών [4], η οποία περιλαμβάνει και την ερμηνευτική μεταβλητή της επιλογής λ (ο λόγος του Mills) [6].

Στη περίπτωση που δε χρησιμοποιηθεί η τεχνική μέθοδος του Heckman, θα εκτιμηθεί η συνάρτηση των μισθών βάση όλου δείγματος, εργαζόμενων και μη εργαζόμενων, με αποτέλεσμα να έχουμε πιθανών μεροληπτικά αποτελέσματα που θα προκύψουν από την παλινδρόμηση, εφόσον θα λαμβάνονται υπόψη και τα εισοδήματα των μη εργαζόμενων φοιτητών, τα οποία δεν προέρχονται από εργασία.

Με τη χρησιμοποίηση της μεθόδου του Heckman αποφεύγεται το ενδεχόμενο να υπάρχει μεροληψία στα αποτελέσματα της παλινδρόμησης που οφείλεται στην επιλογή του δείγματος. Στην περίπτωση όπου ο λόγος του Mills είναι στατιστικά σημαντικός, θα σημαίνει ότι έχει χρησιμοποιηθεί η σωστή μέθοδος.

Ο λόγος του Mills υπολογίζεται από την συνάρτηση της συμμετοχής και χρησιμοποιείται ως ερμηνευτική μεταβλητή επιλογής στη συνάρτηση των μισθών ή των ωρών εργασίας. Ο λόγος του Mills εκφράζει όλα τα ατομικά χαρακτηριστικά των εργαζόμενων φοιτητών που επηρεάζουν την συνάρτηση της συμμετοχής. Αν στη συνάρτηση των μισθών ή των ωρών έχει θετικό πρόσημο θα συνεπάγεται ότι τα ατομικά χαρακτηριστικά επηρεάζουν την συνάρτηση της συμμετοχής, θα επηρεάζουν και τη συνάρτηση των μισθών ή των ωρών εργασίας ανά εβδομάδα. Αν έχει αρνητικό πρόσημο τα ατομικά χαρακτηριστικά της συνάρτησης συμμετοχής δε θα επηρεάζουν το επίπεδο των μισθών ή των ωρών εργασίας² (Heckman, 1979).

Όταν ο λόγος του Mills δεν είναι στατιστικά σημαντικός, θα σημαίνει ότι θα πρέπει να υπολογιστεί ξανά η συνάρτηση των μισθών χωρίς την χρήση της ερμηνευτικής μεταβλητής επιλογής λ και ξεχωριστά από την συνάρτηση της συμμετοχής, δηλαδή χωρίς την μέθοδο του Heckman, αλλά με μια απλή συνάρτηση ελαχίστων τετραγώνων, συμπεριλαμβάνοντας όλο το δείγμα.

Τέλος, θα εκτιμηθούν με τη χρήση λογιστικής παλινδρόμησης, οι προσδιοριστικοί παράγοντες της δυσκολίας των εργαζόμενων φοιτητών να συνδυάζουν τις σπουδές τους με την εργασία τους.

² Ο λόγος του Mills έχει τέσσερα πιθανά αποτελέσματα:

α) να έχει θετικό πρόσημο και να είναι στατιστικά σημαντικός, το οποίο θα σήμαινε ότι τα ατομικά χαρακτηριστικά των εργαζόμενων φοιτητών που επηρεάζουν την συνάρτηση της συμμετοχής επηρεάζουν και την συνάρτηση των μισθών ή των ωρών. Επίσης θα υποδεικνύει ότι έχει γίνει χρήση του σωστής μεθόδου.

β) να έχει θετικό πρόσημο και να μην είναι στατιστικά σημαντικός, το οποίο θα σήμαινε ότι τα ατομικά χαρακτηριστικά των εργαζόμενων φοιτητών που επηρεάζουν την συνάρτηση της συμμετοχής επηρεάζουν και την συνάρτηση των μισθών, αλλά δεν έχει γίνει η χρήση της σωστής μεθόδου. Θα χρειαστεί να υπολογιστεί ξανά το υπόδειγμα χωρίς το λόγο του Mills (μέθοδο Heckman) και στη συνάρτηση των μισθών να συμπεριληφθεί όλο το δείγμα.

γ) να έχει αρνητικό πρόσημο και να είναι στατιστικά σημαντικός, το οποίο θα σήμαινε ότι τα ατομικά χαρακτηριστικά των εργαζόμενων φοιτητών που επηρεάζουν την συνάρτηση της συμμετοχής **δεν** επηρεάζουν και την συνάρτηση των μισθών. Επίσης θα υποδεικνύει ότι έχει γίνει χρήση της σωστής μεθόδου.

δ) να έχει αρνητικό πρόσημο και να μην είναι στατιστικά σημαντικός, το οποίο θα σήμαινε ότι τα ατομικά χαρακτηριστικά των εργαζόμενων φοιτητών που επηρεάζουν την συνάρτηση της συμμετοχής **δεν** επηρεάζουν και την συνάρτηση των μισθών, αλλά δεν έχει γίνει η χρήση της σωστής μεθόδου. Θα χρειαστεί να υπολογιστεί ξανά το υπόδειγμα χωρίς το λόγο του Mills και στη συνάρτηση των μισθών να συμπεριληφθεί όλο το δείγμα.

Οι τιμές της εξαρτημένης μεταβλητής έχουν την τιμή του λόγου των πιθανοτήτων (*odds*), δηλαδή του λογαρίθμου της σχέσης:

$$odds = \frac{p}{(1-p)} \quad [7]$$

όπου p είναι η πιθανότητα οι εργαζόμενοι φοιτητές να δυσκολεύονται να συνδυάσουν τις σπουδές τους με την εργασία τους, ενώ $(1-p)$ είναι, προφανώς, η πιθανότητα να μην δυσκολεύονται να συνδυάσουν τις σπουδές τους με την εργασία τους.

Η ερμηνεία των συντελεστών της λογιστικής παλινδρόμησης αναφέρεται στη μεταβολή του λόγου των λογαρίθμων των πιθανοτήτων να συμβεί ή όχι αυτό που περιγράφει η εξαρτημένη μεταβλητή (εν προκειμένω η δυσκολία ή μη δυσκολία των εργαζόμενων φοιτητών να συνδυάζουν τις σπουδές τους με την εργασία τους) από μια μοναδιαία μεταβολή της ανεξάρτητης μεταβλητής (Σιάρδος, 2000). Η τιμή του συντελεστή και το πρόσημό του σχετίζεται με την τιμή που έχει ο λόγος πιθανοτήτων, δηλαδή, όταν ο συντελεστής είναι θετικός αριθμός, ο λόγος των πιθανοτήτων είναι μεγαλύτερος της μονάδας, που σημαίνει ότι ο λόγος αυξάνεται και επομένως αυξάνεται η πιθανότητα τα άτομα να έχουν αφομοιωθεί. Όταν ο συντελεστής είναι αρνητικός αριθμός τότε ο λόγος των πιθανοτήτων είναι μικρότερος από τη μονάδα και επομένως η πιθανότητα να έχουν αφομοιωθεί είναι μικρότερη, και τέλος, όταν ο συντελεστής είναι μηδέν, τότε ο λόγος θα ισούται με τη μονάδα άρα, δεν υπάρχει καμιά μεταβολή στο λόγο των πιθανοτήτων.

5.5 Εξειδίκευση υποδειγμάτων

Ακολουθώντας τη βιβλιογραφική ανασκόπηση που αναλύθηκε στο κεφάλαιο 4, το αρχικό Probit υπόδειγμα της συμμετοχής στην αγορά εργασίας των φοιτητών κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης είναι:

$$\begin{aligned} Empstat = & \alpha_0 + \alpha_1 Age + \alpha_2 Sex + \alpha_3 LivCond3 + \alpha_4 FinSchol + \alpha_5 WoDuVa + \\ & \alpha_6 PrWoEx + \alpha_7 CoPrSeme + \alpha_8 Log(FutRet1) + \alpha_9 Log(MonExpen) + \\ & \alpha_{10} Log(NamePar) + \alpha_{11} Attic1 + \alpha_{12} FieldSt2 + u_i \end{aligned} \quad [8]$$

Όπου: Empstat είναι η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει αν ο ερωτώμενος εργάζεται ή όχι, Age η ηλικία του ερωτώμενου, Sex το φύλο του ερωτώμενου, LivCond3 είναι η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει τους φοιτητές που κατοικούν μαζί με τους γονείς τους, FinSchol η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει αν ο ερωτώμενος λαμβάνει χρηματοδότηση από υποτροφίες, WoDuVa η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει αν ο ερωτώμενος εργάζεται κατά την διάρκεια των διακοπών, PrWoEx η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει αν ο ερωτώμενος έχει προηγούμενη εργασιακή εμπειρία, CoPrSeme ο αριθμός των μαθημάτων που οφείλει από προηγούμενα εξάμηνα ο ερωτώμενος, Log(FutRet1) ο λογάριθμος που υποδεικνύει της μηνιαίες καθαρές αποδοχές που προσδοκά να έχει ο ερωτώμενος από εργασία σχετική με το πτυχίο του μετά την αποφοίτηση, Log(MonExpen) ο λογάριθμος που υποδεικνύει το ποσό σε ευρώ των συνολικών μηνιαίων δαπανών του ερωτώμενου, Log(NamePar) ο λογάριθμος που υποδεικνύει το ύψος σε ευρώ της μηνιαίας γονικής χρηματοδότησης, Attic1 η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει τους φοιτητές που κατοικούν στα προάστια του νομού Αττικής, FieldSt2 η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει τους φοιτητές των οποίων το πεδίο σπουδών είναι οι ανθρωπιστικές, νομικές και κοινωνικές επιστήμες και u είναι τα σφάλματα.

Μετά τον υπολογισμό της συνάρτησης [8] ακολουθούν οι λογαριθμικές γραμμικές συναρτήσεις των ελαχίστων τετραγώνων του μηνιαίου μισθού και των ωρών εργασίας ανά εβδομάδα των εργαζόμενων φοιτητών.

Το αρχικό OLS υπόδειγμα του μηνιαίου εισοδήματος από εργασία των φοιτητών είναι:

$$\begin{aligned} \text{Log}(\text{MoWaEm}_i) = & \beta_0 + \beta_1 \text{Age} + \beta_2 \text{Sex} + \beta_3 \text{EcParSup} + \beta_4 \text{Log}(\text{NParInco}) + \\ & \beta_5 \text{Log}(\text{MonExpen}) + \beta_6 \text{StGrand} + \beta_7 \text{FieldSt2} + \\ & \beta_8 \text{Log}(\text{FutRet1}) + \beta_9 \text{FPTimeEm} + \beta_{10} \text{WeeEmp} + \\ & \beta_{11} \text{Log}(\text{HoWeWo}) + \beta_{12} \text{Emp1} + \beta_{13} \text{FiWoReSt} + \beta_{14} \text{FiAnWo} + \\ & \beta_{15} \text{PrWoEx} + \text{Mills11} + \varepsilon_i \quad [9] \end{aligned}$$

Όπου: $\text{Log}(\text{MoWaEm}_i)$ ο λογάριθμος του μηνιαίου εισοδήματος από εργασία του ερωτώμενου, Age η ηλικία, Sex το φύλο, EcParSup η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει αν ο ερωτώμενος δέχεται οικονομική βοήθεια από τους γονείς του, $\text{Log}(\text{NParInco})$ ο λογάριθμος που υποδεικνύει το μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα των γονέων του ερωτώμενου, $\text{Log}(\text{MonExpen})$ ο λογάριθμος που υποδεικνύει το ποσό σε ευρώ των συνολικών μηνιαίων δαπανών του ερωτώμενου, StGrand η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει αν λαμβάνει χρηματοδότηση από φοιτητικό επίδομα, FieldSt2 η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει τους φοιτητές των οποίων το πεδίο σπουδών είναι οι ανθρωπιστικές, νομικές και κοινωνικές επιστήμες, $\text{Log}(\text{FutRet1})$ ο λογάριθμος που υποδεικνύει τις μηνιαίες καθαρές αποδοχές που προσδοκά να έχει ο ερωτώμενος από εργασία σχετική με το πτυχίο του μετά την αποφοίτηση, FPTimeEm η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει τους φοιτητές που εργάζονται σε εργασία πλήρους απασχόλησης, WeeEmp η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει τους φοιτητές που εργάζονται κάθε εβδομάδα, $\text{Log}(\text{HoWeWo})$ ο λογάριθμος που περιγράφει τις ώρες απασχόλησης ανά εβδομάδα, Emp1 η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει τους φοιτητές που εργάζονται σε ανειδίκευτες εργασίες (π.χ. εξωτερικός υπάλληλος, σερβιτόρος, νυχτερινή εργασία κ.α.), FiWoReSt η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει τους φοιτητές που θεωρούν ότι μπορούν να βρουν εύκολα εργασία που να έχει σχέση με το αντικείμενο των σπουδών τους, FiAnWo η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει τους φοιτητές που θεωρούν ότι μπορούν να βρουν εύκολα οποιαδήποτε εργασία, PrWoEx η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει τους φοιτητές που έχουν προηγούμενη εργασιακή εμπειρία, Mills11 η μεταβλητή της επιλογής και ε είναι τα σφάλματα.

Το αρχικό OLS υπόδειγμα των ωρών εργασίας ανά εβδομάδα των εργαζόμενων φοιτητών είναι:

$$\begin{aligned} \text{Log}(\text{HOWEWO}_i) = & \gamma_0 + \gamma_1 \text{Age} + \gamma_2 \text{Sex} + \gamma_3 \text{Log}(\text{NParInco}) + \gamma_4 \text{EcParSup} + \\ & \gamma_5 \text{FinSchol} + \gamma_6 \text{FPTimeEm} + \gamma_7 \text{Emp1} + \gamma_8 \text{Log}(\text{MoWaEm}) + \\ & \gamma_9 \text{CuEmReSt} + \gamma_{10} \text{DiCoWoSt} + \gamma_{11} \text{FiAnWo} + \gamma_{12} \text{WoBeSt} + \\ & \gamma_{13} \text{FieldSt3} + \text{Mills11} + \varepsilon_i \end{aligned} \quad [10]$$

Όπου: $\text{Log}(\text{HOWEWO}_i)$ ο λογάριθμος που περιγράφει τις ώρες απασχόλησης ανά εβδομάδα, Age η ηλικία του ερωτώμενου, Sex το φύλο, $\text{Log}(\text{NParInco})$ ο λογάριθμος που υποδεικνύει το μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα των γονέων του ερωτώμενου, EcParSup η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει αν ο ερωτώμενος δέχεται οικονομική βοήθεια από τους γονείς του, FinSchol η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει αν ο ερωτώμενος λαμβάνει χρηματοδότηση από υποτροφίες, FPTimeEm η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει τους φοιτητές που εργάζονται σε εργασία πλήρους απασχόλησης, Emp1 η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει τους φοιτητές που εργάζονται σε ανειδίκευτες εργασίες (π.χ. εξωτερικός υπάλληλος, σερβιτόρος, νυχτερινή εργασία κ.α.), $\text{Log}(\text{MoWaEm}_i)$ ο λογάριθμος του μηνιαίου εισοδήματος από εργασία του ερωτώμενου, CuEmReSt η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει εάν η εργασία των φοιτητών έχει σχέση με το αντικείμενο σπουδών τους, DiCoWoSt η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει τους εργαζόμενους φοιτητές που δυσκολεύονται να συνδυάζουν τις σπουδές τους με την εργασία τους, FiAnWo η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει τους φοιτητές που θεωρούν ότι μπορούν να βρουν εύκολα οποιαδήποτε εργασία, WoBeSt η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει τους φοιτητές που είχαν ήδη εργασία πριν εισαχθούν στο πανεπιστήμιο, FieldSt3 η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει τους φοιτητές των οποίων το πεδίο σπουδών είναι οι επιστήμες υγείας, Mills11 η μεταβλητή της επιλογής και ε είναι τα σφάλματα.

Το αρχικό υπόδειγμα λογιστικής παλινδρόμησης της δυσκολίας των εργαζόμενων φοιτητών να συνδυάζουν τις σπουδές τους με την εργασία τους είναι:

$$\begin{aligned} \text{DiCoWoSt}_i = & \delta_0 + \delta_1 \text{Age} + \delta_2 \text{Sex} + \delta_3 \text{EcParSup} + \delta_4 \text{StGrand} + \delta_5 \text{FieldSt4} + \\ & \delta_6 \text{YearStu} + \delta_7 \text{CoPrSeme} + \delta_8 \text{BeJob1} + \delta_9 \text{FPTimeEm} + \delta_{10} \text{MonEmp} \\ & + \delta_{11} \text{WoPuPrSe} + \delta_{12} \text{Log}(\text{HOWEWO}_i) + \delta_{13} \text{CuEmReSt} + \delta_{14} \text{WoBeSt} \\ & + \varepsilon_i \end{aligned} \quad [11]$$

Όπου: DiCoWoSt είναι η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει αν ο ερωτώμενος δυσκολεύεται να συνδυάσει τις σπουδές του με την εργασία του, Age η ηλικία του ερωτώμενου, Sex το φύλο του, EcParSup η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει αν ο ερωτώμενος δέχεται οικονομική βοήθεια από τους γονείς του, StGrand η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει αν λαμβάνει χρηματοδότηση από φοιτητικό επίδομα, FieldSt4 η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει τους φοιτητές των οποίων το πεδίο σπουδών είναι οι τεχνολογικές επιστήμες, Yearstu ποσοτική μεταβλητή που υποδεικνύει το έτος σπουδών του εργαζόμενου φοιτητή, CoPrSeme ο αριθμός των μαθημάτων που οφείλει από προηγούμενα εξάμηνα ο ερωτώμενος, BeJob1 η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει τους φοιτητές που πιστεύουν ότι η απόκτηση του πτυχίου τους θα συμβάλλει καθόλου ή λίγο ή αρκετά στην απόκτηση μίας καλοπληρωμένης εργασίας, FPTimeEm η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει τους φοιτητές που εργάζονται σε εργασία πλήρους απασχόλησης, MonEmpr ποσοτική μεταβλητή που υποδεικνύει τους μήνες απασχόλησης των εργαζόμενων φοιτητών, WoPuPrSe η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει τους φοιτητές που εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα, Log(HoWeWo) ο λογάριθμος που περιγράφει τις ώρες απασχόλησης ανά εβδομάδα, CuEmReSt η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει εάν η εργασία των φοιτητών έχει σχέση με το αντικείμενο σπουδών τους και ε είναι τα σφάλματα και WoBeSt η ψευδομεταβλητή που υποδεικνύει εάν εργάζονταν και πριν την εισαγωγή τους στο πανεπιστήμιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

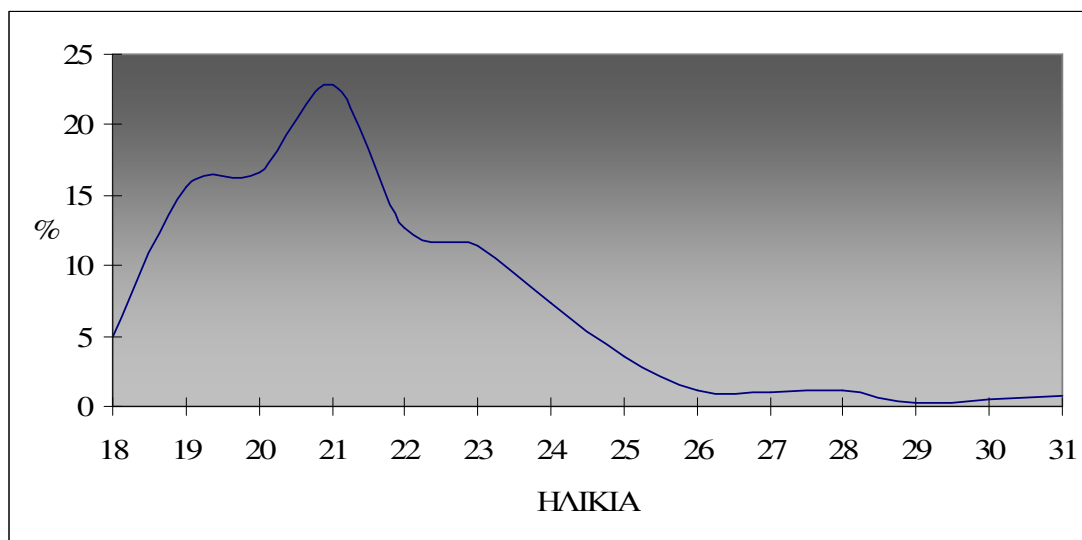
Η ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

6.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Το σύνολο του δείγματος αποτελείται από 403 προπτυχιακούς φοιτητές, από τους οποίους οι 166 είναι άντρες και οι 237 γυναίκες, δηλαδή το 41,2% και το 58,8% του συνολικού δείγματος, αντίστοιχα (πίνακας 1, παράρτημα 2). Οι εργαζόμενοι φοιτητές του δείγματος είναι 171 (το 42,4% από το συνολικό δείγμα), από τους οποίους οι 69 είναι άντρες και οι 102 γυναίκες, δηλαδή το 40,4% και το 59,6% του δείγματος των εργαζόμενων φοιτητών, αντίστοιχα. Οι φοιτητές που δεν εργάζονται είναι στο σύνολο τους 232 (το 57,6% από το συνολικό δείγμα), από τους οποίους οι 97 είναι άντρες και οι 135 γυναίκες, δηλαδή το 41,8% και το 58,2 του δείγματος των φοιτητών που δεν εργάζονται, αντίστοιχα.

Όπως παρατηρείται και στο διάγραμμα 6.1.1 η ηλικία του δείγματος στο σύνολο των φοιτητών κυμαίνεται μεταξύ 18 και 31 χρονών, με μέση ηλικία 21,5 έτη (πίνακας 1, παράρτημα 1). Παρακολουθώντας τον πίνακα 1 (παράρτημα 3), διαπιστώνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων συγκεντρώνεται στην ηλικιακή ομάδα των 21 ετών (22,8%), το οποίο συγκεντρώνει το 22,4% του συνόλου των γυναικών και το 23,5% του συνόλου των αντρών.

Διάγραμμα 6.1.1: Κατανομή συχνοτήτων ως προς την ηλικία



Συγκεκριμένα, η ηλικία του δείγματος στο σύνολο των εργαζόμενων φοιτητών κυμαίνεται μεταξύ 18 και 31 χρονών, με μέση ηλικία 22 έτη (πίνακας 2, παράρτημα 1). Σύμφωνα με τον πίνακα 2 (παράρτημα 3) των εργαζόμενων φοιτητών φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ανήκει στην ηλικιακή ομάδα

των 21 ετών (17,5%), το οποίο συγκεντρώνει το 17,6% του συνόλου των γυναικών και το 17,4% του συνόλου των αντρών. Ενώ η ηλικία του δείγματος στο σύνολο των μη εργαζόμενων φοιτητών κυμαίνεται μεταξύ 18 και 30 χρονών, με μέση ηλικία 21 έτη (πίνακας 3, παράρτημα 1). Παρακολουθώντας τον πίνακα 3 (παράρτημα 3) φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ανήκει στην ηλικιακή ομάδα των 21 ετών (26,7%), το οποίο συγκεντρώνει το 25% του συνόλου των γυναικών και το 27,8% του συνόλου των αντρών.

Εξετάζοντας τον πίνακα 2 (παράρτημα 2) που αφορά την κατανομή της ηλικίας των φοιτητών, παρατηρείται ότι καθώς αυξάνεται η ηλικία τα ποσοστά των εργαζόμενων φοιτητών του δείγματος είναι μεγαλύτερα σε σχέση με τους μη εργαζόμενους φοιτητές. Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι οι φοιτητές οι οποίοι είναι στην ηλικία των 22 ετών και άνω, δείχνουν να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας περισσότερο από ότι οι μικρότερες ηλικίες των φοιτητών.

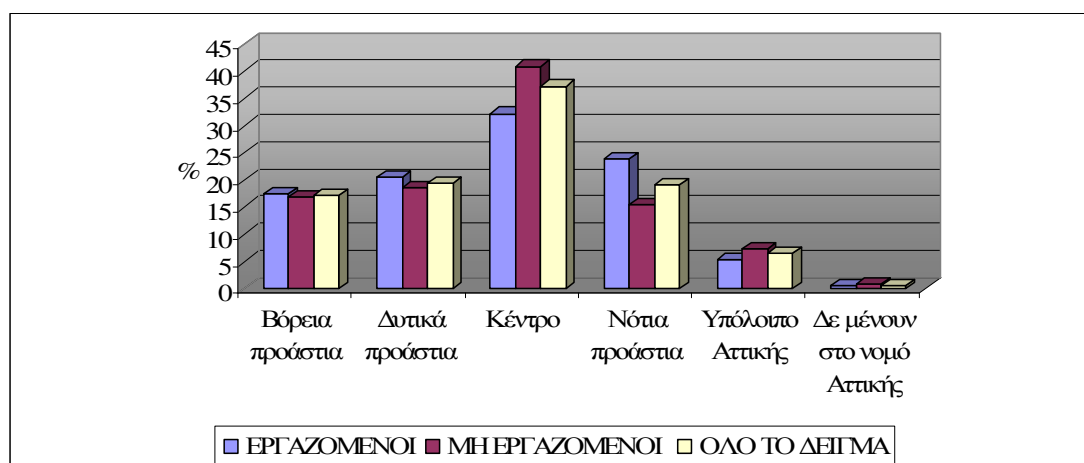
Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος είναι ελληνικής καταγωγής (398 ερωτηθέντες), το οποίο αντιστοιχεί στο 98,8% του συνόλου. Μόνο 3 ερωτηθέντες ήταν αλβανικής καταγωγής, 1 αυστραλιανής και 1 ερωτηθέντας ήταν από το Ζαΐρ, οι οποίοι αναλογούν στο 0,7%, 0,2% και 0,2% του συνόλου του δείγματος αντίστοιχα (πίνακας 3, παράρτημα 2). Στο σύνολο των εργαζόμενων φοιτητών του δείγματος το 98,2% είναι ελληνικής καταγωγής (168 ερωτηθέντες), το 1,2% αλβανικής καταγωγής (2 ερωτηθέντες) και το 0,6% αυστραλιανής καταγωγής (1 ερωτηθέντας). Στο σύνολο των μη εργαζόμενων φοιτητών του δείγματος το 99,1% είναι ελληνικής καταγωγής (230 ερωτηθέντες), το 0,4% είναι αλβανικής καταγωγής (1 ερωτηθέντας) και το 0,4% κατάγεται από το Ζαΐρ (1 ερωτηθέντας).

Αναφορικά με την οικογενειακή κατάσταση του συνόλου, το 97,5% των φοιτητών δηλώνει άγαμος-η, το οποίο είναι πολύ λογικό λόγω το νεαρό της ηλικίας τους. Το 2,2% δηλώνει συμβίωση και μόνο το 0,2% δηλώνει έγγαμος-η (πίνακας 4, παράρτημα 2). Στο σύνολο των εργαζόμενων φοιτητών του δείγματος το ποσοστό των άγαμων είναι 95,3%, από τους οποίους το 4,1% δηλώνει συμβίωση και το 0,6% έγγαμος-η. Στο σύνολο των μη εργαζόμενων φοιτητών του δείγματος το ποσοστό των άγαμων είναι 99,1%. Το 0,9% των ερωτώμενων δηλώνει συμβίωση. Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 4 στο παράρτημα 2, παρατηρείται ότι οι φοιτητές που είναι σε συμβίωση δείχνουν να έχουν την τάση να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας.

Η συντριπτική πλειοψηφία του συνόλου του δείγματος (99,8%) δεν έχει παιδιά και μόνο ένας ερωτώμενος δηλώνει ότι είναι γονέας με ένα παιδί (αντιστοιχεί στο 0,2% του δείγματος), ο οποίος προέρχεται από την κατηγορία των εργαζόμενων φοιτητών (πίνακας 5, παράρτημα 2).

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των φοιτητών διαμένει στο κέντρο της Αθήνας. Ωστόσο σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 6 (παράρτημα 2) και παρατηρώντας το διάγραμμα 6.1.2 φαίνεται ότι τα ποσοστά των εργαζόμενων φοιτητών που διαμένουν στα προάστια είναι μεγαλύτερα από εκείνα των μη εργαζόμενων φοιτητών. Ενδεχομένως, αυτό να οφείλεται στο γεγονός ότι οι μη εργαζόμενοι φοιτητές που διαμένουν στο κέντρο είναι περισσότεροι από τους εργαζόμενους και στην πλειοψηφία τους είναι εσωτερικοί μετανάστες, οι οποίοι έχουν έρθει για να σπουδάσουν στην Αθήνα και διαμένουν στο κέντρο της και στηρίζονται οικονομικά κυρίως από την χρηματοδότηση που λαμβάνουν από τους γονείς τους και όχι σε εισοδήματα από εργασία.

Διάγραμμα 6.1.2: Κατανομή συχνοτήτων ως προς την περιοχή διαμονής



Εξαιτίας του υψηλού αριθμού των νομών στη χώρα μας κρίθηκε αναγκαίο να δημιουργηθεί μία νέα μεταβλητή, το “γεωγραφικό διαμέρισμα διαμονής των γονέων”. Για τη δημιουργία της νέας μεταβλητής οι 51 νομοί της Ελλάδας κατηγοριοποιήθηκαν ανάλογα με το γεωγραφικό διαμέρισμα στο οποίο ανήκουν. Η χώρα μας αποτελείται από εννέα γεωγραφικά διαμερίσματα. Αν επιθυμεί ο αναγνώστης περισσότερες λεπτομέρειες μπορεί να ανατρέξει στους πίνακες 7 και 8 του παραρτήματος 2. Επισημαίνεται ότι ένας από τους ερωτώμενους δήλωσε ότι η κατοικία των γονέων του βρίσκεται στην Κύπρο.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 7 (παράρτημα 2) το μεγαλύτερο ποσοστό των γονέων των φοιτητών διαμένει στην Στερεά Ελλάδα. Το μεγάλο αυτό ποσοστό

οφείλεται στο γεγονός ότι ο νομός της Αττικής, στον οποίο διαμένει το μεγαλύτερο ποσοστό των γονέων των φοιτητών (65,5% του συνόλου του δείγματος, πίνακας 8, παράρτημα 2), ανήκει στο γεωγραφικό διαμέρισμα της Στερεάς Ελλάδας.

6.2 Κοινωνικοοικονομικά Χαρακτηριστικά

Όσον αφορά το θρήσκευμα το 86,1% των ερωτηθέντων δηλώνει Χριστιανός Ορθόδοξος. Κανένας ερωτώμενος δεν δήλωσε Καθολικός, Προτεστάντης, Μουσουλμάνος ή Βουδιστής. Το 13,9% των φοιτητών δήλωσε την επιλογή “άλλο θρήσκευμα εκτός από τα προηγούμενα”, την οποία κατά τη συλλογή των ερωτηματολογίων την διευκρίνιζαν προφορικά ως επιλογή “άθεος/η”.

Στο σύνολο του δείγματος το επίπεδο εκπαίδευσης του πατέρα διαμορφώθηκε ως εξής: το 38,8% είναι κάτοχοι πτυχίου Ανώτατης εκπαίδευσης (Πανεπιστημίου ή ΤΕΙ), το 23,9% απόφοιτοι λυκείου, το 11,4% κάτοχοι πτυχίου Ανώτερης εκπαίδευσης, το 8,5% απόφοιτοι Δημοτικού Σχολείου, το 7% απόφοιτοι Γυμνασίου, το 6,2% κάτοχοι Μεταπτυχιακού Διπλώματος και το 4,2% κάτοχοι Διδακτορικού.

Στο σύνολο του δείγματος το επίπεδο εκπαίδευσης της μητέρας διαμορφώθηκε ως εξής: το 35,7% είναι κάτοχοι πτυχίου Ανώτατης εκπαίδευσης (Πανεπιστημίου ή ΤΕΙ), το 32,8% απόφοιτοι λυκείου, το 10,9% κάτοχοι πτυχίου Ανώτερης εκπαίδευσης, το 7,4% απόφοιτοι Δημοτικού Σχολείου, το 6,7% απόφοιτοι Γυμνασίου, το 4,2% κάτοχοι Μεταπτυχιακού Διπλώματος και το 2,2% κάτοχοι Διδακτορικού.

Σύμφωνα με τους πίνακες 10 και 11 (παράρτημα 2) παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό που έχουν οι μητέρες των εργαζόμενων φοιτητών συγκεντρώνεται στο επίπεδο εκπαίδευσης λυκείου. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με το σύνολο του δείγματος και με το σύνολο των μη εργαζόμενων φοιτητών, των οποίων τα μεγαλύτερα ποσοστά που έχουν οι μητέρες τους συγκεντρώνονται στο επίπεδο ανώτατη εκπαίδευση.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά των επαγγελματιών όπου απασχολούνται οι πατέρες των φοιτητών συγκεντρώνονται κυρίως σε έξι κατηγορίες εργασιών. Πιο συγκεκριμένα το 24,4% ανήκει σε ανώτερα διοικητικά στελέχη δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, το 16,5% σε πρόσωπα που ασκούνε επιστημονικά και συναφή επαγγέλματα, το 13% σε συνταξιούχους, το 9,5% σε απασχολούμενους στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές, το 8,7% σε υπαλλήλους γραφείου και το 8,7% σε ειδικευμένους τεχνίτες (πίνακας 12, παράρτημα 2).

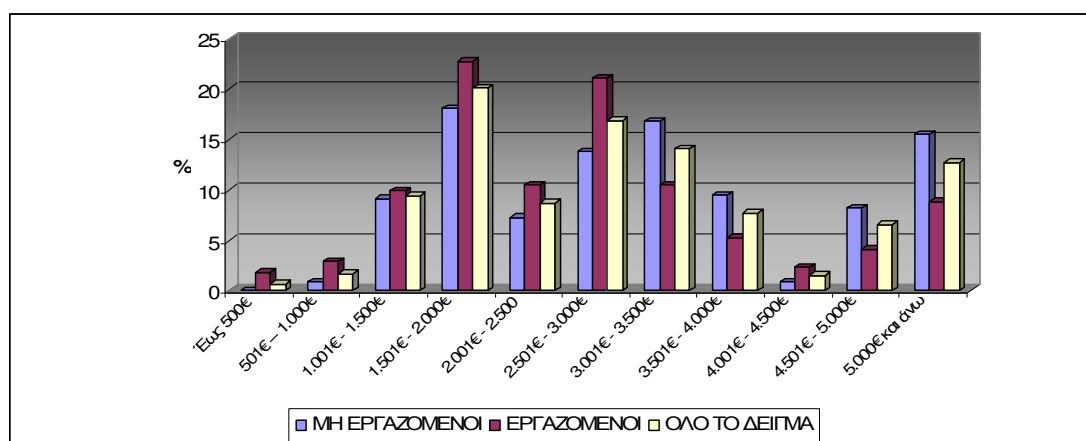
Τα μεγαλύτερα ποσοστά των επαγγελματιών που απασχολούνται οι μητέρες των φοιτητών συγκεντρώνονται κυρίως σε πέντε κατηγορίες εργασιών. Πιο συγκεκριμένα το 27% ασχολείται με τα οικιακά, το 20,1% αφορά πρόσωπα που

ασκούνε επιστημονικά και συναφή επαγγέλματα, το 12,2% είναι υπάλληλοι γραφείου, το 10,9% απασχολούμενες στην παροχή υπηρεσιών και πωλήτριες και το 10,9% ανώτερα διοικητικά στελέχη δημοσίου και ιδιωτικού τομέα (πίνακας 13, παράρτημα 2).

Αναφορικά με τα άνεργα μέλη της οικογένειας, το 53,8% των φοιτητών δεν αριθμεί κανένα άνεργο μέλος, το 21,3% αριθμεί ένα, το 19,4% δύο, το 3,5% τρία, το 1,5% τέσσερα και το 0,5% πέντε άνεργα μέλη. Σύμφωνα με τον πίνακα 14 (παράρτημα 2), παρατηρείται ότι οι οικογένειες των εργαζόμενων φοιτητών αριθμούν λιγότερα άνεργα μέλη σε σύγκριση με τις οικογένειες των μη εργαζόμενων φοιτητών.

Παρακολουθώντας τον πίνακα 4 (παράρτημα 3) και το διάγραμμα 6.2.1 φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των εισοδημάτων των γονέων των φοιτητών κυμαίνονται από 1.501€ έως 2.000€. Στα χαμηλά επίπεδα εισοδήματος παρατηρείται ότι τα ποσοστά των εισοδημάτων των γονέων των εργαζόμενων φοιτητών είναι μεγαλύτερα από εκείνα των μη εργαζόμενων φοιτητών. Ωστόσο καθώς αυξάνονται τα εισοδήματα και συγκεκριμένα άνω των 3.000€, τα ποσοστά εισοδήματος των γονέων των μη εργαζόμενων φοιτητών είναι υψηλότερα από εκείνα των εργαζόμενων φοιτητών.

Διάγραμμα 6.2.1 : Κατανομή συχνοτήτων ως προς το εισόδημα των γονέων

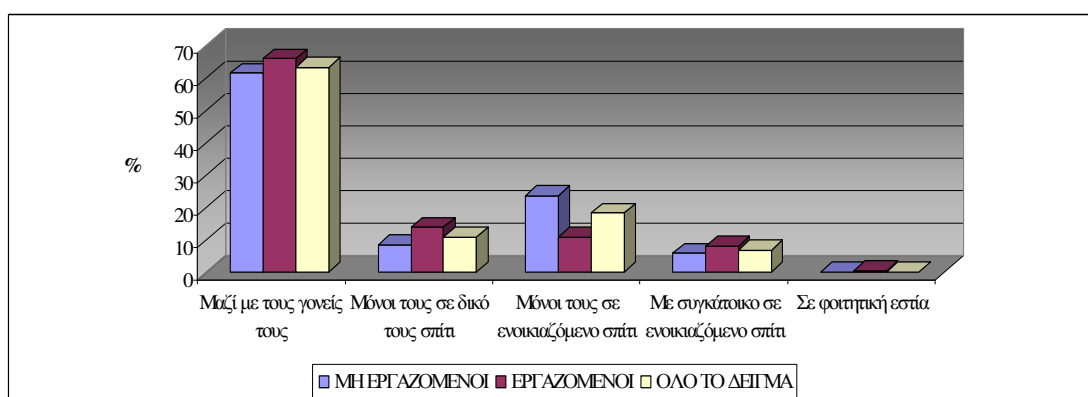


Στο σύνολο του δείγματος το 54,6% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι το εισόδημα των γονέων τους δεν προέρχεται και από άλλα περιουσιακά στοιχεία εκτός από την αμοιβή που προέρχεται από την εργασία τους. Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 15 (παράρτημα 2) οι γονείς των μη εργαζόμενων φοιτητών έχουν υψηλότερα ποσοστά θετικών απαντήσεων.

Σχετικά με την κατάσταση διαμονής των φοιτητών όπως παρατηρείται και στο διάγραμμα 6.2.2, η πλειοψηφία (63,5%) κατοικεί μαζί με τους γονείς. Το 18,4%

ισχυρίζεται ότι κατοικεί μόνος του σε ενοικιαζόμενο σπίτι, το 10,9% ότι κατοικεί μόνος του σε δικό του σπίτι, το 6,9% ότι κατοικεί με συγκάτοικο σε ενοικιαζόμενο σπίτι και μόνο το 0,2% ότι κατοικεί σε φοιτητική εστία. Σύμφωνα με τον πίνακα 16 (παράρτημα 2), οι εργαζόμενοι φοιτητές που κατοικούν μαζί με τους γονείς τους συγκεντρώνουν μεγαλύτερο ποσοστό από τους μη εργαζόμενους φοιτητές. Επίσης οι φοιτητές που δεν εργάζονται και κατοικούν μόνοι τους σε ενοικιαζόμενο σπίτι συγκεντρώνουν υψηλότερα ποσοστά από τους εργαζόμενους φοιτητές. Το γεγονός αυτό μπορεί να υποδηλώνει ότι οι φοιτητές που δεν εργάζονται λαμβάνουν υψηλότερη οικονομική στήριξη από κάποια πηγή χρηματοδότησης.

Διάγραμμα 6.2.2: Κατανομή συχνότητων ως προς την κατάσταση διαμονής

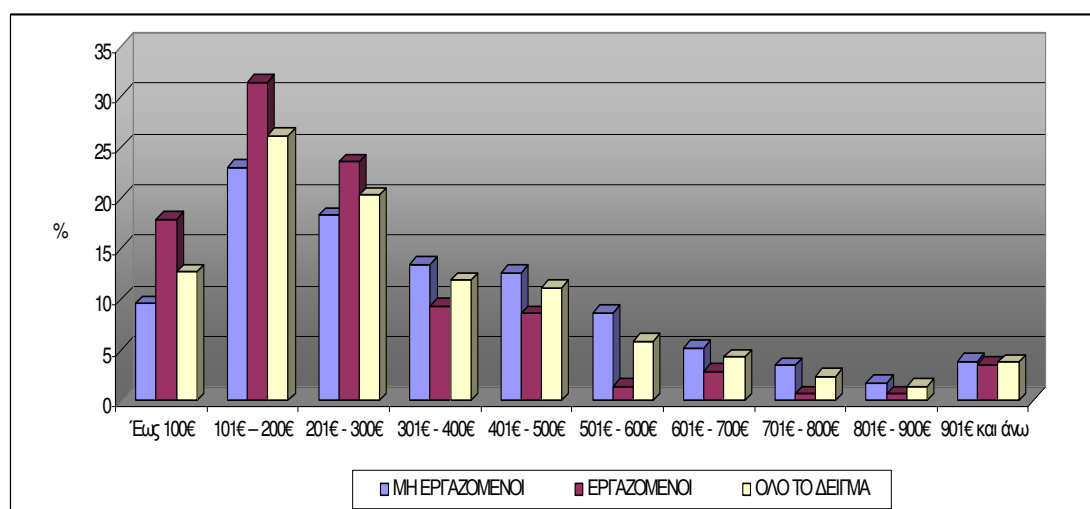


Όσον αφορά το ποσό ενοικίου το οποίο αναλογεί στο φοιτητή να πληρώσει κάθε μήνα, το 43,9% καταβάλλει μίσθωμα από 301€ έως 400€ κάθε μήνα, το 27,1% από 201€ έως 300€, το 12,1% από 101€ έως 200€, το 11,2% από 401€ έως 500€, το 1,9% έως 100€, το 1,9% από 501€ έως 600€ και το 1,9% καταβάλλει ποσό ενοικίου από 601€ και άνω κάθε μήνα. Σύμφωνα με τον πίνακα 17 (παράρτημα 2) παρατηρείται ότι στα χαμηλά ποσά ενοικίου τα ποσοστά των εργαζόμενων φοιτητών είναι υψηλότερα. Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι οι εργαζόμενοι φοιτητές βρίσκονται σε δυσμενέστερη οικονομική κατάσταση από τους φοιτητές που δεν εργάζονται και αναζητούν να ενοικιάσουν οικία με χαμηλή καταβολή ενοικίου. Καθώς αυξάνονται τα ποσά του ενοικίου που καταβάλουν οι φοιτητές, τα ποσοστά των μη εργαζόμενων φοιτητών είναι μεγαλύτερα, όμως στα υψηλά ποσά ενοικίου παρατηρείται ότι τα ποσοστά των εργαζόμενων φοιτητών είναι διπλάσια από εκείνα των μη εργαζόμενων φοιτητών. Το γεγονός αυτό μπορεί να υποδηλώνει ότι ένας από τους λόγους που οι φοιτητές αυτών των κατηγοριών μπορεί να οδηγούνται στην αγορά εργασίας είναι για την καταβολή υψηλού ποσού ενοικίου.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η συντριπτική πλειοψηφία (91,8%) του συνόλου του δείγματος δέχεται οικονομική βοήθεια από τους γονείς. Παρατηρείται, ότι (πίνακας 18, παράρτημα 2) μεταξύ των εργαζόμενων και μη φοιτητών υπάρχει μία σημαντική διαφορά του ύψους 17,2 ποσοστιαίων μονάδων και αυτό μπορεί να υποδηλώνει ότι ίσως να είναι ένας από τους λόγους που οι φοιτητές αυτών των κατηγοριών οδηγούνται στην αγορά εργασίας

Επίσης, παρακολουθώντας το διάγραμμα 6.2.3 και τον πίνακα 5 (παράρτημα 3) διαπιστώνουμε ότι σχεδόν το 60% των φοιτητών που λαμβάνουν οικονομική βοήθεια από τους γονείς, δέχεται έως 300€ μηνιαίως. Στα χαμηλά επίπεδα οικονομικής βοήθειας παρατηρείται ότι τα ποσοστά των εργαζόμενων φοιτητών είναι μεγαλύτερα από εκείνα των μη εργαζόμενων. Ωστόσο καθώς αυξάνεται το ύψος της οικονομικής βοήθειας τα ποσοστά των μη εργαζομένων φοιτητών είναι υψηλότερα από εκείνα των εργαζόμενων.

Διάγραμμα 6.2.3: Κατανομή συχνοτήτων ως προς το ύψος οικονομικής βοήθειας



Σύμφωνα με το πίνακα 6 (παράρτημα 3), στο σύνολο του δείγματος, το 8,7% των φοιτητών λαμβάνει φοιτητικό επίδομα, από το οποίο το 3,2% είναι εργαζόμενοι φοιτητές και το 5,5% είναι μη εργαζόμενοι. Λαμβάνοντας υπόψη τον πίνακα 7 (παράρτημα 3), παρατηρείται ότι μόνο το 3,2% του συνόλου λαμβάνει υποτροφία, από το οποίο το 0,5% είναι εργαζόμενοι φοιτητές και το 2,7% είναι μη εργαζόμενοι.

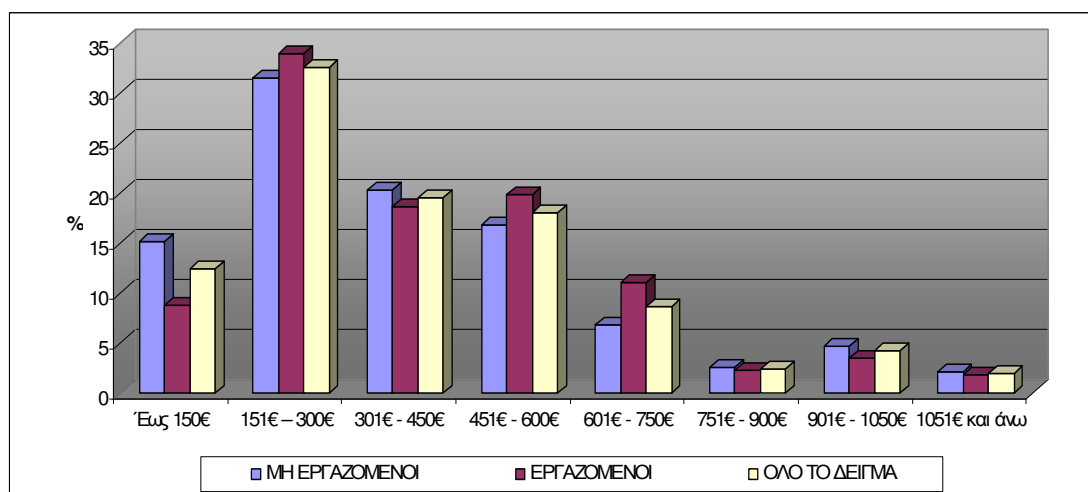
Αναφορικά με την οικονομική βοήθεια που λαμβάνουν οι φοιτητές από συγγενείς και φίλους, σύμφωνα με το πίνακα 8 (παράρτημα 3), το 23,6% των φοιτητών δήλωσε θετική απάντηση. Από το ποσοστό αυτό το 8,7% είναι εργαζόμενοι

φοιτητές και το 14,9% μη εργαζόμενοι. Ενώ κανένας ερωτηθέντας ο οποίος δήλωσε παντρεμένος, δεν λαμβάνει οικονομική βοήθεια από το σύζυγο ή τη σύζυγο.

Σύμφωνα με το πίνακα 9 (παράρτημα 3), στο σύνολο του δείγματος το 18,1% των φοιτητών κάνει χρήση πιστωτικής κάρτας, από το οποίο το 9,2% είναι εργαζόμενοι φοιτητές και το 8,9% είναι μη εργαζόμενοι. Σύμφωνα με το πίνακα 10 (παράρτημα 3), στο σύνολο του δείγματος το 0,7% των φοιτητών κάνει χρήση φοιτητικού δανείου, από το οποίο το 0,2% είναι εργαζόμενοι φοιτητές και το 0,5% είναι μη εργαζόμενοι. Σύμφωνα με το πίνακα 11 (παράρτημα 3), στο σύνολο του δείγματος το 2,5% των φοιτητών κάνει χρήση καταναλωτικού δανείου, από το οποίο το 2,2% είναι εργαζόμενοι φοιτητές και το 0,2% είναι μη εργαζόμενοι.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι οι μηνιαίες δαπάνες στο σύνολο των φοιτητών κυμαίνονται μεταξύ 50 έως 2000 ευρώ, με μέση τιμή 424€. Οι μηνιαίες δαπάνες στο σύνολο των εργαζόμενων φοιτητών κυμαίνονται μεταξύ 100 έως 1600 ευρώ, με μέση τιμή 434€, ενώ οι μηνιαίες δαπάνες στο σύνολο των μη εργαζόμενων φοιτητών κυμαίνονται μεταξύ 50 έως 2000 ευρώ, με μέση τιμή 416€. Παρατηρείται δηλαδή μια μέση διαφορά 18€ στις μηνιαίες δαπάνες των εργαζόμενων φοιτητών και των φοιτητών που δεν εργάζονται (πίνακες 1,2 και 3 παράρτημα 1). Σύμφωνα με το διάγραμμα 6.2.4 και τον πίνακα 12 (παράρτημα 3) το μεγαλύτερο ποσοστό των φοιτητών (32,5%) δαπανά μηνιαίως από 151€ έως 300€ μηνιαίως.

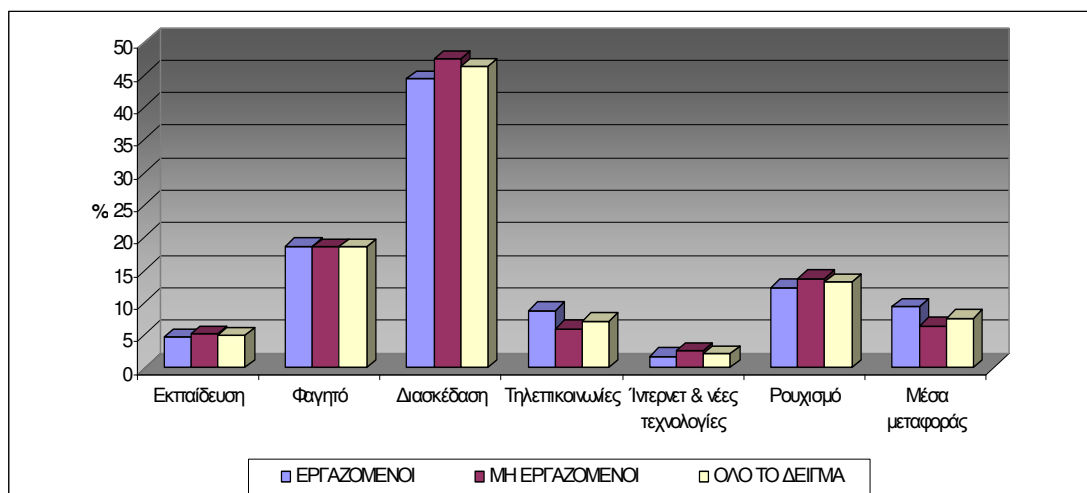
Διάγραμμα 6.2.4: Κατανομή συχνοτήτων ως προς τις μηνιαίες δαπάνες



Όσον αφορά για το που δαπανούν το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός τους οι φοιτητές, παρακολουθώντας το διάγραμμα 6.2.5 βλέπουμε ότι η πλειοψηφία του δείγματος (46,2%) δηλώνει ότι δαπανά το μεγαλύτερο μέρος για λόγους διασκέδασης (πίνακας 19, παράρτημα 2). Το 18,6% των φοιτητών δηλώνει ότι δαπανά το

μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματος του στο φαγητό, το 13,2% στην ένδυση, το 7,7% στα μέσα μεταφοράς, το 7,2% στις τηλεπικοινωνίες, το 5% στην εκπαίδευση και το 2,2% στις νέες τεχνολογίες και στο ίντερνετ.

Διάγραμμα 6.2.5: Κατανομή συχνοτήτων ως προς το που δαπανούν το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματος



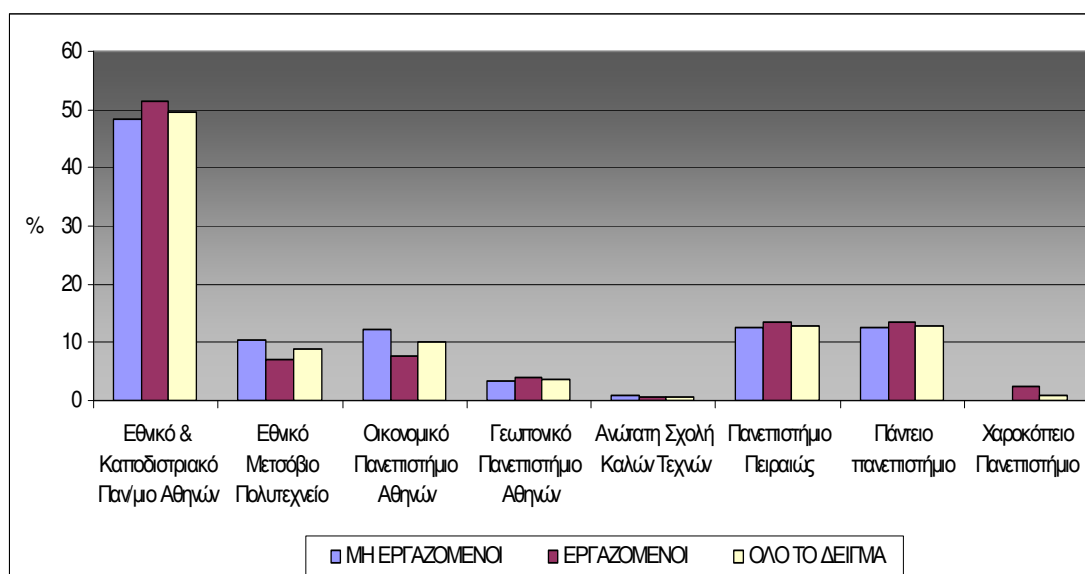
Το 34,5% των φοιτητών είναι κάτοχοι αυτοκινήτου από το οποίο το 18,1% είναι εργαζόμενοι φοιτητές και το 16,4% είναι μη εργαζόμενοι (πίνακας 13, παράρτημα 3). Στο σύνολο του δείγματος το 4,2% των φοιτητών είναι κάτοχοι μοτοσικλέτας από το οποίο το 2,7% είναι εργαζόμενοι φοιτητές και το 1,5% είναι μη εργαζόμενοι (πίνακας 14, παράρτημα 3).

6.3 Ακαδημαϊκά χαρακτηριστικά

Οι βαθμολογίες στο σύνολο των φοιτητών του δείγματος στην τελευταία τάξη του λυκείου κυμαίνονται από 13 έως 20, με μέση βαθμολογία 17,6. Στο σύνολο των εργαζόμενων φοιτητών του δείγματος οι βαθμολογίες στην τελευταία τάξη λυκείου κυμαίνονται από 13,4 έως 19,8, με μέση βαθμολογία 17,5. Οι βαθμολογίες στο σύνολο των μη εργαζόμενων φοιτητών του δείγματος στην τελευταία τάξη λυκείου κυμαίνονται από 13 έως 20, με μέση βαθμολογία 17,7 (πίνακες 1,2 και 3, παράρτημα 1). Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 15 (παράρτημα 3), το 29% του συνόλου των φοιτητών είχε μέσο όρο βαθμολογίας στην τελευταία τάξη του λυκείου από 17,1 έως 18. Επίσης παρατηρείται ότι στις υψηλές βαθμολογίες στη τελευταία τάξη του λυκείου, τα ποσοστά των φοιτητών που δεν εργάζονται ήταν υψηλότερα.

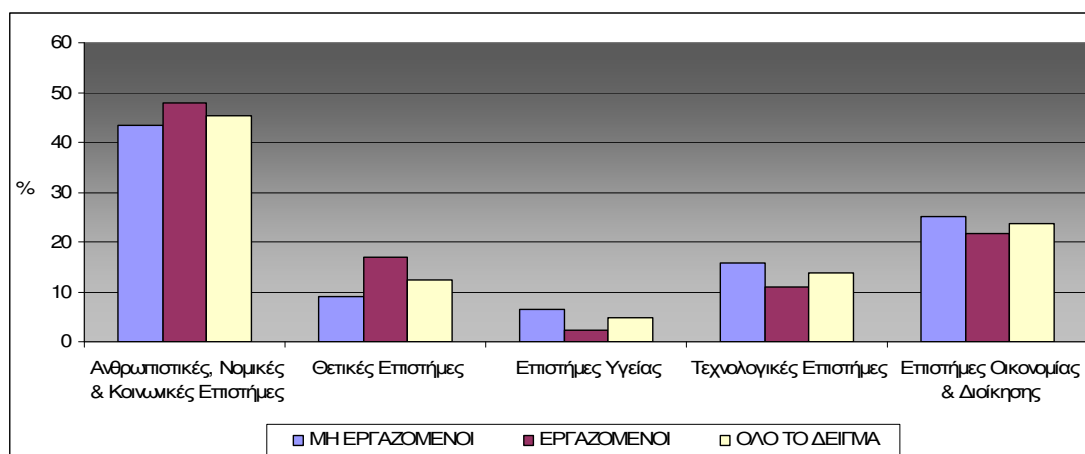
Εξετάζοντας το διάγραμμα 6.3.1 και τον πίνακα 16 (παράρτημα 3) προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (49,6%) των ερωτηθέντων φοιτεί στο Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (οφείλεται στον πολύ μεγάλο αριθμό εισακτέων). Το ποσοστό των εργαζόμενων φοιτητών στο συγκεκριμένο Ίδρυμα ως προς το συνολικό ποσοστό των φοιτητών είναι 21,8%. Το ποσοστό των μη εργαζόμενων φοιτητών στο συγκεκριμένο Ίδρυμα ως προς το συνολικό ποσοστό των φοιτητών είναι 27,8%. Οι εργαζόμενοι φοιτητές που φοιτούν στο συγκεκριμένο ίδρυμα είναι το 51,5% του συνόλου των εργαζόμενων φοιτητών του δείγματος.

Διάγραμμα 6.3.1: Κατανομή συχνότητας ως προς τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα των φοιτητών



Όσον αφορά τα πεδία σπουδών, παρακολουθώντας το διάγραμμα 6.3.2 βλέπουμε ότι το ποσοστό των φοιτητών που φοιτά στις Ανθρωπιστικές, Νομικές και Κοινωνικές Επιστήμες είναι 45,4% (πίνακας 17, παράρτημα 3). Το ποσοστό των εργαζόμενων φοιτητών στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών ως προς το συνολικό ποσοστό των φοιτητών είναι 20,3%. Το ποσοστό των μη εργαζόμενων φοιτητών στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών ως προς το συνολικό ποσοστό των φοιτητών είναι 25,1%. Άξιο αναφοράς είναι ότι οι φοιτητές που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό εργαζόμενων φοιτητών (48%) ως προς το σύνολο των εργαζόμενων φοιτητών του δείγματος. Ακολουθεί το πεδίο σπουδών των Επιστημών Οικονομίας & Διοίκησης με ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας 21,6% ως προς το σύνολο των εργαζόμενων φοιτητών του δείγματος. Τα τμήματα στα οποία σπουδάζουν οι φοιτητές του δείγματος βρίσκονται αναλυτικά στο παράρτημα 2 στους πίνακες 20, 21, και 22.

Διάγραμμα 6.3.2: Κατανομή συχνοτήτων ως προς τα πεδία σπουδών των φοιτητών



Τα έτη εισαγωγής των φοιτητών του δείγματος κυμαίνονται από το 1996 μέχρι και το 2007. Τα μεγαλύτερα ποσοστά του συνόλου του δείγματος συγκεντρώνονται στα έτη 2003, 2004, 2005 και 2006 με ποσοστά 18,6%, 25,1%, 18,9% και 15,6% αντίστοιχα (πίνακας 23, παράρτημα 2). Τα έτη φοίτησης των φοιτητών του δείγματος ξεκινούν από το πρώτο έτος φοίτησης και φτάνουν μέχρι και το εντέκατο έτος φοίτησης. Τα μεγαλύτερα ποσοστά του συνόλου του δείγματος συγκεντρώνονται στο πρώτο, δεύτερο, τρίτο και τέταρτο έτος φοίτησης με ποσοστά 15,1%, 18,6%, 25,1% και 19,4% αντίστοιχα (πίνακας 24, παράρτημα 2). Τα μεγαλύτερα ποσοστά των εργαζόμενων φοιτητών συγκεντρώνονται στο δεύτερο, τρίτο, τέταρτο και πέμπτο έτος φοίτησης με ποσοστά 20,5%, 22,8%, 18,1% και 13,5% αντίστοιχα. Τα μεγαλύτερα ποσοστά των μη εργαζόμενων φοιτητών

συγκεντρώνονται στο πρώτο, δεύτερο, τρίτο και τέταρτο έτος φοίτησης με ποσοστά 19,8%, 17,2%, 26,7% και 20,3% αντίστοιχα.

Αναφορικά με τα μαθήματα τα οποία οφείλουν οι φοιτητές από προηγούμενα εξάμηνα στο σύνολο του δείγματος κυμαίνονται από 0 έως 40, με μέση τιμή 7 μαθήματα. Τα μαθήματα τα οποία οφείλουν οι εργαζόμενοι φοιτητές από προηγούμενα εξάμηνα κυμαίνονται από 0 έως 30, με μέση τιμή 8 μαθήματα. Τα μαθήματα τα οποία οφείλουν οι μη εργαζόμενοι φοιτητές από προηγούμενα εξάμηνα κυμαίνονται από 0 έως 40, με μέση τιμή 6 μαθήματα (πίνακες 1, 2 και 3, παράρτημα 1). Σύμφωνα με τις ανωτέρω μέσες τιμές, παρατηρείται ότι οι εργαζόμενοι φοιτητές οφείλουν κατά μέσο όρο δύο μαθήματα περισσότερα από τους μη εργαζόμενους φοιτητές κατά την διάρκεια της φοίτησης τους.

Στο σύνολο του δείγματος το 30,5% των φοιτητών οφείλει από ένα έως πέντε μαθήματα από προηγούμενα εξάμηνα. Το ποσοστό των εργαζόμενων φοιτητών στη συγκεκριμένη κατηγορία ως προς το συνολικό ποσοστό των φοιτητών είναι 12,4%. Το ποσοστό των μη εργαζόμενων φοιτητών στη συγκεκριμένη κατηγορία ως προς το συνολικό ποσοστό των φοιτητών είναι 18,1% (πίνακας 18, παράρτημα 3). Αξίζει να σημειωθεί ότι οι φοιτητές που δεν οφείλουν κανένα μάθημα αποτελούν το 22,6% του συνόλου του δείγματος, από το οποίο το 16,4% είναι φοιτητές που δεν εργάζονται και μόνο το 6,2% είναι εργαζόμενοι φοιτητές.

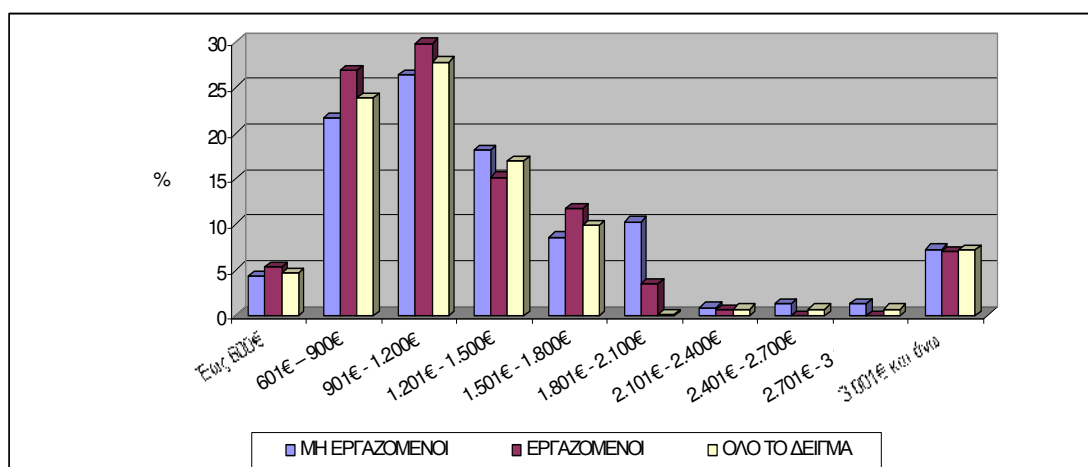
Όσον αφορά τους μέσους όρους των βαθμολογιών των φοιτητών μέχρι και το τρέχων εξάμηνο κυμαίνονται από 3 έως 9,4 με μέση βαθμολογία 6,9. Οι μέσοι όροι των βαθμολογιών των εργαζόμενων φοιτητών μέχρι και το τρέχων εξάμηνο κυμαίνονται από 3 έως 9 με μέση βαθμολογία 6,8. Οι μέσοι όροι των βαθμολογιών των μη εργαζόμενων φοιτητών μέχρι και το τρέχων εξάμηνο κυμαίνονται από 5 έως 9,4, με μέση βαθμολογία 6,9 (πίνακες 1, 2 και 3, παράρτημα 1). Στο σύνολο του δείγματος των φοιτητών η πλειοψηφία (52,8%) έχει μέσο όρο βαθμολογίας από 6,1 έως 7. Το ποσοστό των εργαζόμενων φοιτητών στη συγκεκριμένη κλίμακα ως προς το συνολικό ποσοστό των φοιτητών είναι 25,7% ενώ των μη εργαζόμενων φοιτητών είναι 27,1% (πίνακας 19, παράρτημα 3).

Σύμφωνα με τον πίνακα 20 (παράρτημα 3), στο σύνολο του δείγματος το 5,7% των φοιτητών είναι κάτοχοι και άλλου πτυχίου μετά-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, από το οποίο το 4,2% καταλαμβάνεται από εργαζόμενους φοιτητές και το 1,5% από μη εργαζόμενους.

Στο σύνολο του δείγματος των φοιτητών το 43,9% θεωρεί ότι η απόκτηση πτυχίου θα συμβάλλει *αρκετά* στην απόκτηση καλοπληρωμένης, κοινωνικά καταξιωμένης και διευθυντικής εργασίας. Το ποσοστό των εργαζόμενων φοιτητών το οποίο έχει τη συγκεκριμένη άποψη ως προς το συνολικό ποσοστό των φοιτητών είναι 19,9%. Το ποσοστό των μη εργαζόμενων φοιτητών το οποίο έχει την συγκεκριμένη άποψη ως προς το συνολικό ποσοστό των φοιτητών είναι 24,1% (πίνακας 21, παράρτημα 3). Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 21 στο παράρτημα 3 το ποσοστό των φοιτητών που θεωρούν ότι η απόκτηση του πτυχίου δεν θα συμβάλλει *καθόλου* ή θα συμβάλλει *λίγο* στην απόκτηση καλοπληρωμένης, κοινωνικά καταξιωμένης και διευθυντικής εργασίας είναι μεγαλύτερο από το ποσοστό των φοιτητών που θεωρούν ότι θα συμβάλλει *πολύ* ή *πάρα πολύ*. Επίσης παρατηρείται ότι το ποσοστό των εργαζόμενων φοιτητών στην κατηγορία *καθόλου* είναι μεγαλύτερο από αυτό των φοιτητών που δεν εργάζονται, ενώ συμβαίνει το ακριβώς αντίθετο στην κατηγορία *πάρα πολύ*.

Παρακολουθώντας τον πίνακα 22 (παράρτημα 3) και το διάγραμμα 6.3.3, στο σύνολο του δείγματος των φοιτητών το 27,8% θεωρεί ότι οι προσδοκώμενες μηνιαίες αποδοχές από εργασία σχετική με το πτυχίο μετά την αποφοίτηση θα είναι από 901€ έως 1.200€. Το ποσοστό των εργαζόμενων φοιτητών το οποίο έχει την συγκεκριμένη άποψη ως προς το συνολικό ποσοστό των φοιτητών είναι 12,7% ενώ των μη εργαζόμενων φοιτητών είναι 15,1%. Εξετάζοντας τον πίνακα 22 στο παράρτημα 3 παρατηρείται ότι στις χαμηλές κατηγορίες προσδοκώμενων αποδοχών (έως 600€ και από 601€ μέχρι 900€) τα ποσοστά των εργαζόμενων φοιτητών είναι υψηλότερα.

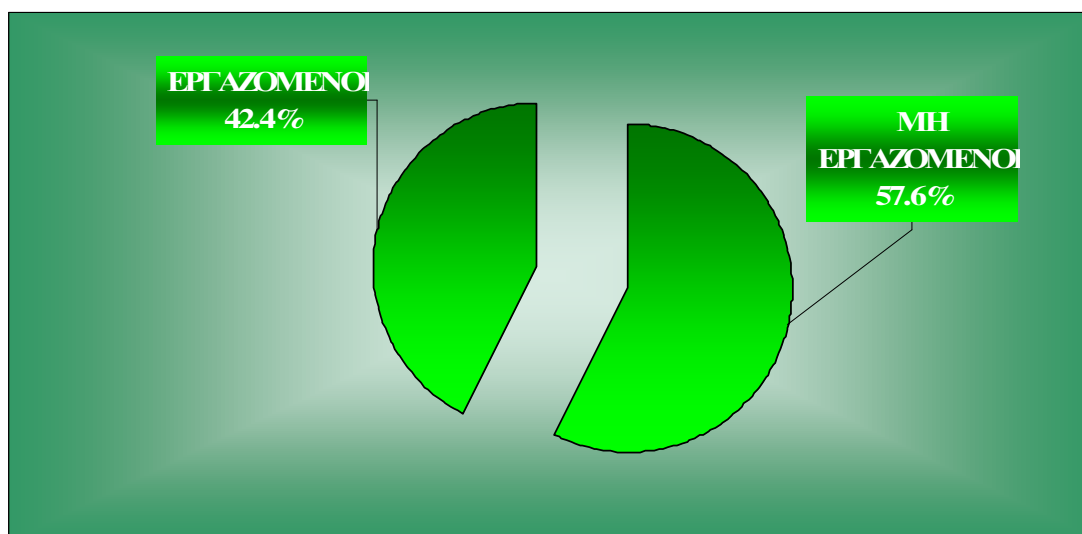
Διάγραμμα 6.3.3: Κατανομή συχνοτήτων ως προς τις προσδοκώμενες αποδοχές



6.4 ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ & ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 23 (παράρτημα 3) παρατηρείται ότι το ποσοστό των γυναικών που συμμετέχουν στην αγορά εργασίας (43%) ως προς το σύνολο των γυναικών του δείγματος είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό των εργαζόμενων αντρών (41,6%) με διαφορά περίπου 1,5 ποσοστιαίες μονάδες. Στο σύνολο του δείγματος το 42,4% των φοιτητών είναι εργαζόμενοι (διάγραμμα 6.4.1).

Διάγραμμα 6.4.1: Κατανομή συχνοτήτων ως προς την κατάσταση απασχόλησης



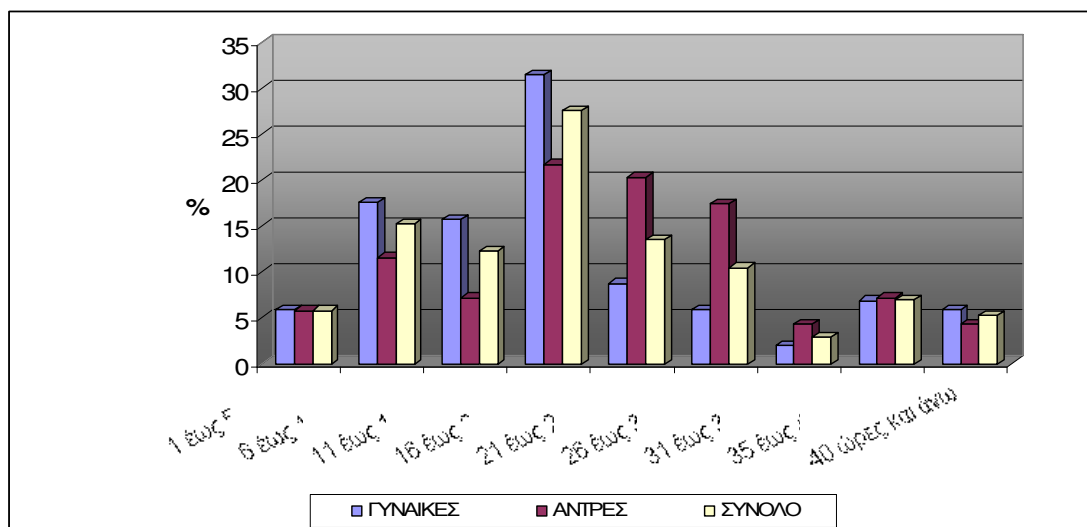
Στο σύνολο του δείγματος των εργαζόμενων φοιτητών το 59,6% είναι γυναίκες. Το 99,4% των εργαζόμενων φοιτητών λαμβάνει αμοιβή από την εργασία του. Η μεγάλη πλειοψηφία των φοιτητών εργάζεται σε εργασίες μερικής απασχόλησης με ποσοστό 83,6%. Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 24 (παράρτημα 3) οι γυναίκες συμμετέχουν περισσότερο σε εργασίες πλήρους απασχόλησης κατά 5,6 ποσοστιαίες μονάδες από τους άντρες.

Οι μήνες εργασίας των φοιτητών κυμαίνονται από 1 έως 120 μήνες, με μέση τιμή 16 μήνες. Οι μήνες εργασίας των εργαζόμενων γυναικών κυμαίνονται από 1 έως 84 μήνες, με μέση τιμή 14 μήνες. Οι μήνες εργασίας των εργαζόμενων αντρών κυμαίνονται από 1 έως 120 μήνες, με μέση τιμή 20 μήνες (πίνακες 2, 4 και 5, παράρτημα 1). Διαχωρίζοντας το δείγμα σε άνδρες και γυναίκες (πίνακας 25, παράρτημα 3) παρατηρείται ότι από 1 έως 20 μήνες τα ποσοστά των γυναικών είναι μεγαλύτερα των αντρών, όταν όμως οι μήνες απασχόλησης ξεπεράσουν τους 21 τα ποσοστά των αντρών είναι υψηλότερα από αυτά των γυναικών.

Η συντριπτική πλειοψηφία των φοιτητών εργάζεται κάθε εβδομάδα. Το ποσοστό ανέρχεται στο 76,6% από το οποίο το 49,7% είναι γυναίκες και το 26,9% είναι άντρες. Στο σύνολο των εργαζόμενων φοιτητών του δείγματος το 23,4% εργάζεται σχεδόν κάθε εβδομάδα, από το οποίο το 9,9% είναι γυναίκες και το 13,5% είναι άντρες. Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 26 (παράρτημα 3) παρατηρείται ότι τα ποσοστά των γυναικών (83,3%) που εργάζονται κάθε εβδομάδα είναι πολύ πιο υψηλά από εκείνα των αντρών (66,7%). Το γεγονός αυτό μπορεί να σημαίνει ότι οι γυναίκες συμμετέχουν με μεγαλύτερη ένταση στην αγορά εργασίας.

Οι ώρες εργασίας των φοιτητών κυμαίνονται από 2 έως 60 ώρες την εβδομάδα, με μέση τιμή 21 ώρες. Οι ώρες εργασίας ανά εβδομάδα των εργαζόμενων γυναικών κυμαίνονται από 2 έως 60 ώρες, με μέση τιμή 20 ώρες. Οι ώρες εργασίας ανά εβδομάδα των εργαζόμενων αντρών κυμαίνονται από 3 έως 50 ώρες, με μέση τιμή 23 ώρες (πίνακες 2, 4 και 5, παράρτημα 1). Διαχωρίζοντας το δείγμα σε άνδρες και γυναίκες (πίνακας 27, παράρτημα 3) παρατηρείται ότι από 1 έως 20 ώρες την εβδομάδα τα ποσοστά των γυναικών είναι μεγαλύτερα των αντρών, όταν όμως οι ώρες απασχόλησης ξεπεράσουν τις 21 και μέχρι τις 40 ώρες τα ποσοστά των αντρών είναι υψηλότερα των γυναικών. Ωστόσο όταν οι ώρες απασχόλησης ξεπεράσουν τις 40 την εβδομάδα οι γυναίκες συγκεντρώνουν μεγαλύτερο ποσοστό με διαφορά από τους άντρες 1,6 ποσοστιαίων μονάδων.

Διάγραμμα 6.4.2: Κατανομή συχνότητας ως προς τις ώρες απασχόλησης ανά εβδομάδα



Στο σύνολο του δείγματος των εργαζόμενων φοιτητών το 92,4% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι εργάζεται στον ιδιωτικό τομέα. Σύμφωνα με τα στοιχεία

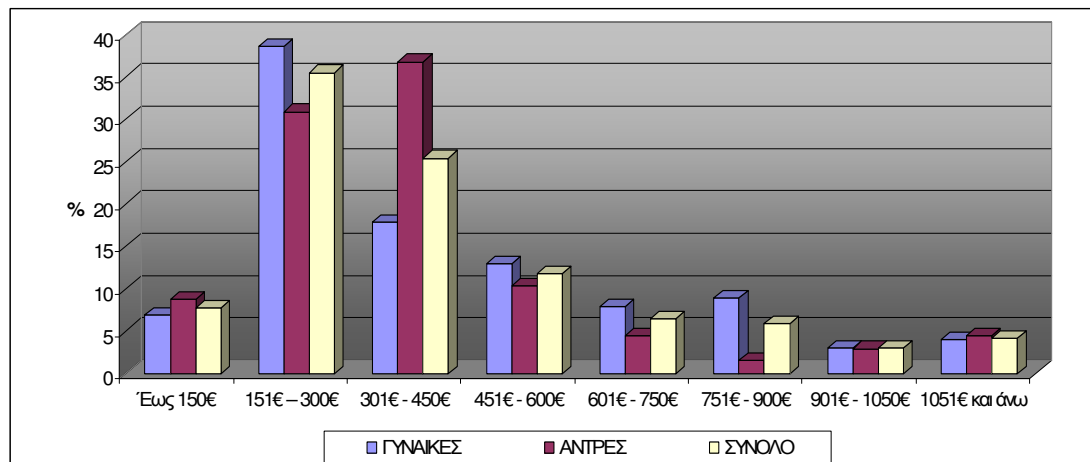
του πίνακα 28 (παράρτημα 3) οι γυναίκες συμμετέχουν με μεγαλύτερο ποσοστό στο δημόσιο τομέα κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερα από τους άντρες.

Η εργασία κατά την διάρκεια της φοίτησης που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό είναι τα ιδιαίτερα μαθήματα, στην οποία όμως παρατηρείται σημαντική απόκλιση ανάμεσα στα δύο φύλα. Συγκεκριμένα το ποσοστό των γυναικών στη συγκεκριμένη εργασία ως προς το συνολικό ποσοστό των εργαζόμενων γυναικών είναι 23,5%, ενώ των αντρών στη συγκεκριμένη εργασία ως προς το συνολικό ποσοστό των εργαζόμενων αντρών είναι 11,6% (πίνακας 29, παράρτημα 3). Αξιοσημείωτο είναι το μεγάλο ποσοστό το οποίο συγκεντρώνεται σε ανειδίκευτες εργασίες και κυρίως στους άντρες. Συγκεκριμένα τα υψηλότερα ποσοστά παρατηρούνται στις εργασίες του σερβιτόρου και του εξωτερικού υπαλλήλου με 15,9% και 14,5% αντίστοιχα. Το γεγονός αυτό μπορεί να οφείλεται στο ότι τα συγκεκριμένα επαγγέλματα χαρακτηρίζονται ως ευέλικτες μορφές εργασίας. Επίσης, σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα παρατηρείται ότι ένα υψηλό ποσοστό των φοιτητών απασχολείται σε εργασίες που δεν έχουν άμεση ή καθόλου σχέση με το αντικείμενο σπουδών τους.

Όσον αφορά τους μισθούς των φοιτητών αυτοί κυμαίνονται από 50€ έως 1300€, με μέσο μισθό 433€ μηνιαίως και μέσο ωρομίσθιο 5,9€. Οι μισθοί των γυναικών κυμαίνονται από 80€ έως 1300€, με μέσο μισθό 446€ και μέσο ωρομίσθιο 6,6€. Οι μισθοί των αντρών κυμαίνονται από 50€ έως 1300€, με μέσο μισθό 415€ και μέσο ωρομίσθιο 4,9€ (πίνακες 2, 4 και 5, παράρτημα 1)³. Επιπλέον, στο σύνολο του δείγματος των εργαζόμενων φοιτητών η κατηγορία του μισθού που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό είναι από 151€ έως 300€ μηνιαίως (διάγραμμα 6.4.3). Συγκεκριμένα το ποσοστό των γυναικών σ' αυτή την κατηγορία ως προς το συνολικό ποσοστό των εργαζόμενων γυναικών είναι 38,6%, ενώ των αντρών ως προς το συνολικό ποσοστό των εργαζόμενων αντρών είναι 30,9% (πίνακας 30, παράρτημα 3).

³ Για να βρεθεί το μέσο ωρομίσθιο των εργαζόμενων φοιτητών πολλαπλασιαστικέ ο αριθμός των εβδομαδιαίων ωρών εργασίας με το τέσσερα γιατί συνήθως ο μήνας έχει τέσσερις εβδομάδες και το αποτέλεσμα διαιρέθηκε με αριθμητή τους μηνιαίους μισθούς των εργαζόμενων φοιτητών.

Διάγραμμα 6.4.3: Κατανομή συχνοτήτων ως προς το μηνιαίο μισθό



Η συντριπτική πλειοψηφία (80,4%) των εργαζόμενων φοιτητών λαμβάνει αμοιβή από την εργασία του έως 600€. Αξιοσημείωτο είναι το υψηλό ποσοστό το οποίο συγκεντρώνεται στους άντρες στην κατηγορία από 301€ έως 450€, με ποσοστό 36,8% ως προς το συνολικό ποσοστό των εργαζόμενων αντρών.

Η πλειοψηφία των εργαζόμενων φοιτητών (60,8%) βρήκε εργασία μέσω των γονιών ή μέσω κάποιου συγγενή ή φίλου (πίνακας 25, παράρτημα 2). Στο σύνολο των εργαζόμενων φοιτητών του δείγματος, το 59,6% θεωρεί ότι η εργασία του δεν έχει σχέση με το αντικείμενο σπουδών, από το οποίο το 32,2% είναι γυναίκες και το 27,5% είναι άντρες (πίνακας 31, παράρτημα 3).

Οι εργαζόμενοι φοιτητές, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του πίνακα 26 (παράρτημα 2), είχαν την δυνατότητα να επιλέξουν παραπάνω από ένα λόγο για τον οποίο εργάζονται και έτσι παρέχεται η δυνατότητα να καταγραφεί η βαρύτητα που έχει ο κάθε λόγος χωριστά για τον οποίο οι φοιτητές αποφάσισαν να εισέλθουν στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια της φοίτησης τους. Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα παρατηρούνται υψηλά ποσοστά συγκέντρωσης στις *κατηγορίες επιθυμητές και βασικές ανάγκες και προσωπικής ικανοποίησης*.

Οι ερωτηθέντες είχαν την δυνατότητα να επιλέξουν μία απάντηση που αφορούσε για το ποιος είναι ο σημαντικότερος λόγος για τον οποίο οδηγήθηκαν στην συμμετοχή στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια της φοίτησης. Στο σύνολο των εργαζόμενων φοιτητών του δείγματος πέντε λόγοι συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά για τους οποίους εργάζονται οι φοιτητές. Το 31% του δείγματος των εργαζόμενων φοιτητών θεωρεί σημαντικότερο λόγο για τον οποίο εργάζεται την κάλυψη των επιθυμητών του αναγκών, το οποίο συγκεντρώνει το 31,4% των

εργαζόμενων γυναικών και το 30,4% των εργαζόμενων αντρών. Σημαντικό στοιχείο του πίνακα 32 (παράρτημα 3) είναι το ποσοστό που συγκεντρώνεται στην κατηγορία *κάλυψη των βασικών αναγκών*, το οποίο είναι στο 21,1% και συγκεντρώνει το 21,6% των εργαζόμενων γυναικών και το 20,3% των εργαζόμενων αντρών και δείχνει ότι ένα αρκετά υψηλό κομμάτι των εργαζόμενων φοιτητών αντιμετωπίζει οικονομικές δυσκολίες και κατά κάποιο τρόπο αναγκάζεται να εισέλθει στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια της φοίτησης.

Οι υπόλοιποι τρεις λόγοι οι οποίοι συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά είναι οι λόγοι προσωπικής ικανοποίησης, τα κίνητρα σε σχέση με τις σπουδές και την καριέρα (π.χ. εργασιακή εμπειρία, πρακτική άσκηση κ.α.) και τα υψηλά έξοδα διαβίωσης με ποσοστά 11,1%, 8,8% και 6,4% αντίστοιχα. Αξιοσημείωτη διαφοροποίηση (περίπου 10 ποσοστιαίες μονάδες) παρατηρείται στην κατηγορία τα κίνητρα σε σχέση με τις σπουδές και την καριέρα, όπου οι γυναίκες συγκεντρώνουν το 12,7% των εργαζόμενων γυναικών και οι άντρες μόνο το 2,9% από το σύνολο των εργαζόμενων αντρών.

Στο σύνολο των εργαζόμενων φοιτητών του δείγματος το 60,2% δυσκολεύεται να συνδυάζει τις σπουδές του με την εργασία, από τους οποίους το 62,7% είναι εργαζόμενες γυναίκες και το 56,5% εργαζόμενοι άντρες (πίνακας 33, παράρτημα 3). Οι εργαζόμενοι φοιτητές, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του πίνακα 27 (παράρτημα 2), είχαν την δυνατότητα να επιλέξουν παραπάνω από μία κατηγορία για την οποία δυσκολεύονται να συνδυάσουν τις σπουδές με την εργασία τους και έτσι παρέχεται η δυνατότητα να καταγραφεί η βαρύτητα που έχει η κάθε δυσκολία χωριστά. Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα παρατηρείται το υψηλό ποσοστό που συγκεντρώνεται στην κατηγορία *προετοιμασία της εξεταστικής περιόδου*, όπου το 68,9% των εργαζόμενων φοιτητών θεωρεί ότι αντιμετωπίζει δυσκολία. Επίσης υψηλά ποσοστά συγκεντρώνονται στις κατηγορίες *φυσική παρουσία* στα μαθήματα, λιγότερος ελεύθερος χρόνος και στην παράδοση εργασιών με 56,6%, 52,8% και 39%, αντίστοιχα.

Οι ερωτηθέντες είχαν την δυνατότητα να επιλέξουν μία απάντηση που αφορούσε για το ποιος είναι ο σημαντικότερος λόγος με τον οποίο δυσκολεύονται οι φοιτητές να συνδυάσουν τις σπουδές τους με την εργασία τους (πίνακας 34, παράρτημα 3). Στο σύνολο των εργαζόμενων φοιτητών του δείγματος τρεις λόγοι συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά για τους οποίους δυσκολεύονται οι φοιτητές. Το 34,3% των εργαζόμενων φοιτητών του δείγματος θεωρεί ως σημαντικότερη

δυσκολία την προετοιμασία κατά την εξεταστική περίοδο, το οποίο συγκεντρώνει το 37,5% των εργαζόμενων γυναικών και το 29,3% των εργαζόμενων αντρών. Το 19% του δείγματος των εργαζόμενων φοιτητών θεωρεί ότι ο σημαντικότερος λόγος είναι ότι δυσκολεύονται να είναι παρών στα μαθήματα, το οποίο συγκεντρώνει το 18,8% και το 19,5% των εργαζόμενων γυναικών και αντρών αντίστοιχα που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Το 18,1% του δείγματος των εργαζόμενων φοιτητών θεωρεί ότι ο σημαντικότερος λόγος είναι ότι αντιμετωπίζουν δυσκολίες με τον ελεύθερο χρόνο που τους απομένει, ο οποίος είναι πολύ λίγος και συγκεντρώνει το 18,8% και το 17,1% των εργαζόμενων γυναικών και αντρών αντίστοιχα.

Οι μη εργαζόμενοι φοιτητές, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του πίνακα 28 (παράρτημα 2), είχαν την δυνατότητα να επιλέξουν παραπάνω από ένα λόγο για τον οποίο δεν εργαζόντουσαν και έτσι παρέχεται η δυνατότητα να καταγραφεί η βαρύτητα που έχει ο κάθε λόγος χωριστά για τον οποίο οι φοιτητές αποφάσισαν να μην εισέλθουν στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια της φοίτησης τους. Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα τα υψηλότερα ποσοστά συγκεντρώνονται στις κατηγορίες *η εργασία θα μειώσει την απόδοση στα μαθήματα και η οικονομική βοήθεια που λαμβάνω από τους γονείς είναι αρκετά υψηλή*.

Οι φοιτητές που δεν εργάζονταν είχαν την δυνατότητα να επιλέξουν μία απάντηση που αφορούσε για το ποιος είναι ο σημαντικότερος λόγος για τον οποίο δεν οδηγήθηκαν στην συμμετοχή στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια της φοίτησης (πίνακας 35, παράρτημα 3). Στο σύνολο των μη εργαζόμενων φοιτητών του δείγματος τρεις είναι οι σημαντικότεροι λόγοι που συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά για τους οποίους δεν εργάζονται οι φοιτητές. Το 30,8% του δείγματος των μη εργαζόμενων φοιτητών θεωρεί ως σημαντικότερο λόγο για τον οποίο δεν εργάζεται τον φόβο ότι *οι σπουδές σε συνδυασμό με την εργασία θα μειώσουν την απόδοση του στα μαθήματα*, ο οποίος συγκεντρώνει το 27,2% και το 35,7% των μη εργαζόμενων γυναικών και αντρών, αντίστοιχα.

Σημαντική διαφοροποίηση (13,3 ποσοστιαίες μονάδες) παρατηρείται στην κατηγορία *δεν προλαβαίνω λόγω φόρτου εργασίας*, η οποία έρχεται δεύτερη και συγκεντρώνει το 12,8%, όπου οι γυναίκες συγκεντρώνουν το 18,4% των μη εργαζόμενων γυναικών, ενώ οι άντρες μόνο το 5,1% από το σύνολο των μη εργαζόμενων αντρών. Το 11,1% θεωρεί ως σημαντικότερο λόγο που δεν εργάζεται το γεγονός ότι *η οικονομική βοήθεια που λαμβάνουν από τους γονείς τους είναι αρκετά υψηλή και έτσι δεν έχουν την ανάγκη να εργαστούν για να αποκτήσουν μεγαλύτερο*

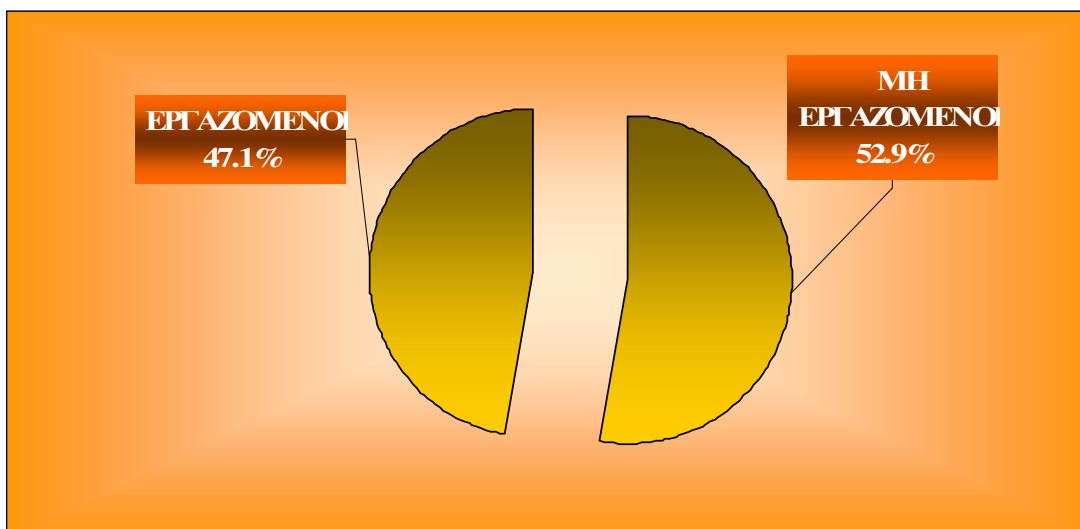
εισόδημα. Στην κατηγορία αυτή οι γυναίκες συγκεντρώνουν το 9,6% των μη εργαζόμενων γυναικών, ενώ οι άντρες το 13,3% από το σύνολο των μη εργαζόμενων αντρών.

Στο σύνολο του δείγματος το 58,1% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι δεν μπορεί να βρει εύκολα εργασία που να έχει άμεση σχέση με το αντικείμενο σπουδών του (πίνακας 29, παράρτημα 2). Συμφωνά με τα στοιχεία του πίνακα παρατηρείται μια μικρή διαφορά, ανάμεσα στους εργαζόμενους και μη φοιτητές, των 3,7 ποσοστιαίων μονάδων. Στο σύνολο του δείγματος το 59,3% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι μπορεί να βρει εύκολα οποιαδήποτε εργασία (πίνακας 30, παράρτημα 2). Συμφωνά με τα στοιχεία του πίνακα παρατηρείται μια σημαντική διαφορά ανάμεσα στους εργαζόμενους και μη φοιτητές, των 9,7 ποσοστιαίων μονάδων.

Το 58,1% του συνόλου των ερωτηθέντων δήλωσε ότι έχει προηγούμενη εργασιακή εμπειρία (πίνακας 31, παράρτημα 2). Συμφωνά με τα στοιχεία του πίνακα παρατηρείται μια αρκετά μεγάλη διαφοροποίηση ανάμεσα στους εργαζόμενους και μη φοιτητές, των 30,1 ποσοστιαίων μονάδων. Στο σύνολο του δείγματος το 71% των ερωτηθέντων δεν εργαζόταν πριν εισαχθεί στο πανεπιστήμιο (πίνακας 32, παράρτημα 2). Συμφωνά με τα στοιχεία του πίνακα παρατηρείται μια σημαντική διαφορά, ανάμεσα στους εργαζόμενους και μη φοιτητές, των 15,6 ποσοστιαίων μονάδων.

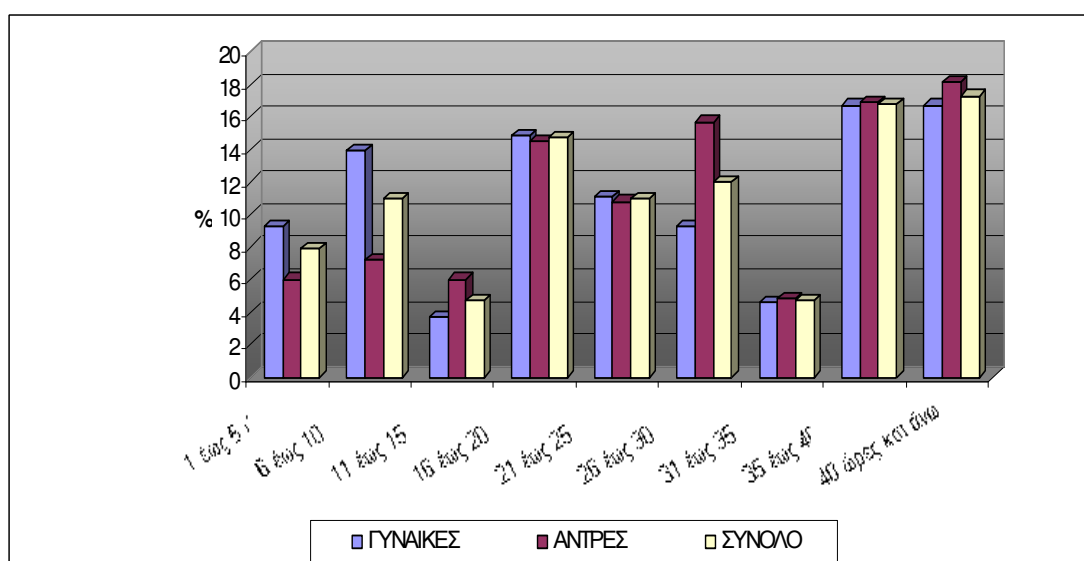
Παρακολουθώντας το διάγραμμα 6.4.4 παρατηρείται ότι στο σύνολο του δείγματος το 47,1% των ερωτηθέντων εργάζεται κατά την διάρκεια των διακοπών (πίνακας 33, παράρτημα 2). Συγκρίνοντας τα στοιχεία αυτά με τα στοιχεία του πίνακα 23 (παράρτημα 3) παρατηρείται μία μικρή άνοδο σε σχέση με το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια της φοίτησης, 4,7 ποσοστιαίων μονάδων. Συμφωνά με τα στοιχεία του πίνακα 33 (παράρτημα 2) παρατηρείται ότι ένα μέρος των φοιτητών το οποίο εργάζεται κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης αποφασίζει να μην συμμετέχει στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια των διακοπών, ενώ ένα μέρος των φοιτητών που δεν εργάζεται κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης αποφασίζει να συμμετέχει στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια των διακοπών.

Διάγραμμα 6.4.4: Κατανομή συχνοτήτων ως προς την κατάσταση απασχόλησης κατά την διάρκεια των διακοπών

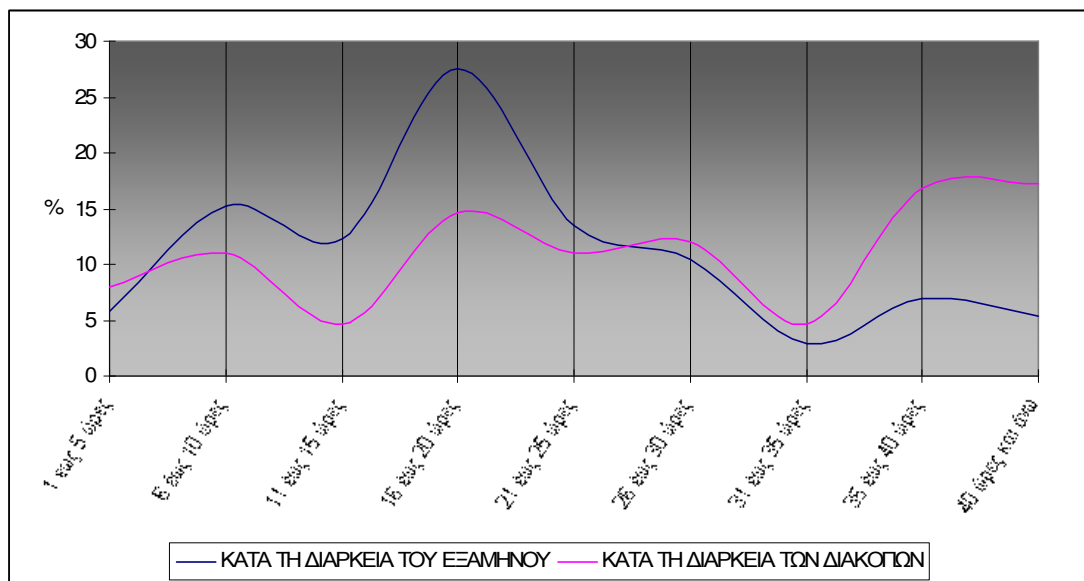


Οι ώρες εργασίας των φοιτητών στις διακοπές ανά εβδομάδα κυμαίνονται από 2 έως 72, με μέση τιμή 28 ώρες (πίνακας 1, παράρτημα 1). Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 36 (παράρτημα 3) ένα σημαντικό ποσοστό των φοιτητών (34,1%) εργάζεται από 35 ώρες και άνω την εβδομάδα. Το αντίστοιχο ποσοστό στις συγκεκριμένες ώρες εργασίας κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης (πίνακας 27, παράρτημα 3) είναι 12,3. Παρατηρείται δηλαδή μία σημαντική διαφορά, η οποία δείχνει ότι ένα υψηλό μέρος των φοιτητών κατά τη διάρκεια των διακοπών εργάζεται σε εργασίες πλήρους απασχόλησης.

Διάγραμμα 6.4.5: Κατανομή συχνοτήτων ως προς τις ώρες απασχόλησης κατά την διάρκεια των διακοπών ανά εβδομάδα



Διάγραμμα 6.4.6: Κατανομή συχνοτήτων ως προς τη σύγκριση των ωρών απασχόλησης



Στο σύνολο των εργαζόμενων φοιτητών του δείγματος οι εργασίες κατά τη διάρκεια των διακοπών που συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά είναι του βοηθού στην οικογενειακή επιχείρηση και του σερβιτόρου, με ποσοστά 15,7% και 14,7%, αντίστοιχα (πίνακας 37, παράρτημα 3). Αξιοσημείωτο είναι το μεγάλο ποσοστό το οποίο συγκεντρώνεται σε ανειδίκευτες εργασίες και κυρίως στους άντρες. Συγκεκριμένα, υψηλά ποσοστά παρατηρούνται στο επάγγελμα του σερβιτόρου, στην νυχτερινή εργασία, στο επάγγελμα του εξωτερικού υπαλλήλου και στην εργασία σε τουριστική επιχείρηση όπως π.χ. ξενοδοχείο με 16,9%, 13,3%, 12% και 10,8%, αντίστοιχα ως προς το συνολικό ποσοστό των εργαζόμενων αντρών. Το γεγονός αυτό μπορεί να οφείλεται στο ότι τα συγκεκριμένα επαγγέλματα χαρακτηρίζονται ως ευέλικτες μορφές εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Η ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΝΑ ΕΙΣΕΛΘΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ

Η φοιτητική εργασία είναι ένα μεγάλο ζήτημα εξαιτίας των ωφελειών και απωλειών που δημιουργούνται για άτομο αλλά και την κοινωνία γενικότερα. Ένα άτομο μπορεί να επιλέξει να συμμετέχει στην αγορά εργασίας πριν την αποφοίτηση για πολλούς λόγους, ωστόσο οι επιπτώσεις που θα έχει αυτή η επιλογή στην συσσώρευση ανθρωπίνου κεφαλαίου και στην ακαδημαϊκή απόδοση του φοιτητή ενδεχομένως μπορεί να έχει θετικό ή αρνητικό χαρακτήρα ή και τα δύο. Από την μεριά της κοινωνίας, οι φοιτητές εξασφαλίζουν ένα ευέλικτο και εφεδρικό εργατικό δυναμικό (Hakkinen, 2006). Οι εργαζόμενοι φοιτητές συχνά εργάζονται σε εργασίες μερικής απασχόλησης και έχουν την δυνατότητα να προσαρμόζουν τις ώρες εργασίας τους σύμφωνα με τις τρέχουσες ανάγκες της αγοράς εργασίας. Σκοπός αυτού του κεφαλαίου είναι η εμπειρική διερεύνηση των προσδιοριστικών παραγόντων της συμμετοχής στην αγορά εργασίας των φοιτητών.

Προσδιοριστικοί παράγοντες της συμμετοχής στην αγορά εργασίας των φοιτητών

Στις σχετικές εμπειρικές μελέτες που εξετάζεται η συμμετοχή των φοιτητών στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της φοίτησης (Demeulemeester and Rochat, 2000, Wolbers, 2001, McKee and McVicar, 2002, Bailey, 2003, Metcalf, 2003, Christou and Haliassos, 2006, Hakkinen, 2006, Neil, 2006), οι προσδιοριστικοί παράγοντες διακρίνονται ανάλογα με τα ατομικά χαρακτηριστικά και κατηγοριοποιούνται σε δημογραφικά, κοινωνικοοικονομικά και χαρακτηριστικά του ανθρωπίνου κεφαλαίου.

Οι δημογραφικοί παράγοντες περιλαμβάνουν την ηλικία και το φύλο. Η βιβλιογραφία αναφέρει ότι καθώς αυξάνεται η ηλικία του φοιτητή, αυξάνονται και οι ανάγκες του για άυλα ή υλικά αγαθά. Η εκπλήρωση αυτών των αναγκών συνεπάγεται και το κόστος αγοράς των αγαθών. Κατ' επέκταση, για να μπορέσει ο φοιτητής να ανταπεξέλθει στο κόστος αγοράς των αγαθών θα πρέπει να έχει έσοδα ικανά να

καλύπτουν τις αυξανόμενες δαπάνες του. Η αναζήτηση αυτών των εσόδων μπορεί να τον οδηγήσουν στην συμμετοχή στην αγορά εργασίας, οπότε η ηλικία θα αναμένεται να έχει θετική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή της συμμετοχής.

Συνήθως, στα οικονομικά της εργασίας, το φύλο θεωρείται σημαντικός προσδιοριστικός παράγοντας της συμμετοχής στην αγορά εργασίας. Οι άντρες παραδοσιακά συμμετέχουν περισσότερο στην αγορά εργασίας και αυτό έχει θετική επίδραση στη συσσώρευση του ανθρωπίνου κεφαλαίου του φοιτητή με την μορφή της εργασιακής εμπειρίας (Bragard *et al.*, 1990), η οποία θα είναι πολύ χρήσιμη στην εύρεση εργασίας μετά την αποφοίτηση, οπότε θα αναμένεται να έχει θετική επίδραση το να είναι άντρας ο φοιτητής στη συνάρτηση της συμμετοχής.

Στους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες περιλαμβάνονται οι συνθήκες διαβίωσης, η περιοχή διαμονής, το ύψος των μηνιαίων δαπανών, το ύψος της μηνιαίας οικονομικής βοήθειας που δέχονται οι φοιτητές από τους γονείς τους και η εργασιακή κατάσταση κατά τη διάρκεια των διακοπών.

Έχει διαπιστωθεί ότι υπάρχει διαφοροποίηση στην διεθνή βιβλιογραφία όσον αφορά τις συνθήκες διαβίωσης του φοιτητή. Για παράδειγμα, τα αποτελέσματα της έρευνας του Bailey (2003) δείχνουν ότι ο φοιτητής που διαμένει μαζί με τους γονείς του έχει θετική επίδραση στη συνάρτηση της συμμετοχής. Αντίθετα η έρευνα των Demeulemeester και Rochat (2000) μας δείχνει ότι θετική επίδραση (υψηλός συντελεστής 2,4) στην συνάρτηση της συμμετοχής υπάρχει όταν ο φοιτητής δε ζει μαζί με τους γονείς του και αρνητικό πρόσημο όταν διαμένει μαζί με τους γονείς του.

Η ερμηνευτική μεταβλητή της περιοχής διαμονής σύμφωνα με την βιβλιογραφία, εισάγεται στη συνάρτηση της συμμετοχής για την σύλληψη του τοπικού ρυθμού ανεργίας (McKee and McVicar, 2002, Hakkinen, 2006).

Το ύψος των μηνιαίων δαπανών θα αναμένεται να έχει θετική επίδραση στη συμμετοχή (Demeulemeester and Rochat, 2000, Metcalf, 2003), καθώς η εργασία επιφέρει εισόδημα, το οποίο είναι απαραίτητο για την κάλυψη των μηνιαίων εξόδων.

Οι φοιτητές που δέχονται μηνιαία χρηματοδότηση από τους γονείς τους αποφεύγουν να εργάζονται ή εργάζονται με μικρότερη ένταση (Metcalf, 2003, Christou and Haliassos, 2006.). Ωστόσο, το 92% του συνόλου του δείγματος λαμβάνει οικονομική βοήθεια από τους γονείς του, και για αυτό το λόγο ως ερμηνευτική μεταβλητή θα χρησιμοποιηθεί το ύψος της μηνιαίας χρηματοδότησης και θα αναμένεται αρνητικό πρόσημο καθώς αυξάνεται το ποσό της οικονομικής βοήθειας από τους γονείς.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 33 (παράρτημα 2) παρατηρείται ότι ένα μέρος των φοιτητών το οποίο εργάζεται κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης αποφασίζει να μην συμμετέχει στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια των διακοπών, ενώ ένα μέρος των φοιτητών που δεν εργάζεται κατά την διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης αποφασίζει να συμμετέχει στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια των διακοπών. Όπως αναφέρθηκε οι φοιτητές εξασφαλίζουν ένα ευέλικτο εργατικό δυναμικό και το οποίο δε χαρακτηρίζεται από σταθερότητα εργασίας (Hakkinen, 2006). Κρίνεται λοιπόν σκόπιμο να εισαχθεί στην συνάρτηση της συμμετοχής η μεταβλητή που δείχνει την συμμετοχή των φοιτητών στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια των διακοπών και να ελεγχθεί κατά πόσο επηρεάζει την εξαρτημένη.

Οι μεταβλητές του ανθρωπίνου κεφαλαίου που χρησιμοποιούνται στη συνάρτηση της συμμετοχής είναι η περίπτωση όπου ο φοιτητής λαμβάνει υποτροφία λόγω των ακαδημαϊκών επιδόσεων του, η εργασιακή εμπειρία, ο αριθμός των μαθημάτων που οφείλουν οι φοιτητές από προηγούμενα εξάμηνα, η ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει τις προσδοκώμενες μηνιαίες καθαρές αποδοχές από εργασία σχετική με το πτυχίο και το πεδίο σπουδών.

Ο Levy-Garboua (1976) συμπέρανε ότι η απόφαση για συμμετοχή στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της φοίτησης καθορίζεται εν μέρει από τη σχετική απόδοση που θα έχουν οι σπουδές του φοιτητή στο μέλλον. Προσέφερε ένα θεωρητικό πλαίσιο όπου οι φοιτητές αντισταθμίζουν μια μειωμένη προσδοκώμενη απόδοση από την πανεπιστημιακή εκπαίδευση με την απόφαση να εισέλθουν στην αγορά εργασία κατά την διάρκεια της φοίτησης και να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στην εργασία τους και σε ασχολίες ελεύθερου χρόνου και λιγότερο χρόνο στην ακαδημαϊκή παρουσία και προετοιμασία.

Σύμφωνα με τα προηγούμενα, όταν ο φοιτητής λαμβάνει υποτροφία θα σημαίνει ότι αφιερώνει πολύ χρόνο στην ακαδημαϊκή προετοιμασία γιατί προσδοκά υψηλές προσδοκώμενες αποδόσεις και θα αποφεύγει να συμμετέχει στην αγορά εργασίας (Vossensteyn, 2006, Christou and Haliassos, 2006). Αρνητική επίδραση στη συνάρτηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας θα αναμένεται να έχει και η ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει τις προσδοκώμενες μηνιαίες καθαρές αποδοχές από εργασία σχετική με το πτυχίο (Demeulemeester and Rochat, 2000, Metcalf, 2003).

Αντίθετα, όταν ο αριθμός των μαθημάτων που οφείλουν οι φοιτητές από προηγούμενα εξάμηνα είναι υψηλός θα σημαίνει ότι δεν προσδοκούν υψηλή απόδοση

από τις σπουδές τους και αποφασίζουν να αντισταθμίσουν αυτήν την απόδοση με την είσοδο τους στην αγορά εργασίας νωρίτερα από την αποφοίτηση τους (Demeulemeester and Rochat, 2000). Το ίδιο θα αποτέλεσμα θα συμβεί όταν το πεδίο σπουδών προσφέρει για στους φοιτητές μειωμένες προσδοκώμενες αποδόσεις (Hakkinen, 2006). Στην περίπτωση μας έχει επιλεχθεί το πεδίο σπουδών που αφορά τις ανθρωπιστικές, κοινωνικές και νομικές επιστήμες.

Η περίπτωση όπου ο φοιτητής έχει προηγούμενη εργασιακή προϋπηρεσία θα αναμένεται να λειτουργήσει θετικά στην συνάρτηση της συμμετοχής, γιατί θεωρείται ότι ο φοιτητής αισθάνεται μια οικειότητα με την αγορά εργασίας εξαιτίας της προηγούμενης εργασιακής εμπειρίας και το γεγονός αυτό λειτουργεί θετικά στη συμμετοχή αλλά και στην εύρεση εργασίας (Vossensteyn, 2006).

Ο πίνακας 7.2 παρουσιάζει την περιγραφή των μεταβλητών που επιλέχθηκαν για το υπόδειγμα [8].

Πίνακας 7.1			
<i>Αναμενόμενα πρόσημα από την συνάρτηση της συμμετοχής</i>			
Μεταβλητές	Πρόσημα	Μεταβλητές	Πρόσημα
Age	+	CoPrSeme	+
Sex	+	Log(FutRet1)	-
LivCond3	+/-	Log(MonExpen)	+
FinSchol	-	Log(NAmEPar)	-
WoDuVa	+	Attic1	+/-
PrWoEx	+	FieldSt2	+/-

Πίνακας 7.2 Περιγραφή των μεταβλητών του Υποδείγματος [8] Συμμετοχή στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια της φοίτησης	
Μεταβλητές	Περιγραφή
Empstat (Εξαρτημένη)	=1 όταν οι φοιτητές συμμετέχουν στην αγορά εργασίας =0 στην άλλη περίπτωση
Age	ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει την ηλικία των φοιτητών (min= 18, max=31, mean=21)
Sex	=1 για τους άντρες =0 για τις γυναίκες
LivCond3	=1 για τους φοιτητές που κατοικούν μαζί με τους γονείς τους =0 σε κάθε άλλη περίπτωση
FinSchol	=1 για τους φοιτητές που λαμβάνουν υποτροφία =0 για τους φοιτητές που δεν λαμβάνουν υποτροφία
WoDuVa	=1 για τους φοιτητές που εργάζονται κατά τη διάρκεια των διακοπών =0 για τους φοιτητές που δεν εργάζονται κατά την διάρκεια των διακοπών
PrWoEx	=1 για τους φοιτητές που έχουν προηγούμενη εργασιακή εμπειρία =0 για τους φοιτητές που δεν έχουν προηγούμενη εργασιακή εμπειρία
CoPrSeme	ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει τον αριθμό των μαθημάτων που οφείλουν οι φοιτητές από προηγούμενα εξάμηνα (min= 0, max=40, mean=6)
Log(FutRet1)	ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει τις προσδοκώμενες μηνιαίες καθαρές αποδοχές από εργασία σχετική με το πτυχίο σε ευρώ (min=600 , max=3000, mean=1317)
Log(MonExpen)	ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει το ύψος των μηνιαίων δαπανών των φοιτητών σε ευρώ (min=50 , max=2000, mean=422)
Log(NAmEPar)	ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει το ύψος της οικονομικής βοήθειας που λαμβάνουν οι φοιτητές από τους γονείς τους μηνιαίως σε ευρώ (min=100 , max=900, mean=319)
Attic1	=1 για τους φοιτητές που κατοικούν στα προάστια του νομού Αττικής =0 για τους φοιτητές που κατοικούν στο κέντρο της Αθήνας
FieldSt2	=1 για τους φοιτητές των οποίων το πεδίο σπουδών είναι οι ανθρωπιστικές, νομικές και κοινωνικές επιστήμες. =0 σε κάθε άλλη περίπτωση

Στον πίνακα 7.3 παρατίθενται οι συντελεστές και η στατιστική σημαντικότητα τους για τα υποδείγματα 8.1 & 8.2 της συμμετοχής στην αγορά εργασίας.

Πίνακας 7.3		
Συντελεστές της <i>Probit</i> παλινδρόμησης για την συμμετοχή των φοιτητών στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της φοίτησης (n = 370)		
Μεταβλητές	Υπόδειγμα 8.1	Υπόδειγμα 8.2
Σταθερά	-0,94 (0,58)	-0,68 (0,556)
Age	0,093** (0,014)	0,09** (0,016)
Sex	-0,16 (0,317)	
LivCond3	-0,409* (0,061)	-0,386* (0,075)
FinSchol	-0,931* (0,081)	-0,975* (0,069)
WoDuVa	0,55*** (0,001)	0,513*** (0,002)
PrWoEx	0,48*** (0,005)	0,473*** (0,006)
CoPrSeme	0,027** (0,018)	0,023** (0,035)
Log(FutRet1)	0,035 (0,854)	
Log(MonExpen)	0,857*** (0,000)	0,884*** (0,000)
Log(NamePar)	-1,31*** (0,000)	-1,324*** (0,000)
Attic1	0,297* (0,096)	0,297* (0,091)
FieldSt2	0,161 (0,314)	
Log-Likelihood	-186,97***	-188,23***
McFadden R²	0,24	0,23
Σημείωση: στις παρενθέσεις παρουσιάζεται η τιμή της Probability ***, ** και * υποδηλώνουν p-value<0,01, <0,05 και <0,1 αντίστοιχα		

Ο συντελεστής της ηλικίας βρέθηκε να έχει θετικό πρόσημο και να είναι στατιστικά σημαντικός, πράγμα το οποίο βρίσκει σύμφωνη τη διεθνή βιβλιογραφία

(Demeulemeester and Rochat, 2000, Bailey, 2003, Metcalf, 2003), η οποία αναφέρει ότι καθώς αυξάνεται η ηλικία του φοιτητή αυξάνονται και οι ανάγκες του για αγαθά και για την αγορά αυτών των αγαθών θα χρειαστεί έσοδα τα οποία ενδεχομένως θα τα λάβει με την μορφή αμοιβής από την συμμετοχή του στην αγορά εργασίας. Καθώς λοιπόν αυξάνεται η ηλικία του φοιτητή αυξάνονται και οι πιθανότητες να συμμετέχει στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια της φοίτησης.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως η θεωρία της οικονομικής της εργασίας υποστηρίζει ότι οι άντρες έχουν περισσότερες πιθανότητες να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας από ότι οι γυναίκες κατά την διάρκεια τις ζωής τους. Ωστόσο τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης και σχεδόν ολόκληρης της βιβλιογραφίας που αφορά το ζήτημα της συμμετοχής των φοιτητών στην αγορά εργασίας δεν επιβεβαιώνουν τα ανωτέρω (Demeulemeester and Rochat, 2000, Wolbers, 2001, McKee and McVicar, 2002, Bailey, 2003, Metcalf, 2003, Christou and Haliassos, 2006, Hakkinen, 2006, Neil, 2006, Vossensteyn, 2006). Ο συντελεστής του φύλου βρέθηκε να έχει αρνητικό πρόσημο, που σημαίνει ότι οι γυναίκες έχουν περισσότερες πιθανότητες συμμετοχής, όμως επειδή ο συντελεστής ήταν μη στατιστικά σημαντικός δείχνει ότι δεν υπάρχουν πραγματικές διαφορές στη μεταβλητή του φύλου, δηλαδή δεν υπάρχουν σημαντικά ευρήματα που να επιβεβαιώνουν διακρίσεις στην αγορά εργασίας ανάλογα με το φύλο των φοιτητών.

Όσον αφορά τον συντελεστή της μεταβλητής που αφορά τους φοιτητές που κατοικούν μαζί με τους γονείς τους βρέθηκε να έχει αρνητικό πρόσημο και να είναι στατιστικά σημαντικός, ο οποίος βρίσκεται σύμφωνος και με την έρευνα των Demeulemeester και Rochat (2000), που σημαίνει ότι όταν ο φοιτητής διαμένει μαζί με τους γονείς έχει λιγότερες πιθανότητες να συμμετέχει στην αγορά εργασίας.

Σχετικά με την περιοχή διαμονής τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι φοιτητές που διαμένουν στα προάστια του νομού Αττικής έχουν περισσότερες πιθανότητες να εισέλθουν στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια της φοίτησης. Το γεγονός αυτό μπορεί να συνδέεται με τις αυξανόμενες εργασιακές ευκαιρίες που παρουσιάζονται στα προάστια του νομού Αττικής, εξαιτίας της πολιτικής της αποκέντρωσης που ακολουθούν οι εταιρείες.

Αναφορικά με το ύψος των μηνιαίων δαπανών, η επίδραση που έχει στη συμμετοχή στην αγορά εργασίας είναι αρκετά σημαντική με συντελεστή 0,85, που σημαίνει ότι καθώς αυξάνονται οι δαπάνες του φοιτητή, η πιθανότητα να εισέλθει στην αγορά εργασίας είναι αρκετά υψηλή καθώς η εργασία επιφέρει εισόδημα, το

οποίο είναι απαραίτητο για την κάλυψη των μηνιαίων εξόδων και τα αποτελέσματα επιβεβαιώνονται και από τις έρευνες των Demeulemeester και Rochat (2000) και Metcalf (2003).

Τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης της συνάρτησης της συμμετοχής έδειξαν ότι το ύψος της μηνιαίας χρηματοδότησης από τους γονείς των φοιτητών ασκεί αρνητική επίδραση πάνω στην εξαρτημένη με υψηλό συντελεστή $-1,31$. Το γεγονός αυτό κατατάσσει την συγκεκριμένη ερμηνευτική μεταβλητή ως τον σημαντικότερο προσδιοριστικό παράγοντα της συνάρτησης της συμμετοχής, που σημαίνει ότι καθώς αυξάνεται η μηνιαία γονική χρηματοδότηση, οι πιθανότητες να εισέλθει ο φοιτητής στην αγορά εργασίας μειώνονται σημαντικά. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγουν και άλλες συναφείς μελέτες (Demeulemeester and Rochat, 2000, Metcalf, 2003, Christou and Haliassos, 2006).

Σχετικά με την εργασία κατά την διάρκεια των διακοπών, φαίνεται ότι οι φοιτητές που εργάζονται κατά την διάρκεια των διακοπών, έχουν σημαντικές πιθανότητες να εργαστούν και κατά τη διάρκεια της φοίτησης.

Όσον αφορά τα αποτελέσματα των μεταβλητών του ανθρωπίνου κεφαλαίου, παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Ο φοιτητής που λαμβάνει υποτροφία αποφεύγει να συμμετέχει στην αγορά εργασίας και αποφασίζει να αφιερώσει περισσότερο χρόνο στην ακαδημαϊκή παρουσία και προετοιμασία γιατί προσδοκά υψηλές προσδοκόμενες αποδόσεις. Ο συντελεστής της μεταβλητής έχει αρνητικό πρόσημο που σημαίνει ότι επιβεβαιώνεται η θεωρία του Levy-Garboua (1976). Αντίθετα η μεταβλητή που περιγράφει τις προσδοκόμενες μελλοντικές αποδοχές από εργασία σχετική με το πτυχίο έχει θετικό πρόσημο, ωστόσο βρέθηκε να είναι μη στατιστικά σημαντική.

Αναφορικά με τον αριθμό των μαθημάτων που οφείλουν οι φοιτητές από προηγούμενα εξάμηνα ο συντελεστής βρέθηκε να έχει θετικό πρόσημο και να είναι στατιστικά σημαντικός, που σημαίνει ότι επιβεβαιώνεται το θεωρητικό πλαίσιο του Levy-Garboua (1976) και η μελέτη των Demeulemeester και Rochat (2000). Οι φοιτητές που οφείλουν σημαντικό αριθμό μαθημάτων από προηγούμενα εξάμηνα έχουν αρκετές πιθανότητες να εισέλθουν στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της φοίτησης γιατί δεν προσδοκούν υψηλή απόδοση από τις σπουδές τους και αποφασίζουν να αντισταθμίσουν αυτήν την απόδοση με την είσοδο τους στην αγορά εργασίας νωρίτερα από την αποφοίτησή τους με αποτέλεσμα να αφιερώνουν λιγότερο χρόνο στις ακαδημαϊκές τους υποχρεώσεις.

Οι φοιτητές που φοιτούν στο πεδίο σπουδών των ανθρωπιστικών, κοινωνικών και νομικών επιστημών έχουν περισσότερες πιθανότητες να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της φοίτησης, στο συμπέρασμα αυτό καταλήγει και η έρευνα του Hakkinen (2006). Ο συντελεστής είχε θετικό πρόσημο και ενδεχομένως μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών δεν είναι πολύ σημαντική η φυσική παρουσία στα μαθήματα, ωστόσο βρέθηκε να είναι μη στατιστικά σημαντικός⁴.

Τέλος στατιστικά σημαντική και θετική επίδραση ασκεί στη συμμετοχή στην αγορά εργασίας η προηγούμενη εργασιακή εμπειρία των φοιτητών και στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει και η έρευνα του Vossensteyn (2006). Ο φοιτητής που είχε εργαστεί στο παρελθόν αισθάνεται μια οικειότητα με την αγορά εργασίας και το γεγονός αυτό λειτουργεί θετικά στη συμμετοχή αλλά και στην εύρεση απασχόλησης λόγω προϋπηρεσίας αλλά και των γνώσεων πάνω στη ζήτηση εργασίας.

⁴ Στην διαδικασία ευρέσεως του καλύτερου υποδείγματος για την συμμετοχή, στην συνάρτηση εισήχθησαν ως ανεξάρτητες μεταβλητές και τα υπόλοιπα πεδία σπουδών. Το πεδίο σπουδών που είχε τη μεγαλύτερη επιρροή πάνω στην εξαρτημένη ήταν το πεδίο που χρησιμοποιήθηκε στο τελικό υπόδειγμα. Συνοπτικά αναφέρεται ότι το πεδίο των θετικών επιστημών είχε θετική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή (οι φοιτητές εργάζονται ως καθηγητές/τριες σε ιδιαίτερα μαθήματα σε μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία επιφέρουν ικανοποιητικές αμοιβές), τα πεδία των επιστημών υγείας, των τεχνολογικών επιστημών και των επιστήμων οικονομίας και διοίκησης είχαν αρνητική επίδραση ίσως εξαιτίας των υψηλών απαιτήσεων που έχουν τα συγκεκριμένα πεδία, ωστόσο όλα τα πεδία βρέθηκαν να είναι μη στατιστικά σημαντικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

Η ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η μελέτη της συνάρτησης του εισοδήματος των φοιτητών από την εργασία τους εξυπηρετεί δύο σκοπούς. Πρώτον, την διερεύνηση των παραγόντων που προσδιορίζουν το επίπεδο του μισθού καθώς και το μέγεθος της έντασης με την οποία οι φοιτητές συμμετέχουν στην αγορά εργασίας. Με λίγα λόγια, ο βαθμός της συμμετοχής των φοιτητών στην αγορά εργασίας μπορεί να εκτιμηθεί εν μέρει από το επίπεδο το μισθού, δηλαδή όσο πιο μεγάλο είναι το επίπεδο εισοδήματος από την εργασία, τόσο πιο μεγάλος θα είναι και ο χρόνος που θα αφιερώνεται σε αμοιβώμενες εργασίες. Ωστόσο, η διεθνής βιβλιογραφία που αφορά τον υπολογισμό της έντασης της συμμετοχής των φοιτητών στην αγορά εργασίας είναι αρκετά περιορισμένη και μελέτες όπως των Bailey και Mallier (1999), Demeulemeester και Rochat (2000) και του Hakkinen (2006) έκαναν προσπάθεια να προσδιορίσουν εκείνους τους παράγοντες που επηρεάζουν το επίπεδο των μισθών των φοιτητών.

Προσδιοριστικοί παράγοντες του επιπέδου εισοδήματος από εργασία

Σύμφωνα και με τις έρευνες των Ford *et al.* (1995), Barke *et al.* (2000), καθώς και με τα περιγραφικά αποτελέσματα της παρούσας μελέτης φαίνεται ότι οι φοιτητές απασχολούνται κυρίως σε ανειδίκευτες εργασίες. Αυτός είναι και ο λόγος όπου στη διεθνή βιβλιογραφία, που αφορά τους εργαζόμενους φοιτητές, οι μεταβλητές του ανθρωπίνου κεφαλαίου έχουν μικρότερη σημασία από ότι σε άλλες μελέτες που ασχολούνται με τα επίπεδα εισοδήματος από εργασία.

Ωστόσο, ένας σημαντικός αριθμός διευρυμένων μεταβλητών ανθρωπίνου κεφαλαίου χρησιμοποιείται στην συνάρτηση του μισθού, όπως εκείνες που σχετίζονται με το θεωρητικό πλαίσιο του Levy-Garboua (1976) και χρησιμοποιήθηκαν και στη συνάρτηση της συμμετοχής, οι οποίες είναι το πεδίο σπουδών του φοιτητή και οι προσδοκώμενες μηνιαίες αποδοχές από εργασία σχετική με το πτυχίο μετά την αποφοίτηση.

Άλλες μεταβλητές του ανθρωπίνου κεφαλαίου που χρησιμοποιήθηκαν στην συνάρτηση του μισθού αφορούσαν τα χαρακτηριστικά της εργασίας του φοιτητή,

δηλαδή το είδος της εργασίας (ανειδίκευτή ή όχι εργασία και μερικής ή πλήρους απασχόλησης), οι εβδομαδιαίες ώρες εργασίας και οι εβδομάδες εργασίας ανά μήνα.

Για να ερευνηθεί κατά πόσο η ικανότητα των φοιτητών να βρουν εργασία επηρεάζει το επίπεδο του μισθού, εισήχθησαν στη συνάρτηση διευρυμένες μεταβλητές του ανθρωπίνου κεφαλαίου που αφορούσαν την εργασιακή προϋπηρεσία, δηλαδή κατά πόσο οι φοιτητές θεωρούν ότι μπορούν να βρουν εύκολα εργασία που να έχει σχέση με το αντικείμενο σπουδών τους και κατά πόσο μπορούν να βρουν εύκολα οποιαδήποτε εργασία. Η προηγούμενη εργασιακή εμπειρία θεωρείται ότι λειτουργεί θετικά στο επίπεδο των μισθών και λόγω της προϋπηρεσίας, αλλά και εξαιτίας της οικειότητας και της γνώσης που νοιώθει ο φοιτητής με την αγορά εργασίας.

Οι φοιτητές που μπορούν να βρουν εύκολα εργασία που να έχει σχέση με το αντικείμενο σπουδών τους, θεωρείται ότι έχουν αναπτύξει εργασιακές επιδεξιότητες, οι οποίες τους δίνουν την δυνατότητα να διαπραγματευτούν με πιο αποτελεσματικό τρόπο το επίπεδο των απολαβών τους (Lucas and Lammont, 1998, Watts and Pickering, 2000). Οι φοιτητές που μπορούν να βρουν εύκολα οποιαδήποτε εργασία, έχουν τη τάση να συμβιβάζονται με τα επίπεδα μισθών που τους προσφέρουν, που σημαίνει ότι η συγκεκριμένη μεταβλητή θα αναμένεται να έχει αρνητική επίδραση στη συνάρτηση των μισθών.

Η ηλικία και το επίπεδο των μηναίων δαπανών εισήχθησαν στην συνάρτηση του εισοδήματος από την εργασία και θα αναμένεται να έχουν θετική επίδραση στο βαθμό της συμμετοχής. Η ηλικία ενός φοιτητή μπορεί να εκφράζει συσσωρευμένη γνώση και εμπειρία αλλά ταυτόχρονα και τις αυξανόμενες ανάγκες του, οι οποίες θα σημαίνουν και την αναζήτηση υψηλότερου εισοδήματος για την κάλυψη τους (Demeulemeester and Rochat, 2000). Το ίδιο θα αναμένεται να συμβεί καθώς αυξάνονται και οι μηνιαίες δαπάνες των φοιτητών (Metcalf, 2003).

Η μελέτη των Demeulemeester και Rochat (2000) έδειξε ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των εξωτερικών πηγών χρηματοδότησης και το επίπεδο τους προς τους φοιτητές, όπως είναι η γονική χρηματοδότηση, το επίπεδο του οικογενειακού εισοδήματος και το φοιτητικό επίδομα, τόσο πιο αρνητική επίδραση ασκείται στην ένταση της συμμετοχής.

Η μεταβλητή του φύλου χρησιμοποιείται στην συνάρτηση του εισοδήματος από την εργασία για να ελεγχθεί η υπόθεση των μισθολογικών διαφορών μεταξύ των φύλων. Για την αποφυγή της πιθανής μεροληψίας των αποτελεσμάτων εξαιτίας των

δεδομένων του δείγματος που περιλαμβάνουν εργαζόμενους αλλά και μη φοιτητές, στη συνάρτηση των μισθών θα χρησιμοποιηθεί η μέθοδος Heckman (βλ. κεφάλαιο 5.4). Ο λόγος του Mills, που προκύπτει από την συνάρτηση της συμμετοχής, χρησιμοποιείται ως ερμηνευτική μεταβλητή επιλογής στην συνάρτηση των μισθών (Heckman, 1979, Maddala, 1983).

Ο πίνακας 8.1 παρουσιάζει την περιγραφή των μεταβλητών που επιλέχθηκαν για το υπόδειγμα [9]

Πίνακας 8.2	
Περιγραφή των μεταβλητών του Υποδείγματος [9]	
Μηνιαίος μισθός από την εργασία των φοιτητών	
Μεταβλητές	Περιγραφή
Log(MoWaEm) (Εξαρτημένη)	ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει το μηνιαίο εισόδημα από την εργασία των φοιτητών σε ευρώ (min= 50, max=1300, mean=433)
Sex	=1 για τους άντρες =0 για τις γυναίκες
Age	ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει την ηλικία των φοιτητών (min= 18, max=31, mean=21)
EcParSup	=1 για τους φοιτητές που λαμβάνουν οικονομική βοήθεια από τους γονείς τους =0 για τους φοιτητές που δε λαμβάνουν οικονομική βοήθεια από τους γονείς τους
Log(NParInco)	ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει το μηνιαίο εισόδημα των γονέων των φοιτητών σε ευρώ (min= 500, max=5000, mean=2635)
Log(MonExpen)	ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει το ύψος των μηνιαίων δαπανών των φοιτητών σε ευρώ (min=50 , max=2000, mean=422)
StGrand	=1 για τους φοιτητές που λαμβάνουν φοιτητικό επίδομα =0 για τους φοιτητές που δεν λαμβάνουν φοιτητικό επίδομα
FieldSt2	=1 για τους φοιτητές των οποίων το πεδίο σπουδών είναι οι ανθρωπιστικές, νομικές και κοινωνικές επιστήμες. =0 σε κάθε άλλη περίπτωση

Log(FutRet1)	ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει τις προσδοκώμενες μηνιαίες καθαρές αποδοχές από εργασία σχετική με το πτυχίο σε ευρώ (min=600 , max=3000, mean=1242)
FPTimeEm	=1 για τους φοιτητές που εργάζονται σε εργασία πλήρους απασχόλησης =0 για τους φοιτητές που εργάζονται σε εργασία μερικής απασχόλησης
WeeEm	=1 για τους φοιτητές που εργάζονται κάθε εβδομάδα =0 για τους φοιτητές που εργάζονται σχεδόν κάθε εβδομάδα
Log(HoWeWo)	ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει τις ώρες απασχόλησης ανά εβδομάδα (min=2 , max=60, mean=21)
Emp1	=1 για τους φοιτητές που εργάζονται σε ανειδίκευτες εργασίες (π.χ. εξωτερικός υπάλληλος, σερβιτόρος, νυχτερινή εργασία κ.α.) =0 σε κάθε άλλη περίπτωση
FiWoReSt	=1 για τους φοιτητές που θεωρούν ότι μπορούν να βρουν εύκολα εργασία που να έχει σχέση με το αντικείμενο των σπουδών τους =0 για τους φοιτητές που δεν θεωρούν ότι μπορούν να βρουν εύκολα εργασία που να έχει σχέση με το αντικείμενο των σπουδών τους
FiAnWo	=1 για τους φοιτητές που θεωρούν ότι μπορούν να βρουν εύκολα οποιαδήποτε εργασία =0 για τους φοιτητές που δεν θεωρούν ότι μπορούν να βρουν εύκολα οποιαδήποτε εργασία
PrWoEx	=1 για τους φοιτητές που έχουν προηγούμενη εργασιακή εμπειρία =0 για τους φοιτητές που δεν έχουν προηγούμενη εργασιακή εμπειρία
Mills11	η μεταβλητή της επιλογής (ο λόγος του Mills)

Στον πίνακα 8.2 παρατίθενται οι συντελεστές και η στατιστική σημαντικότητα τους για τα υποδείγματα 9.1 & 9.2 της συνάρτησης των μισθών

Πίνακας 8.2 Συντελεστές της OLS παλινδρόμησης για το ύψος του μηνιαίου μισθού από την εργασία των φοιτητών (n = 169)		
Μεταβλητές	Υπόδειγμα 9.1	Υπόδειγμα 9.2
Σταθερά	1,80*** (0,008)	1,733*** (0,002)
Age	0,028** (0,033)	0,027** (0,031)
Sex	-0,116* (0,082)	-0,118* (0,07)
EcParSup	- 0,276*** (0,001)	- 0,274*** (0,000)
Log(NParInco)	0,15** (0,037)	0,147** (0,025)
Log(MonExpen)	0,225*** (0,000)	0,225*** (0,000)
StGrand	-0,342*** (0,002)	-0,325*** (0,001)
FieldSt2	0,096 (0,113)	0,105* (0,06)
Log(FutRet1)	-0,01 (0,885)	
FPTIMEEm	0,361*** (0,000)	0,358*** (0,000)
WeeEmp	0,187** (0,027)	0,176** (0,031)
Log(HoWeWo)	0,39*** (0,000)	0,39*** (0,000)
Emp1	0,035 (0,611)	
FiWoReSt	0,031 (0,581)	
FiAnWo	-0,066 (0,285)	
PrWoEx	0,018 (0,8)	
Mills	-0,021 (0,787)	-0,022 (0,738)
Log-Likelihood	-59,27	-60,08
McFadden R²	0,69	0,69
F statistic	21,83***	32,36***
Σημείωση: στις παρενθέσεις παρουσιάζεται η τιμή της Probability		
*** , ** και * υποδηλώνουν p-value<0,01, <0,05 και <0,1 αντίστοιχα		

Το πεδίο σπουδών των ανθρωπιστικών, κοινωνικών και νομικών επιστημών των φοιτητών ασκεί θετική επίδραση στη συνάρτηση των μισθών και βρίσκεται σύμφωνη τη διεθνή βιβλιογραφία (Hakkinen, 2006). Αυτό ενδεχομένως, να οφείλεται στο γεγονός ότι στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών δεν είναι πολύ σημαντική η φυσική παρουσία στα μαθήματα, που σημαίνει ότι οι φοιτητές έχουν περισσότερο ελεύθερο χρόνο και αποφασίζουν να τον αφιερώσουν στην εργασία τους με αποτέλεσμα να συμμετέχουν με μεγαλύτερη ένταση. Επίσης, στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών συνήθως το είδος της εργασίας των φοιτητών είναι τα ιδιαίτερα μαθήματα σε μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία επιφέρουν ικανοποιητικές αμοιβές. Ωστόσο στο υπόδειγμα 9.1 βρέθηκε να είναι μη στατιστικά σημαντικός ο συντελεστής, αντίθετα στο υπόδειγμα 9.2 είναι στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Το θεωρητικό πλαίσιο του Levy-Garboua (1976) φαίνεται να υποστηρίζεται από τα αποτελέσματα, καθώς η μεταβλητή των προσδοκόμενων μηνιαίων αποδοχών από εργασία σχετική με το πτυχίο μετά την αποφοίτηση έχει αρνητικό πρόσημο, που σημαίνει ότι οι φοιτητές που προσδοκούν υψηλά εισοδήματα από εργασία σχετική με το πτυχίο μετά την αποφοίτηση, συμμετέχουν στην αγορά εργασίας, αλλά με μικρότερη ένταση συμμετοχής, ωστόσο δεν έχει σημαντική επίδραση και βρέθηκε να είναι μη στατιστικά σημαντική.

Το ύψος των μισθών βρέθηκε να σχετίζεται θετικά με τις ανειδίκευτες εργασίες των φοιτητών, το οποίο είναι αρκετά λογικό, καθώς η πλειοψηφία των φοιτητών εργάζεται σε τέτοιους είδους εργασίες, ωστόσο η μεταβλητή της ανειδίκευτης εργασίας είναι μη στατιστικά σημαντική.

Αντίθετα οι υπόλοιπες μεταβλητές που αφορούν τα χαρακτηριστικά της εργασίας, οι οποίες είναι οι εβδομαδιαίες ώρες εργασίας, η απασχόληση κάθε εβδομάδας του μήνα και εργασία πλήρους απασχόλησης είναι στατιστικά σημαντικές σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, 5% και 1%, αντίστοιχα. Και οι τρεις μεταβλητές έχουν θετικό πρόσημο και σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή, το οποίο συμβαδίζει με την διεθνή βιβλιογραφία της συνάρτησης των μισθών, η οποία αναφέρει ότι καθώς αυξάνονται οι μηνιαίες ώρες εργασίας θα αυξάνεται και ο μηνιαίος μισθός του εργαζόμενου.

Όσον αφορά τις μεταβλητές της προηγούμενης εργασιακής εμπειρίας και της ευκολίας ευρέσεως εργασίας σχετική με το αντικείμενο σπουδών έχουν θετικό πρόσημο, που σημαίνει ότι οι φοιτητές που έχουν εργασιακές επιδεξιότητες

(προϋπηρεσία, γνώση της αγοράς και των μισθών, δυνατότητες διαπραγμάτευσης των απολαβών) λαμβάνουν υψηλότερους μισθούς. Οι συντελεστές όμως δεν έχουν σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη και είναι μη στατιστικά σημαντική. Σχετικά με την μεταβλητή της ευκολίας ευρέσεως οποιαδήποτε εργασίας βρέθηκε να ασκεί πολύ χαμηλή επίδραση στην εξαρτημένη και να είναι μη στατιστικά σημαντική, ωστόσο ο συντελεστής είχε αρνητικό πρόσημο, το οποίο ενδεχομένως να σημαίνει ότι οι φοιτητές με το συγκεκριμένο ατομικό χαρακτηριστικό δεν επιζητούν υψηλά εισοδήματα από την εργασία τους και για αυτό το λόγο ίσως να θεωρούν ότι μπορούν να βρουν εύκολα οποιαδήποτε εργασία.

Σχετικά με το ύψος των μηνιαίων δαπανών, ο συντελεστής βρέθηκε να ασκεί αρκετά σημαντική και θετική επίδραση στην ένταση της συμμετοχής και είναι σύμφωνος με τη διεθνή βιβλιογραφία (Metcalf, 2003). Καθώς λοιπόν αυξάνονται τα μηνιαία έξοδα του φοιτητή, η αναζήτηση επιπλέον εισοδήματος για την κάλυψη αυτών των δαπανών, θα οδηγήσει σε αύξηση του εισοδήματος από την εργασία του.

Το ίδιο αποτέλεσμα βρίσκεται και στη μεταβλητή της ηλικίας το οποίο επιβεβαιώνεται και από την έρευνα των Demeulemeester και Rochat (2000). Η συσσωρευμένη γνώση και εμπειρία αλλά ταυτόχρονα και οι αυξανόμενες ανάγκες των φοιτητών καθώς αυξάνεται η ηλικία τους θα σημαίνει και την αναζήτηση υψηλότερου εισοδήματος από την εργασία τους, με αποτέλεσμα να αυξάνεται και η ένταση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας. Ωστόσο ο συντελεστής έχει χαμηλή επίδραση στην εξαρτημένη.

Τα αποτελέσματα της συνάρτησης των μισθών έδειξαν ότι η γονική χρηματοδότηση καθώς και τα φοιτητικά επιδόματα προς τους φοιτητές ασκούν αρνητική επίδραση στο επίπεδο εισοδήματος από την εργασία. Αυτό είναι πολύ λογικό γιατί όσο αυξάνονται οι εξωτερικές πηγές χρηματοδότησης, οι φοιτητές θα συμμετέχουν στην αγορά εργασίας με μικρότερη ένταση και αυτό θα έχει αρνητικό αποτέλεσμα στο επίπεδο των μισθών.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, το επίπεδο του οικογενειακού εισοδήματος επιδρά θετικά στην εξαρτημένη. Το γεγονός αυτό ενδεχομένως να συμβαίνει γιατί οι φοιτητές, των οποίων οι γονείς έχουν υψηλά εισοδήματα, έχουν το πλεονέκτημα στη διαδικασία ευρέσεως εργασίας, εφόσον δεν έχουν να αντιμετωπίσουν χρονική πίεση, να αναζητήσουν χωρίς χρονικές δεσμεύσεις και να επιλέξουν τελικά να απασχοληθούν σε εργασίες που τους αποφέρουν υψηλά εισοδήματα.

Σημαντικό στοιχείο της έρευνας, το οποίο έρχεται σε αντίθεση με τη έρευνα των Demeulemeester και Rochat (2000), είναι το αποτέλεσμα της μεταβλητής του φύλου. Ο συντελεστής βρέθηκε να έχει αρνητικό πρόσημο και να είναι στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 10%. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν μισθολογικές διαφορές ανάμεσα στα φύλα, με τις γυναίκες να πληρώνονται με υψηλότερους μισθούς. Οι Demeulemeester και Rochat δεν βρήκαν στην μελέτη τους διακρίσεις ανάλογα με το φύλο.

Τέλος, ο λόγος του Mills έχει αρνητικό πρόσημο και συνεπάγεται ότι τα ατομικά χαρακτηριστικά που συμπεριλήφθηκαν στη συνάρτηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της φοίτησης, δεν επηρεάζουν ως ανεξάρτητη μεταβλητή το επίπεδο του εισοδήματος από εργασία. Ωστόσο ο λόγος του Mills βρέθηκε να είναι μη στατιστικά σημαντικός και συνεπάγεται ότι θα χρειαστεί να υπολογιστεί ξανά το υπόδειγμα χωρίς τη μέθοδο Heckman και στη συνάρτηση των μισθών να συμπεριληφθεί όλο το δείγμα (Heckman, 1979, Maddala, 1983).

Στον πίνακα 8.3 παρατίθενται οι συντελεστές και η στατιστική σημαντικότητα τους για τα υποδείγματα 9.3 & 9.4 της συνάρτησης των μισθών συμπεριλαμβανομένου όλου του δείγματος.

Πίνακας 8.3 Συντελεστές της OLS παλινδρόμησης για το ύψος του μηνιαίου μισθού από την εργασία των φοιτητών (n = 400)		
Μεταβλητές	Υπόδειγμα 9.3	Υπόδειγμα 9.4
Σταθερά	1,78*** (0,007)	1,715*** (0,002)
Age	0,028** (0,02)	0,028** (0,014)
Sex	-0,114* (0,072)	-0,116* (0,061)
EcParSup	- 0,277*** (0,001)	- 0,274*** (0,000)
Log(NParInco)	0,14** (0,03)	0,142** (0,02)
Log(MonExpen)	0,228*** (0,000)	0,228*** (0,000)
StGrand	-0,343*** (0,003)	-0,328*** (0,003)
FieldSt2	0,098 (0,107)	0,106* (0,065)
Log(FutRet1)	-0,012 (0,879)	
FPTIMEEm	0,363*** (0,000)	0,362*** (0,000)
WeeEmp	0,19*** (0,009)	0,178** (0,012)
Log(HoWeWo)	0,387*** (0,000)	0,391*** (0,000)
Emp1	0,035 (0,589)	
FiWoReSt	0,032 (0,612)	
FiAnWo	-0,066 (0,295)	
PrWoEx	0,027 (0,7)	
Log-Likelihood	-59,31	-60,13
McFadden R²	0,70	0,69
F statistic	23,43***	35,79***
Σημείωση: στις παρενθέσεις παρουσιάζεται η τιμή της Probability *** , ** και * υποδηλώνουν p-value<0,01, <0,05 και <0,1 αντίστοιχα		

Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα του πίνακα 8.2 με εκείνα του πίνακα 8.3, ο αναγνώστης θα παρατηρήσει ότι υπάρχουν πολύ μικρές διαφοροποιήσεις μεταξύ των συντελεστών και τα πρόσημα παραμένουν τα ίδια⁵.

⁵ Για τον υπολογισμό των αποτελεσμάτων του πίνακα 8.3 χρησιμοποιήθηκε όλο το δείγμα και θεωρήθηκε ότι όπου $\text{EmpStat} < 1$, τότε $\log(\text{MoWaEm}) = 0$.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

Η ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΙΣ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Η εμπειρική ανάλυση των προσδιοριστικών παραγόντων των ωρών απασχόλησης των φοιτητών ανά εβδομάδα, προσφέρει τη δυνατότητα της διερεύνησης της έντασης με την οποία οι φοιτητές συμμετέχουν στην αγορά εργασίας. Η αύξηση των ωρών απασχόλησης ενδεχομένως να έχει επιπτώσεις στις επιδόσεις του φοιτητή που σχετίζονται με τις σπουδές του. Η βιβλιογραφία αναφέρει ότι καθώς αυξάνονται οι ώρες που αφιερώνουν οι φοιτητές στην εργασία τους, τόσο λιγότερος θα είναι και ο χρόνος που θα αφιερώνουν στις ακαδημαϊκές τους υποχρεώσεις.

Η μελέτη της συμμετοχής στην αγορά εργασίας καθώς και η ένταση της έχει ερευνηθεί εκτενέστερα στη διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία (Kanellopoulos and Mavromaras, 2002, Demousis *et al.*, 2004, Νικολίτσα, 2006). Ωστόσο, οι φοιτητές δεν αποτέλεσαν πεδίο ερευνών πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα. Το γεγονός αυτό, ενδεχομένως να έχει σχέση με τον ορισμό του εργατικού δυναμικού, ο οποίος δεν θεωρεί τους φοιτητές ενεργό εργατικό δυναμικό. Ωστόσο, μελέτες όπως των Bailey και Mallier (1999), Demeulemeester και Rochat (2000) και του Hakkinen (2006) έκαναν προσπάθεια να προσδιορίσουν εκείνους τους παράγοντες που επηρεάζουν το επίπεδο των ωρών εργασίας των φοιτητών.

Προσδιοριστικοί παράγοντες του επιπέδου εισοδήματος από εργασία

Ένας σημαντικός αριθμός διευρυμένων μεταβλητών ανθρωπίνου κεφαλαίου χρησιμοποιούνται στην συνάρτηση των ωρών και ιδιαίτερα εκείνες που σχετίζονται με το θεωρητικό πλαίσιο του Levy-Garboua (1976), από τις οποίες μερικές χρησιμοποιήθηκαν και στη συνάρτηση της συμμετοχής. Η χρηματοδότηση από υποτροφίες, το πεδίο σπουδών, η εργασία πριν τις σπουδές, η δυσκολία του συνδυασμού της εργασίας με της σπουδές, η σχέση της εργασίας με το αντικείμενο σπουδών καθώς και η ευκολία ευρέσεως εργασίας κατηγοριοποιήθηκαν ως μεταβλητές ανθρωπίνου κεφαλαίου και εισήχθησαν στη συνάρτηση των ωρών.

Άλλες μεταβλητές του ανθρωπίνου κεφαλαίου που χρησιμοποιήθηκαν στην συνάρτηση του μισθού αφορούσαν τα χαρακτηριστικά της εργασίας του φοιτητή και είναι ο μισθός και το είδος της εργασίας (ανειδίκευτή ή όχι εργασία και μερικής ή πλήρους απασχόλησης).

Οι μελέτες των Demeulemeester και Rochat (2000), Metcalf (2003) και Christou and Haliassos (2006) έδειξαν ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των εξωτερικών πηγών χρηματοδότησης και το επίπεδο τους προς τους φοιτητές, όπως είναι η γονική χρηματοδότηση και το επίπεδο του οικογενειακού εισοδήματος, θα ασκούν αρνητική επίδραση στην ένταση της συμμετοχής. Για αυτό κρίνεται σκόπιμο να συμπεριληφθούν στη συνάρτηση της συμμετοχής.

Δημογραφικοί παράγοντες της ηλικία και του φύλου συμπεριλήφθηκαν στη συνάρτηση των ωρών. Τα αποτελέσματα της έρευνας των Bailey και Mailer (1999) αναφέρουν ότι καθώς αυξάνεται η ηλικία των φοιτητών επιδρά αρνητικά στις ώρες συμμετοχής γιατί αποφασίζουν να αφιερώσουν περισσότερο χρόνο στις σπουδές τους για την απόκτηση του πτυχίου τους. Το φύλο εισήχθη στη συνάρτηση για να ελεγχθούν τυχόν διαφοροποιήσεις ανάμεσα στα δύο φύλα.

Για την αποφυγή της μεροληψίας των αποτελεσμάτων λόγω των δεδομένων του δείγματος που περιλαμβάνουν εργαζόμενους αλλά και μη φοιτητές, θα χρησιμοποιηθεί η μέθοδος δύο σταδίων του Heckman (βλ. κεφάλαιο 5.4). Ο λόγος του Mills υπολογίζεται από την συνάρτηση της συμμετοχής και χρησιμοποιείται ως ερμηνευτική μεταβλητή επιλογής στην συνάρτηση των μισθών (Heckman, 1979, Maddala, 1983).

Ο πίνακας 9.1 παρουσιάζει την περιγραφή των μεταβλητών που επιλέχθηκαν για το υπόδειγμα [10].

Πίνακας 9.1 Περιγραφή των μεταβλητών του Υποδείγματος [10] Ώρες εργασίας των φοιτητών ανά εβδομάδα	
Μεταβλητές	Περιγραφή
Log(HoWeWo) (Εξαρτημένη)	ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει τις ώρες απασχόλησης ανά εβδομάδα (min=2 , max=50, mean=20,5)
Sex	=1 για τους άντρες =0 για τις γυναίκες
Age	ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει την ηλικία των φοιτητών (min= 18, max=31, mean=21)
Log(NParInco)	ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει το μηνιαίο εισόδημα των γονέων των φοιτητών σε ευρώ (min= 500, max=5000, mean=2635)
EcParSup	=1 για τους φοιτητές που λαμβάνουν οικονομική βοήθεια από τους γονείς τους =0 για τους φοιτητές που δε λαμβάνουν οικονομική βοήθεια από τους γονείς τους
FinSchol	=1 για τους φοιτητές που λαμβάνουν υποτροφία =0 για τους φοιτητές που δεν λαμβάνουν υποτροφία
FPTimeEm	=1 για τους φοιτητές που εργάζονται σε εργασία πλήρους απασχόλησης =0 για τους φοιτητές που εργάζονται σε εργασία μερικής απασχόλησης
Emp1	=1 για τους φοιτητές που εργάζονται σε ανειδίκευτες εργασίες (π.χ. εξωτερικός υπάλληλος, σερβιτόρος, νυχτερινή εργασία κ.α.) =0 σε κάθε άλλη περίπτωση
Log(MoWaEm)	ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει το μηνιαίο εισόδημα από την εργασία των φοιτητών σε ευρώ (min= 100, max=1300, mean=403)
CuEmReSt	=1 εάν η εργασία των φοιτητών έχει σχέση με το αντικείμενο σπουδών τους =0 εάν η εργασία των φοιτητών δεν έχει σχέση με το αντικείμενο σπουδών τους
DiCoWoSt	=1 για τους εργαζόμενους φοιτητές που δυσκολεύονται να συνδυάσουν τις σπουδές τους με την εργασία τους =0 για τους εργαζόμενους φοιτητές που δεν δυσκολεύονται
FiAnWo	=1 για τους φοιτητές που θεωρούν ότι μπορούν να βρουν εύκολα οποιαδήποτε εργασία =0 για τους φοιτητές που δεν θεωρούν ότι μπορούν να βρουν εύκολα οποιαδήποτε εργασία
WoBeSt	=1 για τους φοιτητές που είχαν ήδη εργασία πριν εισαχθούν στο πανεπιστήμιο =0 για τους φοιτητές που δεν είχαν εργασία πριν εισαχθούν στο πανεπιστήμιο

FieldSt3	=1 για τους φοιτητές των οποίων το πεδίο σπουδών είναι οι επιστήμες υγείας =0 σε κάθε άλλη περίπτωση
Mills11	Η μεταβλητή της επιλογής (ο λόγος του Mills)

Στον πίνακα 9.2 παρατίθενται οι συντελεστές και η στατιστική σημαντικότητα τους για τα υποδείγματα 10.1 & 10.2 της συνάρτησης των ωρών

Πίνακας 9.2 Συντελεστές της OLS παλινδρόμησης για τις ώρες εργασίας των φοιτητών ανά εβδομάδα (n = 169)		
Μεταβλητές	Υπόδειγμα 10.1	Υπόδειγμα 10.2
Σταθερά	-0,338 (0,603)	-0,743 (0,183)
Age	-0,003 (0,796)	
Sex	0,211*** (0,005)	0,203*** (0,004)
Log(NParInco)	-0,072 (0,249)	
EcParSup	- 0,153* (0,068)	- 0,188* (0,021)
FinSchol	-0,506** (0,023)	
FPTIMEEm	0,234** (0,015)	0,235** (0,013)
Emp1	0,087 (0,268)	
Log(MoWaEm)	0,613*** (0,000)	0,593*** (0,000)
CuEmReSt	-0,233*** (0,007)	-0,293*** (0,000)
DiCoWoSt	0,139* (0,062)	0,137* (0,07)
FiAnWo	0,062 (0,368)	
WoBeSt	0,177** (0,025)	0,2** (0,013)
FieldSt3	-0,423*** (0,000)	-0,451*** (0,000)
Mills	0,17** (0,038)	0,165** (0,038)
Log-Likelihood	-88,36	-92,04
McFadden R²	0,62	0,60
F statistic	18,42***	27,57***
Σημείωση: στις παρενθέσεις παρουσιάζεται η τιμή της Probability		
***, ** και * υποδηλώνουν p-value<0,01, <0,05 και <0,1 αντίστοιχα		

Τα αποτελέσματα των μεταβλητών του ανθρωπίνου κεφαλαίου, παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Ο φοιτητής που λαμβάνει υποτροφία αποφεύγει να συμμετέχει στην αγορά εργασίας με μεγάλη ένταση και αποφασίζει να αφιερώσει περισσότερο χρόνο στην ακαδημαϊκή παρουσία και προετοιμασία γιατί ενδεχομένως να προσδοκά υψηλές προσδοκώμενες αποδόσεις μετά την αποφοίτηση, από εργασία που θα σχετίζεται με το αντικείμενο σπουδών του. Ο συντελεστής της μεταβλητής έχει αρνητικό πρόσημο που σημαίνει ότι επιβεβαιώνεται η θεωρία του Levy-Garboua (1976).

Οι φοιτητές που φοιτούν στο πεδίο σπουδών των επιστημών υγείας (π.χ. Ιατρική) όταν αποφασίζουν να εισέλθουν στην αγορά εργασίας συμμετέχουν με πολύ χαμηλή ένταση από τα άλλα πεδία κατά τη διάρκεια της φοίτησης. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγει και η έρευνα του Hakkinen (2006). Ενδεχομένως, αυτό να οφείλεται και στις μελλοντικές προσδοκώμενες αμοιβές τους, αλλά και στο γεγονός ότι το συγκεκριμένο πεδίο σπουδών θεωρείται αρκετά δύσκολη κατεύθυνση, με πολλές ακαδημαϊκές απαιτήσεις και η φυσική παρουσία στη παράδοση των μαθημάτων είναι πολύ σημαντική.

Όσον αφορά τους φοιτητές που εργαζόντουσαν και πριν την εισαγωγή τους στο πανεπιστήμιο, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η συγκεκριμένη μεταβλητή ασκεί θετική επίδραση στις ώρες εργασίας κατά τη διάρκεια της φοίτησης. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι οι φοιτητές που συμμετείχαν στη αγορά εργασίας πριν το πανεπιστήμιο, όταν ξεκινούν τις σπουδές τους αποφασίζουν να μη μειώσουν τις ώρες απασχόλησης, γιατί μπορεί να μη επιθυμούν να μειώσουν τις απολαβές τους, λόγω της μείωσης των ωρών απασχόλησης ή να μη τους επιτρέπεται από τις συνθήκες και το αντικείμενο απασχόλησης ή και τα δύο.

Σχετικά με την μεταβλητή της ευκολίας ευρέσεως οποιαδήποτε εργασίας βρέθηκε να ασκεί πολύ χαμηλή επίδραση στην εξαρτημένη και να είναι μη στατιστικά σημαντική, ωστόσο ο συντελεστής είχε θετικό πρόσημο, το οποίο ενδεχομένως να σημαίνει ότι τους φοιτητές με το συγκεκριμένο ατομικό χαρακτηριστικό δεν τους ενδιαφέρει τόσο αν εργάζονται αρκετές ώρες την εβδομάδα, τους αρκεί να απασχολούνται σε κάποια εργασία και για αυτό το λόγο ίσως να θεωρούν ότι μπορούν να βρουν εύκολα οποιαδήποτε απασχόληση.

Οι εργαζόμενοι φοιτητές που αισθάνονται ότι δυσκολεύονται να συνδυάζουν την εργασία με τις σπουδές, απασχολούνται αρκετές ώρες την εβδομάδα, ωστόσο αυτή η σχέση θα εξεταστεί εκτενέστερα στο δέκατο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης.

Όταν η εργασία των φοιτητών έχει σχέση με το αντικείμενο σπουδών, οι φοιτητές επιλέγουν να απασχολούνται με μικρότερη ένταση. Αυτό συμβαίνει γιατί οι συγκεκριμένες εργασίες είναι συνήθως μερικής απασχόλησης και οι φοιτητές με το συγκεκριμένο ατομικό χαρακτηριστικό ενδιαφέρονται κυρίως για την εμπειρία και την πρακτική άσκηση πάνω στο αντικείμενο σπουδών τους και όχι για την επαγγελματική αποκατάσταση. Το αποτέλεσμα επιβεβαιώνεται και από τη μεταβλητή της ανειδίκευτης εργασίας, η οποία ασκεί θετική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή των ωρών εργασίας, ωστόσο ήταν μη στατιστικά σημαντική. Όπως ήταν αναμενόμενο, θετική επίδραση ασκεί και η μεταβλητή τη εργασίας πλήρους απασχόλησης στην εξαρτημένη μεταβλητή των ωρών εργασίας.

Το αποτέλεσμα της μεταβλητής του μισθού από την εργασία επιβεβαιώνεται και από τη βιβλιογραφία (Κοντολαίμης, 2006), η οποία αναφέρει ότι όσο οι απολαβές (μισθός) ενός ατόμου αυξάνονται, τότε τόσο περισσότερες ώρες θα εργάζεται και αυτό θα είναι αποτέλεσμα υποκατάστασης, όπου το άτομο υποκαθιστά τησχόλη με την εργασία για να αυξήσει το εισόδημα του. Στη παρούσα μελέτη το εισόδημα από εργασία ασκεί θετική επίδραση στις ώρες εργασίας των φοιτητών, με συντελεστή 0,61⁶.

Σχετικά με τις μεταβλητές των εξωτερικών πηγών χρηματοδότησης και το επίπεδο τους προς τους φοιτητές, όπως είναι η γονική χρηματοδότηση, το επίπεδο του οικογενειακού εισοδήματος, τα αποτελέσματα επιβεβαιώνονται από την βιβλιογραφία (Demeulemeester and Rochat, 2000, Metcalf, 2003, Christou and Haliassos, 2006). Οι φοιτητές που δέχονται γονική χρηματοδότηση συμμετέχουν στην αγορά εργασίας με χαμηλότερη ένταση. Το ίδιο αποτέλεσμα θα συμβαίνει, όσο υψηλότερο είναι το οικογενειακό εισόδημα, ωστόσο η συγκεκριμένη μεταβλητή βρέθηκε να είναι μη στατιστικά σημαντική. Η χρηματοδότηση από υποτροφία θεωρείται και αυτή ως εξωτερική πηγή χρηματοδότησης, η οποία όπως παρουσιάστηκε ασκεί αρνητική επίδραση στις ώρες εργασίας.

Στη συνάρτηση της συμμετοχής βρέθηκε ότι οι γυναίκες φοιτήτριες έχουν περισσότερες πιθανότητες να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της φοίτησης (η μεταβλητή του φύλου ήταν μη στατιστικά σημαντική). Επίσης στη συνάρτηση των μισθών οι γυναίκες είχαν μεγαλύτερες πιθανότητες να λαμβάνουν

⁶ Ωστόσο, αν οι απολαβές γίνουν αρκετά υψηλές, τότε το άτομο αρχίζει να γίνεται τόσο εύπορο που προτιμά να απολαμβάνει περισσότερο ελεύθερο χρόνο και να μειώνει τις ώρες που αφιερώνει στην εργασία του.

υψηλότερες αμοιβές από την απασχόληση τους. Τα αποτελέσματα όμως από το υπόδειγμα των ωρών εργασίας έδειξαν ότι οι άντρες όταν συμμετέχουν στην αγορά εργασίας έχουν την πιθανότητα να εργάζονται περισσότερες ώρες από τις γυναίκες, δηλαδή με υψηλότερη ένταση.

Όπως αναφέρθηκε, τα αποτελέσματα της έρευνας των Bailey και Mailer (1999) αναφέρουν ότι καθώς αυξάνεται η ηλικία των φοιτητών επιδρά αρνητικά στις ώρες συμμετοχής γιατί αποφασίζουν να αφιερώσουν περισσότερο χρόνο στις σπουδές τους για την απόκτηση του πτυχίου τους. Όντως και στη παρούσα εργασία ο συντελεστής της ηλικίας έχει αρνητικό πρόσημο, αλλά ασκεί πάρα πολύ χαμηλή επίδραση στην εξαρτημένη και είναι μη στατιστικά σημαντικός.

Τέλος, ο λόγος του Mills έχει θετικό πρόσημο και συνεπάγεται ότι τα ατομικά χαρακτηριστικά που συμπεριλήφθηκαν στη συνάρτηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της φοίτησης, επηρεάζουν ως ανεξάρτητη μεταβλητή το επίπεδο των ωρών εργασίας ανά εβδομάδα. Ο λόγος του Mills βρέθηκε να είναι και στατιστικά σημαντικός, το οποίο συνεπάγεται ότι έχει γίνει χρήση της σωστής μεθόδου (Heckman, 1979, Maddala, 1983).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ

Η ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗ ΔΥΣΚΟΛΙΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΝΑ ΣΥΝΔΥΑΖΟΥΝ ΤΙΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥΣ

Η διεθνής βιβλιογραφία έχει ασχοληθεί με τις επιδράσεις που έχει η εργασία στους φοιτητές. Οι έρευνες έχουν παρατηρήσει θετικές επιπτώσεις που σχετίζονται κυρίως με την απόκτηση επιδεξιότητων, την ενθάρρυνση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας, την αύξηση της οικειότητας και άνεσης στο εργασιακό περιβάλλον και στην βελτίωση των δεξιοτήτων που έχουν να κάνουν με θέματα διαχείρισης του χρόνου και της οργάνωσης της εργασίας (Smith and Wilson, 1992, Lioyd-Langton and Portwood, 1994, Lucas and Lammont, 1998, Watts and Pickering, 2000). Οι αρνητικές επιπτώσεις σχετίζονται κυρίως με χαμένες διαλέξεις, κόπωση και την αφιέρωση λιγότερου χρόνου στην ακαδημαϊκή προετοιμασία (Leonard, 1995., National Union of Students, 1996). Οι Lempinen και Tiilikainen (2001) παρατήρησαν ότι οι φοιτητές που δεν εργάζονται αφιερώνουν 35 ώρες την εβδομάδα σε δραστηριότητες που έχουν σχέση με τις σπουδές, ενώ οι εργαζόμενοι φοιτητές αφιερώνουν 19 ώρες την εβδομάδα αντίστοιχα.

Ο ορθολογικός καταμερισμός του ημερήσιου χρόνου των εργαζόμενων φοιτητών δεν είναι εύκολη υπόθεση. Οι εργαζόμενοι φοιτητές προσπαθούν να ισορροπούν τις σπουδές τους με την εργασία και τον ελεύθερο χρόνο τους. Είναι φυσικό επακόλουθο να αισθάνονται δυσκολία καθώς αισθάνονται πίεση και άγχος. Η μελέτη της διερεύνησης των παραγόντων που επηρεάζουν τη συμπεριφορά των εργαζόμενων φοιτητών και αισθάνονται ότι αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο να συνδυάζουν την εργασία με τις σπουδές θα διερευνηθεί στο παρόν κεφάλαιο.

Προσδιοριστικοί παράγοντες της δυσκολίας συνδυασμού των σπουδών με την εργασία

Εργασιακά χαρακτηριστικά των φοιτητών χρησιμοποιήθηκαν στη συνάρτηση, για να ελεγχθεί κατά πόσο επηρεάζουν και σε ποιο βαθμό την εξαρτημένη (μερικής ή πλήρους απασχόλησης, μίνες απασχόλησης, ώρες απασχόλησης, εργασία στον

ιδιωτικό τομέα, η σχέση της εργασίας με το αντικείμενο σπουδών και εργασία πριν το πανεπιστήμιο).

Το πεδίο σπουδών, το έτος σπουδών, ο αριθμός των μαθημάτων που οφείλουν οι φοιτητές από προηγούμενα εξάμηνα καθώς και η συμβολή του πτυχίου των φοιτητών στη μετέπειτα επαγγελματική καριέρα τους εισήχθησαν στη συνάρτηση ως διευρυμένες μεταβλητές ανθρωπίνου κεφαλαίο (Metcalf, 2003). Η γονική χρηματοδότηση, το φοιτητικό επίδομα, η ηλικία και το φύλο χρησιμοποιήθηκαν για να ελεγχθεί αν τα κοινωνικοοικονομικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά επηρεάζουν τη δυσκολία των εργαζόμενων να συνδυάζουν την εργασία με τις σπουδές.

Ο πίνακας 10.1 παρουσιάζει την περιγραφή των μεταβλητών που επιλέχθηκαν για το υπόδειγμα [11].

Πίνακας 10.1 Περιγραφή των μεταβλητών του Υποδείγματος [11] Δυσκολία στο συνδυασμό των σπουδών με την εργασία	
Μεταβλητές	Περιγραφή
DiCoWoSt (Εξαρτημένη)	=1 για τους εργαζόμενους φοιτητές που δυσκολεύονται =0 για τους εργαζόμενους φοιτητές που δεν δυσκολεύονται
Sex	=1 για τους άντρες =0 για τις γυναίκες
Age	ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει την ηλικία των φοιτητών (min=18 , max=31, mean=22)
EcParSup	=1 για τους φοιτητές που λαμβάνουν οικονομική βοήθεια από τους γονείς τους =0 για τους φοιτητές που δε λαμβάνουν οικονομική βοήθεια από τους γονείς τους
StGrand	=1 για τους φοιτητές που λαμβάνουν φοιτητικό επίδομα =0 για τους φοιτητές που δεν λαμβάνουν φοιτητικό επίδομα
FieldSt4	=1 για τους φοιτητές των οποίων το πεδίο σπουδών είναι οι τεχνολογικές επιστήμες =0 σε κάθε άλλη περίπτωση
YearStu	ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει το έτος σπουδών (min= 1, max=11, mean=4)
CoPrSeme	ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει τον αριθμό των μαθημάτων που οφείλουν οι φοιτητές από προηγούμενα εξάμηνα (min= 0, max=30, mean=8)

BeJob1	=1 για τους φοιτητές που πιστεύουν ότι η απόκτηση τους πτυχίου τους θα συμβάλει καθόλου ή λίγο ή αρκετά στην απόκτηση μίας καλοπληρωμένης εργασίας =0 σε κάθε άλλη περίπτωση (πολύ ή πάρα πολύ)
FPTimeEm	=1 για τους φοιτητές που εργάζονται σε εργασία πλήρους απασχόλησης =0 για τους φοιτητές που εργάζονται σε εργασία μερικής απασχόλησης
MonEmp	ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει τους μήνες απασχόλησης (min=1 , max=120, mean=16)
WoPuPrSe	=1 για τους φοιτητές που εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα =0 για τους φοιτητές που εργάζονται στο δημόσιο τομέα
Log(HoWeWo)	ποσοτική μεταβλητή που περιγράφει τις ώρες απασχόλησης ανά εβδομάδα (min=2 , max=60, mean=21)
CuEmReSt	=1 εάν η εργασία των φοιτητών έχει σχέση με το αντικείμενο σπουδών τους =0 εάν η εργασία των φοιτητών δεν έχει σχέση με το αντικείμενο σπουδών τους
WoBeSt	=1 για τους φοιτητές που είχαν ήδη εργασία πριν εισαχθούν στο πανεπιστήμιο =0 για τους φοιτητές που δεν είχαν εργασία πριν εισαχθούν στο πανεπιστήμιο

Στον πίνακα 10.2 παρατίθενται οι συντελεστές και η στατιστική σημαντικότητα τους για τα υποδείγματα 11.1 & 11.2 της συνάρτησης των ωρών

Πίνακας 10.2 Συντελεστές της λογιστικής παλινδρόμησης για την δυσκολία στο συνδυασμό των σπουδών με την εργασία (n = 171)		
Μεταβλητές	Υπόδειγμα 11.1	Υπόδειγμα 11.2
Σταθερά	-7,424** (0,013)	-7,192*** (0,013)
Age	0,252** (0,046)	0,251** (0,037)
Sex	-0,898** (0,029)	-0,9** (0,02)
EcParSup	- 0,521 (0,357)	
StGrand	0,378 (0,578)	
FieldSt4	1,324** (0,046)	1,157* (0,077)
YearSt	-0,352** (0,021)	-0,325** (0,024)
CoPrSeme	0,02 (0,482)	
BeJob1	0,752* (0,079)	0,729* (0,08)
FPTimeEm	0,792 (0,238)	
MonEmp	-0,025** (0,034)	-0,018* (0,081)
WoPuPrSe	0,683 (0,382)	
Log(HoWeWo)	1,077*** (0,002)	1,146*** (0,000)
CuEmReSt	0,366 (0,376)	
WoBeSt	-0,091 (0,819)	
Log-Likelihood	-97,39***	-99,80***
McFadden R²	0,15	0,13
Σημείωση: στις παρενθέσεις παρουσιάζεται η τιμή της Probability *** , ** και * υποδηλώνουν p-value<0,01, <0,05 και <0,1 αντίστοιχα		

Παρατηρώντας των πίνακα 10.2, η μεταβλητή που επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την δυσκολία των φοιτητών είναι οι ώρες εργασίας. Η αύξηση των ωρών απασχόλησης αυξάνει σε σημαντικό βαθμό την πιθανότητα να δυσκολεύονται οι φοιτητές να συνδυάζουν την εργασία τους με τις σπουδές τους και το αποτέλεσμα επιβεβαιώνεται και από την έρευνα της Metcalf (2003). Καθώς αυξάνονται οι ώρες απασχόλησης, οι ώρες που αφιερώνει ο φοιτητής στις ακαδημαϊκές του υποχρεώσεις μειώνονται, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται και η επίδοση και η απόδοση λόγω αυξημένων υποχρεώσεων και κούρασης.

Επίσης, όταν οι φοιτητές εργάζονται πολλούς μήνες, έχουν λιγότερες πιθανότητες να δυσκολεύονται να συνδυάζουν την εργασία τους με τις σπουδές τους. Αυτό συμβαίνει γιατί όσο περισσότερο καιρό συμμετέχει ο φοιτητής στην αγορά εργασίας, τόσο μεγαλύτερη οικειότητα και επιδεξιότητα αποκτά με το εργασιακό του περιβάλλον, η οποία τον βοηθάει στον καταμερισμό των υποχρεώσεων του και του χρόνου του. Ίδια επίδραση ασκείται και όταν ο φοιτητής συμμετέχει στην αγορά εργασίας πριν το ξεκίνημα των σπουδών του. Και οι δύο προηγούμενες μεταβλητές όμως έχουν χαμηλή επιρροή στην εξαρτημένη.

Η εργασία στον ιδιωτικό τομέα ασκεί θετική επίδραση στη εξαρτημένη μεταβλητή. Οι απαιτήσεις των ιδιωτών εργοδοτών από τους φοιτητές είναι μεγαλύτερες από αυτές του δημοσίου. Ωστόσο η μεταβλητή είναι μη στατιστικά σημαντική. Επίσης όταν η εργασία του φοιτητή έχει σχέση με το αντικείμενο σπουδών του θα αυξάνεται η πιθανότητα να δυσκολεύεται ο φοιτητής να συνδυάζει τις σπουδές του με την εργασία. Το γεγονός αυτό ενδεχομένως να οφείλεται στις μειωμένες πνευματικές απαιτήσεις που έχουν οι ανειδίκευτες εργασίες, από ότι οι εργασίες που έχουν σχέση με το αντικείμενο σπουδών.

Οι φοιτητές που φοιτούν στο πεδίο σπουδών των τεχνολογικών επιστημών έχουν αυξημένες πιθανότητες, όταν συμμετέχουν στην αγορά εργασίας, να δυσκολεύονται κατά τη διάρκεια των σπουδών τους να συνδυάσουν και τις δύο υποχρεώσεις τους. Η φοίτηση στις τεχνολογικές επιστήμες απαιτεί υποχρεωτική παρακολούθηση σε πολλά εργαστηριακά μαθήματα καθώς και αυξημένο αριθμό αναθέσεων εργασιών και ίσως να είναι ένας βασικός παράγοντας που επιδρά στο ανωτέρω αποτέλεσμα. Επίσης όταν οι φοιτητές οφείλουν αυξημένο αριθμό μαθημάτων θα ασκείται θετική επίδραση στη πιθανότητα δυσκολίας, ωστόσο η επίδραση στην εξαρτημένη θα είναι χαμηλή.

Οι φοιτητές που θεωρούν ότι η απόκτηση του πτυχίου τους θα συμβάλλει λίγο ή καθόλου ή αρκετά στην απόκτηση μίας καλοπληρωμένης εργασίας έχουν την πιθανότητα να αισθάνονται ότι δυσκολεύονται να συνδυάζουν τη τωρινή τους εργασία με τις υποχρεώσεις τους στο πανεπιστήμιο. Το θεωρητικό πλαίσιο του Levy-Garboua αναφέρει ότι όταν οι φοιτητές προσδοκούν χαμηλές προσδοκώμενες αποδόσεις από το πτυχίο τους, αποφασίζουν να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας στο παρόν και να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στην εργασία τους και λιγότερο στις ακαδημαϊκές τους υποχρεώσεις, σε μια προσπάθεια να αντισταθμίσουν τις χαμηλές μελλοντικές προσδοκώμενες αποδόσεις. Το θεωρητικό πλαίσιο του Levy-Garboua ενδεχομένως να δίνει μία εξήγηση στο προηγούμενο συμπέρασμα και οι συγκεκριμένοι φοιτητές αφιερώνουν λιγότερο χρόνο στις σπουδές τους, με αποτέλεσμα να συσσωρεύονται οι ακαδημαϊκές υποχρεώσεις τους και να δυσκολεύονται να ανταπεξέλθουν.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι όταν ο φοιτητής βρίσκεται στα τελευταία έτη σπουδών ασκείται αρνητική επίδραση στην εξαρτημένη και αυτό είναι λογικό γιατί συνήθως οι φοιτητές της συγκεκριμένης κατηγορίας δεν οφείλουν υψηλό αριθμό μαθημάτων για την απόκτηση του πτυχίου τους και συνεπάγεται χαμηλές ακαδημαϊκές υποχρεώσεις.

Οι εργαζόμενοι φοιτητές που λαμβάνουν γονική χρηματοδότηση έχουν αυξημένες πιθανότητες να μην δυσκολεύονται να συνδυάζουν την εργασία με τις σπουδές τους. Η ύπαρξη χρηματοδότησης στους φοιτητές από τους γονείς τους επιδρά αρνητικά στις ώρες εργασίας (ένταση εργασίας), με αποτέλεσμα να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στα μαθήματα τους. Αντίθετα, όταν η χρηματοδότηση είναι από φοιτητικό επίδομα ασκείται θετική επίδραση στην εξαρτημένη. Προϋπόθεση για την καταβολή του φοιτητικού επιδόματος είναι το χαμηλό οικογενειακό εισόδημα. Το χαμηλό οικογενειακό εισόδημα των γονέων του φοιτητή επιδρά θετικά στις ώρες εργασίας του φοιτητή. Ωστόσο και οι δύο προηγούμενες μεταβλητές είναι μη στατιστικά σημαντικές.

Το φύλο του άντρα ασκεί αρνητική επίδραση στη δυσκολία του συνδυασμού των σπουδών με την εργασία, που σημαίνει ότι παρουσιάζουν μεγαλύτερες αντοχές και το ίδιο αποτέλεσμα επιβεβαιώνεται και στην έρευνα της Metcalf (2003). Καθώς αυξάνεται η ηλικία των φοιτητών η πιθανότητα δυσκολίας συνδυασμού της εργασίας με τι σπουδές είναι μεγαλύτερη από ότι στις μικρότερες ηλικίες των φοιτητών. Οι εργαζόμενοι φοιτητές μεγαλύτερης ηλικίας εργάζονται κυρίως για λόγους

επαγγελματικής αποκατάστασης, με αποτέλεσμα να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στην εργασία τους και δεν έχουν αρκετό χρόνο να αφιερώσουν στις ακαδημαϊκές τους υποχρεώσεις.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν ο προσδιορισμός των παραγόντων που επηρεάζουν τη συμμετοχή των φοιτητών στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης καθώς και την ένταση της συμμετοχής. Επίσης πραγματοποιήθηκε προσπάθεια να διερευνηθούν οι παράγοντες που επιδρούν αρνητικά στους φοιτητές, στην προσπάθειά τους να συνδυάσουν τις σπουδές τους με την εργασία τους.

Προκειμένου να μελετηθούν τα ατομικά χαρακτηριστικά των φοιτητών καθώς και οι προσδιοριστικοί παράγοντες της συμμετοχής στην αγορά εργασίας, πραγματοποιήθηκε επεξεργασία των δεδομένων, τα οποία συγκεντρώθηκαν με δειγματοληψία. Η δειγματοληπτική διαδικασία πραγματοποιήθηκε με πρωτογενή έρευνα, με την μέθοδο συλλογής ερωτηματολογίων για τυχαίο στρωματοποιημένο δείγμα 403 φοιτητών από τα πανεπιστήμια του νομού Αττικής.

Η περιγραφική ανάλυση της μελέτης έδειξε ότι ο σημαντικότερος λόγος για τον οποίο εργάζονται οι φοιτητές είναι η κάλυψη των επιθυμητών αναγκών. Ωστόσο σημαντικό στοιχείο της έρευνας είναι ότι ένα υψηλό ποσοστό των φοιτητών εργάζεται για να καλύψει τις βασικές του ανάγκες (21,1% των εργαζόμενων φοιτητών). Επίσης υψηλό είναι το ποσοστό των εργαζόμενων φοιτητών που δυσκολεύονται να συνδυάσουν τις σπουδές με την εργασία τους (60,2%). Οι δυσκολίες των φοιτητών αφορούν κυρίως την προετοιμασία για την εξεταστική περίοδο, τη φυσική παρουσία στις παραδόσεις και την έλλειψη ελεύθερου χρόνου για άλλες δραστηριότητες.

Τα αποτελέσματα έχουν μεγάλη σημασία γιατί δείχνουν τις επιπτώσεις της εργασίας στην ακαδημαϊκή απόδοση των φοιτητών. Επίσης, ενώ η εργασία μπορεί να διευκολύνει τη μετάβαση στην πλήρη απασχόληση και να εκθέσει τους σπουδαστές στην απόκτηση περισσότερων δεξιοτήτων, μπορεί και να εμποδίσει την απόκτηση άλλων χρήσιμων δεξιοτήτων που προσφέρει η πανεπιστημιακή ζωή, εξίσου σημαντικές και απαραίτητες για την μετέπειτα ζωή του φοιτητή. Το επίπεδο συμμετοχής στις εκτός διδακτέας ύλης δραστηριότητες, όπως σε κοινωνικές, αθλητικές και άλλες δραστηριότητες είναι ένα ζήτημα που θα πρέπει να ερευνηθεί.

Οι σημαντικότεροι λόγοι για τους οποίους οι φοιτητές δεν συμμετέχουν στην αγορά εργασίας ήταν ότι θεωρούν ότι θα μειωθούν οι αποδόσεις τους στα μαθήματα, η έλλειψη χρόνου λόγω φόρτου εργασίας και η υψηλή γονική χρηματοδότηση.

Προσδιοριστικοί παράγοντες της **συνάρτησης της συμμετοχής** εκτιμήθηκαν με τη μέθοδο της μέγιστης πιθανοφάνειας. Οι κοινωνικοοικονομικές μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν στο υπόδειγμα, έδειξαν να επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την εξαρτημένη μεταβλητή.

Πιο συγκεκριμένα, η μεταβλητή που επιδρά αρνητικά σε μεγάλο βαθμό την πιθανότητα να συμμετέχει ο φοιτητής στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια του εξαμήνου είναι το επίπεδο της γονικής χρηματοδότησης. Τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης της συνάρτησης της συμμετοχής έδειξαν ότι το ύψος της μηνιαίας χρηματοδότησης από τους γονείς των φοιτητών ασκεί αρνητική επίδραση πάνω στην εξαρτημένη με υψηλό συντελεστή $-1,31$. Το γεγονός αυτό κατατάσσει τη συγκεκριμένη ερμηνευτική μεταβλητή ως το σημαντικότερο προσδιοριστικό παράγοντα της συνάρτησης της συμμετοχής, που σημαίνει ότι καθώς αυξάνεται η μηνιαία γονική χρηματοδότηση, οι πιθανότητες να εισέλθει ο φοιτητής στην αγορά εργασίας μειώνονται σημαντικά.

Η επίδραση που έχει στη συμμετοχή στην αγορά εργασίας το ύψος των μηνιαίων δαπανών, είναι αρκετά σημαντική με συντελεστή $0,85$, που σημαίνει ότι καθώς αυξάνονται οι δαπάνες του φοιτητή, η πιθανότητα να εισέλθει στην αγορά εργασίας είναι αρκετά υψηλή και η εργασία επιφέρει εισόδημα, το οποίο είναι απαραίτητο για την κάλυψη των μηνιαίων εξόδων.

Όταν οι φοιτητές διαμένουν στα προάστια του νομού Αττικής έχουν σημαντικές πιθανότητες να εισέλθουν στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια της φοίτησης. Το γεγονός αυτό μπορεί να συνδέεται με τις αυξανόμενες εργασιακές ευκαιρίες που παρουσιάζονται στα προάστια του νομού Αττικής, εξαιτίας της πολιτικής της αποκέντρωσης που ακολουθούν οι εταιρείες. Όσον αφορά την κατάσταση διαμονής, οι φοιτητές που διαμένουν μαζί με τους γονείς τους έχουν λιγότερες πιθανότητες να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας, εξαιτίας των χαμηλότερων εξόδων που έχουν να αντιμετωπίσουν.

Οι μεταβλητές του ανθρωπίνου κεφαλαίου της συνάρτησης της συμμετοχής βασίζονται στο θεωρητικό πλαίσιο του Levy-Garboua (1976), ο οποίος υποστηρίζει ότι η απόφαση για συμμετοχή στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια του εξαμήνου της φοίτησης καθορίζεται εν μέρει από τη σχετική απόδοση που θα έχουν οι σπουδές

του φοιτητή στο μέλλον. Προσέφερε δηλαδή ένα θεωρητικό πλαίσιο όπου οι φοιτητές αντισταθμίζουν μια μειωμένη προσδοκώμενη απόδοση από την πανεπιστημιακή εκπαίδευση με την απόφαση να εισέλθουν στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της φοίτησης και να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στην εργασία τους και σε ασχολίες ελεύθερου χρόνου και λιγότερο χρόνο στην ακαδημαϊκή παρουσία και προετοιμασία.

Είναι γεγονός ότι ο φοιτητής που λαμβάνει υποτροφία αποφεύγει να συμμετέχει στην αγορά εργασίας και αποφασίζει να αφιερώσει περισσότερο χρόνο στην ακαδημαϊκή παρουσία και προετοιμασία γιατί προσδοκά υψηλές προσδοκώμενες αποδόσεις. Επίσης, οι φοιτητές που οφείλουν σημαντικό αριθμό μαθημάτων από προηγούμενα εξάμηνα έχουν αρκετές πιθανότητες να εισέλθουν στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της φοίτησης γιατί δεν προσδοκούν υψηλή απόδοση από τις σπουδές τους και αποφασίζουν να αντισταθμίσουν αυτή την απόδοση με την είσοδο τους στην αγορά εργασίας νωρίτερα από την αποφοίτηση τους με αποτέλεσμα να αφιερώνουν λιγότερο χρόνο στις ακαδημαϊκές τους υποχρεώσεις.

Οι φοιτητές που έχουν προηγούμενη εργασιακή εμπειρία έχουν περισσότερες πιθανότητες να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας. Ο φοιτητής που είχε εργαστεί στο παρελθόν αισθάνεται μια οικειότητα με την αγορά εργασίας και το γεγονός αυτό λειτουργεί θετικά στη συμμετοχή αλλά και στην εύρεση απασχόλησης λόγω προϋπηρεσίας αλλά και των γνώσεων πάνω στη ζήτηση εργασίας.

Καθώς αυξάνεται η ηλικία του φοιτητή αυξάνονται και οι πιθανότητες να συμμετέχει στην αγορά εργασίας κατά την διάρκεια της φοίτησης, με μικρή ωστόσο επίδραση πάνω στην εξαρτημένη μεταβλητή. Καθώς λοιπόν αυξάνεται η ηλικία του φοιτητή αυξάνονται και οι ανάγκες του για αγαθά και για την αγορά αυτών των αγαθών, θα χρειαστεί έσοδα τα οποία ενδεχομένως θα τα λάβει με τη μορφή αμοιβής από την συμμετοχή του στην αγορά εργασίας.

Το ίδιο αποτέλεσμα, όπως παρατηρήθηκε και προηγουμένως, υπάρχει και στη μεταβλητή των μηνιαίων δαπανών. Το γεγονός αυτό, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η αύξηση των αναγκών για απόκτηση περισσότερων αγαθών αυξάνει σημαντικά τη πιθανότητα συμμετοχής στην αγορά εργασίας. Οι μεταβλητές του ανθρωπίνου κεφαλαίου που χρησιμοποιήθηκαν στη συνάρτηση έχουν μικρότερη επίδραση στην εξαρτημένη, από ότι οι κοινωνικοοικονομικές μεταβλητές που σχετίζονται με το επίπεδο της γονικής χρηματοδότησης και το επίπεδο των αναγκών για αγαθά. Επίσης, όσο περισσότερες είναι οι πηγές χρηματοδότησης, όπως είναι η γονική χρηματοδότηση και οι υποτροφίες, τόσο λιγότερες πιθανότητες θα έχει ο φοιτητής να

εισέλθει στην αγορά εργασίας. Με το συγκεκριμένο συμπέρασμα ίσως να προκύπτει ένα πρόβλημα με κοινωνικές προεκτάσεις, που αφορά τις ανισότητες που παρουσιάζονται μεταξύ των φοιτητών.

Στη αρχική **συνάρτηση του εισοδήματος από εργασία** χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος του Heckman (1979), για την αποφυγή της μεροληψίας των αποτελεσμάτων, που οφείλεται στην επιλογή του δείγματος. Ωστόσο, ο λόγος του Mills, ο οποίος εκφράζει τα ατομικά χαρακτηριστικά των φοιτητών που επηρεάζουν την συνάρτηση της συμμετοχής, βρέθηκε να ήταν μη στατιστικά σημαντικός και υπολογίστηκε ξανά το υπόδειγμα των μηνιαίων μισθών χωρίς τη μέθοδο Heckman και στη συνάρτηση των μισθών συμπεριλήφθηκε όλο το δείγμα (Heckman, 1979, Maddala, 1983).

Η συνάρτηση των μισθών εκτιμήθηκε με τη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα εργασιακά χαρακτηριστικά επηρεάζουν σημαντικά την εξαρτημένη μεταβλητή. Συγκεκριμένα, οι ώρες εργασίας ανά εβδομάδα και η συχνότητα εργασίας (κάθε εβδομάδα) επιδρούν θετικά στο ύψος του μισθού. Επίσης, όπως και στην περίπτωση της συμμετοχής, οι κοινωνικοοικονομικές μεταβλητές επηρεάζουν το επίπεδο του μισθού. Οι αυξημένες πηγές χρηματοδότησης, όπως είναι η γονική χρηματοδότηση και το φοιτητικό επίδομα, θα επηρεάσουν αρνητικά το εισόδημα από την εργασία. Αυτό είναι πολύ λογικό γιατί όσο αυξάνονται οι εξωτερικές πηγές χρηματοδότησης, οι φοιτητές θα συμμετέχουν στην αγορά εργασίας με μικρότερη ένταση και αυτό θα έχει αρνητικό αποτέλεσμα στο επίπεδο των μισθών.

Σχετικά με το ύψος των μηνιαίων δαπανών, ο συντελεστής βρέθηκε να ασκεί αρκετά σημαντική και θετική επίδραση στην ένταση της συμμετοχής. Καθώς λοιπόν αυξάνονται τα μηνιαία έξοδα του φοιτητή, η αναζήτηση επιπλέον εισοδήματος για την κάλυψη αυτών των δαπανών, θα οδηγήσει σε αύξηση της έντασης και του εισοδήματος από την εργασία του. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας το επίπεδο του οικογενειακού εισοδήματος επιδρά θετικά στην εξαρτημένη. Το γεγονός αυτό ενδεχομένως να συμβαίνει γιατί οι φοιτητές, των οποίων οι γονείς έχουν υψηλά εισοδήματα, έχουν το πλεονέκτημα στη διαδικασία ευρέσεως εργασίας, εφόσον δεν έχουν να αντιμετωπίσουν χρονική πίεση, να αναζητήσουν χωρίς χρονικές δεσμεύσεις εργασία και να επιλέξουν τελικά να απασχοληθούν σε εργασίες που τους αποφέρουν υψηλά εισοδήματα.

Σημαντικό στοιχείο της έρευνας, είναι η αρνητική επίδραση που έχει (αν και χαμηλή) το φύλο του άντρα. Ο συντελεστής βρέθηκε να έχει αρνητικό πρόσημο και

να είναι στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 10%. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν μισθολογικές διαφορές ανάμεσα στα φύλα, με τις γυναίκες να λαμβάνουν υψηλότερους μισθούς. Επίσης, όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία των φοιτητών θα ασκείται θετική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή. Η συσσωρευμένη γνώση και εμπειρία αλλά ταυτόχρονα και οι αυξανόμενες ανάγκες των φοιτητών καθώς αυξάνεται η ηλικία τους, θα σημαίνει και την αναζήτηση υψηλότερου εισοδήματος από την εργασία τους, με αποτέλεσμα να αυξάνεται και η ένταση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας. Ωστόσο, ο συντελεστής έχει χαμηλή επίδραση στην εξαρτημένη.

Τα αποτελέσματα των μεταβλητών του ανθρωπίνου κεφαλαίου, υποδεικνύουν μια χαμηλή επιβεβαίωση στο θεωρητικό πλαίσιο του Levy-Garboua. Η μεταβλητή των προσδοκώμενων αποδοχών, από εργασία που έχει σχέση με το αντικείμενο σπουδών, ασκεί αρνητική επίδραση στο επίπεδο του μισθού. Που σημαίνει ότι οι φοιτητές που επιλέγουν να εργαστούν, εργάζονται με χαμηλή ένταση και προτιμούν να επενδύουν στις σπουδές στο παρόν, με σκοπό να αυξήσουν τη συσσώρευση του κεφαλαίου τους, έτσι ώστε να έχουν μεγαλύτερες αποδόσεις στη μετέπειτα επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Παρατηρείται δηλαδή, μια ορθολογική συμπεριφορά από τη μεριά των φοιτητών.

Το πεδίο σπουδών των ανθρωπιστικών, κοινωνικών και νομικών επιστημών των φοιτητών ασκεί θετική επίδραση στη συνάρτηση των μισθών. Το γεγονός αυτό, πιθανόν να οφείλεται στο είδος της εργασίας των φοιτητών (στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών), το οποίο είναι συνήθως τα ιδιαίτερα μαθήματα σε μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία επιφέρουν ικανοποιητικές αμοιβές.

Και στη **συνάρτηση των εβδομαδιαίων ωρών εργασίας** χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος του Heckman (1979), για την αποφυγή της μεροληψίας των αποτελεσμάτων, που οφείλεται στην επιλογή του δείγματος.

Η συνάρτηση των ωρών εκτιμήθηκε με τη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα εργασιακά χαρακτηριστικά επηρεάζουν σημαντικά την εξαρτημένη μεταβλητή. Συγκεκριμένα, το εισόδημα από εργασία ασκεί θετική επίδραση στις ώρες εργασίας των φοιτητών, με συντελεστή 0,61, που σημαίνει ότι καθώς ο μισθός ενός ατόμου αυξάνεται, τότε τόσο περισσότερες ώρες θα εργάζεται και αυτό θα είναι αποτέλεσμα υποκατάστασης, όπου το άτομο υποκαθιστά τησχόλη με την εργασία για να αυξήσει το εισόδημα του.

Όσον αφορά τους φοιτητές που εργαζόντουσαν και πριν την εισαγωγή τους στο πανεπιστήμιο, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η συγκεκριμένη μεταβλητή ασκεί θετική επίδραση στις ώρες εργασίας κατά τη διάρκεια της φοίτησης. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι οι φοιτητές που συμμετείχαν στη αγορά εργασίας πριν το πανεπιστήμιο, όταν ξεκινούν τις σπουδές τους αποφασίζουν να μην μειώσουν τις ώρες απασχόλησης, γιατί μπορεί να μη επιθυμούν να μειώσουν τις απολαβές τους, λόγω της μείωσης των ωρών απασχόλησης ή να μη τους επιτρέπεται από τις συνθήκες και το αντικείμενο απασχόλησης ή και τα δύο.

Όταν η εργασία των φοιτητών έχει σχέση με το αντικείμενο σπουδών, οι φοιτητές επιλέγουν να απασχολούνται με μικρότερη ένταση. Αυτό συμβαίνει γιατί οι συγκεκριμένες εργασίες είναι συνήθως μερικής απασχόλησης και οι φοιτητές με το συγκεκριμένο ατομικό χαρακτηριστικό ενδιαφέρονται κυρίως για την εμπειρία και την πρακτική άσκηση πάνω στο αντικείμενο σπουδών τους και όχι για την επαγγελματική αποκατάσταση. Επίσης, οι εργαζόμενοι φοιτητές που αισθάνονται ότι δυσκολεύονται να συνδυάζουν την εργασία με τις σπουδές, απασχολούνται αρκετές ώρες την εβδομάδα.

Οι μεταβλητές του ανθρωπίνου κεφαλαίου, που σχετίζονται με τα ακαδημαϊκά χαρακτηριστικά, δεν ασκούν επίδραση στις ώρες εργασίας του φοιτητή, με εξαίρεση το πεδίο σπουδών του και την υποτροφία. Οι φοιτητές που φοιτούν στο πεδίο σπουδών των επιστημών υγείας (π.χ. Ιατρική) όταν αποφασίζουν να εισέλθουν στην αγορά εργασίας συμμετέχουν με πολύ χαμηλή ένταση από τα άλλα πεδία κατά τη διάρκεια της φοίτησης. Ενδεχομένως αυτό να οφείλεται και στις μελλοντικές προσδοκώμενες αμοιβές τους, αλλά και στο γεγονός ότι το συγκεκριμένο πεδίο σπουδών θεωρείται αρκετά δύσκολη κατεύθυνση, με πολλές ακαδημαϊκές απαιτήσεις και η φυσική παρουσία στη παράδοση των μαθημάτων είναι πολύ σημαντική. Επίσης ο φοιτητής που λαμβάνει υποτροφία αποφεύγει να συμμετέχει στην αγορά εργασίας και αποφασίζει να αφιερώσει περισσότερο χρόνο στην ακαδημαϊκή παρουσία και προετοιμασία γιατί προσδοκά υψηλές προσδοκώμενες αποδόσεις

Στην περίπτωση της συνάρτησης των ωρών, οι κοινωνικοοικονομικές μεταβλητές δεν επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό την εξαρτημένη. Ωστόσο το θετικό πρόσημο της γονικής χρηματοδότηση επιβεβαιώνει ότι οι φοιτητές που δέχονται οικονομική βοήθεια από τους γονείς τους, θα συμμετέχουν στην αγορά εργασίας με μικρότερη ένταση.

Στη συνάρτηση της συμμετοχής βρέθηκε ότι οι γυναίκες φοιτήτριες έχουν περισσότερες πιθανότητες να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της φοίτησης (η μεταβλητή του φύλου ήταν μη στατιστικά σημαντική). Επίσης στη συνάρτηση των μισθών οι γυναίκες είχαν μεγαλύτερες πιθανότητες να λαμβάνουν υψηλότερες αμοιβές από την απασχόληση τους. Τα αποτελέσματα όμως από το υπόδειγμα των ωρών εργασίας έδειξαν ότι οι άντρες όταν συμμετέχουν στην αγορά εργασίας έχουν την πιθανότητα να εργάζονται περισσότερες ώρες από τις γυναίκες, δηλαδή με υψηλότερη ένταση.

Ο λόγος του Mills στη συνάρτηση των ωρών έχει θετικό πρόσημο και συνεπάγεται ότι τα ατομικά χαρακτηριστικά που συμπεριλήφθηκαν στη συνάρτηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της φοίτησης, επηρεάζουν ως ανεξάρτητη μεταβλητή το επίπεδο των ωρών εργασίας ανά εβδομάδα. Ο λόγος του Mills βρέθηκε να είναι και στατιστικά σημαντικός, το οποίο συνεπάγεται ότι έχει γίνει χρήση της σωστής μεθόδου (Heckman, 1979, Maddala, 1983).

Η μελέτη της διερεύνησης των παραγόντων που επηρεάζουν τη συμπεριφορά των εργαζόμενων φοιτητών και αισθάνονται ότι αντιμετωπίζουν **δυσκολίες στο να συνδυάζουν την εργασία με τις σπουδές** πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της λογιστικής παλινδρόμησης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η αύξηση των ωρών απασχόλησης αυξάνει σε σημαντικό βαθμό την πιθανότητα να δυσκολεύονται οι φοιτητές να συνδυάζουν την εργασία τους με τις σπουδές τους. Καθώς αυξάνονται οι ώρες απασχόλησης, οι ώρες που αφιερώνει ο φοιτητής στις ακαδημαϊκές του υποχρεώσεις μειώνονται, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται και η επίδοση και η απόδοση λόγω αυξημένων υποχρεώσεων και κούρασης. Οι μήνες όμως απασχόλησης ασκούν αρνητική επίδραση, γιατί όσο περισσότερο καιρό συμμετέχει ο φοιτητής στην αγορά εργασίας, τόσο μεγαλύτερη οικειότητα και επιδεξιότητα αποκτά με το εργασιακό του περιβάλλον, η οποία τον βοηθάει στον καταμερισμό των υποχρεώσεων του και του χρόνου του.

Οι φοιτητές που φοιτούν στο πεδίο σπουδών των τεχνολογικών επιστημών έχουν αυξημένες πιθανότητες, όταν συμμετέχουν στην αγορά εργασίας, να δυσκολεύονται κατά τη διάρκεια των σπουδών τους να συνδυάσουν και τις δύο υποχρεώσεις τους. Η φοίτηση στις τεχνολογικές επιστήμες απαιτεί υποχρεωτική παρακολούθηση σε πολλά εργαστηριακά μαθήματα καθώς και αυξημένο αριθμό αναθέσεων εργασιών και ίσως να είναι ένας βασικός παράγοντας που επιδρά στο ανωτέρω αποτέλεσμα. Επίσης, καθώς αυξάνεται το έτος φοίτησης, θα μειώνονται οι

πιθανότητες να δυσκολεύεται ο φοιτητής να συνδυάσει τις ακαδημαϊκές του υποχρεώσεις με την εργασία του. Αυτό είναι λογικό γιατί συνήθως οι φοιτητές της συγκεκριμένης κατηγορίας δεν οφείλουν υψηλό αριθμό μαθημάτων για την απόκτηση του πτυχίου τους, πράγμα το οποίο συνεπάγεται χαμηλές ακαδημαϊκές υποχρεώσεις.

Τα αποτελέσματα του φύλου παρουσιάζουν ενδιαφέρον, γιατί δείχνουν ότι οι άντρες έχουν μειωμένες πιθανότητες να δυσκολεύονται να συνδυάσουν τις σπουδές με την εργασία. Στη συνάρτηση όμως των ωρών τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι γυναίκες εργάζονται λιγότερες ώρες από τους άντρες. Τέλος, καθώς αυξάνεται η ηλικία των φοιτητών η πιθανότητα δυσκολίας συνδυασμού της εργασίας με τις σπουδές είναι μεγαλύτερη από ότι στις μικρότερες ηλικίες των φοιτητών. Οι εργαζόμενοι φοιτητές μεγαλύτερης ηλικίας εργάζονται κυρίως για λόγους επαγγελματικής αποκατάστασης, με αποτέλεσμα να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στην εργασία τους και δεν έχουν αρκετό χρόνο να αφιερώσουν στις ακαδημαϊκές τους υποχρεώσεις.

Στην παρούσα μελέτη έγινε προσπάθεια να αναλυθούν οι προσδιοριστικοί παράγοντες της συμμετοχής των φοιτητών στην αγορά εργασίας και της έντασης της συμμετοχής. Τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, γιατί παρέχουν μερικά εμπειρικά αποτελέσματα που στηρίζουν ένα θεωρητικό υπόβαθρο, που αφορά την συμπεριφορά των φοιτητών και τα ατομικά χαρακτηριστικά τους, σε σχέση με την αγορά εργασίας. Παρατηρήθηκε μία ορθολογική συμπεριφορά από τους φοιτητές, που είναι σύμφωνη με το θεωρητικό πλαίσιο του Levy-Garboua, ο οποίος υποστηρίζει ότι ο χρόνος που αφιερώνεται στην εργασία καθορίζεται εν μέρει από τις μελλοντικές αποδόσεις των σπουδών τους.

Επίσης η έρευνα μας επιτρέπει να συμπεράνουμε ότι η διαμόρφωση μιας πολιτικής απασχόλησης των φοιτητών θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη της τις οικονομικές ανισότητες που παρουσιάζονται μεταξύ των φοιτητών, γιατί όπως διαπιστώθηκε από τα εμπειρικά αποτελέσματα της έρευνας, το ύψος της γονικής χρηματοδότησης επιδρά σε μεγάλο βαθμό στη απόφαση για συμμετοχή στην αγορά εργασίας. Η συμμετοχή στην αγορά εργασίας των φοιτητών κατά τη διάρκεια του εξαμήνου φοίτησης σε συνδυασμό με ανειδίκευτη εργασία μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την ακαδημαϊκή απόδοση του φοιτητή. Ωστόσο κρίνεται αναγκαίο να επιβεβαιωθούν και από άλλες μελέτες που βασίζονται σε διαφορετικά δείγματα πληθυσμού.

Βιβλιογραφία

Α. Ξενόγλωσση

Bailey, M. and T. Mallier (1999), “The summer vacation: influences on the hours students work”, *Applied economics*, Vol. 31, No. 1, pp. 9-15.

Bailey, M. (2003), “The labour market participation of Northern Ireland University students”, *Applied Economics*, Vol. 35, No. 11, pp. 1345-1350.

Barke, M., Braidford, P., Houston, M., Hunt, A., Lincoln, I., Morphet, C., Stone, I. and A. Walker (2000), “Students in the labour market – Nature, extent and implications of term-time employment among university of Northumbria undergraduates”, *Research Report No. RR215*, London Department for Education and Employment, UK.

Becker, G. (1962), “Investment in Human Capital: A Theoretical Analysis”, *Journal of Political Economy*, Vol. 70, pp. 9-49.

Becker, G. (1964), “*Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education*”, Columbia University Press, New York.

Bragard, L., Bragard, E., Van Caillie, D., Robert, J. and M. Renard (1990), “Les diplomes universitaires belges et leur insertion professionnelle”, *Centre de recherché et de documentation PME*, Universite de Liege.

Broadbridge, A. and V. Swanson (2005), “Earning and learning: how term-time employment impacts on students’ adjustment to university life”, *Journal of Education and Work*, Vol. 18, No. 2, pp. 235-249.

Callender, C. and M. Kemp (2000), “Changing students finances: income, expenditure and take-up of students loans among full and part time higher education students in 1998/1999” *Research Report No. RR213*, London Department for Education and Employment, UK.

Christou, C. and M. Haliassos (2006), “How do students finance human capital accumulation? The choice between borrowing and work”, *Journal of Policy Modeling*, Vol. 28, No. 1, pp. 39-51.

Cuccaro, S. and D. Carroll (1998), “Postsecondary financing strategies: How undergraduates combine work, borrowing and attendance”, *Postsecondary Education Descriptive Analysis Report*, National Center for Education Statistics, U.S.A.

Curtis, S. and J. Williams (2002), “The reluctant workforce: Undergraduates’ part-time employment”, *Education and Training*, Vol. 44, No. 1, pp. 5-10.

- Demeulemeester, J., and D. Rochat (2000), "Labour participation of higher education students", *Labour*, Vol. 14, No. 33, pp. 503-522.
- Demoussis, M., Daouli, J. and N. Giannakopoulos (2004), "Participation of Greek married women in full-time paid employment", *South Eastern Europe Journal of Economics*, Vol. 2, No. 2, pp. 19-33.
- Eurostudent Report (2005), "Social and economics condition of student life in Europe 2005", *HIS Hochschul – Informations - System GmbH*, Germany.
- Ford, J., Bosworth, D. and R. Wilson (1995), "Part-time work and full-time higher education", *Studies in Higher Education*, Vol. 20, No. 2, pp. 187-202.
- Greene, W.H. (1993), "Econometric Analysis", 2nd edition, New York: Macmillan.
- Hakkinen, I. (2006), "Working while enrolled in a university: does it pay?", *Labour Economics*, Vol. 13, No. 2, pp. 167-189.
- Heckman, J. (1976), "The common structure of statistical models of truncation, sample selection and limited dependent variables and a simple estimator for such models", *Annals of Economic and Social Measurement*, Vol. 5, pp. 475-492.
- Heckman, J. (1979), "Sample selection bias as a specification error", *Econometrica*, Vol. 47, No. 1, pp. 153-161.
- Lévy-Garboua, L. (1976), "Les demandes de l' étudiant ou les contradictions de l' Université de masse", *Revue française de Sociologie*, XVII: 53-80.
- Lee, T., Mawdsley, J. and H. Rangeley (1999), "Students' part-time work: towards an understanding of the implications for nurse education", *Nurse Education Today*, Vol. 19, No. 6, pp. 443-451.
- Lucas, R. and N. Lammont (1998), "Combining work and study: An empirical study of full-time students in school, college and university", *Journal of Education and Work*, Vol. 11, No 1, pp. 41-56.
- Lucas, R. and L. Ralston (1997), "Youth, gender and part-time employment: A preliminary appraisal of student employment", *Employee Relations*, Vol. 19, No. 1, pp. 51-66.
- Maddala, G. S. (1983), "*Limited-Dependent and Qualitative Variables in Econometrics*", Cambridge University Press.
- McVicar, D. and B. McKee (2002), "Part-time work during post-compulsory education and examination performance: help or hindrance?", *Scottish Journal of Political Economy*, Vol. 49, No. 4, pp. 393-406.

- Metcalf, H. (2003), "Increasing inequality in higher education: The role of term-time working", *Oxford Review of Education*, Vol. 29, No. 3, pp. 315-329.
- Mihail, D. and K. Karaliopoulou (2005), "Greek university students: a discouraged workforce", *Education and Training*, Vol. 47, No. 1, pp. 31-39.
- Morrison, K. and B. Tam Oi I (2005), "Undergraduate students in part-time employment in China" *Educational studies*, Vol. 31, No. 2, pp. 169-180.
- Neill, C. (2006), "The effect of tuition fees on students' work in Canada", *Wilfrid Laurier University*, Canada.
- Oakey, D., Oleksik, G. and P. Surridge (2003), "Working for a degree, the role of employment in contemporary student life", *University of Salford Teaching and Learning Development Committee*, UK.
- Teixeira, P., Johnstone, B., Joao Rosa, M. and H. Vossensteyn (2006), "*Cost-sharing and accessibility in higher education: A fairer deal?*", Springer, Netherlands.
- Watts, C. and A. Pickering (2000), "Pay as you learn: student employment and academic progress" *Education and Training*, Vol. 42, No. 3, pp. 129-134.
- Windolf, P. (1997), "*Expansion and Structural Change: Higher Education in Germany, the United States and Japan, 1870-1990*", Westview press, Oxford.
- Wolbers, M. (2001), "Learning and Working: Double statuses in youth transitions within the European Union", *Research Centre for Education and the Labour Market*, Maastricht.

B. Ελληνική

- Borjas, G. (2003), "Τα Οικονομικά της Εργασίας", Εκδόσεις Κριτική (σε μετάφραση Μόνα Παπαδάκου), Αθήνα
- Δεδουσόπουλος, Α. (1998), "*Η Προσφορά Εργασίας: Θεωρίες, Πολιτικές και Ερευνητικές Αναζητήσεις*", Εκδόσεις Γιώργος Δαδιανός, Αθήνα
- Κοντολαίμης, Ζ., Χατζησπύρου Σ. και Δ. Κωμοδρόμου (2006), "Η συμμετοχή στην αγορά εργασίας: Διαφορές κατά φύλο και ηλικία", *Κέντρο Οικονομικών Μελετών*, Κύπρος
- Νικολίτσα, Δ. (2006), "Η συμμετοχή των γυναικών στην ελληνική αγορά εργασίας: εξελίξεις και προσδιοριστικοί παράγοντες", *Τράπεζα της Ελλάδος*, Οικονομικό Δελτίο No. 26, σ. 7-39.
- Πετράκης, Μ. (1989), "*Έρευνα Μάρκετινγκ, Τεχνική στην Ανάπτυξη Project, Θεωρία και Πράξη*", Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα.

Σιάρδος, Γ. (2000), “*Μέθοδοι Πολυμεταβλητής Στατιστικής Ανάλυσης: Διερεύνηση Εξάρτησης μεταξύ Μεταβλητών*”, Εκδόσεις Ζήτη, Θεσσαλονίκη.

Γ. Διαδίκτυο

www.ypepth.gr : Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Κωδικοποίηση και πίνακες περιγραφικής στατιστικής των μεταβλητών

Κωδικοποίηση	Μεταβλητές του Ερωτηματολογίου
ΕΝΟΤΗΤΑ 1	A. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά του φοιτητή
Sex	Φύλο ερωτώμενου
Age	Ηλικία
Ethnic	Εθνικότητα
Marst	Οικογενειακή κατάσταση
kids	Αν έχει παιδιά
NKids	Ο αριθμός των παιδιών του
Attic	Περιοχή διαμονής στον νομό Αττικής
Nomepar	Ο νομός στο οποίο κατοικούν οι γονείς του
ΕΝΟΤΗΤΑ 2	B. Κοινωνικοοικονομικά Χαρακτηριστικά του φοιτητή
Religion	Το θρήσκευμα του
HLEduF	Ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης του πατέρα του
HLEduM	Ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης της μητέρας του
OccupF	Το επάγγελμα του πατέρα του
OccupM	Το επάγγελμα της μητέρας του
NUneFam	Αριθμός άνεργων μελών στην οικογένεια του
ParInco	Το μηνιαίο εισόδημα και των δύο γονέων του
OSParInc	Το εισόδημα των γονέων του προέρχεται και από άλλα περιουσιακά στοιχεία
LivCond	Η κατάσταση διαμονής του
RentPay	Το ποσό του ενοικίου που πληρώνει
EcParSup	Αν δέχεται οικονομική βοήθεια από τους γονείς του
AmEParSu	Το ποσό οικονομικής βοήθειας που δέχεται από τους γονείς του
StGrand	Αν λαμβάνει χρηματοδότηση από φοιτητικό επίδομα
FinSchol	Αν λαμβάνει χρηματοδότηση από υποτροφίες
EcReFrSu	Αν δέχεται οικονομική βοήθεια από συγγενείς και φίλους
EcSupHW	Αν δέχεται οικονομική βοήθεια από το σύζυγο ή τη σύζυγο
UsCredit	Αν έχει κάνει χρήση πιστωτικής κάρτας

UsStLoan	Αν έχει κάνει χρήση φοιτητικού δανείου
MonExpen	Το ποσό των συνολικών μηνιαίων δαπανών του
WMExpe	Που δαπανά το μεγαλύτερο μέρος των χρημάτων του
Car	Αν έχει αυτοκίνητο
CarNum	Ο αριθμός αυτοκινήτων που κατέχει
Moto	Αν έχει μοτοσικλέτα
MotoNum	Ο αριθμός μοτοσικλετών που κατέχει
ΕΝΟΤΗΤΑ 3	Γ. Ακαδημαϊκά Χαρακτηριστικά του φοιτητή
HighShGr	Η βαθμολογία του στη τελευταία τάξη λυκείου
AEI	Το Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα που σπουδάζει
FieldStu	Το πεδίο σπουδών του
Depart	Το τμήμα που σπουδάζει
YearBeg	Το έτος εισαγωγής στο πανεπιστήμιο
YearStu	Το έτος φοίτησης
CoPrSeme	Ο αριθμός των μαθημάτων που οφείλει από προηγούμενα εξάμηνα
AverGra	Ο μέσος όρος βαθμολογίας μέχρι και το τρέχων εξάμηνο
OthDegr	Αν έχει και άλλα πτυχία μετά-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
BeJob	Αν πιστεύει ότι το πτυχίο του θα συμβάλλει στην απόκτηση καλοπληρωμένης, κοινωνικά καταξιωμένης και διευθυντικής εργασίας.
FutRet	Ποιες είναι οι μηνιαίες καθαρές αποδοχές που προσδοκά να έχει από εργασία σχετική με το πτυχίο του μετά την αποφοίτηση
ΕΝΟΤΗΤΑ 4	Δ. Κατάσταση απασχόλησης και χαρακτηριστικά εργασίας του φοιτητή
EmpStat	Αν εργάζεται
PayEmp	Αν λαμβάνει αμοιβή από την εργασία του
FPTIMEEm	Αν εργάζεται σε εργασία πλήρους απασχόλησης
MonEmp	Πόσους μήνες εργάζεται
WeeEmp	Αν εργάζεται κάθε εβδομάδα
HoWeWo	Εβδομαδιαίες ώρες εργασίας
WoPuPrSe	Αν εργάζεται στον ιδιωτικό ή στο δημόσιο τομέα
Emp	Το επάγγελμα του
MoWaEm	Το μηνιαίο εισόδημα του

WhFiWo	Πως βρήκε την εργασία του
CuEmReSt	Αν η παρούσα εργασία του έχει σχέση με το αντικείμενο των σπουδών του
RWBaNe	Εργάζεται για να καλύψει τις βασικές ανάγκες του
RWDeNe	Εργάζεται για να καλύψει τις επιθυμητές του ανάγκες
RWCa	Εργάζεται για να αποκτήσει εργασιακή εμπειρία
RWPeSa	Εργάζεται για λόγους προσωπικής ικανοποίησης
RWLiSt	Εργάζεται για την επίτευξη του επιθυμητού τρόπου ζωής
RWAvLo	Εργάζεται για να μπορέσει να αποφύγει το δανεισμό
RWFiSt	Εργάζεται για να μπορέσει να εκπληρώσει τις σπουδές του
RWFrTi	Εργάζεται για να αξιοποιήσει τον ελεύθερο χρόνο του
RWReFu	Εργάζεται σε εργασία που έχει σχέση με αυτό που θα ήθελε να κάνει μετά τις σπουδές
RWLiEx	Εργάζεται επειδή έχει υψηλά έξοδα διαβίωσης
RWLoWa	Εργάζεται επειδή είχε χαμηλά έσοδα πριν την εργασία
RWLoQu	Εργάζεται για την αποπληρωμή δανείων
RWSaLi	Εργάζεται για να εμπλουτίσει την κοινωνική του ζωή
RWRePa	Εργάζεται για να μπορέσει να πληρώσει το ενοίκιο
RWFiDi	Εργάζεται επειδή έχει οικονομικές δυσκολίες
RWJoTr	Εργάζεται επειδή κάνει πρακτική άσκηση
ImRW	Ο ποιο σημαντικός λόγος για τον οποίο εργάζεται
DiCoWoSt	Δυσκολεύεται να συνδυάσει την εργασία του με τις σπουδές του
CoWSInPr	Δυσκολεύεται στο να συνδυάσει την εργασία του με την διδακτική προετοιμασία
CoWSWoSt	Δυσκολεύεται στο να συνδυάσει την εργασία του με την παράδοση των εργασιών
CoWSExPe	Δυσκολεύεται στο να συνδυάσει την εργασία του με εξετάσεις
CoWSUsSe	Δυσκολεύεται στο να συνδυάσει την εργασία του με τη χρήση υπηρεσιών
CoWSPaEx	Δυσκολεύεται στο να συνδυάσει την εργασία του με την παρουσία στις εξετάσεις
CoWSNaPa	Δυσκολεύεται στο να συνδυάσει την εργασία του με την παρουσία στα μαθήματα
CoWSLoTi	Δυσκολεύεται στο να συνδυάσει την εργασία του με την κατανομή του χρόνου του
CoWSFrTi	Δυσκολεύεται στο να συνδυάσει την εργασία του με τον ελεύθερο χρόνο του
ImCoWoSt	Ο σημαντικότερος λόγος για τον οποίο δυσκολεύεται να συνδυάσει την εργασία του με τις σπουδές του
RNWPe	Η εργασία θα μειώσει την απόδοση του στα μαθήματα

RNWFi	Η οικονομική βοήθεια που λαμβάνει από τους γονείς του είναι αρκετά μεγάλη
RNWRe	Η χρηματοδότηση που λαμβάνει από άλλη πηγή χρηματοδότησης είναι αρκετά μεγάλη
RNWSa	Έχει αρκετά χρήματα από αποταμιεύσεις του παρελθόντος
RNWMu	Δεν βρίσκει απασχόληση που του ταιριάζει
RNWAAn	Δεν μπορεί να βρει καμία απασχόληση
RNWPa	Ο κηδεμόνας του δε τον αφήνει να εργαστεί
RNWSe	Ψάχνει εργασία αυτή την περίοδο
RNWFa	Οικογενειακές υποχρεώσεις
RNWLi	Θέλει να ζήσει έντονα την φοιτητική ζωή
RNWBo	Δεν έχει διάθεση να εργαστεί
RNWSt	Υπάρχει πολύ άγχος ήδη από τα μαθήματα και δεν θα άντεχε ένα έξτρα άγχος από εργασία
RNWMo	Οι επιχειρήσεις που προσλαμβάνουν τους φοιτητές πληρώνουν πολύ λίγα χρήματα
RNWTi	Δεν προλαβαίνει λόγω φόρτου εργασίας
RNWCI	Η παρακολούθηση στα μαθήματα είναι υποχρεωτική
ImRNW	Ο σημαντικότερος λόγος για τον οποίο δεν εργάζεται
FiWoReSt	Αν μπορεί να βρει εύκολα εργασία που να έχει άμεση σχέση με τις σπουδές του
FiAnWo	Αν μπορεί να βρει εύκολα οποιαδήποτε εργασία
PrWoEx	Αν έχει προηγούμενη εργασιακή εμπειρία
WoBeSt	Αν εργαζόταν πριν εισαχθεί στο πανεπιστήμιο
WoDuVa	Αν εργάζεται κατά την διάρκεια των διακοπών
HoWeWoVa	Πόσες ώρες εργάζεται τη εβδομάδα κατά την διάρκεια των διακοπών
EmpVa	Ποια είναι η εργασία του κατά την διάρκεια των διακοπών

Πίνακας 1

Περιγραφική στατιστική όλου του δείγματος

Μεταβλητές	Αριθμός δείγματος	Μικρότερη τιμή	Μέγιστη τιμή	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
Sex	403	0	1	0.41	0.493
Age	403	18	31	21.44	2.335
Ethnic	403	1	4	1.02	0.199
Marst	403	1	3	1.05	0.300
kids	403	0	1	0.00	0.050
NKids	1	1	1	1.00	0.00
Attic	403	1	6	2.81	1.166
Nomepar	403	1	52	11.58	16.787
Religion	403	1	6	1.69	1.732
HLEduF	402	2	8	5.01	1.517
HLEduM	403	2	8	4.82	1.402
OccupF	401	1	14	5.59	3.686
OccupM	403	1	14	7.60	4.368
NUneFam	403	0	5	0.79	1.021
ParInco	403	1	11	6.35	2.622
OSParInc	403	0	1	0.45	0.499
LivCond	403	1	5	1.69	1.014
RentPay	107	1	7	3.64	1.076
EcParSup	403	0	1	0.92	0.275
AmEParSu	370	1	10	3.64	2.260
StGrand	403	0	1	0.09	0.282
FinSchol	403	0	1	0.03	0.177
EcReFrSu	403	0	1	0.24	0.425
EcSupHW	0	0.00	0.00	0.00	0.00
UsCredit	403	0	1	0.18	0.386
UsStLoan	403	0	1	0.01	0.086
UsCoLoan	403	0	1	0.02	0.156
MonExpen	403	50	2000	423.55	278.552
WMExpe	403	1	7	3.53	1.638
Car	403	0	1	0.34	0.476

CarNum	403	0	2	0.35	0.488
Moto	403	0	1	0.04	0.201
MotoNum	403	0	1	0.04	0.201
HighShGr	403	13.0	20.0	17.569	1.2247
AEI	403	1	8	2.92	2.371
FieldStu	403	1	5	2.58	1.689
Depart	403	21	1411	110.41	167.745
YearBeg	403	1996	2007	2003.74	1.668
YearStu	403	1	11	3.31	1.679
CoPrSeme	403	0	40	6.55	6.832
AverGra	342	3.0	9.4	6.837	0.8266
OthDegr	403	0	1	0.06	0.232
BeJob	403	1	5	2.99	0.971
FutRet	403	1	10	3.87	2.239
EmpStat	403	0	1	0.42	0.495
PayEmp	171	0	1	0.99	0.076
FPTimeEm	171	0	1	0.16	0.371
MonEmp	171	1	120	16.39	19.475
WeeEmp	171	0	1	0.77	0.425
HoWeWo	171	2	60	20.98	11.581
WoPuPrSe	171	0	1	0.92	0.266
Emp	171	1	14	9.12	3.482
MoWaEm	169	50	1300	433.12	272.757
HoFiWo	171	1	10	4.63	2.605
CuEmReSt	171	0	1	0.40	0.492
RWBaNe	171	0	1	0.44	0.498
RWDeNe	171	0	1	0.67	0.473
RWCa	171	0	1	0.21	0.409
RWPeSa	171	0	1	0.44	0.498
RWLiSt	171	0	1	0.26	0.442
RWAvLo	171	0	1	0.15	0.360
RWFiSt	171	0	1	0.05	0.224
RWFrTi	171	0	1	0.16	0.366
RWReFu	171	0	1	0.15	0.360
RWLiEx	171	0	1	0.16	0.366

RWLoWa	171	0	1	0.13	0.336
RWLoQu	171	0	1	0.05	0.224
RWSLoLi	171	0	1	0.14	0.348
RWRePa	171	0	1	0.06	0.235
RWFiDi	171	0	1	0.05	0.224
RWJoTr	171	0	1	0.02	0.132
ImRW	171	1	15	4.23	3.818
DiCoWoSt	171	0	1	0.60	0.491
CoWSInPr	105	0	1	0.23	0.422
CoWSWoSt	105	0	1	0.39	0.490
CoWSExPe	106	0	1	0.69	0.465
CoWSUsSe	106	0	1	0.08	0.280
CoWSPaEx	106	0	1	0.11	0.318
CoWSNaPa	106	0	1	0.57	0.498
CoWSLoTi	106	0	1	0.31	0.465
CoWSFrTi	106	0	1	0.53	0.502
ImCoWoSt	105	1	8	4.90	2.268
RNWPe	234	0	1	0.60	0.491
RNWFi	234	0	1	0.44	0.497
RNWRe	234	0	1	0.06	0.238
RNWSa	234	0	1	0.06	0.230
RNWMu	234	0	1	0.20	0.398
RNWAn	234	0	1	0.06	0.238
RNWPa	234	0	1	0.11	0.315
RNWSe	234	0	1	0.22	0.417
RNWFa	234	0	1	0.05	0.212
RNWLi	234	0	1	0.28	0.449
RNWBo	234	0	1	0.19	0.395
RNWSt	234	0	1	0.33	0.472
RNWMo	234	0	1	0.28	0.451
RNWTi	234	0	1	0.32	0.466
RNWCi	234	0	1	0.12	0.320
ImRNW	234	1	15	6.94	5.439
FiWoReSt	403	0	1	0.42	0.494
FiAnWo	403	0	1	0.59	0.492

PrWoEx	403	0	1	0.58	0.494
WoBeSt	403	0	1	0.29	0.454
WoDuVa	403	0	1	0.47	0.500
HoWeWoVa	191	2	72	28.20	15.604
EmpVa	191	1	15	9.32	3.839

Πίνακας 2**Περιγραφική στατιστική των εργαζόμενων φοιτητών του δείγματος**

Μεταβλητές	Αριθμός δείγματος	Μικρότερη τιμή	Μέγιστη τιμή	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
Sex	171	0	1	0.40	0.492
Age	171	18	31	22.19	2.679
Ethnic	171	1	3	1.02	0.186
Marst	171	1	3	1.09	0.404
kids	171	0	1	0.01	0.076
NKids	1	1	1	1.00	0.00
Attic	171	1	6	2.81	1.175
Nomepar	171	1	51	11.03	16.755
Religion	171	1	6	1.79	1.829
HLEduF	171	2	8	4.82	1.539
HLEduM	171	2	8	4.71	1.469
OccupF	170	1	14	6.07	3.829
OccupM	171	1	14	7.99	4.287
NUneFam	171	0	5	0.74	1.049
ParlInco	171	1	11	5.82	2.489
OSParInc	171	0	1	0.41	0.493
LivCond	171	1	5	1.63	1.011
RentPay	36	1	7	3.42	1.273
EcParSup	171	0	1	0.82	0.386
AmEParSu	140	1	10	3.08	2.064
StGrand	171	0	1	0.08	0.266
FinSchol	171	0	1	0.01	0.108
EcReFrSu	171	0	1	0.20	0.405
EcSupHW	0				
UsCredit	171	0	1	0.22	0.413
UsStLoan	171	0	1	0.01	0.076
UsCoLoan	171	0	1	0.05	0.224
MonExpen	171	100	1600	433.86	259.380
WMExpe	171	1	7	3.58	1.676
Car	171	0	1	0.43	0.496

CarNum	171	0	1	0.43	0.496
Moto	171	0	1	0.06	0.246
MotoNum	171	0	1	0.06	0.246
HighShGr	171	13.4	19.8	17.468	1.1955
AEI	171	1	8	3.01	2.485
FieldStu	171	1	5	2.42	1.655
Depart	171	22	165	94.40	50.456
YearBeg	171	1996	2006	2003.36	1.843
YearStu	171	1	11	3.68	1.820
CoPrSeme	171	0	30	7.86	7.141
AverGra	156	3.0	9.0	6.814	0.8373
OthDegr	171	0	1	0.10	0.300
BeJob	171	1	5	2.89	0.991
FutRet	171	1	10	3.63	2.139
EmpStat	171	1	1	1.00	0.000
PayEmp	171	0	1	0.99	0.076
FPTimeEm	171	0	1	0.16	0.371
MonEmp	171	1	120	16.39	19.475
WeeEmp	171	0	1	0.77	0.425
HoWeWo	171	2	60	20.98	11.581
WoPuPrSe	171	0	1	0.92	0.266
Emp	171	1	14	9.12	3.482
MoWaEm	169	50	1300	433.12	272.757
HoFiWo	171	1	10	4.63	2.605
CuEmReSt	171	0	1	0.40	0.492
RWBaNe	171	0	1	0.44	0.498
RWDeNe	171	0	1	0.67	0.473
RWCa	171	0	1	0.21	0.409
RWPeSa	171	0	1	0.44	0.498
RWLiSt	171	0	1	0.26	0.442
RWAvLo	171	0	1	0.15	0.360
RWFiSt	171	0	1	0.05	0.224
RWFrTi	171	0	1	0.16	0.366
RWReFu	171	0	1	0.15	0.360
RWLiEx	171	0	1	0.16	0.366

RWLoWa	171	0	1	0.13	0.336
RWLoQu	171	0	1	0.05	0.224
RWSoLi	171	0	1	0.14	0.348
RWRePa	171	0	1	0.06	0.235
RWFiDi	171	0	1	0.05	0.224
RWJoTr	171	0	1	0.02	0.132
ImRW	171	1	15	4.23	3.818
DiCoWoSt	171	0	1	0.60	0.491
CoWSInPr	105	0	1	0.23	0.422
CoWSWoSt	105	0	1	0.39	0.490
CoWSExPe	106	0	1	0.69	0.465
CoWSUsSe	106	0	1	0.08	0.280
CoWSPaEx	106	0	1	0.11	0.318
CoWSNaPa	106	0	1	0.57	0.498
CoWSLoTi	106	0	1	0.31	0.465
CoWSFrTi	106	0	1	0.53	0.502
ImCoWoSt	105	1	8	4.90	2.268
FiWoReSt	171	0	1	0.40	0.491
FiAnWo	171	0	1	0.65	0.479
PrWoEx	171	0	1	0.75	0.432
WoBeSt	171	0	1	0.38	0.487
WoDuVa	171	0	1	0.67	0.471
HoWeWoVa	116	2	70	28.72	15.143
EmpVa	116	1	15	9.41	3.790

Πίνακας 3**Περιγραφική στατιστική των μη εργαζόμενων φοιτητών του δείγματος**

Μεταβλητές	Αριθμός δείγματος	Μικρότερη τιμή	Μέγιστη τιμή	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
Sex	232	0	1	0.42	0.494
Age	232	18	30	20.88	1.865
Ethnic	232	1	4	1.02	0.207
Marst	232	1	3	1.02	0.185
kids	232	0	0	0.00	0.000
NKids	0				
Attic	232	1	6	2.81	1.163
Nomepar	232	1	52	11.99	16.834
Religion	232	1	6	1.63	1.657
HLEduF	231	2	8	5.14	1.490
HLEduM	232	2	8	4.91	1.348
OccupF	231	1	14	5.24	3.545
OccupM	232	1	14	7.32	4.415
NUneFam	232	0	5	0.83	1.000
ParInco	232	2	11	6.75	2.653
OSParInc	232	0	1	0.49	0.501
LivCond	232	1	4	1.74	1.016
RentPay	71	1	7	3.75	0.952
EcParSup	232	0	1	0.99	0.093
AmEParSu	230	1	10	3.99	2.309
StGrand	232	0	1	0.09	0.294
FinSchol	232	0	1	0.05	0.213
EcReFrSu	232	0	1	0.26	0.439
EcSupHW	0				
UsCredit	232	0	1	0.16	0.363
UsStLoan	232	0	1	0.01	0.093
UsCoLoan	232	0	1	0.00	0.066
MonExpen	232	50	2000	415.95	292.199
WMExpe	232	1	7	3.50	1.612
Car	232	0	1	0.28	0.452

CarNum	232	0	2	0.29	0.475
Moto	232	0	1	0.03	0.159
MotoNum	232	0	1	0.03	0.159
HighShGr	232	13.0	20.0	17.643	1.2432
AEI	232	1	7	2.86	2.287
FieldStu	232	1	5	2.70	1.707
Depart	232	21	1411	122.22	216.251
YearBeg	232	2000	2007	2004.02	1.468
YearStu	232	1	9	3.03	1.514
CoPrSeme	232	0	40	5.59	6.442
AverGra	186	5.0	9.4	6.856	0.8194
OthDegr	232	0	1	0.03	0.159
BeJob	232	1	5	3.06	0.952
FutRet	232	1	10	4.05	2.298
EmpStat	232	0	0	0.00	0.000
PayEmp	0				
FPTimeEm	0				
MonEmp	0				
WeeEmp	0				
HoWeWo	0				
WoPuPrSe	0				
Emp	0				
MoWaEm	0				
HoFiWo	0				
CuEmReSt	0				
RWBaNe	0				
RWDeNe	0				
RWCa	0				
RWPeSa	0				
RWLiSt	0				
RWAvLo	0				
RWFiSt	0				
RWFrTi	0				
RWReFu	0				
RWLiEx	0				

RWLoWa	0				
RWLoQu	0				
RWSaLi	0				
RWRePa	0				
RWFiDi	0				
RWJoTr	0				
ImRW	0				
DiCoWoSt	0				
CoWSInPr	0				
CoWSWoSt	0				
CoWSExPe	0				
CoWSUsSe	0				
CoWSPaEx	0				
CoWSNaPa	0				
CoWSLoTi	0				
CoWSFrTi	0				
ImCoWoSt	0				
RNWPe	232	0	1	0.59	0.492
RNWFi	232	0	1	0.44	0.497
RNWRe	232	0	1	0.06	0.239
RNWSa	232	0	1	0.06	0.230
RNWMu	232	0	1	0.19	0.393
RNWAn	232	0	1	0.06	0.230
RNWPa	232	0	1	0.11	0.316
RNWSe	232	0	1	0.22	0.418
RNWFa	232	0	1	0.05	0.213
RNWLi	232	0	1	0.28	0.450
RNWBo	232	0	1	0.19	0.396
RNWSt	232	0	1	0.34	0.473
RNWMo	232	0	1	0.28	0.450
RNWTi	232	0	1	0.32	0.467
RNWCI	232	0	1	0.12	0.321
ImRNW	232	1	15	6.97	5.447
FiWoReSt	232	0	1	0.44	0.497
FiAnWo	232	0	1	0.55	0.498

PrWoEx	232	0	1	0.45	0.499
WoBeSt	232	0	1	0.22	0.418
WoDuVa	232	0	1	0.32	0.469
HoWeWoVa	75	4	72	27.41	16.363
EmpVa	75	1	15	9.19	3.934

Πίνακας 4

Περιγραφική στατιστική των εργαζόμενων αντρών

Μεταβλητές	Αριθμός δείγματος	Μικρότερη τιμή	Μέγιστη τιμή	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
Age	69	19	31	22.67	2.949
Ethnic	69	1	3	1.04	0.268
Marst	69	1	3	1.04	0.268
kids	69	0	1	0.01	0.120
NKids	1	1	1	1.00	0.0
Attic	69	1	5	2.67	1.196
Nomepar	69	1	51	10.62	16.577
Religion	69	1	6	2.23	2.170
HLEduF	69	2	8	5.10	1.545
HLEduM	69	2	8	4.84	1.578
OccupF	69	1	14	6.06	3.925
OccupM	69	2	13	8.28	4.405
NUneFam	69	0	5	0.83	1.150
ParInco	69	1	11	6.10	2.602
OSParInc	69	0	1	0.38	0.488
LivCond	69	1	4	1.67	1.010
RentPay	15	2	7	3.80	1.521
EcParSup	69	0	1	0.80	0.405
AmEParSu	55	1	10	3.44	2.507
StGrand	69	0	1	0.06	0.235
FinSchol	69	0	1	0.01	0.120
EcReFrSu	69	0	1	0.19	0.394
EcSupHW	0				
UsCredit	69	0	1	0.22	0.415
UsStLoan	69	0	0	0.00	0.000
UsCoLoan	69	0	1	0.04	0.205
MonExpen	69	100	1600	440.43	315.032
WMExpe	69	1	7	3.36	1.505
Car	69	0	1	0.55	0.501
CarNum	69	0	1	0.55	0.501

Moto	69	0	1	0.12	0.323
MotoNum	69	0	1	0.12	0.323
HighShGr	69	14.0	19.8	17.414	1.1270
AEI	69	1	8	3.14	2.353
FieldStu	69	1	5	2.83	1.627
Depart	69	22	165	81.77	51.374
YearBeg	69	1996	2006	2003.32	1.974
YearStu	69	1	11	3.74	1.938
CoPrSeme	69	0	30	9.94	8.221
AverGra	65	3.0	9.0	6.651	1.0099
OthDegr	69	0	1	0.14	0.355
BeJob	69	1	5	2.65	1.012
FutRet	69	1	10	3.72	2.332
EmpStat	69	1	1	1.00	0.000
PayEmp	69	1	1	1.00	0.000
FPTIMEEm	69	0	1	0.13	0.339
MonEmp	69	1	120	19.91	23.285
WeeEmp	69	0	1	0.67	0.475
HoWeWo	69	3	50	22.97	10.725
WoPuPrSe	69	0	1	0.94	0.235
Emp	69	1	14	8.70	3.663
MoWaEm	68	50	1300	414.71	264.430
HoFiWo	69	1	10	4.72	2.706
CuEmReSt	69	0	1	0.32	0.469
RWBaNe	69	0	1	0.39	0.492
RWDeNe	69	0	1	0.68	0.469
RWCa	69	0	1	0.13	0.339
RWPeSa	69	0	1	0.41	0.495
RWLiSt	69	0	1	0.29	0.457
RWAvLo	69	0	1	0.23	0.425
RWFiSt	69	0	1	0.06	0.235
RWFrTi	69	0	1	0.10	0.304
RWReFu	69	0	1	0.10	0.304
RWLiEx	69	0	1	0.19	0.394
RWLoWa	69	0	1	0.17	0.382

RWLoQu	69	0	1	0.04	0.205
RWSolLi	69	0	1	0.13	0.339
RWRePa	69	0	1	0.06	0.235
RWFiDi	69	0	1	0.04	0.205
RWJoTr	69	0	0	0.00	0.000
ImRW	69	1	15	4.43	3.875
DiCoWoSt	69	0	1	0.57	0.499
CoWSInPr	41	0	1	0.22	0.419
CoWSWoSt	41	0	1	0.51	0.506
CoWSExPe	42	0	1	0.57	0.501
CoWSUsSe	42	0	1	0.12	0.328
CoWSPaEx	42	0	1	0.12	0.328
CoWSNaPa	42	0	1	0.60	0.497
CoWSLoTi	42	0	1	0.31	0.468
CoWSFrTi	42	0	1	0.55	0.504
ImCoWoSt	41	1	8	4.73	2.356
FiWoReSt	69	0	1	0.36	0.484
FiAnWo	69	0	1	0.72	0.450
PrWoEx	69	0	1	0.83	0.382
WoBeSt	69	0	1	0.48	0.503
WoDuVa	69	0	1	0.72	0.450
HoWeWoVa	50	4	60	29.04	12.822
EmpVa	50	1	15	8.70	4.017

Πίνακας 5

Περιγραφική στατιστική των εργαζόμενων γυναικών

Μεταβλητές	Αριθμός δείγματος	Μικρότερη τιμή	Μέγιστη τιμή	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
Age	102	18	31	21.86	2.442
Ethnic	102	1	2	1.01	0.099
Marst	102	1	3	1.12	0.473
kids	102	0	0	0.00	0.000
NKids	0				
Attic	102	1	6	2.90	1.156
Nomepar	102	1	47	11.30	16.951
Religion	102	1	6	1.49	1.494
HLEduF	102	2	8	4.64	1.514
HLEduM	102	2	8	4.63	1.392
OccupF	101	1	12	6.08	3.781
OccupM	102	1	14	7.79	4.215
NUneFam	102	0	4	0.68	0.977
ParInco	102	1	11	5.63	2.404
OSParInc	102	0	1	0.43	0.498
LivCond	102	1	5	1.61	1.016
RentPay	21	1	5	3.14	1.014
EcParSup	102	0	1	0.83	0.375
AmEParSu	85	1	10	2.85	1.694
StGrand	102	0	1	0.09	0.285
FinSchol	102	0	1	0.01	0.099
EcReFrSu	102	0	1	0.22	0.413
EcSupHW	0				
UsCredit	102	0	1	0.22	0.413
UsStLoan	102	0	1	0.01	0.099
UsCoLoan	102	0	1	0.06	0.236
MonExpen	102	100	1000	429.41	215.341
WMExpe	102	1	7	3.74	1.774
Car	102	0	1	0.34	0.477
CarNum	102	0	1	0.34	0.477

Moto	102	0	1	0.03	0.170
MotoNum	102	0	1	0.03	0.170
HighShGr	102	13.4	19.6	17.505	1.2439
AEI	102	1	8	2.92	2.578
FieldStu	102	1	5	2.14	1.623
Depart	102	23	165	102.95	48.221
YearBeg	102	1999	2006	2003.38	1.758
YearStu	102	1	8	3.64	1.745
CoPrSeme	102	0	23	6.45	5.946
AverGra	91	5.0	9.0	6.931	0.6699
OthDegr	102	0	1	0.07	0.254
BeJob	102	1	5	3.05	0.948
FutRet	102	1	10	3.57	2.007
EmpStat	102	1	1	1.00	0.000
PayEmp	102	0	1	0.99	0.099
FPTIMEEm	102	0	1	0.19	0.391
MonEmp	102	1	84	14.00	16.096
WeeEmp	102	0	1	0.83	0.375
HoWeWo	102	2	60	19.63	11.990
WoPuPrSe	102	0	1	0.91	0.285
Emp	102	1	14	9.40	3.343
MoWaEm	101	80	1300	445.52	278.839
HoFiWo	102	1	10	4.57	2.547
CuEmReSt	102	0	1	0.46	0.501
RWBaNe	102	0	1	0.48	0.502
RWDeNe	102	0	1	0.66	0.477
RWCa	102	0	1	0.26	0.443
RWPeSa	102	0	1	0.46	0.501
RWLiSt	102	0	1	0.25	0.432
RWAvLo	102	0	1	0.10	0.299
RWFiSt	102	0	1	0.05	0.217
RWFrTi	102	0	1	0.20	0.399
RWReFu	102	0	1	0.19	0.391
RWLiEx	102	0	1	0.14	0.346
RWLoWa	102	0	1	0.10	0.299

RWLoQu	102	0	1	0.06	0.236
RWSolLi	102	0	1	0.15	0.356
RWRePa	102	0	1	0.06	0.236
RWFiDi	102	0	1	0.06	0.236
RWJoTr	102	0	1	0.03	0.170
ImRW	102	1	15	4.10	3.793
DiCoWoSt	102	0	1	0.63	0.486
CoWSInPr	64	0	1	0.23	0.427
CoWSWoSt	64	0	1	0.31	0.467
CoWSExPe	64	0	1	0.77	0.427
CoWSUsSe	64	0	1	0.06	0.244
CoWSPaEx	64	0	1	0.11	0.315
CoWSNaPa	64	0	1	0.55	0.502
CoWSLoTi	64	0	1	0.31	0.467
CoWSFrTi	64	0	1	0.52	0.504
ImCoWoSt	64	1	8	5.02	2.222
FiWoReSt	102	0	1	0.42	0.496
FiAnWo	102	0	1	0.60	0.493
PrWoEx	102	0	1	0.71	0.458
WoBeSt	102	0	1	0.31	0.466
WoDuVa	102	0	1	0.64	0.483
HoWeWoVa	66	2	70	28.47	16.782
EmpVa	66	1	15	9.95	3.545

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Πίνακας 1
Κατανομή συχνοτήτων για το φύλο (%)

Φύλο	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Γυναίκες	58.8	59.6	58.2
Άνδρες	41.2	40.4	41.8
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 2
Κατανομή συχνοτήτων για την ηλικία (%)

Ηλικία	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
18	5.0	2.9	6.5
19	15.6	10.5	19.4
20	16.6	16.4	16.8
21	22.8	17.5	26.7
22	12.7	12.3	12.9
23	11.4	12.9	10.3
24	7.4	12.3	3.9
25	3.5	5.3	2.2
26	1.2	2.9	0.0
27	1.0	1.8	0.4
28	1.2	2.3	0.4
29	0.2	0.6	0.0
30	0.5	0.6	0.4
31	0.7	1.8	0.0
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 3
Κατανομή συχνοτήτων για την εθνικότητα (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Ελλάδα	98.8	98.2	99.1
Αλβανία	0.7	1.2	0.4
Αυστραλία	0.2	0.6	0.0
Ζαΐρ	0.2	0.0	0.4
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 4
Κατανομή συχνοτήτων για την οικογενειακή κατάσταση (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Άγαμος/η	97.5	95.3	99.1
Παντρεμένος/η	0.2	0.6	0.0
Συμβίωση	2.2	4.1	0.9
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 5
Κατανομή συχνοτήτων για τους γονείς (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Δεν έχουν παιδιά	99.8	99.4	0.0
Έχουν παιδιά	0.2	0.6	100.0
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 6
Κατανομή συχνοτήτων για την περιοχή διαμονής (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Βόρεια προάστια	17.1	17.5	16.8
Δυτικά προάστια	19.4	20.5	18.5
Κέντρο	37.2	32.2	40.9
Νότια προάστια	19.1	24.0	15.5
Υπόλοιπο Αττικής	6.5	5.3	7.3
Δε μένω στο νομό Αττικής	0.7	0.6	0.9
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 7
Κατανομή συχνοτήτων για το γεωγραφικό διαμέρισμα διαμονής των γονέων (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Θράκη	0.7	0.6	0.9
Μακεδονία	2.0	1.8	2.2
Θεσσαλία	5.5	6.4	4.7
Ήπειρος	1.5	2.3	0.9
Στερεά Ελλάδα	71.0	74.3	68.5
Πελοπόννησος	10.7	10.5	10.8
Νησιά Αιγαίου Πελάγους	2.7	0.0	4.7
Νησιά Ιονίου Πελάγους	2.2	2.9	1.7

Κρήτη	3.7	1.2	5.6
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 8
Κατανομή συχνοτήτων για το νομό διαμονής των γονέων (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Αττική	65.5	68.4	63.4
Εύβοια	1.5	1.8	1.3
Ευρυτανία	0.2	0.6	0.0
Φθιώτιδα	1.0	0.6	1.3
Βοιωτίας	0.7	0.6	0.9
Θεσσαλονίκη	0.7	0.6	0.9
Χανίων	0.7	0.0	1.3
Ηρακλείου	2.0	1.2	2.6
Λασιθίου	0.5	0.0	0.9
Ρεθύμνου	0.5	0.0	0.9
Δράμας	0.5	0.0	0.9
Έβρου	0.2	0.6	0.0
Ροδόπης	0.5	0.0	0.9
Άρτας	0.7	1.2	0.4
Ιωαννίνων	0.7	1.2	0.4
Κέρκυρας	1.5	2.3	0.9
Κεφαλληνίας	0.7	0.6	0.9
Λέσβου	0.2	0.0	0.4
Σάμου	0.2	0.0	0.4
Αρκαδίας	0.7	0.6	0.9
Αργολίδας	1.2	2.9	0.0
Κορινθίας	1.2	1.2	1.3
Λακωνίας	1.7	1.2	2.2
Μεσσηνίας	2.7	1.8	3.4
Κυκλάδων	0.7	0.0	1.3
Δωδεκανήσου	1.0	0.0	1.7
Καρδίτσας	0.5	1.2	0.0
Λάρισας	1.0	0.6	1.3
Μαγνησίας	2.0	2.3	1.7
Τρικάλων	2.0	2.3	1.7
Αχαΐας	1.0	0.6	1.3
Αιτωλ/νίας	2.0	2.3	1.7
Ηλείας	2.0	2.3	1.7
Φλώρινας	0.2	0.6	0.0
Κοζάνης	0.5	0.6	0.4

Άλλη χώρα (Κύπρος)	0.5	0.0	0.9
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 9
Κατανομή συχνοτήτων για το θρήσκευμα (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Χριστιανός Ορθόδοξος	86.1	84.2	87.5
Άλλο	13.9	15.8	12.5
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 10
Κατανομή συχνοτήτων για το επίπεδο εκπαίδευσης του πατέρα (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Δημοτικό	8.5	9.9	7.4
Γυμνάσιο	7.0	8.8	5.6
Λύκειο	23.9	25.1	22.9
Ανώτερη Εκπαίδευση	11.4	14.0	9.5
ΑΕΙ / ΤΕΙ	38.8	33.3	42.9
Μεταπτυχιακό δίπλωμα	6.2	4.7	7.4
Διδακτορικό	4.2	4.1	4.3
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 11
Κατανομή συχνοτήτων για το επίπεδο εκπαίδευσης της μητέρας (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Δημοτικό	7.4	8.8	6.5
Γυμνάσιο	6.7	9.4	4.7
Λύκειο	32.8	31.0	34.1
Ανώτερη Εκπαίδευση	10.9	14.6	8.2
ΑΕΙ / ΤΕΙ	35.7	28.1	41.4
Μεταπτυχιακό δίπλωμα	4.2	5.3	3.4
Διδακτορικό	2.2	2.9	1.7
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 12
Κατανομή συχνοτήτων για το επάγγελμα του πατέρα (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Ένοπλες δυνάμεις / Σώματα ασφαλείας	5.5	4.1	6.5
Ανώτερα διοικητικά στελέχη δημοσίου και ιδιωτικού τομέα	24.4	24.1	24.7
Πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά και συναφή επαγγέλματα	16.5	12.9	19.0
Πρόσωπα που ασκούν καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα	2.5	2.4	2.6
Τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί	3.2	2.9	3.5
Υπάλληλοι γραφείου	8.7	8.2	9.1
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών, πωλητές	9.5	9.4	9.5
Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	3.7	4.7	3.0
Ειδικευμένοι τεχνίτες	8.7	11.2	6.9
Χειριστές μηχανημάτων	2.5	1.8	3.0
Ανειδίκευτοι εργάτες	1.0	0.6	1.3
Συνταξιούχοι	13.0	16.5	10.4
Άνεργοι	0.7	1.2	0.4
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 13
Κατανομή συχνοτήτων για το επάγγελμα της μητέρας (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Ένοπλες δυνάμεις / Σώματα ασφαλείας	1.0	0.6	1.3
Ανώτερα διοικητικά στελέχη δημοσίου και ιδιωτικού τομέα	10.9	10.5	11.2
Πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά και συναφή επαγγέλματα	20.1	17.0	22.4
Πρόσωπα που ασκούν καλλιτεχνικά και συναφή	3.0	2.3	3.4

επαγγέλματα			
Τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί	0.5	0.0	0.9
Υπάλληλοι γραφείου	12.2	11.1	12.9
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών, πωλητές	10.9	11.7	10.3
Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	1.5	2.9	0.4
Ειδικευμένοι τεχνίτες	1.5	1.8	1.3
Χειριστές μηχανημάτων	0.2	0.6	0.0
Ανειδίκευτοι εργάτες	2.0	2.9	1.3
Συνταξιούχοι	8.2	11.1	6.0
Οικιακά	27.0	26.9	27.2
Άνεργοι	1.0	0.6	1.3
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 14
Κατανομή συχνοτήτων για τον αριθμό άνεργων μελών στην οικογένεια (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Δεν υπάρχει άνεργο μέλος	53.8	59.1	50.0
1	21.3	17.0	24.6
2	19.4	18.1	20.3
3	3.5	3.5	3.4
4	1.5	1.8	1.3
5	0.5	0.6	0.4
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 15
Κατανομή συχνοτήτων για άλλες πηγές εισοδήματος των γονέων (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Όχι	54.6	59.1	51.3
Ναι	45.4	40.9	48.7
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 16
Κατανομή συχνοτήτων για την κατάσταση διαμονής των φοιτητών (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Κατοικούν μαζί με τους γονείς τους	63.5	66.1	61.6
Κατοικούν μόνοι τους σε δικό τους σπίτι	10.9	14.0	8.6
Κατοικούν μόνοι τους σε ενοικιαζόμενο σπίτι	18.4	11.1	23.7
Κατοικούν με συγκάτοικο σε ενοικιαζόμενο σπίτι	6.9	8.2	6.0
Κατοικούν σε φοιτητική εστία	0.2	0.6	0.0
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 17
Κατανομή συχνοτήτων για το ποσό του ενοικίου σε ευρώ που αναλογεί στο φοιτητή κάθε μήνα (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Έως 100	1.9	2.8	1.4
101 – 200	12.1	22.2	7.0
201 – 300	27.1	30.6	25.4
301 – 400	43.9	27.8	52.1
401 – 500	11.2	11.1	11.3
501 – 600	1.9	2.8	1.4
601 και άνω	1.9	2.8	1.4
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 18
Κατανομή συχνοτήτων για την οικονομική βοήθεια από τους γονείς (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Όχι	8.2	18.1	0.9
Ναι	91.8	81.9	99.1
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 19
Κατανομή συχνοτήτων για το που δαπανούν το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός τους οι φοιτητές μηνιαίως (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Εκπαίδευση	5.0	4.7	5.2
Φαγητό	18.6	18.7	18.5
Διασκέδαση	46.2	44.4	47.4

Τηλεπικοινωνίες	7.2	8.8	6.0
Ίντερνετ & νέες τεχνολογίες	2.2	1.8	2.6
Ρουχισμό	13.2	12.3	13.8
Μέσα μεταφοράς	7.7	9.4	6.5
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 20
Κατανομή συχνοτήτων των τμημάτων φοίτησης όλου του δείγματος (%)

Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού	4	1.0	42.9
Ψυχολογίας	5	1.2	44.2
Κοινωνικής Πολιτικής	3	0.7	44.9
Φυτικής Παραγωγής	4	1.0	45.9
Ζωικής Παραγωγής	2	0.5	46.4
Γεωπονικής Βιοτεχνολογίας	2	0.5	46.9
Αγροτικής Οικονομίας & Ανάπτυξης	2	0.5	47.4
Αξιοποίησης Φυσικών Πόρων & Γ. Μηχανικής	3	0.7	48.1
Επιστήμης & Τεχνολογίας Τροφίμων	2	0.5	48.6
Ζωγραφικής	1	0.2	48.9
Γλυπτικής	1	0.2	49.1
Χαρακτικής	1	0.2	49.4
Οικιακής Οικονομίας & Οικολογίας	2	0.5	49.9
Επιστήμης Διαιτολογίας & Διατροφής	1	0.2	50.1
Γεωγραφίας	1	0.2	50.4
Θεολογίας	8	2.0	52.4
Κοινωνικής Θεολογίας	8	2.0	54.3
Νομικής	14	3.5	57.8
Οικονομικών Επιστημών (ΠΑΝ. ΑΘΗΝΩΝ)	11	2.7	60.5
Πολιτικής Επιστήμης & Δημόσιας Διοίκησης	10	2.5	63.0
Ιατρικής	5	1.2	64.3
Οδοντιατρικής	3	0.7	65.0
Φαρμακευτικής	4	1.0	66.0
Νοσηλευτικής	5	1.2	67.2
Φιλολογίας	11	2.7	70.0
Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής & Ψυχολογίας	11	2.7	72.7
Ιστορίας & Αρχαιολογίας	7	1.7	74.4
Αγγλικής Γλώσσας & Φιλολογίας	10	2.5	76.9
Ιταλικής & Ισπανικής Γλώσσας & Φιλολογίας	10	2.5	79.4
Γαλλικής Γλώσσας & Φιλολογίας	10	2.5	81.9
Γερμανικής Γλώσσας & Φιλολογίας	5	1.2	83.1
Μουσικών Σπουδών	2	0.5	83.6
Θεατρικών Σπουδών	2	0.5	84.1
Φυσικής	7	1.7	85.9

Χημείας	4	1.0	86.8
Μαθηματικών	9	2.2	89.1
Βιολογίας	4	1.0	90.1
Γεωλογίας & Γεωπεριβάλλοντος	4	1.0	91.1
Πληροφορικής & Τηλεπικοινωνιών	6	1.5	92.6
Επιστήμης Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού	6	1.5	94.0
Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης	6	1.5	95.5
Εκπαίδευσης & Αγωγής στη Προσχολική Ηλικία	5	1.2	96.8
Επικοινωνίας & Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης	4	1.0	97.8
Μεθοδολογίας, Ιστορίας & Θεωρίας της Επιστήμης	3	0.7	98.5
Τουρκικών & Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών	2	0.5	99.0
Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής & Ψυχολογίας	4	1.0	100.0
Σύνολο	403	100.0	

Πίνακας 21
Κατανομή συχνοτήτων των τμημάτων φοίτησης των εργαζόμενων φοιτητών (%)

Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών (ΠΑΝΤΕΙΟ)	3	1.8	32.2
Δημόσιας Διοίκησης	3	1.8	33.9
Κοινωνιολογίας	3	1.8	35.7
Οικονομικής & Περιφερειακής Ανάπτυξης	2	1.2	36.8
Κοινωνικής Ανθρωπολογίας	3	1.8	38.6
Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού	4	2.3	40.9
Κοινωνικής Πολιτικής	1	0.6	41.5
Φυτικής Παραγωγής	1	0.6	42.1
Γεωπονικής Βιοτεχνολογίας	2	1.2	43.3
Αγροτικής Οικονομίας & Ανάπτυξης	1	0.6	43.9
Αξιοποίησης Φυσικών Πόρων & Γ. Μηχανικής	2	1.2	45.0
Επιστήμης & Τεχνολογίας Τροφίμων	1	0.6	45.6
Χαρακτικής	1	0.6	46.2
Οικιακής Οικονομίας & Οικολογίας	2	1.2	47.4
Επιστήμης Διαιτολογίας & Διατροφής	1	0.6	48.0
Γεωγραφίας	1	0.6	48.5
Θεολογίας	6	3.5	52.0
Κοινωνικής Θεολογίας	5	2.9	55.0
Νομικής	5	2.9	57.9
Οικονομικών Επιστημών (ΠΑΝ. ΑΘΗΝΩΝ)	3	1.8	59.6
Πολιτικής Επιστήμης & Δημόσιας Διοίκησης	6	3.5	63.2
Φαρμακευτικής	2	1.2	64.3
Φιλολογίας	3	1.8	66.1
Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής & Ψυχολογίας	7	4.1	70.2
Ιστορίας & Αρχαιολογίας	3	1.8	71.9

Αγγλικής Γλώσσας & Φιλολογίας	4	2.3	74.3
Γαλλικής Γλώσσας & Φιλολογίας	6	3.5	77.8
Γερμανικής Γλώσσας & Φιλολογίας	3	1.8	79.5
Θεατρικών Σπουδών	2	1.2	80.7
Φυσικής	6	3.5	84.2
Χημείας	2	1.2	85.4
Μαθηματικών	6	3.5	88.9
Βιολογίας	2	1.2	90.1
Γεωλογίας & Γεωπεριβάλλοντος	2	1.2	91.2
Πληροφορικής & Τηλεπικοινωνιών	5	2.9	94.2
Επιστήμης Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού	3	1.8	95.9
Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης	2	1.2	97.1
Εκπαίδευσης & Αγωγής στη Προσχολική Ηλικία	2	1.2	98.2
Επικοινωνίας & Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης	1	0.6	98.8
Μεθοδολογίας, Ιστορίας & Θεωρίας της Επιστήμης	2	1.2	100.0
Σύνολο	171	100.0	

Πίνακας 22
Κατανομή συχνοτήτων των τμημάτων φοίτησης των μη εργαζομένων φοιτητών (%)

Οργάνωσης & Διοίκησης Επιχειρήσεων (ΑΣΟΕΕ)	5	2.2	28.4
Μάρκετινγκ & Επικοινωνίας	3	1.3	29.7
Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής	4	1.7	31.5
Διοικητικής Επιστήμης & Τεχνολογίας	3	1.3	32.8
Πληροφορικής (ΑΣΟΕΕ)	4	1.7	34.5
Στατιστικής	1	0.4	34.9
Πολιτικής Επιστήμης & Ιστορίας	2	0.9	35.8
Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών (ΠΑΝΤΕΙΟ)	2	0.9	36.6
Δημόσιας Διοίκησης	7	3.0	39.7
Κοινωνιολογίας	5	2.2	41.8
Οικονομικής & Περιφερειακής Ανάπτυξης	4	1.7	43.5
Κοινωνικής Ανθρωπολογίας	2	0.9	44.4
Ψυχολογίας	5	2.2	46.6
Κοινωνικής πολιτικής	2	0.9	47.4
Φυτικής Παραγωγής	3	1.3	48.7
Ζωικής Παραγωγής	2	0.9	49.6
Αγροτικής Οικονομίας & Ανάπτυξης	1	0.4	50.0
Αξιοποίησης Φυσικών Πόρων & Γ. Μηχανικής	1	0.4	50.4
Επιστήμης & Τεχνολογίας Τροφίμων	1	0.4	50.9
Ζωγραφικής	1	0.4	51.3
Γλυπτικής	1	0.4	51.7
Θεολογίας	2	0.9	52.6

Κοινωνικής Θεολογίας	3	1.3	53.9
Νομικής	9	3.9	57.8
Οικονομικών Επιστημών (ΠΑΝ. ΑΘΗΝΩΝ)	8	3.4	61.2
Πολιτικής Επιστήμης & Δημόσιας Διοίκησης	4	1.7	62.9
Ιατρικής	5	2.2	65.1
Οδοντιατρικής	3	1.3	66.4
Φαρμακευτικής	2	0.9	67.2
Νοσηλευτικής	5	2.2	69.4
Φιλολογίας	8	3.4	72.8
Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής & Ψυχολογίας	4	1.7	74.6
Ιστορίας & Αρχαιολογίας	4	1.7	76.3
Αγγλικής Γλώσσας & Φιλολογίας	6	2.6	78.9
Ιταλικής & Ισπανικής Γλώσσας & Φιλολογίας	10	4.3	83.2
Γαλλικής Γλώσσας & Φιλολογίας	4	1.7	84.9
Γερμανικής Γλώσσας & Φιλολογίας	2	0.9	85.8
Μουσικών Σπουδών	2	0.9	86.6
Φυσικής	1	0.4	87.1
Χημείας	2	0.9	87.9
Μαθηματικών	3	1.3	89.2
Βιολογίας	2	0.9	90.1
Γεωλογίας & Γεωπεριβάλλοντος	2	0.9	90.9
Πληροφορικής & Τηλεπικοινωνιών	1	0.4	91.4
Επιστήμης Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού	3	1.3	92.7
Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης	4	1.7	94.4
Εκπαίδευσης & Αγωγής στη Προσχολική Ηλικία	3	1.3	95.7
Επικοινωνίας & Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης	3	1.3	97.0
Μεθοδολογίας, Ιστορίας & Θεωρίας της Επιστήμης	1	0.4	97.4
Τουρκικών & Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών	2	0.9	98.3
Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής & Ψυχολογίας	4	1.7	100.0
Σύνολο	232	100.0	

Πίνακας 23
Κατανομή συχνοτήτων για το έτος εισαγωγής (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
1996	0.2	0.6	0.0
1998	0.2	0.6	0.0
1999	0.7	1.8	0.0
2000	2.0	3.5	0.9
2001	6.7	9.9	4.3
2002	11.7	13.5	10.3
2003	18.6	17.0	19.8
2004	25.1	22.8	26.7
2005	18.9	20.5	17.7
2006	15.6	9.9	19.8
2007	0.2	0.0	0.4
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 24
Κατανομή συχνοτήτων για το έτος φοίτησης (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
1	15.1	8.8	19.8
2	18.6	20.5	17.2
3	25.1	22.8	26.7
4	19.4	18.1	20.3
5	11.4	13.5	9.9
6	6.9	9.9	4.7
7	2.0	3.5	0.9
8	0.7	1.8	0.0
9	0.5	0.6	0.4
11	0.2	0.6	0.0
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 25
Κατανομή συχνοτήτων για το πώς βρήκαν την εργασία τους οι φοιτητές (%)

	Συχνότητα	%
Μέσω εφημερίδας	15	8.8
Μέσω του ίντερνετ	8	4.7
Μέσω γονιού ή συγγενή	39	22.8
Μέσω φίλου	65	38.0
Μέσω διαφημιστικού εντύπου στο χώρο του πανεπιστημίου	2	1.2
Μέσω του γραφείου διασύνδεσης και σταδιοδρομίας του πανεπιστημίου	2	1.2
Μέσω εξετάσεων	6	3.5
Κατευθείαν μέσω του εργοδότη	30	17.5
Άλλο τρόπο	4	2.3
Σύνολο	171	100.0

Πίνακας 26
Κατανομή συχνοτήτων για τους λόγους που εργάζονται οι φοιτητές (%)

Λόγοι που εργάζονται οι φοιτητές	Όχι	Ναι	Σύνολο
Για να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες	55.6	44.4	100.0
Για να καλύψουν τις επιθυμητές τους ανάγκες	33.3	66.7	100.0
Κίνητρα σε σχέση με τις σπουδές και την καριέρα τους	78.9	21.1	100.0
Για λόγους προσωπικής ικανοποίησης	56.1	43.9	100.0
Για την επίτευξη ενός επιθυμητού τρόπου ζωής	73.7	26.3	100.0
Για να αποφύγουν το δανεισμό	84.8	15.2	100.0
Επιβάλλεται για την εκπλήρωση των σπουδών	94.7	5.3	100.0
Αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους	84.2	15.8	100.0
Επαγγελματική αποκατάσταση	84.8	15.2	100.0
Αντιμετωπίζουν υψηλά έξοδα διαβίωσης	84.2	15.8	100.0
Χαμηλό εισόδημα πριν την εργασία τους	87.1	12.9	100.0
Αποπληρωμή δανείων	94.7	5.3	100.0
Η εργασία εμπλουτίζει την κοινωνική τους ζωή	86.0	14.0	100.0

Για την πληρωμή του ενοικίου	94.2	5.8	100.0
Αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες	94.7	5.3	100.0
Πρακτική άσκηση	98.2	1.8	100.0

Πίνακας 27
Κατανομή συχνοτήτων για την δυσκολία στο συνδυασμό των σπουδών με την εργασία (%)

Δυσκολίες	Όχι	Ναι	Σύνολο
Στη διδακτική προετοιμασία	77.1	22.9	100.0
Στη παράδοση εργασιών	61.0	39.0	100.0
Στη προετοιμασία της εξεταστικής περιόδου	31.1	68.9	100.0
Στη χρήση υπηρεσιών του πανεπιστημίου	91.5	8.5	100.0
Στη συμμετοχή στην εξεταστική περίοδο	88.7	11.3	100.0
Στη φυσική παρουσία στα μαθήματα	43.4	56.6	100.0
Στην οργάνωση κατανομής του χρόνου	68.9	31.1	100.0
Λιγότερος ελεύθερος χρόνος	47.2	52.8	100.0

Πίνακας 28
Κατανομή συχνοτήτων για τους λόγους που δεν εργάζονται οι φοιτητές (%)

Λόγοι που δεν εργάζονται οι φοιτητές	Φύλο		Σύνολο
	Όχι	Ναι	
Η εργασία θα μειώσει την απόδοση τους στα μαθήματα	40.2	59.8	100.0
Η οικονομική βοήθεια που λαμβάνουν από τους γονείς	56.4	43.6	100.0
Η χρηματοδότηση που λαμβάνουν από άλλες πηγές	94.0	6.0	100.0
Έχουν αρκετά χρήματα από αποταμιεύσεις του παρελθόντος	94.4	5.6	100.0
Δεν βρίσκουν απασχόληση που τους ταιριάζει	80.3	19.7	100.0
Δεν βρίσκουν καμία απασχόληση	94.0	6.0	100.0

Δεν τους αφήνουν οι κηδεμόνες τους	88.9	11.1	100.0
Ψάχνουν εργασία αυτή την περίοδο	77.8	22.2	100.0
Οικογενειακές υποχρεώσεις	95.3	4.7	100.0
Θέλουν να ζήσουν έντονα τη φοιτητική ζωή	72.2	27.8	100.0
Δεν έχουν διάθεση να εργαστούν	80.8	19.2	100.0
Δε θα άντεχαν ένα επιπλέον άγχος από την εργασία	66.7	33.3	100.0
Οι αμοιβές προς τους φοιτητές είναι πολύ χαμηλές	71.8	28.2	100.0
Δεν προλαβαίνουν λόγω φόρτου εργασίας	68.4	31.6	100.0
Η παρακολούθηση στα μαθήματα είναι υποχρεωτική	88.5	11.5	100.0

Πίνακας 29

Κατανομή συχνοτήτων για το αν θεωρούν ότι μπορούν να βρουν εύκολα εργασία που να έχει άμεση σχέση με το αντικείμενο σπουδών τους (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Όχι	58.1	60.2	56.5
Ναι	41.9	39.8	43.5
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 30

Κατανομή συχνοτήτων για το αν θεωρούν ότι μπορούν να βρουν εύκολα οποιαδήποτε εργασία (%)

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Όχι	40.7	35.1	44.8
Ναι	59.3	64.9	55.2
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 31**Κατανομή συχνοτήτων για το αν είχαν προηγούμενη εργασιακή εμπειρία (%)**

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Όχι	41.9	24.6	54.7
Ναι	58.1	75.4	45.3
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 32**Κατανομή συχνοτήτων για το αν είχαν εργασία πριν εισαχθούν στο Πανεπιστήμιο (%)**

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Όχι	71.0	62.0	77.6
Ναι	29.0	38.0	22.4
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

Πίνακας 33**Κατανομή συχνοτήτων για την εργασία κατά τη διάρκεια των διακοπών (%)**

	Όλο το δείγμα	Εργαζόμενοι φοιτητές	Μη εργαζόμενοι φοιτητές
Όχι	52.9	32.7	67.7
Ναι	47.1	67.3	32.3
Σύνολο	100.0	100.0	100.0

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

Πίνακας 1 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων της ηλικία ως προς το φύλο (%)

Ηλικία	Φύλο		Σύνολο
	Γυναίκες	Άντρες	
18	3.0	2.0	5.0
	5.1	4.8	
19	9.2	6.5	15.6
	15.6	15.7	
20	11.2	5.5	16.6
	19.0	13.3	
21	13.2	9.7	22.8
	22.4	23.5	
22	7.9	4.7	12.7
	13.5	11.4	
23	6.7	4.7	11.4
	11.4	11.4	
24	3.7	3.7	7.4
	6.3	9.0	
25	2.0	1.5	3.5
	3.4	3.6	
26	1.0	0.2	1.2
	1.7	0.6	
27	0.2%	0.7	1.0
	0.4	1.8	1.0
28	0.0	1.2	1.2
	0.0	3.0	
29	0.0	0.2	0.2
	0.0	0.6	
30	0.2	0.2	0.5
	0.4	0.6	
31	0.5	0.2	0.7
	0.8	0.6	

Σύνολο	58.8	41.2	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 2 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων της ηλικίας ως προς το φύλο των εργαζόμενων (%)

Ηλικία	Φύλο		Σύνολο
	Γυναίκες	Άντρες	
18	2.9	0.0	2.9
	4.9	0.0	
19	5.3	5.3	10.5
	8.8	13.0	
20	11.1	5.3	16.4
	18.6	13.0	
21	10.5	7.0	17.5
	17.6	17.4	
22	8.2	4.1	12.3
	13.7	10.1	
23	8.2	4.7	12.9
	13.7	11.6	
24	7.0	5.3	12.3
	11.8	13.0	
25	2.3	2.9	5.3
	3.9	7.2	
26	2.3	0.6	2.9
	3.9	1.4	
27	0.6	1.2	1.8
	1.0	2.9	
28	0.0	2.3	2.3
	0.0	5.8	
29	0.0	0.6	0.6
	0.0	1.4	
30	0.0	0.6	0.6

	0.0	1.4	
31	1.2	0.6	1.8
	2.0	1.4	
Σύνολο	59.6	40.4	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 3 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων της ηλικίας ως προς το φύλο των μη εργαζόμενων (%)

Ηλικία	Φύλο		Σύνολο
	Γυναίκες	Άντρες	
18	3.0	3.4	6.5
	5.2	8.2	
19	12.1	7.3	19.4
	20.7	17.5	
20	11.2	5.6	16.8
	19.3	13.4	
21	15.1	11.6	26.7
	25.9	27.8	
22	7.8	5.2	12.9
	13.3	12.4	
23	5.6	4.7	10.3
	9.6	11.3	
24	1.3	2.6	3.9
	2.2	6.2	
25	1.7	0.4	2.2
	3.0	1.0	
27	0.0	0.4	0.4
	0.0	1.0	
28	0.0	0.4	0.4
	0.0	1.0	
30	0.4	0.0	0.4
	0.7	0.0	

Σύνολο	58.2	41.8	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 4 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων του εισοδήματος των γονέων ως προς την εργασιακή
κατάσταση του φοιτητή (%)

		Εργασιακή κατάσταση φοιτητή	
Εισόδημα Γονέων		Δεν εργάζονται	Εργάζονται
Έως 500€		0.0	0.7
		0.0	1.8
501€ – 1.000€		0.5	1.2
		0.9	2.9
1.001€ - 1.500€		5.2	4.2
		9.1	9.9
1.501€ - 2.000€		10.4	9.7
		18.1	22.8
2.001€ - 2.500		4.2	4.5
		7.3	10.5
2.501€ - 3.000€		7.9	8.9
		13.8	21.1
3.001€ - 3.500€		9.7	4.5
		16.8	10.5
3.501€ - 4.000€		5.5	2.2
		9.5	5.3
4.001€ - 4.500€		0.5	1.0
		0.9	2.3
4.501€ - 5.000€		4.7	1.7
		8.2	4.1
5.000€ και άνω		8.9	3.7
		15.5	8.8
Σύνολο		57.6	42.4
		100.0	100.0

Πίνακας 5 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων του ύψους της οικονομικής βοήθειας ως προς την
εργασιακή κατάσταση του φοιτητή (%)

Εργασιακή κατάσταση φοιτητή			
Ύψος Οικονομικής βοήθειας	Δεν εργάζονται	Εργάζονται	Σύνολο
Έως 100€	5.9	6.8	12.7
	9.6	17.9	
101€ – 200€	14.3	11.9	26.2
	23.0	31.4	
201€ - 300€	11.4	8.9	20.3
	18.3	23.6	
301€ - 400€	8.4	3.5	11.9
	13.5	9.3	
401€ - 500€	7.8	3.2	11.1
	12.6	8.6	
501€ - 600€	5.4	0.5	5.9
	8.7	1.4	
601€ - 700€	3.2	1.1	4.3
	5.2	2.9	
701€ - 800€	2.2	0.3	2.4
	3.5	0.7	
801€ - 900€	1.1	0.3	1.4
	1.7	0.7	
901€ και άνω	2.4	1.4	3.8
	3.9	3.6	
Σύνολο	62.2	37.8	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 6 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων του φοιτητικού επιδόματος ως προς την εργασιακή
κατάσταση του φοιτητή (%)

Φοιτητικό επίδομα	Εργασιακή κατάσταση		Σύνολο
	Δεν εργάζονται	Εργάζονται	
Δεν λαμβάνουν	52.1	39.2	91.3
	90.5	92.4	
Λαμβάνουν	5.5	3.2	8.7
	9.5	7.6	
Σύνολο	57.6	42.4	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 7 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων των υποτροφιών ως προς την εργασιακή κατάσταση του
φοιτητή (%)

Υποτροφία	Εργασιακή κατάσταση		Σύνολο
	Δεν εργάζονται	Εργάζονται	
Δεν λαμβάνουν	54.8	41.9	96.8
	95.3	98.8	
Λαμβάνουν	2.7	0.5	3.2
	4.7	1.2	
Σύνολο	57.6	42.4	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 8 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων οικονομικής βοήθειας από συγγενείς και φίλους ως προς
την εργασιακή κατάσταση του φοιτητή (%)

	Εργασιακή κατάσταση		Σύνολο
	Δεν εργάζονται	Εργάζονται	
Δεν λαμβάνουν	42.7	33.7	76.4
	74.1	79.5	
Λαμβάνουν	14.9	8.7	23.6
	25.9	20.5	
Σύνολο	57.6	42.4	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 9 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων της χρήσης πιστωτικής κάρτας ως προς την εργασιακή
κατάσταση του φοιτητή (%)

Εργασιακή κατάσταση			
	Δεν εργάζονται	Εργάζονται	Σύνολο
Δεν κάνουν χρήση	48.6	33.3	81.9
	84.5	78.4	
Κάνουν χρήση	8.9	9.2	18.1
	15.5	21.6	
Σύνολο	57.6	42.4	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 10 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων της χρήσης φοιτητικού δανείου ως προς την εργασιακή
κατάσταση του φοιτητή (%)

Εργασιακή κατάσταση			
	Δεν εργάζονται	Εργάζονται	Σύνολο
Δεν κάνουν χρήση	57.1	42.2	99.3
	99.1	99.4	
Κάνουν χρήση	0.5	0.2	0.7
	0.9	0.6	
Σύνολο	57.6	42.4	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 11 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων της χρήσης καταναλωτικού δανείου ως προς την
εργασιακή κατάσταση του φοιτητή (%)

Εργασιακή κατάσταση			
	Δεν εργάζονται	Εργάζονται	Σύνολο
Δεν κάνουν χρήση	57.3	40.2	97.5
	99.6	94.7	
Κάνουν χρήση	0.2	2.2	2.5
	0.4	5.3	
Σύνολο	57.6	42.4	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 12 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων των μηνιαίων δαπανών ως προς την εργασιακή
κατάσταση του φοιτητή (%)

Εργασιακή κατάσταση φοιτητή			
Μηνιαίες δαπάνες	Δεν εργάζονται	Εργάζονται	Σύνολο
Έως 150€	8.7	3.7	12.4
	15.1	8.8	
151€ – 300€	18.1	14.4	32.5
	31.5	33.9	
301€ - 450€	11.7	7.9	19.6
	20.3	18.7	
451€ - 600€	9.7	8.4	18.1
	16.8	19.9	
601€ - 750€	4.0	4.7	8.7
	6.9	11.1	
751€ - 900€	1.5	1.0	2.5
	2.6	2.3	
901€ - 1050€	2.7	1.5	4.2
	4.7	3.5	
1051€ και άνω	1.2	0.7	2.0
	2.2	1.8	
Σύνολο	57.6	42.4	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 13 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων κατοχής αυτοκινήτου ως προς την εργασιακή κατάσταση του φοιτητή (%)

	Εργασιακή κατάσταση		Σύνολο
	Δεν εργάζονται	Εργάζονται	
Μη κάτοχος	41.2	24.3	65.5
	71.6	57.3	
Κάτοχος	16.4	18.1	34.5
	28.4	42.7	
Σύνολο	57.6	42.4	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 14 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων κατοχής μοτοσικλέτας ως προς την εργασιακή κατάσταση του φοιτητή (%)

	Εργασιακή κατάσταση		Σύνολο
	Δεν εργάζονται	Εργάζονται	
Μη κάτοχος	56.1	39.7	95.8
	97.4	93.6	
Κάτοχος	1.5	2.7	4.2
	2.6	6.4	
Σύνολο	57.6	42.4	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 15 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων της βαθμολογίας λυκείου ως προς την εργασιακή
κατάσταση του φοιτητή (%)

Βαθμολογία λυκείου	Εργασιακή κατάσταση φοιτητή		
	Δεν εργάζονται	Εργάζονται	Σύνολο
Από 13 έως 14	0.5	1.0	1.5
	0.9	2.3	
Από 14,1 έως 15	2.7	1.0	3.7
	4.7	2.3	
Από 15,1 έως 16	4.2	3.0	7.2
	7.3	7.0	
Από 16,1 έως 17	11.2	12.2	23.3
	19.4	28.7	
Από 17,1 έως 18	17.1	11.9	29.0
	29.7	28.1	
Από 18,1 έως 19	14.9	10.2	25.1
	25.9	24.0	
Από 19,1 έως 20	6.9	3.2	10.2
	12.1	7.6	
Σύνολο	57.6	42.4	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 16 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων των Πανεπιστημίων ως προς την εργασιακή κατάσταση
του φοιτητή (%)

ΑΕΙ	Εργασιακή κατάσταση φοιτητή		
	Δεν εργάζονται	Εργάζονται	Σύνολο
Εθνικό & Καποδιστριακό Παν/μιο Αθηνών	27.8	21.8	49.6
	48.3	51.5	
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	6.0	3.0	8.9
	10.3	7.0	
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	6.9	3.2	10.2
	12.1	7.6	
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	2.0	1.7	3.7
	3.4	4.1	
Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών	0.5	0.2	0.7
	0.9	0.6	
Πανεπιστήμιο Πειραιώς	7.2	5.7	12.9
	12.5	13.5	
Πάντειο πανεπιστήμιο	7.2	5.7	12.9
	12.5	13.5	
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	0.0	1.0	1.0
	0.0	2.3	
Συχνότητα	57.6	42.4	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 17 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων των πεδίων σπουδών ως προς την εργασιακή κατάσταση του φοιτητή (%)

		Εργασιακή κατάσταση φοιτητή	
Πεδίο σπουδών	Δεν εργάζονται	Εργάζονται	Σύνολο
Ανθρωπιστικές, Νομικές & Κοινωνικές	25.1	20.3	45.4
Επιστήμες	43.5	48.0	
Θετικές Επιστήμες	5.2	7.2	12.4
	9.1	17.0	
Επιστήμες Υγείας	3.7	1.0	4.7
	6.5	2.3	
Τεχνολογικές Επιστήμες	9.2	4.7	13.9
	15.9	11.1	
Επιστήμες Οικονομίας & Διοίκησης	14.4	9.2	23.6
	25.0	21.6	
Σύνολο	57.6	42.4	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 18 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων των οφειλόμενων μαθημάτων ως προς την εργασιακή κατάσταση του φοιτητή (%)

		Εργασιακή κατάσταση φοιτητή	
Μαθήματα	Δεν εργάζονται	Εργάζονται	Σύνολο
Δεν οφείλουν κανένα μάθημα	16.4	6.2	22.6
	28.4	14.6	
Οφείλουν από 1 έως 5 μαθήματα	18.1	12.4	30.5
	31.5	29.2	
Οφείλουν από 6 έως 10 μαθήματα	13.4	11.9	25.3
	23.3	28.1	
Οφείλουν από 11 έως 15 μαθήματα	6.7	5.2	11.9
	11.6	12.3	
Οφείλουν από 16 έως 20 μαθήματα	1.5	4.5	6.0

		2.6	10.5	
	Οφείλουν από 21 και άνω μαθήματα	1.5	2.2	3.7
		2.6	5.3	
	Σύνολο	57.6	42.4	100.0
		100.0	100.0	

Πίνακας 19 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων των μέσων όρων βαθμολογίας ως προς την εργασιακή κατάσταση του φοιτητή (%)

Εργασιακή κατάσταση φοιτητή				
	Βαθμολογίες	Δεν εργάζονται	Εργάζονται	Σύνολο
	Από 3 έως 5	2.1	1.8	3.8
		3.8	3.9	
	Από 5,1 έως 6	9.7	5.6	15.3
		17.7	12.4	
	Από 6,1 ως 7	27.1	25.7	52.8
		49.5	56.9	
	Από 7,1 έως 8	12.4	10.0	22.4
		22.6	22.2	
	Από 8,1 έως 9	3.2	2.1	5.3
		5.9	4.6	
	Από 9,1 έως 10	0.3	0.0	0.3
		0.5	0.0	
	Σύνολο	54.9	45.1	100.0
		100.0	100.0	

Πίνακας 20 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων κατοχής και άλλου πτυχίου μετά-δευτεροβάθμιας
εκπαίδευσης ως προς την εργασιακή κατάσταση του φοιτητή (%)

Άλλο πτυχίο	Εργασιακή κατάσταση		Σύνολο
	Δεν εργάζονται	Εργάζονται	
ΌΧΙ	56.1	38.2	94.3
	97.4	90.1	
ΝΑΙ	1.5	4.2	5.7
	2.6	9.9	
Σύνολο	57.6	42.4	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 21 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων της συμβολής πτυχίου στην απόκτηση εργασίας ως προς
την εργασιακή κατάσταση του φοιτητή (%)

		Εργασιακή κατάσταση φοιτητή		Σύνολο
		Δεν εργάζονται	Εργάζονται	
Καθόλου		1.7	4.0	5.7
		3.0	9.4	
Λίγο		14.6	8.9	23.6
		25.4	21.1	
Αρκετά		24.1	19.9	43.9
		41.8	46.8	
Πολύ		12.7	7.2	19.9
		22.0	17.0	
Πάρα πολύ		4.5	2.5	6.9
		7.8	5.8	
Σύνολο		57.6	42.4	100.0
		100.0	100.0	

Πίνακας 22 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων των προσδοκόμενων μηνιαίων αποδοχών σε ευρώ από
εργασία σχετική με το πτυχίο του φοιτητή μετά την αποφοίτηση ως προς την
εργασιακή κατάσταση του φοιτητή (%)

Προσδοκόμενες αποδοχές	Εργασιακή κατάσταση φοιτητή		
	Δεν εργάζονται	Εργάζονται	Σύνολο
Έως 600€	2.5	2.2	4.7
	4.3	5.3	
601€ – 900€	12.4	11.4	23.8
	21.6	26.9	
901€ - 1.200€	15.1	12.7	27.8
	26.3	29.8	
1.201€ - 1.500€	10.4	6.5	16.9
	18.1	15.2	
1.501€ - 1.800€	5.0	5.0	9.9
	8.6	11.7	
1.801€ - 2.100€	6.0	1.5	7.4%
	10.3	3.5	
2.101€ - 2.400€	0.5	0.2	0.7
	0.9	0.6	
2.401€ - 2.700€	0.7	0.0	0.7
	1.3	0.0	
2.701€ - 3.000€	0.7	0.0	0.7
	1.3	0.0	
3.001€ και άνω	4.2	3.0	7.2
	7.3	7.0	
Σύνολο	57.6	42.4	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 23 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων για την εργασιακή κατάσταση του φοιτητή ως προς το φύλο (%)

Εργασιακή κατάσταση			
Φύλο	Δεν εργάζονται	Εργάζονται	Σύνολο
Γυναίκες	33.5	25.3	58.8
Σύνολο	57.0	43.0	100.0
	58.2	59.6	
Άντρες	24.1	17.1	41.2
Σύνολο	58.4	41.6	100.0
	41.8	40.4	
Σύνολο	57.6	42.4	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 24 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων για την εργασία πλήρους ή μερικής απασχόλησης ως προς το φύλο (%)

Απασχόληση			
Φύλο	Μερικής απασχόλησης	Πλήρους απασχόλησης	Σύνολο
Γυναίκες	48.5	11.1	59.6
Σύνολο	81.4	18.6	100.0
Άντρες	35.1	5.3	40.4
Σύνολο	87.0	13.0	100.0
Σύνολο	83.6	16.4	100.0

Πίνακας 25 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων για τους μήνες απασχόλησης ως προς το φύλο (%)

Φύλο			
Μήνες	Γυναίκες	Άντρες	Σύνολο
Από 1 έως 5 μήνες	17.0	10.5	27.5
	28.4	26.1	
Από 6 έως 10 μήνες	20.5	9.9	30.4
	34.3	24.6	
Από 11 έως 15 μήνες	8.2	4.7	12.9
	13.7	11.6	
Από 16 έως 20 μήνες	2.9	1.8	4.7
	4.9	4.3	
Από 21 έως 25 μήνες	3.5	3.5	7.0
	5.9	8.7	
Από 26 και άνω	7.6	9.9	17.5
	12.7	24.6	
Σύνολο	59.6	40.4	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 26 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων για την εβδομαδιαία απασχόληση ως προς το φύλο (%)

Εβδομαδιαία Απασχόληση			
Φύλο	Σχεδόν κάθε εβδομάδα	Κάθε εβδομάδα	Σύνολο
Γυναίκες	9.9	49.7	59.6
Σύνολο	16.7	83.3	100.0
Άντρες	13.5	26.9	40.4
Σύνολο	33.3	66.7	100.0
Σύνολο	23.4	76.6	100.0

Πίνακας 27 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων για τις ώρες απασχόλησης ως προς το φύλο (%)

		Φύλο		
Ώρες		Γυναίκες	Άντρες	Σύνολο
Από 1 έως 5 ώρες		3.5	2.3	5.8
		5.9	5.8	
Από 6 έως 10 ώρες		10.5	4.7	15.2
		17.6	11.6	
Από 11 έως 15 ώρες		9.4	2.9	12.3
		15.7	7.2	
Από 16 έως 20 ώρες		18.7	8.8	27.5
		31.4	21.7	
Από 21 έως 25 ώρες		5.3	8.2	13.5
		8.8	20.3	
Από 26 έως 30 ώρες		3.5	7.0	10.5
		5.9	17.4	
Από 31 έως 35 ώρες		1.2	1.8	2.9
		2.0	4.3	
Από 35 έως 40 ώρες		4.1	2.9	7.0
		6.9	7.2	
Από 40 ώρες και άνω		3.5	1.8	5.3
		5.9	4.3	
Σύνολο		59.6	40.4	100.0
		100.0	100.0	

Πίνακας 28 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων για την εργασία στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα ως προς το φύλο (%)

	Δημόσιο ή Ιδιωτικό τομέα		
Φύλο	Δημόσιος τομέας	Ιδιωτικός τομέας	Σύνολο
Γυναίκες	5.3	54.4	59.6
Σύνολο	8.8	91.2	100.0
Άντρες	2.3	38.0	40.4
Σύνολο	5.8	94.2	100.0
Σύνολο	7.6	92.4	100.0

Πίνακας 29 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων για το επάγγελμα των φοιτητών ως προς το φύλο (%)

		Φύλο		
Επαγγέλματα		Γυναίκες	Άντρες	Σύνολο
	Αυτοαπασχολούμενος/η	2.3	2.9	5.3
		3.9	7.2	
	Ανώτερο Διοικητικό Στέλεχος Δημοσίου τομέα	0.6	0.0	0.6
		1.0	0.0	
	Στέλεχος δημοσίου τομέα	2.3	1.2	3.5
		3.9	2.9	
	Στέλεχος ιδιωτικού τομέα	3.5	4.7	8.2
		5.9	11.6	
	Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	2.9	2.9	5.8
		4.9	7.2	
	Απασχολούμενος/η στην παροχή υπηρεσιών	3.5	2.9	6.4
		5.9	7.2	
	Εξωτερικός υπάλληλος	4.7	5.8	10.5
		7.8	14.5	
	Υπάλληλος γραφείου	11.1	2.3	13.5
		18.6	5.8	
	Τηλεργασία	1.8	1.8	3.5
		2.9	4.3	
	Πωλητής / τρια	5.8	2.3	8.2
		9.8	5.8	
	Σερβιτόρος	5.8	6.4	12.3
		9.8	15.9	
	Ιδιαίτερα μαθήματα	14.0	4.7	18.7
		23.5	11.6	
	Νυχτερινή εργασία	1.2	2.3	3.5
		2.0	5.8	
Σύνολο		59.6	40.4	100.0
		100.0	100.0	

Πίνακας 30 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων για το μηνιαίο εισόδημα από την εργασία ως προς το φύλο (%)

Μισθός	Φύλο		
	Γυναίκες	Άντρες	Σύνολο
Έως 150€	4.1	3.6	7.7
	6.9	8.8	
151€ – 300€	23.1	12.4	35.5
	38.6	30.9	
301€ - 450€	10.7	14.8	25.4
	17.8	36.8	
451€ - 600€	7.7	4.1	11.8
	12.9	10.3	
601€ - 750€	4.7	1.8	6.5
	7.9	4.4	
751€ - 900€	5.3	0.6	5.9
	8.9	1.5	
901€ - 1050€	1.8	1.2	3.0
	3.0	2.9	
1051€ και άνω	2.4	1.8	4.1
	4.0	4.4	
Σύνολο	59.8	40.2	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 31 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων για το αν η εργασία των φοιτητών έχει σχέση με το αντικείμενο σπουδών τους ως προς το φύλο (%)

Φύλο	Όχι	Ναι	Σύνολο
Γυναίκες	32.2	27.5	59.6
	53.9	68.1	
Άντρες	27.5	12.9	40.4
	46.1	31.9	
Σύνολο	59.6	40.4	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 32 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων για τον σπουδαιότερο λόγο συμμετοχής στην αγορά εργασίας ως προς το φύλο (%)

Σπουδαιότερος λόγος	Φύλο		
	Γυναίκες	Άντρες	Σύνολο
Για να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες	12.9	8.2	21.1
	21.6	20.3	
Για να καλύψουν τις επιθυμητές τους ανάγκες	18.7	12.3	31.0
	31.4	30.4	
Κίνητρα σε σχέση με τις σπουδές και την καριέρα	7.6	1.2	8.8
	12.7	2.9	
Για λόγους προσωπικής ικανοποίησης	5.8	5.3	11.1
	9.8	13.0	
Για την επίτευξη ενός επιθυμητού τρόπου ζωής	1.2	3.5	4.7
	2.0	8.7	
Για να αποφύγουν το δανεισμό	0.6	1.2	1.8
	1.0	2.9	
Επιβάλλεται για την εκπλήρωση των σπουδών	0.0	0.6	0.6
	0.0	1.4	
Αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους	1.8	0.0	1.8
	2.9	0.0	
Επαγγελματική αποκατάσταση	2.3	0.6	2.9

	3.9	1.4	
Αντιμετωπίζουν υψηλά έξοδα διαβίωσης	3.5	2.9	6.4
	5.9	7.2	
Χαμηλό εισόδημα πριν την εργασία τους	0.6	1.8	2.3
	1.0	4.3	
Αποπληρωμή δανείων	1.8	0.6	2.3
	2.9	1.4	
Η εργασία εμπλουτίζει την κοινωνική τους ζωή	1.2	1.2	2.3
	2.0	2.9	
Για την πληρωμή του ενοικίου	0.6	0.6	1.2
	1.0	1.4	
Αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες	1.2	0.6	1.8
	2.0	1.4	
Σύνολο	59.6	40.4	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 33 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων για την δυσκολία στο συνδυασμό της εργασίας με τις
σπουδές ως προς το φύλο (%)

Φύλο	Δυσκολία		Σύνολο
	Όχι	Ναι	
Γυναίκες	22.2	37.4	59.6
Σύνολο	37.3	62.7	100.0
	55.9	62.1	
Άντρες	17.5	22.8	40.4
Σύνολο	43.5	56.5	100.0
	44.1	37.9	
Σύνολο	39.8	60.2	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 34 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων για την σημαντικότερη δυσκολία στο συνδυασμό των
σπουδών με την εργασία ως προς το φύλο (%)

		Φύλο		
Σημαντικότεροι λόγοι		Γυναίκες	Άντρες	Σύνολο
	Στη διδακτική προετοιμασία	1.9	1.9	3.8
		3.1	4.9	
	Στη παράδοση εργασιών	2.9	5.7	8.6
		4.7	14.6	
	Στη προετοιμασία της εξεταστικής περιόδου	22.9	11.4	34.3
		37.5	29.3	
	Στη συμμετοχή στην εξεταστική περίοδο	1.9	1.0	2.9
		3.1	2.4	
	Στη φυσική παρουσία στα μαθήματα	11.4	7.6	19.0
		18.8	19.5	
	Στην οργάνωση κατανομής του χρόνου	8.6	4.8	13.3
		14.1	12.2	
	Λιγότερος ελεύθερος χρόνος	11.4	6.7	18.1
		18.8	17.1	
Σύνολο		59.6	40.4	100.0
		100.0	100.0	

Πίνακας 35 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων για τον σπουδαιότερο λόγο που δεν συμμετέχουν στην
αγορά εργασίας ως προς το φύλο (%)

Σημαντικότερος λόγος που δεν εργάζονται οι φοιτητές	Φύλο		
	Γυναίκες	Άντρες	Σύνολο
Η εργασία θα μειώσει την απόδοση τους στα μαθήματα	15.8	15.0	30.8
	27.2	35.7	
Η οικονομική βοήθεια που λαμβάνουν από τους γονείς	5.6	5.6	11.1
	9.6	13.3	
Η χρηματοδότηση που λαμβάνουν από άλλες πηγές	0.0	0.4	0.4
	0.0	1.0	
Έχουν αρκετά χρήματα από αποταμιεύσεις	0.4	0.9	1.3
	0.7	2.0	
Δεν βρίσκουν απασχόληση που τους ταιριάζει	3.4	0.9	4.3
	5.9	2.0	
Δεν βρίσκουν καμία απασχόληση	1.7	0.4	2.1
	2.9	1.0	
Δεν τους αφήνουν οι κηδεμόνες τους	3.0	1.3	4.3
	5.1	3.1	
Ψάχνουν εργασία αυτή την περίοδο	0.9	1.7	2.6
	1.5	4.1	
Θέλουν να ζήσουν έντονα τη φοιτητική ζωή	2.1	1.7	3.8
	3.7	4.1	
Δεν έχουν διάθεση να εργαστούν	3.4	4.7	8.1
	5.9	11.2	
Δε θα άντεχαν ένα επιπλέον άγχος από την εργασία	2.6	3.4	6.0
	4.4	8.2	
Οι αμοιβές προς τους φοιτητές είναι πολύ χαμηλές	3.8	3.8	7.7
	6.6	9.2	
Δεν προλαβαίνουν λόγω φόρτου εργασίας	10.7	2.1	12.8
	18.4	5.1	
Η παρακολούθηση στα μαθήματα είναι υποχρεωτική	4.7	0.0	4.7
	8.1	0.0	

Σύνολο	58.1	41.9	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 36 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων για τις ώρες απασχόλησης στις διακοπές ως προς το φύλο (%)

Ώρες	Φύλο		Σύνολο
	Γυναίκες	Άντρες	
Από 1 έως 5 ώρες	5.2	2.6	7.9
	9.3	6.0	
Από 6 έως 10 ώρες	7.9	3.1	11.0
	13.9	7.2	
Από 11 έως 15 ώρες	2.1	2.6	4.7
	3.7	6.0	
Από 16 έως 20 ώρες	8.4	6.3	14.7
	14.8	14.5	
Από 21 έως 25 ώρες	6.3	4.7	11.0
	11.1	10.8	
Από 26 έως 30 ώρες	5.2	6.8	12.0
	9.3	15.7	
Από 31 έως 35 ώρες	2.6	2.1	4.7
	4.6	4.8	
Από 35 έως 40 ώρες	9.4	7.3	16.8
	16.7	16.9	
Από 40 ώρες και άνω	9.4	7.9	17.3
	16.7	18.1	
Σύνολο	56.5	43.5	100.0
	100.0	100.0	

Πίνακας 37 διπλής εισόδου
Κατανομή συχνοτήτων για το επάγγελμα των φοιτητών κατά την διάρκεια των
διακοπών ως προς το φύλο (%)

Επαγγέλματα	Φύλο		
	Γυναίκες	Άντρες	Σύνολο
Αυτοαπασχολούμενος/η	1.0	3.7	4.7
	1.9	8.4	
Ανώτερο Διοικητικό Στέλεχος Δημοσίου τομέα	0.5	0.0	0.5
	0.9	0.0	
Ανώτερο Διοικητικό Στέλεχος Ιδιωτικού τομέα	0.5	0.0	0.5
	0.9	0.0	
Στέλεχος δημοσίου τομέα	1.6	1.0	2.6
	2.8	2.4	
Στέλεχος ιδιωτικού τομέα	3.1	3.7	6.8
	5.6	8.4	
Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	9.4	6.3	15.7
	16.7	14.5	
Απασχολούμενος/η στην παροχή υπηρεσιών	2.6	2.1	4.7
	4.6	4.8	
Εργασία σε τουριστική επιχείρηση	1.6	4.7	6.3
	2.8	10.8	
Εξωτερικός υπάλληλος	3.7	5.2	8.9
	6.5	12.0	
Υπάλληλος γραφείου	6.8	1.6	8.4
	12.0	3.6	
Τηλεργασία	2.1	0.5	2.6
	3.7	1.2	
Πωλητής / τρια	8.9	0.5	9.4
	15.7	1.2	
Σερβιτόρος	7.3	7.3	14.7
	13.0	16.9	
Ιδιαίτερα μαθήματα	4.2	1.0	5.2
	7.4	2.4	
Νυχτερινή εργασία	3.1	5.8	8.9
	5.6	13.3	
Σύνολο	56.5	43.5	100.0
	100.0	100.0	

A. Δημογραφικά χαρακτηριστικά

1. Φύλο:

Άνδρας	
Γυναίκα	

2. Ηλικία:.....

3. Εθνικότητα:.....

4. Οικογενειακή κατάσταση:

Άγαμος/η	
Παντρεμένος/η	
Συμβίωση	
Διαζευγμένος/η	

5. Έχετε παιδιά:

Ναι	
Όχι	

6. Αν ναι πόσα παιδιά έχετε;.....

7. Σε ποια περιοχή του νομού Αττικής διαμένετε;

Βόρεια προάστια	
Δυτικά προάστια	
Κέντρο	
Νότια Προάστια	
Υπόλοιπο Αττικής	
Δεν μένω στο νομό Αττικής	

8. Η οικία διαμονής των γονέων σας σε ποιο νομό της Ελλάδας βρίσκεται;.....

B. Κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά

9. Ποιο είναι το θρήσκευμα σας;

Χριστιανός/ή Ορθόδοξος/η		Μουσουλμάνος/α	
Χριστιανός/ή Καθολικός		Βουδιστής/ρια	
Προτεστάντης		Άλλο....	

10. Ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων σας:

	Πατέρας	Μητέρα
Αγράμματος/η		
Δημοτικό		
Γυμνάσιο		
Λύκειο		
Πτυχίο Ανώτερης Εκπαίδευσης		
Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΑΕΙ - ΤΕΙ)		
Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος		
Κάτοχος Διδακτορικού Διπλώματος		

11. Ποιο είναι το επάγγελμα των γονέων σας:

	Πατέρας	Μητέρα
Ένοπλες δυνάμεις / Σώματα ασφαλείας		
Ανώτερα διοικητικά στελέχη δημόσιου και ιδιωτικού τομέα		
Πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά και συναφή επαγγέλματα (π.χ. καθηγητές, δάσκαλοι)		
Πρόσωπα που ασκούν καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα		
Τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί		
Υπάλληλοι γραφείου		
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών, πωλητές		
Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς		
Ειδικευμένοι τεχνίτες		
Χειριστές σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εξοπλισμού		
Ανειδίκευτοι εργάτες και χειρώνακτες		
Συνταξιούχος		
Οικιακά		
Άνεργος/η		

12. Ποιος είναι ο αριθμός άνεργων μελών στην οικογένεια σας;.....

13. Επίπεδο μηνιαίου εισοδήματος και των δύο γονέων σας:

Έως 500 ευρώ	
501 - 1000 ευρώ	
1001 - 1.500 ευρώ	
1.501 - 2.000 ευρώ	
2.001 - 2.500	
2.501 - 3.000 ευρώ	
3.001 - 3.500 ευρώ	
3.501 - 4.000 ευρώ	
4.001 - 4.500	
4.501 - 5.000 ευρώ	
5.001 ευρώ και άνω	

14. Το εισόδημα των γονέων σας προέρχεται και από άλλα περιουσιακά στοιχεία εκτός από την αμοιβή εργασίας;

Ναι	
Όχι	

15. Ποια είναι η κατάσταση διαμονή σας;

Κατοικώ μαζί με τους γονείς μου	
Κατοικώ μόνος/η μου σε δικό μου σπίτι	
Κατοικώ μόνος/η μου σε ενοικιαζόμενο σπίτι	
Κατοικώ μαζί με συγκάτοικό σε ενοικιαζόμενο σπίτι	
Κατοικώ σε φοιτητική εστία	

16. Αν πληρώνετε ενοίκιο, ποιο το ποσό του ενοικίου που αναλογεί σε σας να πληρώσετε κάθε μήνα.

Έως 100 ευρώ	
101-200 ευρώ	
201-300 ευρώ	
301-400 ευρώ	
401-500 ευρώ	
501-600 ευρώ	
601 ευρώ και άνω	

17. Δέχετε οικονομική βοήθεια από τους γονείς σας;

Ναι	
Όχι	

18. Αν ναι, ποιο είναι το ποσό οικονομικής βοήθειας που δέχετε μηνιαίως;

Έως 100 ευρώ	
101-200 ευρώ	
201-300 ευρώ	
301-400 ευρώ	
401-500 ευρώ	
501-600 ευρώ	
601-700 ευρώ	
701-800 ευρώ	
801-900 ευρώ	
901 ευρώ και άνω	

19. Λαμβάνετε χρηματοδότηση από φοιτητικό επίδομα;

Ναι	
Όχι	

20. Λαμβάνετε χρηματοδότηση από υποτροφίες;

Ναι	
Όχι	

21. Λαμβάνετε οικονομική βοήθεια από συγγενείς και φίλους;

Ναι	
Όχι	

22. Αν είστε παντρεμένος λαμβάνετε οικονομική βοήθεια από το/τη σύζυγο;

Ναι	
Όχι	

23. Έχετε κάνει χρήση πιστωτικής κάρτας;

Ναι	
Όχι	

24. Έχετε κάνει χρήση φοιτητικού δανείου;

Ναι	
Όχι	

25. Έχετε κάνει χρήση καταναλωτικού δανείου;

Ναι	
Όχι	

26. Ποιο είναι κατά προσέγγιση το ύψος των συνολικών μηνιαίων δαπανών σας;.....€

27. Σε ποιο από τα παρακάτω δαπανάτε το μεγαλύτερο μέρος των χρημάτων σας μηνιαίως;

Εκπαίδευση	
Φαγητό	
Διασκέδαση	
Τηλεπικοινωνίες	
ίντερνετ και νέες τεχνολογίες	
Ρουχισμό	
μέσα μεταφοράς	

28. Έχετε μεταφορικό μέσο;

	Ναι	Αν ναι, σημειώστε τον αριθμό των οχημάτων	Όχι
Αυτοκίνητο			
Μοτοσικλέτα			

Γ. Ακαδημαϊκά χαρακτηριστικά

29. Ποια ήταν η βαθμολογία σας (μέσος όρος) στη τελευταία τάξη του λυκείου;

30. Σε ποιο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα σπουδάζετε;

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΑΣΟΕΕ)	
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	
Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών	
Πανεπιστήμιο Πειραιώς	
Πάντειο Πανεπιστήμιο	
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	

31. Ποιο είναι το πεδίο σπουδών σας ;

Ανθρωπιστικές, Νομικές και Κοινωνικές Επιστήμες	
Θετικές Επιστήμες	
Επιστήμες Υγείας	
Τεχνολογικές Επιστήμες	
Επιστήμες Οικονομίας και Διοίκησης	

32. Σε ποιο τμήμα σπουδάζετε;

33. Ποιο ήταν το έτος εισαγωγής;

34. Σε ποιο έτος φοίτησης είστε;.....

35. Πόσα μαθήματα χρωστάτε από προηγούμενα εξάμηνα;

36. Ποιος είναι περίπου ο μέσος όρος βαθμολογίας σας μέχρι και το τρέχων εξάμηνο;

37. Έχετε και άλλο πτυχίο μετα-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (πτυχίο ΑΕΙ, πτυχίο ΤΕΙ, πτυχίο ΙΕΚ, πτυχίο κολεγίου κ.α.);

Ναι	
Όχι	

38. Σε ποια έκταση πιστεύετε ότι η απόκτηση πτυχίου Ανώτατης Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης θα συμβάλλει στην απόκτηση μίας καλοπληρωμένης, κοινωνικά καταξιωμένης και διευθυντικής εργασίας;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

39. Ποιες προσδοκάτε ότι θα είναι οι μηνιαίες καθαρές αποδοχές σας (μετά την αποφοίτηση) από εργασία σχετική με το πτυχίο σας;

Έως 600 ευρώ		1.801 - 2.100 ευρώ	
601 - 900 ευρώ		2.101 - 2.400 ευρώ	
901 - 1.200 ευρώ		2.401 - 2.700 ευρώ	
1.201 - 1.500 ευρώ		2.701 - 3.000 ευρώ	
1.501 - 1.800 ευρώ		3.001 ευρώ και άνω	

Δ. Κατάσταση απασχόλησης και χαρακτηριστικά εργασίας

40. Εργάζεστε κατά τη διάρκεια του εξαμήνου σπουδών; (Σε περίπτωση που η απάντησή σας είναι **όχι**, πηγαίνετε κατευθείαν στην ερώτηση Νο.56)

Ναι	
Όχι	

41. Αν ναι, λαμβάνεται αμοιβή από την εργασία σας;

Ναι	
Όχι	

42. Εργάζεστε σε εργασία πλήρους ή μερικής απασχόλησης;

Εργασία πλήρους απασχόλησης	
Εργασία μερικής απασχόλησης	

43. Πόσο καιρό εργάζεστε;.....(μήνες)

44. Πόσο συχνά εργάζεστε;

Κάθε εβδομάδα	
Σχεδόν κάθε εβδομάδα	

45. Πόσες **ώρες** εργάζεστε την εβδομάδα;.....

46. Εργάζεστε στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα;

Στον ιδιωτικό τομέα	
Στο δημόσιο τομέα	

47. Ποια είναι η εργασίας σας;

Αυτοαπασχολούμενος/η		Εξωτερικός/ή υπάλληλος	
Ανώτερο διοικητικό στέλεχος δημόσιου τομέα		Υπάλληλος γραφείου	
Ανώτερο διοικητικό στέλεχος ιδιωτικού τομέα		Τηλεεργασία (Telemarketing)	
Στέλεχος δημόσιου τομέα		Πωλητής/ρια	
Στέλεχος ιδιωτικού τομέα		Σερβιτόρος/α	
Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση		Ιδιαίτερα μαθήματα	
Απασχολούμενος/η στην παροχή υπηρεσιών		Νυχτερινή εργασία	

48. Ποιο είναι το μηνιαίο εισόδημα από την εργασία σας;(ευρώ)

49. Πως βρήκατε την εργασία σας;

Μέσω εφημερίδας		Μέσω διαφημιστικού εντύπου στο χώρο του πανεπιστημίου	
Μέσω ίντερνετ		Μέσω του γραφείου διασύνδεσης και σταδιοδρομίας του πανεπιστημίου	
Μέσω γονιού ή συγγενή		Μέσω εξετάσεων	
Μέσω φίλου		Κατευθείαν μέσω του εργοδότη	
Μέσω γραφείου ευρέσεως εργασίας		Άλλο τρόπο (συμπληρώστε):.....	

50. Θεωρείται ότι η παρούσα εργασία σας έχει σχέση με το αντικείμενο των σπουδών σας;

Ναι	
Όχι	

51. Σημειώστε για ποιους από τους παρακάτω λόγους εργάζεστε κατά την διάρκεια του εξαμήνου σπουδών:

Εύρεση χρημάτων που καλύπτουν τις βασικές μου ανάγκες	
Εύρεση χρημάτων που καλύπτουν τις επιθυμητές μου ανάγκες	
Κίνητρα σε σχέση με τις σπουδές και καριέρα (πχ. απόκτηση εργασιακής εμπειρίας)	
Λόγοι προσωπικής ικανοποίησης	
Επίτευξη του επιθυμητού τρόπου ζωής	
Για να αποφύγω τον δανεισμό	
Απαραίτητη η εργασία κατά την διάρκεια της φοίτησης για την εκπλήρωση των σπουδών μου	
Θέλω να αξιοποιήσω τον ελεύθερο χρόνο μου	
Η εργασία μου έχει σχέση με το τι θα ήθελα να κάνω μετά τις σπουδές μου	
Υψηλά έξοδα διαβίωσης	
Χαμηλό εισόδημα πριν την εργασία	
Αποπληρωμή δανείων (π.χ. χρέη από πιστωτικές κάρτες, φοιτητικό δάνειο)	
Η εργασία εμπλουτίζει την κοινωνική ζωή μου (ανάγκη κοινωνικοποίησης)	
Πληρωμή ενοικίου	
Οικονομικές δυσκολίες (αποπληρωμή χρεών, πληρωμή διδάκτρων κ.α.)	
Κάνω πρακτική άσκηση η οποία είναι απαραίτητη για την ολοκλήρωση των σπουδών μου	

52. Ποιος από τους παραπάνω λόγους είναι ο ποιος σημαντικός για

εσάς:.....

53. Εάν εργάζεστε, δυσκολεύεστε να συνδυάζετε την εργασία με τις σπουδές σας;

Ναι	
Όχι	

54. Αν ναι, σε ποιους τομείς από τους παρακάτω δυσκολεύεστε:

Στη διδακτική προετοιμασία	
Στη παράδοση των εργασιών	
Στην προετοιμασία της εξεταστικής περιόδου	
Στην χρήση υπηρεσιών του πανεπιστημίου (π.χ. βιβλιοθήκη, εργαστήρια κ.α.)	
Η εργασία είναι εμπόδιο στην συμμετοχή μου στην εξεταστική περίοδο	
Στη φυσική παρουσία στα μαθήματα	
Στην οργάνωση της κατανομής του χρόνου μου	
Λιγότερος ελεύθερος χρόνος	

55. Με ποιον από τους παραπάνω λόγους δυσκολεύεστε περισσότερο;

.....

56. Εάν δεν εργάζεστε κατά την διάρκεια του εξαμήνου, για ποιους από τους παρακάτω λόγους πιστεύετε ότι οφείλεται αυτό;

	Ναι	Όχι
Η εργασία θα μειώσει την απόδοσή μου στα μαθήματα		
Η οικονομική βοήθεια που λαμβάνω από τους γονείς είναι αρκετά μεγάλη και δεν χρειάζεται να δουλέψω για έξτρα εισόδημα		
Η χρηματοδότηση που λαμβάνω από άλλη πηγή χρηματοδότησης είναι αρκετά μεγάλη και δεν χρειάζεται να δουλέψω για έξτρα εισόδημα		
Έχω αρκετά χρήματα από αποταμιεύσεις του παρελθόντος		
Δεν βρίσκω απασχόληση που μου ταιριάζει		
Δεν μπορώ να βρω καμία απασχόληση		
Ο κηδεμόνας μου δε με αφήνει να εργαστώ		
Ψάχνω εργασία αυτή την περίοδο		
Οικογενειακές υποχρεώσεις		
Θέλω να ζήσω έντονα την φοιτητική ζωή		
Βαριέμαι να δουλέψω		
Υπάρχει πολύ άγχος ήδη από τα μαθήματα και δεν θα άντεχα ένα έξτρα άγχος από εργασία		

Οι επιχειρήσεις που προσλαμβάνουν τους φοιτητές πληρώνουν πολύ λίγα χρήματα		
Δεν προλαβαίνω λόγω φόρτου εργασίας		
Η παρακολούθηση στα μαθήματα είναι υποχρεωτική		

57. Ποιος από τους παραπάνω λόγους είναι ο πιο σημαντικός για εσάς;

.....

58. Θεωρείτε ότι μπορείτε να βρείτε εύκολα εργασία που να έχει άμεση σχέση με το αντικείμενο σπουδών σας;

Ναι	
Όχι	

59. Θεωρείτε ότι μπορείτε εύκολα να βρείτε οποιαδήποτε εργασία;

Ναι	
Όχι	

60. Έχετε προηγούμενη εργασιακή εμπειρία;

Ναι	
Όχι	

61. Είχατε εργασία πριν εισαχθείτε στο πανεπιστήμιο;

Ναι	
Όχι	

62. Εργάζεστε κατά τη διάρκεια των διακοπών (Χριστούγεννα, Πάσχα και καλοκαίρι);

Ναι	
Όχι	

63. Πόσες ώρες εργάζεστε την εβδομάδα κατά τη διάρκεια των διακοπών (κατά μέσο όρο);.....

64. Ποια είναι η εργασίας σας κατά την διάρκεια των διακοπών;

Αυτοαπασχολούμενος/η		Εξωτερικός/ή υπάλληλος	
Ανώτερο διοικητικό στέλεχος δημόσιου τομέα		Υπάλληλος γραφείου	
Ανώτερο διοικητικό στέλεχος ιδιωτικού τομέα		Τηλεργασία (Telemarketing)	
Στέλεχος δημόσιου τομέα		Πωλητής/ρια	
Στέλεχος ιδιωτικού τομέα		Σερβιτόρος/α	
Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση		Ιδιαίτερα μαθήματα	
Απασχολούμενος/η στην παροχή υπηρεσιών		Νυχτερινή εργασία	
Εργασία σε τουριστική επιχείρηση π.χ. ξενοδοχείο			

Ευχαριστώ